

SUOMEN LUTERILAINEN EVANKELIUMIYHDISTYS JA
NAISPAPPEUSKYSYMYS 1984-2000

Marketta Veikkola
Kirkkohistorian pro gradu –tutkielma
Joensuun yliopisto
Toukokuu 2006

JOENSUUN YLIOPISTO – UNIVERSITY OF JOENSUU

Tiedekunta – Faculty		Laitos – Department	
Teologinen Tiedekunta		Läntisen teologian laitos	
Tekijä – Author			
Marketta Marja-Liisa Veikkola			
Työn nimi – Title			
Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys ja naispappeuskysymys 1984-2000			
Oppiaine – Subject			
Kirkkohistoria			
Työn tyyppi – Level		Aika – Month and Year	Sivumäärä – Number of Pages
Pro gradu -tutkielma		Toukokuu 2006	128
Tiivistelmä – Abstract			
<p>Tämä tutkimus selvittää Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen (SLEY) suhtautumista naispappeuteen ja sen toteutumiseen Suomessa. Tutkimuksen painopiste on vuosissa 1984-2000.</p> <p>Naispappeuskysymys nousi 1970-luvun alkupuolella esiin Raamattu ja tunnustus -liikkeen myötä. Sen hajaannuttua Paavaliin Synodi järjestäytyi tunnustuksellisen naispappeutta vastustavan rintaman yhteistyöelimeksi. Vaikka SLEY ei ottanut virallista kantaa naispappeuteen, silti monet sen merkittävistä henkilöjäsenistä liittyivät naispappeutta vastustavaan rintamaan. Naispappeuskannat alkoivat jakaa SLEY:n toimintaa ja henkilösuhteita voimakkaammin vuoden 1984 tienoilla. Virkakysymys nousi esille muun muassa sisälähetysjohtajan ja johtokunnan puheenjohtajan valinnoissa, jotka osoittivat pitäytymistä perinteiseen kantaan. Vähitellen naispappeutta puoltavan kenttäväen ja lehdistön kritiikki lisääntyi. Vuoden 1984 kirkolliskokous osoitti evankelisten kokousedustajien suhtautuvan naispappeuteen hyvin eri tavoin: maltillisesti, puoltavasti tai vastustavasti.</p> <p>Syksyllä 1986 kokoontunut kirkolliskokous hyväksyi naispappeuden. Evankelinen liike ei linjautunut virallisesti kummankaan kannan taakse, mutta sen äänenkannattajassa Sanansaattajassa julkaistiin monia naispappeutta vastustavia kirjoituksia ja SLEY:n johtohenkilöistä monet toimivat naispappeuden toteutumista vastaan. Enemmistö evankelistista kirkolliskokousedustajista äänesti naispappeuden toteutumisen puolesta. Naispappeuden hyväksymisen jälkeen evankelist jäsenet alkoivat leiriytyä puolesta ja vastaan. Sanansaattaja jatkoi kielteistä linjaansa. Jakautuminen johti SLEY:n virallisen kielteiseen naispappeuskannanottoon Kallion kokouksessa joulukuussa 1987. Evankeliumiyhdistyksen tulehtunut tilanne herätti yleistä huomiota, ja yhdistys joutui lehdistössä kovan kritiikin kohteeksi.</p> <p>Evankelist naispappeuden kannattajat yrittivät saada hyväksyntää SLEY:n jäsenenä kannastaan huolimatta. Tilanne SLEY:ssä lukkiutui moniksi vuosiksi eteenpäin. SLEY:n johto toimi liikkeen tilasta huolimatta kielteistä naispappeuskantaa ajaen, mikä tuli esille 1990-luvun lopun irtisanomisissa. Evankelinen kenttäväki alkoi vaatia tilanteen selvittämistä. Ylimääräisessä jäsenkokouksessa Tampereella 1999 SLEY:n johtokunta vaihtui ja alettiin etsiä tilannetta eheyttäviä keinoja. Vuonna 2000 aloitti toimintansa Yhteyden ja toiminnan arvioimisen työryhmä (YTAT), joka pyrki toimimaan evankelisen liikkeen tilanteen ratkaisemiseksi. Toisaalla osa tunnustuksellisia evankelisia oli perustamassa samaan aikaan naispappeutta jyrkästi vastustavaa Luther-Säätiötä. Eheyttämispyrkimyksistä huolimatta SLEY ei herätysliikkeenä ollut enää yhtenäinen.</p>			
Avainsanat – Keywords			
SLEY, evankelinenliike, naispappeus			
Säilytyspaikka – Where deposited			
Joensuun Yliopiston kirjasto			
Muuta tietoa – Further information			

SISÄLLYS

I JOHDANTO.....	1
1. Tutkimustehtävä.....	1
2. Evankeliumiyhdistys evankelisen liikkeen keskusjärjestönä.....	2
3. Naisen tie kirkon virkoihin	5
4. Evankelinen liike naispappeutta vastustavassa rintamassa.....	9
5. Kohti naispappeutta ja kirkon virkaa	12
II NAISPAPPEUDEN VALMISTELUN VUODET (1984-1988)	15
1. Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys ja naispappeus.....	15
1.1. ”Herran Käsky” -kirja naispappeuden vastustajien äänenä	15
1.2. Evankelisten naispappeuskannat rohkeammin esille	18
1.3. Naispappeus SLEY:n johdon erimielisyyksien takana	23
1.4 Huoli SLEY:n tilasta nousee.....	29
2. Kirkolliskokous vuonna 1986	38
2.1. Kohti kevään istuntoa	38
2.2. Kevään 1986 kirkolliskokous	41
2.3. Kohti syksyn istuntoa.....	43
2.4. Syksyn 1986 kirkolliskokous.....	49
3. SLEY etsii virallista kantaansa	56
4. Kallion kokous joulukuussa 1987.....	62
5. Lehdistökeskustelua Kallion kokouksesta	63
6. Evankeliumiyhdistys etenee kahteen suuntaan naispappeuden toteutuessa	67
III NAISPAPPEUDEN TOTEUTUMINEN (1989-2000)	74
1. Kallion jäsenkokouksen lainmukaisuuden arvostelua	74
2. SLEY:n naispappeussyrjintää	75
3. Naispappeus taka-alalla SLEY:ssä	77
4. Teologiset näkemyserot irtisanomisten taustalla	82
5. SLEY:n piirien kannanottoja SLEY:n toimintatapoihin laajennetussa jäsenkokouksessa	87
6. Rosendahlin kokoukseen johtavaa kirjoittelua	94
7. Rosendahlin kokous Tampereella toukokuussa 1999.....	99
8. Alavuden kokous	101
9. Tunnustuksellisuus nostaa päätään	105
10. SLEY:n eheyttämisyrittämiä vuonna 2000	108
TIIVISTELMÄ.....	111
LYHENTEET	118
LÄHTEET JA KIRJALLISUUS	119

I JOHDANTO

1. Tutkimustehtävä

Naispappeuskysymys on ollut vuosikymmeniä yksi kuumimmista puheenaiheista Suomen luterilaisessa kirkossa. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tutkia Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen (SLEY) suhtautumista naispappeuden toteutumiseen. Pyrin selvittämään, onko naispappeuskiistalla ollut oleellisia vaikutuksia yhdistyksen kehitykseen ja toimintaan, millaista keskustelua naispappeuskysymys on herättänyt evankelisen liikkeen sisällä ja miten evankelisen liikkeen jäsenet ovat toimineet kirkolliskokousten päätöksenteossa.

Kirkolliskokous hyväksyi naispappeuden vuonna 1986 ja se toteutui käytännössä 1988. Tämä tutkimus painottuu vuosiin 1984 – 2000. Koska tätä aihetta ei ole aikaisemmin tutkittu ja se sijoittuu lähihistoriaan, tutkimusaineisto on hyvin tuoretta, haasteellista ja osittain hajanaista. Tutkimusaineisto koostuu SLEY:n johtokunnan ja yleisten kokousten pöytäkirjoista, SLEY:n kokousmuistioista, eri työryhmien alustuksista ja muistioista, SLEY:n jäsenten ja johdon välisestä kirjeenvaihdosta, sanomalehdistä ja kirkolliskokouksen pöytäkirjoista. Lisäksi olen tutkimuksen selkeyttämiseksi haastatellut muutamia henkilöitä, jotka ovat olleet eri aikoina keskeisesti mukana naispappeuskeskustelussa.

Pyrin nostamaan esiin myös muita merkittäviä SLEY:n henkilöjäsenten kautta syntyneitä yhteistoimintaorganisaatioita, joita muodostui naispappeuskysymyksen tullessa ajankohtaiseksi. Tarkoitukseni on selvittää, oliko näillä organisaatioilla vaikutusta SLEY:n toimintakenttään. Maininnan arvoisia ovat ns. vanhauskoisten perustamat järjestöt, joita ovat Raamattu ja tunnustus -liike, Paavalin synodi, Suomen teologinen instituutti sekä Suomen Luther-säätiö.

2. Evankeliumiyhdistys evankelisen liikkeen keskusjärjestönä

Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys eli SLEY on evankelisuuden keskusjärjestö. Evankelinen herätysliike syntyi irtautuessaan herännäisyydestä. 1840-luvulta alkaen herännäisyyden piirissä alkoi esiintyä uutta uskonnäkemyttä, uutta raamatuntulkintaa ja korostuseroja, mikä johti konfliktiin ja päättyi irtautumiseen, uuden herätysliikkeen syntyyn.¹ Liikkeen johtajana toimi Fredrik Gabriel Hedberg (1811 - 1893). Hän sanoutui yhdessä eräiden varsinaissuomalaisten pappien kanssa irti herännäisyyden uskontulkinnasta, joka heidän mielestään jätti uskovat epätietoisuuteen pelastuksesta.²

Hedbergin uskonnäkemyttä alettiin kutsua ”evankeliseksi löydöksi”, sillä sen mukaan Kristus on jo täydellisesti ansainnut anteeksiantamuksen kaikille ja uskovan tulee vain ottaa vastaan tämä evankeliumin todistus Kristuksen sovitukselta. Näin uskova voi iloita Jumalan ansaitsemattomasta armosta ja ylistää häntä.³ Evankelinen oppi eroaa selvästi herännäisyydestä. Esimerkiksi herännäisyys korostaa odottavaa ja armoa ikävöivää uskoa, kun taas evankelisuus pitää uskon omistamista ja siihen liittyvää pelastusvarmuutta tärkeänä. Evankelisessa uskossa korostuu kasteen merkitys siltana uskonvarmuuteen ja Kristuksen sovitukseseen.⁴ Hedberg korosti voimakkaasti kristityn vastuuta omassa elämässään ja kristityn toivoa: Pyhä Henki toimii evankeliumin kautta. Syntien tähden kristityn pitää elää armosta uskon kautta. Näistä korostuksista tuli evankelisen liikkeen keskeisimpiä opillisia kysymyksiä.⁵ Se on pyrkinyt nojautumaan Martti Lutherin ja Hedbergin opetuksiin.⁶

Evankelinen liike kasvoi 1860 – 1890 -luvuilla voimakkaasti, ja siitä tuli kansanliike. Sen toiminta laajeni ja eriytyi voimakkaasta ulkoisesta painostuksesta huolimatta.⁷ Evankelisuus alkoi luoda omaa virallista organisaatiota, ja vuonna 1873 perustettiin Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys SLEY.⁸ SLEY:n toimenkuvaan on kuulunut monimuotoinen sisä- ja ulkolähetystyö sekä kustannustoiminta, joka alkoi

¹ Haavio 1963, 32-40.

² Heino 1984, 35-37.

³ Santakari 1961, 79-80.

⁴ Heinen & Heikkilä 1996, 171.

⁵ Schmidt 1951, 310-326.

⁶ Santakari 2003, 352-353.

⁷ Haavio 1963, 79-80.

⁸ Heino 1984, 35-37.

Lutherin kirjojen julkaisemisella.⁹ Ensimmäinen Siionin Kannel, evankelisten hengellinen laulukirja, julkaistiin vuonna 1874 J. A. G. Hymanderin kokoamana.¹⁰ Ensimmäinen SLEY:n kustantama lehti oli Sanansaattaja, joka alkoi ilmestyä vuonna 1876 ja on Suomen toiseksi vanhin yhä ilmestyvä aikakauslehti.¹¹ Lähetystyön aloittaminen oli evankeliselle liikkeelle merkittävä käänne. Päätös lähetystyöhön ryhtymisestä tehtiin vuosikokouksessa 1898 ja toimintakentäksi valittiin Japani. Ensimmäiset lähetit matkustivat sinne 1900. Myöhemmin SLEY on laajentanut lähetystyötään mm. Afrikkaan (erityisesti Keniaan) ja Venäjälle.¹²

Evangelisen herätysliikkeen piirissä alkoi oma nuorisotyö vuonna 1889. Silloin perustettiin Suomen evankelisluterilainen nuorukaisyhdistys tunnustustenvälisen NMKY-liikkeen (Nuorten Miesten Kristillinen Yhdistys) rinnalle. Nuorukaisyhdistys korosti luterilaista tunnustuksellisuutta. Se kokosi yhteen evangelisen liikkeen piirissä kasvaneen nuorison. Vuonna 1906 Evankeliumiyhdistyksen rinnalle perustettiin Nuorisoliitto, jolla oli laaja paikallisosastojen verkosto.¹³

Evangelinen liike oli itsessään kiinteä ja yhtenäinen organisaatio 1890-luvulle saakka, jolloin sisäinen kriisi nousi ”koko maailman autuuden opista”. Tuosta ajankohdasta lähtien evangelinen liike on ollut jakaantuneena useaksi ryhmäksi, joilla kullakin on ollut omia pyrkimyksiä organisaation luomiseen.¹⁴ 1900-luvulla evankelisessa liikkeessä alkoi näkyä suuntaus, jonka mukaan liike edusti uskovien kokoontumista laajassa laitoskirkossa. Tällöin keskityttiin lähinnä oman yhdistyksen toiminnan ja organisaation kehittämiseen.¹⁵ Evangelisen liikkeen ja evankelisluterilaisen kirkon välillä on ilmennyt aika ajoin jännitteitä. Evangelisen liikkeen synnystä Suomen itenäistymiseen saakka evangelisen liikkeen kaikki johtajat painottivat evankeliumin puhdasta julistusta ja sakramenttien oikeaa toimittamista. Niinpä evangelinen liike omaksui tehtäväkseen evankeliumin julistuksen ohella taistelun väärää oppeja vastaan. Evangelisen liikkeen johtohahmot pitivät usein yllä opillista keskustelua kan-

⁹ Koskenniemi 1984, 134.

¹⁰ Suokunnas 1982, 58.

¹¹ Rossi 1996, 28.

¹² Haavio 1963, 89; Koskenniemi 1984, 67- 77.

¹³ Koskenniemi 1984, 194- 207. Lehtiö 2004, 65-66.

¹⁴ Haavio 1963, 246- 248.

¹⁵ Arkkila 1975, 19.

sankirkon ja muiden herätysliikkeiden julistuksesta, papeista sekä kirkollisista tavoista.¹⁶

1920-luvun alussa evankelinen liike joutui kauaskantoisen ratkaisun eteen: pysäkö osana evankelisluterilaista kirkkoa herätysliikkeen muodossa vai eriytyäkö itsenäiseksi ja vapaaksi luterilaiseksi kirkoksi?¹⁷ Asiasta kiisteltiin kovasti evankelisen liikkeen sisällä, mutta valtaosa evankelisista päätti jäädä kansankirkon yhteyteen, vaikka se tarkoittaisi opillista joustavuutta. Osa evankelisista piti tiukasti kiinni luterilaisesta tunnustuksellisuudesta ja erosi sekä evankelisesta liikkeestä että kansankirkosta järjestäytyen vuonna 1928 kahdeksi kirkkokunnaksi: Suomen Vapaaksi Evankelisluterilaiseksi Seurakuntaliitoksi ja Suomen Vapaaksi Evankelisluterilaiseksi Kirkoksi. Silti valtaosa evankelisen maallikkoliikkeen pääjoukosta pysyi kansankirkossa ja myös kansankirkko antoi hyväksyntänsä Evankeliumiyhdistyksen päätökselle pysyä kansankirkon yhteydessä.¹⁸

Evankeliumiyhdistyksen ja kansankirkon välit vahvistuivat 1930-luvulla. Välien vahvistumista edisti vuosikymmenen poliittis-yhteiskunnallinen kehitys. Kuitenkin tuon vuosikymmenen aikana kirkon ja Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen välillä säilyi jännite organisaatiokysymyksien osalta. Päähuolenaiheena oli yhdistyksen itsenäisen työn ja seurakuntatyön välinen suhde.¹⁹ 1930-luvulla evankelinen liike kasvatti myös nuorisotyötään. Evankelinen ylioppilasliitto (EYL) perustettiin vuonna 1931. Se järjesti nuorille ylioppilaille erilaisia kesätapahtumia ja muita kokouksia. Evankelinen ylioppilasliitto työllisti alusta alkaen myös nuoria naisteologeja liiton palvelukseen. Liiton ensimmäisenä sihteerinä toimi SMK Viivi Hakkarainen - joka oli aikaisemmin ollut työssä SLEY:n palveluksessa - ja pastorina Eeli Hakala. Vuonna 1938 SMK Elmi Heikiö aloitti sihteerin työt EYL:ssä Viivi Hakkaraisen rinnalla.²⁰ EYL liittyi 1950-luvulla jäseneksi Suomen Kristilliseen Ylioppilasliittoon (SKY)²¹.

1940-luvun alussa evankelisen liikkeen toiminta oli seesteisessä tilassa, samoin liikkeen suhde kansankirkkoon. Sota vaikeutti käytännön tasolla Evankeliumiyhdistyksen toimintaa sekä organisaation hallinnossa että monella muulla toimintasektorilla (esim. kustannustoiminnassa). Sodan jälkeen koko maassa ilmeni etenkin nuorten

¹⁶ Arkkila 1975, 11-22.

¹⁷ Arkkila 2002, 61-62.

¹⁸ Arkkila 1975, 95-127.

¹⁹ Arkkila 1975, 224-244, 280- 281.

²⁰ Lehtiö 2004, 66.107.

²¹ Korpinen 1996, 5.

keskuudessa voimakasta uskonnollista heräämistä ja Evankeliumiyhdistyksenkin toiminta kasvoi epäsäännöllisyyden kauden jälkeen. Evankeliumiyhdistyksen organisaatio vakiintui uudelleen 1940-luvulla ja 1950-luvun alkupuolella.²² Evankelisen liikkeen kanta kansankirkkoon muodostui myönteiseksi ja toiminta oli kansankirkkoa tukevaa. Myös kansankirkko oli muuttunut evankelisuuden ohjaamaan suuntaan opillisesti ja tunnustuksellisesti. Lauri Koskenniemen käsityksen mukaan evankelisen liikkeen sisäinen tila ei ollut 1950-luvulla eikä 1960-luvullakaan hyvä, huolimatta Evankeliumiyhdistyksen vaurastumisesta sotien jälkeen ja 1950-luvulla. Vilkas toiminnallisuus oli saanut rinnalleen pysähtynyttä kaavamaisuutta niin julistuksessa kuin organisaatiokysymyksissäkin.²³

1960-luvulla Evankeliumiyhdistyksen nuoriso-osastot muutettiin SLEY:n paikallisosastoiksi. Evankeliumiyhdistyksessä alettiin elää vuosia, jolloin naispappeuskustelu hiljalleen alkoi nousta keskusteluissa esille ja eri mielipiteitä asiasta alkoi ilmetä SLEY:n sisällä.²⁴ 1970- ja 1980-luvulla evankelisia mietityttivät naispappeuden ohella kysymykset kirkon jäsenyydestä, kansankirkon asemasta tunnustuskirkkona, kirkon tunnustuksellisuuden näkymisestä uudistettavissa kirkollisissa toimituksissa, kirkon papiston tila sekä suhde homoseksuaalisuuteen ja naispappeuteen.²⁵

3. Naisen tie kirkon virkoihin

Naisen tie kohti kirkon virkoja on lähtenyt perinteisestä naisen roolista. Vaikka suomalaisten kansanherätyksen alkuvaiheissa oli satunnaisia julistavia naisia (esim. Liisa Erkintytär), naiset olivat pääasiassa toiminnassa mukana kokoontumisten valmistelijoiden ja osallistujien roolissa. Tilanne alkoi muuttua 1800- ja 1900-luvun taitteessa, kun naisille alkoi avautua uusia työmahdollisuuksia niin yhteiskunnassa kuin kirkosakin (esim. opettajan, sairaanhoitajan, diakonissan tai lähetyssaarnaajan ammatti).²⁶ 1800-luvun lopulta lähtien 1960-luvulle lähetystyö on ollut yksi harvoista hengellisen työn mahdollisuuksista naisille.²⁷

²² Haavio 1963, 139 -142.

²³ Koskenniemi 2000, 173, 183.

²⁴ Koskenniemi 2000, 170-185.

²⁵ Suokunnas 2003, 159-163,

²⁶ Markkola 2002, 171.

²⁷ Helander 2002, 186.

Ensimmäisenä naisille avautui diakonissan työ. Suomeen perustettiin aluksi neljä diakonissalaitosta, jotka kouluttivat naisia diakonian perustehtäviin ja tarjosivat työmahdollisuuksia laitosten sairaaloissa. Seuraava naisille avautunut kirkon virka oli urkurin virka, joka hyväksyttiin vuoden 1903 kirkolliskokouksessa ja vahvistettiin vuoden 1908 kirkolliskokouksessa. Naisille myönnettiin yleinen ja itsenäinen ääni-oikeus kirkollisissa vaaleissa vuonna 1913. Naisten toiminta seurakunnallisissa luottamustehtävissä tuli mahdolliseksi vuonna 1923.²⁸ Vuosikausia keskustelua käytiin myös naisten pääsystä kanttori-urkurin virkaan vuoden 1913 kirkolliskokouksesta lähtien, mutta vasta vuonna 1963 kirkolliskokous avasi kanttorin viran naisille.²⁹

Monien vaikeuksien jälkeen yliopisto avasi ovet naisille vuonna 1901, sitä ennen naiset saattoivat opiskella teologiaa vain erivapauden saatuaan. Naisilla oli halukkuutta opintoihin, mutta loppututkintoja ei kuulunut. Monet naisopiskelijat joutuivat keskeyttämään opintonsa yliopistossa. Yleisin syy keskeyttämiseen oli avioliiton solmiminen. Osa naisista joutui keskeyttämään opiskelunsa taloudellisten vaikeuksien vuoksi.³⁰

Ensimmäinen teologisen tutkinnon suorittanut nainen oli Wendla Ivaska, joka valmistui vuonna 1913. Vuonna 1932 Hilja Walleniuksesta tuli ensimmäinen teologisen loppututkinnon suorittanut nainen, joka siirtyi seurakunnan palvelukseen. Naiset saivat oikeuden osallistua itse kirkolliskokouksien päätöksentekoon vuonna 1933. Naisteologit alkoivat järjestäytyä vuonna 1934 ja perustivat Naisteologiyhdistyksen tukeakseen toisiaan, tuodakseen yhteisiä näkemyksiään esille ja edistääkseen työmahdollisuuksiaan.³¹

1930-luvulla kristilliset järjestöt tarjosivat naisteologeille työmahdollisuuksia hengellisen järjestötyön parista. Seurakunnissa naisteologit tekivät useimmiten nuoriso-, nais- tai lapsityötä. Miesten lähdettyä sotarintamalle naiset joutuivat ottamaan osaa miesten töihin. Niinpä naisteologeillekin avautui uudenlaisia tehtäviä. He joutuivat pappien tehtäviin kenttähartauksissa ja seurakunnan jumalanpalveluselämässä sivujumalanpalveluksissa ja hartaustilaisuuksissa, koska seurakunnat halusivat turvata toimintansa. Sodan jälkeen monet nuoret naisteologit halusivat lähteä lapsi- ja nuoriso-työn lisäksi tekemään opetustyötä. Naisteologit olivat monesti koettaneet saada

²⁸ Almusa & Manérus & Parttimaa 1987, 48.

²⁹ Lehtiö 2004, 322.

³⁰ Lehtiö 2004, 24-31.

³¹ Lehtiö 2004, 24-37, 95, 123-126.

asemaansa kirkon päättävien elinten ratkaistavaksi onnistumatta siinä. Vuonna 1948 ensimmäinen naisteologi, Lyyti Tikka, pääsi kirkolliskokoukseen maallikkojäsenenä. Hän teki yhdessä edustaja Impi Sirkan kanssa aloitteen kirkolliskokoukselle naisteologien aseman, erityisesti naisten työehtojen ja palkkauksen järjestämiseksi.³² Näin naisteologien aseman ja naispappeuden mahdollisuus tuli ensimmäisen kerran esille kirkolliskokouksessa. Kirkolliskokous asetti komitean tutkimaan ylimääräisten pappien palkkausta ja asemaa, kirkon keskusrahaston varojen käyttämistä papin apulaisen tai sijaisen palkkaamiseen sekä naisteologien asemaa. Vaikka komitean mietintö oli valmis ennen vuoden 1951 ylimääräistä kirkolliskokousta, se käsiteltiin vasta vuoden 1953 kirkolliskokouksessa. Komitea ei mietinnössään esittänyt pappisviran avaamista naisille, vaan ilmoitti jäävänsä odottamaan Kirkkojen maailmanneuvoston asettaman toimikunnan kannanottoa asiaan.³³

1950-luvulla naisten työssäkäynti ja yhteiskunnallinen osallistuminen lisääntyivät voimakkaasti kaikilla yhteiskunnan sektoreilla. Kirkkolaisissa naiset mainittiin ensimmäisen kerran vuonna 1953 ylimääräisinä viranhaltijoina. Samana vuonna kirkolliskokous asetti komitean selvittämään teologian loppututkinnon suorittaneiden naisten asemaa kirkossa. Komitean mietintö ei vakuuttanut vuoden 1958 kirkolliskokousta ja kirkolliskokous asetti vielä toisen komitean tutkimaan naispappeutta. Komitean mietintö valmistui vuonna 1961 ja se ehdotti, että papiksi voitaisiin vihkiä mies tai nainen, mutta kirkkoherrana voisi toimia ainoastaan mies. Komitean mietintö otettiin käsiteltäväksi vuoden 1963 kirkolliskokouksessa, jossa ehdotus hylättiin äänin 63-55. Vuosina 1958-1962 työskennellyt kirkkolain tarkistamiskomitea ehdotti kirkon naisteologin erityisvirkaa perustettavaksi. Virka olisi kaksiportainen lehtorin virka (ylimääräiset ja vakinaiset) tuomiokapitulिन alaisuudessa. Vuoden 1963 kirkolliskokous perusti lehtorin viran.³⁴

Evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksissa on vuosien varrella keskusteltu pappisviran avaamisesta naisille useita kertoja. Seuraavan kerran naispappeutta käsiteltiin kirkolliskokouksessa vuonna 1968, jolloin päätettiin asettaa uusi komitea tutkimaan pappisvirkaa sekä teologisesti että kirkon silloisten tehtävien kannalta. Komitea tutki myös teologisen koulutuksen saaneiden naisten mahdollisuuksia päästä pap-

³² Lehtiö 2004, 151-177, 218-221, 239-240.

³³ Lahtonen 1999, 183; Lehtiö 2004, 240-241.

³⁴ Lehtiö 2004, 258-339.

pisvirkaan.³⁵ Vuoden 1968 kirkolliskokous teki myös aloitteen lehtorinviran kehittämistä ja aloite papin viran avaamisesta naisille lähti virkakomitean pohdittavaksi. Vuonna 1971 kirkolliskokous päätti, että lehtorit saivat oikeuden osallistua pappeinkokouksiin. Vuonna 1972 virkakomitea totesi, ettei lehtorin virka ollut sidottu sukupuoleen ja että virkojen määrän tuli pysyä kohtuullisena suhteessa seurakunnan kokoon. Komitea ehdotti, että lehtorit voisivat erityistapauksissa osallistua myös saarnaamiseen. Vuoden 1973 kirkolliskokous kannatti osaa virkakomitean ehdotuksesta, mutta ne raukesivat määräenemmistön puutteessa. Vuonna 1975 virkakomitea ehdotti lehtoreille äänioikeutta piispan- ja jumaluusoppineen asessorin vaalissa. Se ehdotti myös, että vakinaisessa virassa toimivat lehtorit saisivat osallistua synodaalokokoukseen, rovastikuntien pappeinkokouksiin sekä hiippakunta- ja kirkolliskokouksiin. Virkakomitea ehdotti myös, että kahta papinvirkaa edellyttävässä seurakunnassa tuli olla lehtorin virka, ellei se olisi haittana hänelle jo osoitettujen muiden tehtävien hoidossa. Saarnaamista perusteltiin lehtoraatin sijoittamisella diakonaattiin, ja Herran Pyhän ehtoollisen toimittaisi pappi ja jakamisen pappi tai lehtori.³⁶

1970-luvulla naispappeus alkoi herättää laajempaa huomiota yhteiskunnassa. Yhdistyneet kansakunnat vietti naisten vuotta 1975. Monet hämmästelivät naisjärjestöjen aktiivisuutta ottaa naispappeus teemavuoden yhdeksi tavoitteeksi. Naisten pappisvirasta tuli tällöin osa tasa-arvokysymystä. Suomessa, ja yleensäkin Pohjoismaissa, naisten asema tunnustettiin varsin hyväksi, mutta naisten ja miesten palkkausjärjestelmä haluttiin tasapuolistaa (kirkon töissä palkkaerot naisten ja miesten tasolla olivat verrattain vähäisiä) ja avata naisten väylää myös kirkon johtotehtäviin ja pappisvirkaan. 1970-luvun keskusteluissa pidettiin epätasa-arvoisena sitä, että pappisvirkaan ei voitu valita naisia. Vaikka pappisvirka on palveluvirka, keskusteltaessa naispappeudesta siitä nousi valta- ja tasa-arvokysymys. Naispappeuden vastustajat pitivät naisia vallanhaluisina ja naispappeuden kannattajat väittivät miespappien haluavan säilyttää oman perinteisen valta-aseman.³⁷ Naispappeuden vastustajat vetosivat myös siihen, että naispappeuden toteutuminen Pohjoismaissa ja Saksassa oli johtanut kirkon sisäiseen hajaannukseen.³⁸

³⁵ Lahtonen 1999, 184.

³⁶ Huovinen 1979, 204- 209.

³⁷ Virkkunen 1975, 5- 13.

³⁸ Lehtonen & Halonen 1996, 273-274.

4. Evankelinen liike naispappeutta vastustavassa rintamassa

Evankelinen liike ei ottanut vuosikymmeniin virallista kantaa naispappeuteen ennen sen toteutumista. Kuitenkin moni evankelisen liikkeen henkilöjäsen liittyi naispappeutta vastustavaan rintamaan. Huoli evankelis-luterilaisen kansankirkon muuttumisesta ja sen epävarmasta tulevaisuudesta kokosi vanhojen herätysliikkeiden johtajia yhteen pohtimaan kirkon ongelmakysymyksiä vuonna 1969. Näiden kokoontumisien muodostamaa ryhmittymää alettiin kutsua Raamattu ja tunnustus -liikkeeksi.³⁹ Raamattu ja tunnustus -liikkeen muotoutuminen liittyi vahvasti tuon ajan kirkolliseen ja yhteiskunnalliseen kuohuntaan. Liikkeen taustalla oli osittain huoli kristillisen opin asemasta ja toisaalta huoli silloisesta yhteiskunnallis-poliittisesta tilanteesta. Liikkeessä oli jäseniä eri kirkollisilta tahoilta. Mikään herätysliike tai yhteisö ei säännellyt sen toimintaa. Runsaimman kannatuksen tämä suuntaus sai aluksi evankelisten ja heränneiden parissa.⁴⁰

Evankeliumiyhdistys toimi usein liikkeen kokoontumisien kokoonkutsujana. Keskeisesti mukana toiminnassa oli sen puheenjohtaja, professori Jouko Vuorinen ja neuvottelukunnan puheenjohtaja SLEY:n toiminnanjohtaja Lauri Koskenniemi. Kokouksiin osallistuivat evankelisista papeista aktiivisesti myös Reijo Arkkila, Helge Hildén, Simo Kiviranta, Eero Parvio ja Reino Salo.⁴¹

Vuosina 1968 ja 1969 tapahtuneiden valmistelujen jälkeen Raamattu ja tunnustusliike piti kolme suurempaa kokousta (Helsingissä Mikael Agricolan kirkossa tammikuussa 1970, Kuopiossa Alavan kirkossa tammikuussa 1971 ja Helsingissä Taivallahden kirkossa huhtikuussa 1971), joista ensimmäinen kokous hyväksyi julkilausuman kannanottona silloiseen kirkolliseen tilanteeseen. Osanottajat kuuluttivat kirkon ja sen jäsenten tarvetta uudistua muuttuvassa maailmassa nojaten vahvemmin – ja ainoastaan – Raamattuun ja luterilaisiin tunnustuskirjoihin.⁴² Toisessa kokouksessa nousivat pintaan tuolloin epätäsmällisesti määritellyn Raamattu ja tunnustus -teeman aiheuttamat näkemuserot, jotka kasvoivat suuriksi etenkin evankelisten ja herännei-

³⁹ Kymäläinen 1994, 49.

⁴⁰ Tuhkanen 1992, 185.

⁴¹ Kymäläinen 1994, 49.

⁴² Tuhkanen 1992, 194-195.

den välillä. Heränneet eivät kannattaneet niin jyrkkää asenoitumista kansankirkkoon ja Raamattu ja tunnustus -liikkeen ajamista niin ahtaisiin kehyksiin kuin evankeliset kokousneuvottelijat. Kolmannessa kokouksessa tilanne kärjistyi siinä määrin, että uusiin kokouksiin entiseltä pohjalta ei enää löytynyt voimaa. Yksi epätasaisesti määritellyistä ja erimielisyyttä tuottaneista asioista, joista oli aikaisemmin vaiettu eri osapuolien yhteistyömahdollisuuksien turvaamiseksi, oli naispappeutta koskeva virkakäsymys.⁴³

Raamattu ja tunnustus -rintamaan kuuluneiden evankelisten ja heränneiden erilaiset opillis-kirkkopoliittiset tavoitteet ja molempien liikkeiden sisäinen jakautuneisuus kiihdyttivät ryhmittymän, niin että sen voidaan katsoa hajonneen vuoden 1971 lopussa. Evankelisten ja heränneiden yhteistyö päättyi. Eron jälkeen toiminta jäi lähinnä evankelisen suuntauksen varaan. Raamattu ja tunnustus -liikkeestä ei koskaan muodostunut oikeaa liikettä, vaikka se kokosikin lähes kolmesataa pappia ja maallikkoedustajaa neuvottelemaan kirkon tunnustuksesta. Raamattu ja tunnustus -liikkeen pohjalta muodostui uusi veljesliitto, Paavalin Synodi, joka löysi naispappeuden vastustamisesta yhteisen tekijän toiminnalleen.⁴⁴

Naispappeuskäsymys oli mietityttänyt kirkolliskokouksen jäseniä 1940-luvun loppupuolelta asti, mutta kun Ruotsissa pappisvirka avautui naisille vuonna 1958, keskustelu kiivastui huomattavasti myös Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa.⁴⁵ Naispappeus oli kohdannut paljon vastustusta ja jyrkkiäkin kannanottoja tuli 1950–1960 -luvulla. Kirkolliskokouksen vuonna 1968 asettama virkakomitea, joka pohti naispappeuden toteutumisen mahdollisuuksia, työskenteli lähes kymmenen vuotta (1968-1975). Virkakomitean puheenjohtajana toimi professori Seppo A. Teinonen. Komitean oli määrä saada työnsä päätökseen toukokuun 1975 kirkolliskokouksen mennessä, jossa naispappeuskäsymys haluttiin ratkaista. Kokoontuessaan kirkolliskokouksen alla virkakomitean jäsenet eivät olleet päässeet yksimielisyyteen asiasta. Molemmilla puolilla oli oma kannattajakuntansa. Äänestäessään naispappeudesta virkakomitean enemmistö oli naispappeuden hyväksyvällä kannalla äänin 3-2, mutta virkakomitean mietintö ei kuitenkaan valmistunut kevään 1975 kirkolliskokouksen mennessä ja kirkolliskokous jatkoi naispappeuskäsymyksen selvittämistä. Kirkolliskokouksessa naispappeuden vastustajat vetosivat kahteen päteeseen: apostoli Paava-

⁴³ Tuhkanen 1992, 161-162, 189-190.

⁴⁴ Tuhkanen 1992.

⁴⁵ Lehtiö 2004, 305-307.

lin tekstiin, jossa pyydettiin naista vaikenemaan seurakunnassa, ja siihen, että Kristus oli nimittänyt apostoleiksi vain miehiä.⁴⁶

Naispappeudesta käydyn keskustelun vilkastuminen ja samana päivänä julkistettu kirkon virkakomitean toinen ja kolmas osamietintö herättivät tarpeen järjestää teologien seminaari naisten virkakysymyksestä. Kokoontuminen tapahtui Leena ja Eero Parvion kutsumana Turun Maarian pappilassa huhtikuun alussa 1975. Kokoontumiseen oli kutsuttu kirjeitse virkaratkaisusta huolta tuntevia. Kirjeen olivat ”epävirallisesti toimeksisaaneina” allekirjoittaneet teol. lis. Simo Kiviranta ja dosentti Olavi Rimpiläinen. Maarian pappilan kokoontumisessa oli läsnä noin 50 osanottajaa, joista puolet oli evankelisia. Mukana oli myös kaksi evankelista naisteologia: Kyllikki Tiensuu ja Tellervo Kuusiranta.⁴⁷ Vuosikymmenen alussa oli yritetty useaan otteeseen koota vanhakantaisen uskonnäkemyksen mukainen tunnustusrintama – edellä mainittu Raamattu ja tunnustus -liike – mm. Helsingissä Agricolan kirkolla tammi-kuussa 1970, Taivallahden kirkolla huhtikuussa 1971 ja niiden välissä Kuopiossa. Maarian kokous osoittautui käännteeksi, sillä siitä alkoi aluksi Maarian synodina tunnetun tunnustusliikkeen taival.⁴⁸ Alussa tunnustusliike oli epävirallinen, haki muotoaan ja toimintaan kutsuttiin mukaan lisää osanottajia kirjeitse. Aluksi Maarian synodina tunnetun tunnustusrintaman toinen kokoontuminen pidettiin Helsingissä Paavalin kirkossa maaliskuussa 1976. Paavalin kirkolla pidetyssä kokouksessa oli mukana noin 70-80 teologia. Tämän jälkeen kokousta ja uutta tunnustusrintamaa alettiin kutsua Paavalin synodiksi. Nimeä alkoi ensimmäisenä käyttää päätoimittaja Leino Hassinen.⁴⁹

⁴⁶ Lahtonen 1999, 17- 24. Virkakomitean työskentely sai yllättävän käänteen huhtikuussa 1975, kun komitean puheenjohtaja Teinonen ilmoitti vaihtavansa myönteisen naispappeuskantansa kielteiseksi. Teinosen mukaan myös naisten virkakysymyksen selvittelyssä oli menetetty työrauha, kun siitä oli tehty naisasiakysymys.

⁴⁷ Korpinen 1999, 17-18. Paavalin synodin ensimmäisessä kokoontumisessa Maarian pappilassa olivat läsnä Osmo Harjula, Pekka Hanne, Leino Hassinen, Rauno Heikola, Helge Hildén, Teuvo Huhtinen, Pekka Huhtinen, Lauri Huovinen, Pekka Jokiranta, Heikki Jyväs, Lauri Kantola, Kai Kiilunen, Simo Kiviranta, Esa Konttinen, Sakari Korpinen, Heikki Koskenniemi, Lauri Koskenniemi, Raimo Koski-Homi, Erkki Kurki-Suonio, Tellervo Kuusiranta, Joh. Kronlund, Gustaf Kvist, Aimo Kymäläinen, Timo Kökkö, Jaakko Lehtimäki, Eino Lehtisaari, Mikael Lehtonen, Samuel Lehtonen, Jouko Martikainen, Olavi Miettinen, Raimo Mäkelä, Anders J. Nyström, Martti Parvio, Hanna-Maija Purho, Olavi Rimpiläinen, Arto J. Saarinen, Reino Salo, Mikael Sandell, Matti Selin, Pentti Selin, Sigtrygg Serenius, Pauli Vuola, Seppo Suokunnas, Riitta ja Matti Teinonen, Jukka Thurén, Kyllikki Tiensuu, Martin Törnvall, Eero Vainio, Oiva Virkkala, Voitto Vuola, Anssi Simojoki sekä Halvar Sandell ja muita teologian ylioppilaita, joiden nimiä ei ole pappilan vieraskirjassa.

⁴⁸ Simojoki 1996, 11-12.

⁴⁹ Korpinen 1999, 21-22.

Paavalin kirkon kokoontumisessa 1976 Paavalin synodi muotoili julkilausuman ”Kirkon virka ja naispappeus”, joka keskittyi kirkon virkakysymykseen, naispappeuteen sekä naisen tehtäviin kirkossa. Julkilausumassa perusteltiin Paavalin synodin kielteinen naispappeuskanta vetoamalla Raamattuun, Lutherin teksteihin ja kirkon tunnustuskirjoihin.⁵⁰ Julkilausuma julkaistiin useissa lehdissä ja huomioitiin myös televisiossa. Paavalin synodin jäseneksi pääsi ainoastaan allekirjoittamalla edellä mainitun julkilausuman, joka oli tavallaan myös synodin perustamisasiakirja. Paavalin synodi on julkaissut vuodesta 1977 lähtien Sisarenpoika – Systersonen -lehteä ja se pitää vuosittain jossain päin Suomea Paastonajan kirkkopäivät -kokoontumisen. Kun Paavalin synodin toiminta kasvoi, kasvoi myös organisoitumisen tarve. Synodista tuli rekisteröity yhdistys 28.1.1983, ja sen virallinen nimi on Paavalin Synodin tuki r.y. Synodi toimii yhteistyöelimenä useille naispappeutta vastustaville ryhmittymille ja yksityisille henkilöille.⁵¹

Paavalin synodi keskittyi käsittelemään kirkon virkakysymystä etsien raamatullisia perusteita torjuakseen naispappeuden. Paavalin synodin toiminnassa alkoi entistä enemmän olla mukana SLEY:hyn kuuluvia teologeja ja viranhaltijoita. Synodin toiminnassa vuosina 1981-1983 olivat mukana mm. teol. tri Reijo Arkkila, pastori Pekka Huhtinen, kirkkoherra Teuvo Huhtinen, teol. lis. Simo Kiviranta, pastori Sakari Korpinen, professori Heikki Koskenniemi, teol. tri Lauri Koskenniemi, professori Jukka Thurén ja pastori Lauri Thurén, myöhemmin evankelisten pappien määrä synodissa vielä lisääntyi. Arkkila oli tullut Evankeliumiyhdistyksen toiminnanjohtajaksi vuonna 1981.⁵²

5. Kohti naispappeutta ja kirkon virkaa

Koska naispappeusasia ei ratkennut syksyllä 1975 pidetyssä kirkolliskokouksessa, sen käsittelemistä jatkettiin keväällä 1976. Kansleri Mikko Juva ei nähnyt estettä naispappeuden toteutumiselle. Koulutoimenjohtaja Meeri Päivänsalo Oulusta toi esille 10 000 kansalaisen vetoimuksen naispappeuden puolesta ja pelkäsi ihmisten joukolla eroavan kirkosta, jollei naispappeus toteutuisi. Evankelisiin maallikkojohtajiin kuulu-

⁵⁰ Simojoki 1984, 231-234.

⁵¹ Korpinen 1999, 23-27, 50-53; Saarinen 2005, 78.

⁵² Ss 5.11.1998. Tuli on tallella. Evankeliumi kutsu lähetystyöhön; Korpinen 1999, 35-60.

nut hallintoneuvos Pekka Kurvinen ehdotti, että kirkkohallitus keräisi tietoa niistä maista, joissa naispappeus oli jo toteutunut. Ehdotus ei kuitenkaan miellyttänyt piispa Aimo T. Nikolaista. Hänen mielestään muiden kirkkojen naispappeudesta oli olemassa riittävästi tietoa, niissä ei ollut naispappeuden toteuduttua esiintynyt mitään suuria hankaluuksia. Ainoa poikkeus oli Ruotsin kirkko, jossa kirkko ei ollut saanut yksin tehdä ratkaisua naispappeudesta.⁵³

Kirkolliskokouksen naispappeuskeskusteluissa tuli esille, että naiset olivat tehneet monien vuosikymmenten ajan, jopa vuosisatojen ajan kirkossa tehtäviä, jotka olisivat tiukkaa linjaa vetäen olleet kiellettyjä naisilta aivan samoin perustein kuin papinvirkakin. Keskusteluissa tuotiin esille, että koko virkateologia ja siihen liittyvä vanhatestamentillinen ajattelu oli sitä, joka sai miettimään Lutherin uskonpuhdistusta ja yhteisen pappeuden toteutumista käytännössä. Keskustelujen mukaan kirkko näytti kulkeeneen kovin kauas alkuseurakunnan ajoista.⁵⁴ Keskustelujen päätteeksi kirkolliskokous halusi edelleen lisäselvityksiä naispappeudesta. Naispappeusasia siirtyi perustevaliokunnan tutkittavaksi, ja se teki tiedustelun kaikkien seurakuntien kirkkoneuvostojen naispappeuskannasta. Naispappeuden käsittely siirtyi jälleen seuraavaan eli syksyn 1976 kirkolliskokoukseen.⁵⁵

Tammikuussa 1976 virkakomitean mietintö naispappeuden toteutumisesta vihdoinkin valmistui. Siinä virkakomitean enemmistö totesi, ettei ollut mitään teologisia syitä, jotka estäisivät avaamista naiselle papinvirkkaa. Hiippakunnat ottivat kantaa mietintöön; niistä neljä kannatti, kolme ei nähnyt teologisia esteitä ja yksi esitti kirkkoneuvostojen lausuntojen pyytämistä. Seurakunnilta kysyttiin myös kantaa naispappeuteen, eikä 67 prosenttia nähnyt siihen olevan esteitä kirkon opin ja kirkon uskon kannalta.⁵⁶ Toukokuun 1976 kirkolliskokouksessa virkakomitean mietinnöstä käytiin lähetekeskustelu ja marraskuun 1976 kirkolliskokouksessa pappisviran avaamisesta naisille äänestettiin. Kirkolliskokouksen 108 jäsenestä enemmistö (66-37) puolsi naispappeutta, kolme edustajaa oli poissa ja kaksi (joista toinen arkipiispa Martti Simojoki) pidättyi äänestämästä. Naispappeusuudistus raukesi, koska kirkkolain muutos olisi edellyttänyt kolmen neljäsosan määräenemmistöä. Kirkolliskokous kuitenkin piti naispappeutta kirkon uskon ja opin pohjalta mahdollisena toisessa äänestyksessä

⁵³ Lahtonen 1999, 25- 29.

⁵⁴ Pöntinen 1998, 66.

⁵⁵ Lahtonen 1999, 34-36.

⁵⁶ Almusa & Manerus & Parttimaa 1987, 49.

äänin 70–33.⁵⁷ Lopuksi kirkolliskokous antoi naispappeuskysymyksen valmisteltavaksi piispainkokoukselle.⁵⁸

Piispainkokous asetti istunnossaan 1977 työryhmän, joka kokosi naispappeudesta käytyä keskustelua ja laati käydystä keskustelusta erittelevän selostuksen. Asetetun työryhmän puheenjohtajana toimi piispa, myöhemmin arkkipiispa John Vikström. Toimikunta pyysi naispappeudesta argumentaatiotutkimuksen, jonka laatijana oli teol. lis. (myöhemmin apulaisprofessori) Eero Huovinen. Tutkimus julkaistiin nimellä Nainen ja pappisvirka vuonna 1979. Työryhmä suositteli jatkokeskustelujen pohjaksi seminaareja, joita järjestettiin kaksi piispa Yrjö Sariolan johdolla Ilkon kurssikeskuksessa Kangasalla huhtikuussa 1980 ja marraskuussa 1982.⁵⁹ Vuonna 1983 piispainkokous antoi selonteon suorittamistaan toimenpiteistä ja naispappeuden jatkovalmisteluista kirkolliskokoukselle, mutta selostukseen ei sisällynyt esitystä pappisviran avaamisesta naisille. Kirkolliskokous teki keväällä 1983 jälleen uuden aloitteen pappisviran avaamisesta naisille ja lähetti asian perustevaliokuntaan.⁶⁰

⁵⁷ Km 4.11.1986. Naispappeuden pitkä historia 1948-1976; Heininen & Heikkilä 1996, 244.

⁵⁸ Huovinen 1979, 208-209.

⁵⁹ Kirk.kok. ptk. 1984. Liite XII B, 1. Ilkko 1- ja Ilkko 2 -neuvotteluihin osallistui yhteensä noin 50 osallistujaa. Osanottajien joukossa oli piispoja, teologisten tiedekuntien opettajia, eri hiippakuntien pappeja, lehcoreita ja seurakuntalaisia siten, että eri näkökannat olivat edustettuina. Seminaareissa tutkittiin Raamatun tulkintakysymyksiä, sillä naispappeutta vastustavat olivat vedonneet erityisesti Raamattuun. Eksegeettisestä ja systemaattisesta tulkinnasta ei löytynyt asiaan yhtenäistä ratkaisua, mutta erimielisyys jäi koskemaan kysymystä, oliko kirkon Herra tarkoittanut kutsua vain miehiä pappisvirkaan.

⁶⁰ Km 4.11.1986. Naispappeuden pitkä historia 1948-1976; Kirk.kok. ptk. 1986 s., Liite XII B, 1.

II NAISPAPPEUDEN VALMISTELUN VUODET (1984-1988)

1. Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys ja naispappeus

1.1. ”Herran Käsky” -kirja naispappeuden vastustajien äänenä

Helmikuun alussa 1984 kaksikymmentä SLEY:n jäsentä lähetti kirjelmän SLEY:n johtokunnalle. He halusivat esittää vastineen ajatukselle, että evankelinen liike olisi estämässä pappisviran avaamista naisille. Kirjelmän olivat kirjoittaneet lehtori Alli Autere, rovasti Helmer Harves, piirisihteeri Tarmo Heino, lääninrovasti Toivo Hytönen, rehtori Marjatta Katajamäki, teol. tri Lauri Kruus, Pyhtään koulutoimenjohtaja Paula Kuisma, rovasti Pekka Lavaste, teol. maist. Elmi Molnar, rovasti Eino Mäkinen, professori Erkki Niinivaara, rehtori Marja Pakarinen, huoltokodin johtaja Pertti Ruponen, apulaisrehtori Alma Saari, rehtori Päivi Sipponen, kunnanjohtaja Simo Sääksi, apulaisrehtori Tellervo Tamminen, rehtori Kyllikki Tiensuu, lehtori Hillevi Tuominen ja lehtori Helvi Valkonen. Allekirjoittaneet halusivat tuoda julki oman kantansa naispappeudesta ja olivat kirkon virkaratkaisussa uudistuksen kannalla. He olettivat tulkitsevansa kirjelmällään myös monien muiden samoin ajattelevien vaakaumuksen. Mikään toiminta ei heidän mielestään saanut himmentää evankeliumin ydintä eikä ehkäistä sen vapaata kulkua lunastetuille ihmisille. He halusivat myös, että tämä heidän kirjelmänsä julkaistaisiin sekä Kotimaa- että Sanansaattaja-lehdissä.⁶¹ Kotimaa-lehti julkaisi kirjelmän helmikuun 1984 loppupuolella ja Sanansaattaja maaliskuun alussa.⁶² Sanansaattaja-lehden toimitus otti kantaa kirjelmään ilmoittamalla, että sen julkaiseminen viivästyti materiaalin paljouden vuoksi. Lisäksi toimitus ilmaisi olevansa yhtä mieltä mielipiteen ilmaisijoiden kanssa siitä, että naispappeusongelmasta oli pyritty kirkon piirissä keskustelemaan perusteellisesti ja että tähän keskusteluun olivat osallistuneet myös evankelisessa liikkeessä toimivat teologit ja vastuunkantajamaallikot. Keskustelujen tuloksesta toimitus totesi, ettei Raamatusta ja luterilaisesta tunnustuksesta ollut löytynyt vakuuttavia perusteita naispappeuden toteutamiselle eikä evankelisessa liikkeessä ollut tähän mennessä ollut tapana perustella Raa-

⁶¹ SLEYA Kirjelmä SLEY:n johtokunnalle 2.2.1984. Kirjelmän oli laatinut Tarmo Heino & Erkki Niinivaara; Ss 20.2.1984.

⁶² Km 23.2.1984. Evankelinen liike tänään; Ss 1.3.1984. Evankelinen liike tänään.

mattua ja oppia koskevia kysymyksiä sillä, miten monta arkkipiispaa, piispaa tai muuta henkilöä oli jonkin näkemyksen kannalla.⁶³

Naispappeuskannat alkoivat vaikuttaa Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen toimintaan ja henkilösuhteisiin voimakkaammin. Tämä kävi ilmi esimerkiksi vuoden 1984 alussa suoritettussa sisälähetysjohtajan vaalissa. Eläkkeelle siirtyvä sisälähetysjohtaja Kauko Sainio kiirehti eläkkeelle lähtöään SLEY:stä kiristyvän virkakyösymyksen vuoksi. Uuden sisälähetysjohtajan valitsemista valmistelemaan valittiin työryhmä, johon kuuluivat toiminnanjohtaja Reijo Arkkila, johtokunnan puheenjohtaja Pekka Kurvinen, tilintarkastaja Reijo Tuomisto, teol. tri Seppo Suokunnas ja professori Lauri Koskenniemi. Seppo Suokunnas ja kirkkoherra Risto Heikkilä kieltäytyivät ehdokkuudesta heti. Lauri Koskenniemiin mukaan Pekka Kurvinen oli suostutellut kirkkoherra Martti Lepolaa tehtävään ja vähän lupailutkin tätä tehtävää hänelle. Kun Lepolasta tuli yksi kärkinimistä, naispappeuteen kielteisesti suhtautuvat etsivät omaa kantaansa edustavan ehdokkaan, joka oli yhdistyksen raamattukoulutuksen johtaja Väinö Uusitalo. Molemmilla, Lepolalla ja Uusitalolla oli oma kannattajakuntansa. Sainio ja Kurvinen olivat naispappeuden kannattajia. Vastustajiin kuuluivat yhdistyksen johtokunnassa olevat Reijo Arkkila ja Lauri Koskenniemi. Kovien neuvottelujen jälkeen johtokunta valitsi uudeksi sisälähetysjohtajaksi huhtikuun 1984 alussa Väinö Uusitalon lähes yksimielisesti. Jo tuolloin olivat havaittavissa sisälähetysjohtajan vaalin taustalla vaikuttaneet erilaiset mielipiteet ja jännitteet, jotka liittyivät naispappeuskysymykseen, sillä tiedettiin, että naispappeusasia ratkaistaisiin kirkolliskokouksessa. Koskenniemiin mukaan erilaiset kannat naispappeuteen näyttivät häiritsevän jonkin verran yhteistyötä Arkkilan, Kurvisen ja Sainion välillä.⁶⁴

Eräänlaisena ”vedenjakajana” naispappeutta koskevissa kysymyksissä oli SLEY:n vuonna 1984 julkaisema naispappeutta vastustava kirja ”Herran Käsky”. Se oli koomateos aikaisemmin julkaistuista artikkeleista, joissa oli pohdittu ja hahmoteltu naisten hengellisen työn vaihtoehtoja, toimintamalleja ja raamatullisia perusteita. Se sisälsi tutkimuksia ja puheenvuoroja kristikunnan perinteisen virkaratkaisun kannan vahvistamiseksi. Kirjasta tuli esiin koko sodanjälkeinen keskustelu, jota naispappeuskeskustelun yhteydessä oli käyty. Kirjassa hahmoteltiin naisen hengellisen viran muotoa ja sisältöä raamatullisesta kirkon perinteisestä kannasta. Kirja sisälsi myös feministiteologiaa koskevan artikkelin. Kirjan artikkelit vastasivat mm. seuraaviin kysy-

⁶³ Ss 1.3.1984. Sanansaattajan toimituksen vastine ”Evankelinen liike tänään” –kirjelmään.

⁶⁴ Korpinen 1999, 56-57; Koskenniemi 2000, 272-273.

myksiin: mikä oli naisten asema apostolien aikana ja mitä selitysvaihtoehtoja eksegeetikka tuntee Uuden testamentin puhekieltokohdista, millaisia vaiheita on ollut naispappeuskeskusteluissa Suomessa, mikä on oppi kirkon hengellisestä virasta. mitä Martti Luther on sanonut naispappeudesta ja onko naispappeus katsottava tunnustuskysymykseksi. Lisäksi kirjassa käsiteltiin sitä, mikä olisi naisen hengellisen viran kannalta myönteisin vaihtoehtoinen ratkaisu.⁶⁵

SLEY:n johtokunnan puheenjohtaja Pekka Kurvinen vastusti kirjan julkaisemista. Kirja ilmestyi kuitenkin juuri ennen kevään 1984 kirkolliskokousta, jossa käsiteltiin kirkon virkakysymystä. Kirja haluttiin jakaa kaikille kirkolliskokousedustajille, mutta sitä ei voitu jakaa yksinään SLEY-kirjat Oy:n nimissä, joten alettiin hankkia eri ryhmittymiä kirkon piiristä hankkeen taakse. Yhteistyöpyyntöön vastasi ja suostui Erkki Leino rukoilevaisista, Lauri Mustakallio lestadiolaisten puolesta, Eino Toivanen heränneistä, Ritva Olkkola Raamattuopistolta, Kirsti Kiviranta SLEY:stä ja Niilo Simojoki. Oli merkittävää, että kirja haluttiin jakaa kokousedustajille, vaikka SLEY:n johtokunta oli pidähtynyt ottamasta kantaa naispappeuteen. Näistä taustavaikuttimista huolimatta Hyvinkään evankeliumijuhlilla kesällä 1984 virkakysymys jätettiin kokonaan mainitsematta.⁶⁶

Toukokuussa 1984, muutama päiviä ennen kirkolliskokouksen alkua, SLEY:n johtokunnan puheenjohtaja Pekka Kurvinen kirjoitti Sanansaattajaan naispappeutta puoltavan koko sivun kirjoituksen. Siinä hän perusteli naispappeuden mahdollisuutta kirkon opin, Augsburgin tunnustuksen ja Raamatun kannalta, käsitteli naisten aseman historiallisia muutoksia, naisten aktiivisuutta puhujina ja opettajina evankelisen liikkeen historiassa, naispappeuden toteutumista sekä sen aiheuttamien ristiriitojen ratkaisemista evankelisessa liikkeessä. Kurvinen toi kirjoituksessa julki myös näkökantansa siitä, että naispappeuden kieltäminen nykyaikana ei ollut Paavalin vaikenemiskehotukseen sisältyvä ”Herran käsky”, vaan suomalaisten teologien johtopäätös ja monimutkaisen tulkinnan tulos. Lisäksi hän huomioi, että naisia koulututtui tuolloin akateemisesti enemmän kuin miehiä. Näin ollen naisten työpanos tulisi yhteiskunnassa ja myös evankelisessa liikkeessä kasvamaan, joten suvaitsevuuutta ja hyvää yhteis-

⁶⁵ Simojoki 1984, 7-10.

⁶⁶ Koskenniemi 2000, 272-276.

työtä tulisi hakea naispappeudesta eri mieltä olevien välille.⁶⁷ Tämä Kurvisen kirjoitus julkaistiin myös Kotimaa-lehdessä.

Seuraavassa Sanansaattajassa teol. lis. Simo Kiviranta vastasi Kurvisen kirjoitukseen korostamalla, että naispappeus ei ollut yhteiskunnallinen tai tasa-arvokysymys, ja piti Kurvisen muita perusteluita sekavina, puutteellisina tai muuten ongelmallisina. Erityisen ongelmallisena Kiviranta piti Kurvisen viittauksia Paavaliin ja Jeesukseen ja katsoi niiden yksiselitteisesti määrittelevän kirkon virka-opin, jonka toisin tulkitseminen johtaisi koko luterilaisen opin horjumiseen. Evankelisen liikkeen perinteestä Kiviranta totesi, että liikkeen edustamaa tunnustuksellisen linjaa oli aina kuulunut siihen vanhakantaiseen teologiseen traditioon, joka ei puoltanut naispappeutta.⁶⁸

1.2. Evankelisten naispappeuskannat rohkeammin esille

Toukokuussa 1984 kirkolliskokouksen oli jälleen määrä kokoontua pääasiassa naispappeuskysymyksen äärelle. Keskustelu naispappeuden puolesta ja sitä vastaan muuttui julkisemmaksi, myös evankelisen liikkeen jäsenten välillä kuten Kurvisen ja Kivirannan Sanansaattajassa käyty keskustelu osoitti. Kirkolliskokous vilkastutti keskustelua edelleen.

Kirkolliskokouksen perustevaliokunta piti valitettavana sitä, ettei piispainkokous ollut onnistunut pääsemään naispappeuskysymyksessä yksimielisempiin tuloksiin eikä osoittanut suuntaa naispappeusasian jatkokäsittelylle. Valiokunta korosti sitä, että kirkon oli ratkaisussaan lähdettävä liikkeelle omista perusteistaan. Samalla se totesi, että perusteiden tulkinta ja soveltaminen tapahtui historiallisessa tilanteessa: yhteiskunnassa, jossa työelämässä ei suvaittu sukupuolisia eroja. Jos kirkko sitoisi pappisvirran sukupuoleen, silloin olisi kyettävä perustelemaan, miksi menettely olisi toisenlainen kuin muu käytäntö työelämässä, koska kirkon ulkopuolella naiset hoitivat lähes kaikkia virkoja. Perustevaliokunnan mielestä pitäisi odottaa mielipiteiden kypsyä tietylle kannalle ja välttää nopeaa ratkaisua, mutta toisaalta yhteiskunnallisen tilanteen vuoksi sitä ei voitu tehdä. Naispappeuden raamatullisista perusteluista valiokunta

⁶⁷ Ss 3.5.1984. Miksi en enää vastusta naispappeutta? Huomionarvoista on se, että Kurvisen artikkelin vieressä oli Sanansaattajan toimituksen ilmoitus, jossa kerrottiin, että kirjoituksia naispappeutta vastaan oli tullut useita ja yksi sen puolesta, mutta niitä ei julkaistaisi tilanpuutteen vuoksi.

⁶⁸ Ss 10.5.1984. On kysymys perusteluista.

toi esiin kaksi johtopäätöstä: 1) Raamatun sisällössä ja sen ymmärtämisessä oli tässä kysymyksessä ollut sekä kunkin ajan edellytyksiin liittyvää että sen ylittävää ajattelua, ja 2) oli oikeutettua ymmärtää Raamatun opetus niin, että naisen toimintaan kirkon virassa ei enää liittynyt sellaisia esteitä, jotka tekivät sen Uuden testamentin aikana ja myöhemmin epäiltäväksi.⁶⁹

Perustelakivaliokunnan mukaan kirkkolakiin ei tarvitsisi tehdä suuria muutoksia, koska kirkkolaissa ei mainittu pappia koskevissa säännöksissä hänen sukupuoltaan, joten valiokunnan mielestä pappisvirka voitiin avata naiselle lisäämällä kirkkolain kohtaan 87 pykälään sanat ”mies tai nainen”. Perustevaliokunta oli myös selvillä siitä, etteivät kaikki kirkossa olleet ehdotetun ratkaisun kannalla ja monet korostivat oman omantuntonsa vaativan, ettei pappisvirkaa avattaisi naisille. Perustevaliokunta korosti piispainkokouksen toivomusta, että eri kannoilla olevat kunnioittaisivat toistensa vaakaumusta, sillä he totesivat kirkon ykseyden edellyttävän avoimuutta ja luottamusta. Omantunnonklausuulista perustevaliokunta totesi, että se ei ehdottanut sitä kolmesta syystä: 1) viran keskinäinen tunnustaminen tai siitä kieltäytyminen oli kysymys, jossa kirkon ykseys ratkaistaisiin, 2) tietävästi se oli käytössä vain Ruotsin luterilaisessa kirkossa ja oli ollut siellä kiistojen kohde ja 3) se koettiin toista sukupuolta ajatellen hyvin nöyryyttäväksi. Sitä vastoin perustevaliokunta piti mahdollisena sitä, että seurakuntaa ei pakotettaisi vastaanottamaan ylimääräistä pappia, jota se ei haluaisi.⁷⁰ Monet evankeliset ottivat kirkolliskokouksessa kantaa naispappeuteen.

Kirkolliskokouksen yleiskeskustelu vei kaksi päivää ja yhteensä noin 12 tuntia. Tänä aikana edustajat käyttivät 59 puheenvuoroa.⁷¹ Evankelisten puheenvuoroista tuli esille näkemysten vastakkaisuus. Tunnetuista evankelisista puheenvuoroja käyttivät mm. teol. tri Jorma Laulaja, piispa Yrjö Sariola, apulaisrehtori Alma Saari, opettaja Raija-Liisa Mikkola, professori Lauri Koskeniemi ja kirkkoherra Martti Lepola.

Evankelisista Jorma Laulaja jätti perustevaliokunnan mietintöön eriävän mielipiteensä. Hän oli perustevaliokunnan enemmistön kannalla siinä, että pappisviran avaaminen naiselle oli mahdollista, mutta sen toteuttaminen oli tuolloin vielä liian aikaista, sillä ratkaisun takana ei ollut riittävää yksimielisyyttä. Hänen mielestään piispainkokouksen ”nollaratkaisu” voitiin tulkita epävarmuudeksi naispappeuskysymyksessä. Piispainkokouksen lisäksi eksegeetit, systemaatikot ja papit olivat näkyvästi ja-

⁶⁹ Kirk. kok. ptk. 1984 k., pvkm n:o 1/1984, 1-4.

⁷⁰ Kirk. kok. ptk. 1984 k., pvkm n:o 1/1984, 1-4.

⁷¹ Lahtonen 1999, 108-109.

kautuneet. Myös herätysliikkeiden piirissä oli voimakasta vastustusta. Mielipiteessään Laulaja kritisoi myös ns. omantunnonklausuulin jättämistä pois valiokunnan esityksestä. Tällöin papilla ei olisi klausuulin suojaa, mutta piispalla se olisi, sillä näillä oli oikeus kieltäytyä vihkimästä naista papiksi. Vaikka perustelut klausuulin poisjättämisestä olikin Laulajan mielestä huomionarvoiset, hänen mielestään ne eivät poistaneet ongelmaa. Hän totesi, että naispappeuden hyväksymisen jälkeenkin seurakunnissa oli löydettävä tapa toimia yhteistyöstä kieltäytyvien pappien kanssa. Lisäksi Laulaja korosti, että piispainkokous oli korostanut vuodesta 1976 saakka, että naispappeuden torjuvillekin papeille oli taattava mahdollisuus toimia kirkossa vakaumuksensa mukaisesti.⁷²

Kirkolliskokous kävi naispappeuskysymyksestä vilkkaan yleiskeskustelun. Yrjö Sariola, joka oli ainoana piispana SLEY:n johtokunnan jäsen, korosti puheenvuorossaan naispappeuden vastustajien ja puolustajien keskinäistä kunnioittamista. Toisena asiana hän nosti kysymyksen siitä, miten tärkeä naispappeuskysymys lopulta oli kirkon opille. Puheenvuorossaan hän myös toi esille, että enemmistöön kuuluminen kirkossa saattoi tarkoittaa sitä, että oli jossakin yhteisössä vähemmistössä. Hän totesi esimerkiksi oman naispappeuden hyväksyvän kantansa olevan evankelisen liikkeen piirissä vähemmistön mielipide. Hänen mielestään nainen voi palvella sananpalvelijana samoin kuin mies, sillä hänenkin oli pysyttävä sanassa yhtä lailla kuin miehen. Hänen mielestään naisen nouseminen miehen rinnalle johtui evankeliumin vaikutuksesta. Sariola sanoi olevansa Laulajan mielipiteen kannalla, mutta äänestävänsä toisin, koska asian pitkittäminen ei koituisi kirkon parhaaksi.⁷³

Karstulan evankelisen opiston apulaisrehtori Alma Saari toi puheenvuorossaan esille näkökohdan, että naispappeuskysymystä pohdittaisiin kirkolliskokouksissa niin kauan, että se toteutettaisiin. Saari muistutti, että aina kirkon vallitsevaa perinnettä muutettaessa oli ollut vastustusta. Hän sanoi, että tuskinpa naisteologien julistuksen kautta oli tullut harhaoppeja seurakunnan julistukseen, vaan pikemminkin he olivat tuoneet lisää mahdollisuuksia evankeliumin julistamiseen. Hän kertoi mieltään paheittaneen sen, että myönteisesti naispappeuteen suhtautuvat oli usein leimattu julkisessa sanassa Raamatun sanan hylkääjiksi. Hänen mielestään viran korostus ei ollut luterilaisen kirkon opin mukaista. Tärkeintä hänen mielestään oli julistaa pelastuksen sanomaa kaikin mahdollisin keinoin. Lopuksi Saari totesi, että koska Raamatusta ja

⁷² Kirk. kok. ptk. 1984 k., pvkm. n:o 1/1984, 6.

⁷³ Kirk. kok. kesk. ptk. 1984 k., 42-45.

luterilaisesta tunnustuksesta ei ollut löytynyt vakuuttavia perusteita naispappeuden torjumiselle, voitiin tehdä päätös pappisviran avaamisesta naisille.⁷⁴

Evankelinen kirkolliskokousedustaja opettaja Raija-Liisa Mikkola esitti puheenvuorossaan olevansa myös perustevaliokunnan kanssa naispappeutta puoltavalla kannalla ja kertoi olevansa vakuuttunut, että myönteinen ratkaisu olisi kirkolle eduksi. Lisäksi hän kritisoi sitä, että virkakysymystä oli kohtuuttomasti painotettu ja siitä oli tehty aihe, josta oli vaikea keskustella repimättä hengellistä kotiaan. Mikkola oli huolestunut myös mahdollisen kielteisen naispappeuspäätöksen vaikutuksesta kirkosta eroamisiin.⁷⁵

Lauri Koskenniemi toi esille kielteisen kannan naispappeuteen ja ehdotti perustevaliokunnan mietinnön jättämistä raukeamaan. Hän kiinnitti puheenvuorossaan huomiota mm. perustevaliokunnan käsitykseen ilmoituksen tulkitsemisesta historiassa ja korosti, että jos näin ajateltiin, Raamattu ei enää olisi muuttumatonta Jumalan sanaa. Lisäksi hän toi esille kirkon uskottavuuden ja painotti, että kirkon ei pitäisi mielistellä aikaansa. Lopuksi hän yhtyi piispa Sariolan kehotukseen sovinnollisuuden säilyttämisestä.⁷⁶

Evankelinen kirkkoherra Martti Lepola toi esiin huomion, että vaikka kirkolliskokouksen edustajista suurin osa oli järkähtelemättömän varmoja naispappeuskysymyksestä, kannastaan epävarmojakin oli vielä jäljellä ja asiasta tulisi voida keskustella avoimesti. Hän sanoi, että naispappeutta ei voitu hyväksyä kuuntelemalla liikaa ns. yleistä mielipidettä, jota tiedotusvälineet tai muut kirkon ulkopuoliset tahot tyrkyttivät voimakkaasti. Samoin hän totesi, että naispappeuden vastustajat olivat menneet liiallisuuteen virkakysymyksen korostamisessa. Hän kertoi evankelisen liikkeen maallikojulistusperinteestä ja kertoi että vasta parinkymmenen vuoden aikana oli liikkeeseen alettu korostaa virkakysymystä, joka oli nyt paisunut sellaisiin mittoihin, että liikkeeseen kuuluvat naispappeuden puolustajat tunsivat itsensä syrjityiksi ja kuulumisensa liikkeeseen kyseenalaiseksi.⁷⁷

Kirkolliskokous äänesti naispappeudesta, jolloin tulos oli 73 puolesta ja 32 vastaan kolmen pidättäytyessä äänestyksestä. Naispappeuden toteutuminen jäi vaaditun mää-

⁷⁴ Kirk. kok. kesk. ptk. 1984 k., 75-76.

⁷⁵ Kirk.kok. kesk. ptk. 1984 k., 80-81; Vaasa 9.5.1984. Naispappeudessa on nyt ratkaisujen aika. Juha Oksanen.

⁷⁶ Kirk. kok. kesk. ptk. 1984 k., 113-115.

⁷⁷ Kirk. kok. kesk. ptk. 1984 k., 130-131.

räenemmistön vuoksi kuuden äänen päähän.⁷⁸ Kirkolliskokouksen edustajista noin 15 % eli lähes seitsemäsosa oli evankelista liikettä kotinaan pitäviä ja sitä lähellä olevia. Evankelisten äänet jakautuivat kahtia puolesta ja vastaan.⁷⁹

Toukokuun lopulla Lauri Koskenniemi kirjoitti Sanansaattajaan ajatuksiaan naispappeusasian käsittelystä. Kirkolliskokouksessa Hän kritisoi hieman arkkipiispa John Vikströmin puheenvuoroa, jossa tämä oli kannattanut naispappeutta. Samalla hän nosti esiin piispa Yrjö Sariolan puheenvuoron, jossa tämä oli toivonut, että mielihope-eroista huolimatta osapuolten välillä voisi vallita kristityille kuuluva tahdikkaus ja keskinäinen kunnioitus. Koskenniemi kritisoi myös kirkolliskokoukselle jätettyä aloitetta lehtorin oikeuksien lisäämiseksi, jonka mukaan lehtori saisi käytännössä kaikki papin oikeudet. Koskenniemen pohdinnan mukaan tätä aloitetta oli suunniteltu etukäteen. Puhemiestön ollessa asiasta hyvin yksimielinen se oli lähetetty perustevaliokuntaan, vaikka kaikki edustajat eivät olleet halunneet aloitetta valmisteltavaksi ollenkaan. Koskenniemen mielestä lehtorille ei saisi uskoa mm. kastetta tai koko jumalanpalveluksen toimittamista ilman pappisvihkimystä. Hänen mielestään se tulisi merkitsemään naispappeuden kuljettamista kirkkoon takaovesta, joten hän oletti, ettei aloite tulisi hyväksytyksi ainakaan esitetyssä muodossa. Lopuksi Koskenniemi korosti, että naispappeuskysymyksen irrottaminen Raamatusta olisi kohtalokasta ja että se tulisi uudelleen ratkaistavaksi kahden vuoden kuluttua valittavassa uudessa kirkolliskokouksessa.⁸⁰

Samassa lehdessä Evankeliumiyhdistyksen toiminnanjohtaja Reijo Arkkila kirjoitti mietteitään naispappeuskeskustelusta. Hän kritisoi kirjoituksessaan ajatusta, jonka mukaan evankelisesta liikkeestä olisi ajettu pois myönteisen naispappeuskannan edustajia. Arkkilan mielestä naispappeuskysymys ei ollut evankelisessa liikkeessä kynnyksikysymys. Kuitenkin hän totesi evankeliseen perintöön kuuluvan ehdoton pitäytyminen Raamatun sanassa ja Raamattuun perustuvassa tunnustuksessa. Arkkila kritisoi niitä evankelisia, jotka olivat antaneet ymmärtää heitä ajettavan pois liikkeen piiristä. Nämä kun Arkkilan mukaan olivat itse hyväksymässä kirkon mietintöjä ja esityksiä, joissa puolestaan oltiin ajamassa naispappeuden vastustajia pois kirkon piiristä. Arkkilan mielestä yhteyden hoitamiseen tarvittiin kärsivällisyyttä ja toisten kunnioitta-

⁷⁸ Kirk. kok. ptk. 1984, k., 35; Almusa & Manerus & Parttimaa 1987, 49. Korpinen 1999, 57.

⁷⁹ Ss 24.5.1984. Mukana ratkaisun hetkissä. Lauri Koskenniemi.

⁸⁰ Ss 24.5.1984, Mukana ratkaisun hetkissä. Lauri Koskenniemi.

mista sekä perusteiden nöyrää tarkkailua, ettei kadotettaisi tunnustuksellisen luterilaisen herätysliikkeen perintöä.⁸¹

1.3. Naispappeus SLEY:n johdon erimielisyyksien takana

Evankeliumiyhdistys ja naispappeuskysymys olivat monessa lehdessä puheenaiheena vuoden 1984 lopulla. Kirkon virkakysymys tuli konkreettisesti esille puheenjohtajavaalin yhteydessä, jonka taustalla olivat toiminnanjohtaja Reijo Arkkilan ja johtokunnan puheenjohtajan Pekka Kurvisen erimielisyydet ja erilaiset naispappeuskannat.

Hyvinkäällä kesällä 1984 järjestetyssä evankeliumijuhlassa pidettiin SLEY:n vuosikokous, jossa toiminnanjohtaja Reijo Arkkila valittiin johtokunnan jäseneksi. Tämä vahvisti hänen asemaansa SLEY:n johdossa. Kuitenkaan Arkkilan ja johtokunnan puheenjohtajan Pekka Kurvisen yhteistyö ei sujunut hyvin ja kitka heidän välillään voimistui jatkuvasti. Tilanne johtokunnassa kärjistyi edelleen, kun ehdotettiin puheenjohtajan vaihtamista.⁸² SLEY:n johtokunnan syyskuussa 1984 pidetyssä kokouksessa poissa oleva varapuheenjohtaja hallintotieteen maisteri Reijo Tuomisto oli kirjeitse pyytänyt, ettei häntä enää valittaisi johtokunnan varapuheenjohtajaksi. Kannatettu ehdotus oli tehty Lapuan kaupunginsihteerin Väinö Takalan sekä ehdotus Pekka Kurvisen valitsemiseksi puheenjohtajaksi. Keskustelun ja äänestyksen jälkeen päätettiin sekä varapuheenjohtajan että puheenjohtajan valinta siirtää seuraavaan kokoukseen.⁸³ Keskustelussa painavin esille tuotu syy Takalan valintaan puheenjohtajaksi Kurvisen sijasta oli SLEY:n toiminnallisen painopisteen voimakas siirtyminen Etelä- ja Keski-Pohjanmaalle. Evankeliumiyhdistyksen kansanliikeluonnetta vahvistaisi tältä alueelta tuleva ja laajaa kokemusta kokonaiskirkon hallinnosta omaava henkilö.⁸⁴ Mikään tietolähde ei kerro tarkasti, kuka tai ketkä puheenjohtajan vaihtoa ehdottivat ja kannattivat.

Pekka Kurvinen asettui vastustamaan puheenjohtajanvaihdosta, vaikka olikin asianomainen. Hän näki vaihtamisen johtuvan hänen naispappeuskannastaan.⁸⁵ Ennen

⁸¹ Ss 24.5.1984, Mietteitä kevään naispappeuskeskustelun jälkeen. Reijo Arkkila.

⁸² Koskenniemi 2000, 275.

⁸³ SLEYA Johtok. kok. ptk. 20.9.1984.

⁸⁴ SLEYA SLEY:n johtok. kok. ptk. 15.11.1984. Reijo Arkkilan puheenvuoro.

⁸⁵ Koskenniemi 2000, 275.

seuraavaa, marraskuussa pidettyä SLEY:n johtokunnan kokousta Pekka Kurvinen oli lähettänyt johtokunnan jäsenille kirjeen, jossa hän esitti näkemyksensä, ettei todellisia syitä puheenjohtajavaaliin ollut esitetty, vaan peittelytarkoituksissa oli julkituotu kei-notekoisia syitä.⁸⁶ Marraskuun puolessavälissä pidetyssä johtokunnan kokouksessa puheenjohtajaksi valittiin Väinö Takala ja varapuheenjohtajaksi edelleen Reijo Tuomisto. Pöytäkirjaan merkittiin, että puheenjohtajan valinta tapahtui yksimielisesti Pekka Kurvisen ilmoitettua, ettei hän ollut enää käytettävissä tehtävään.⁸⁷ Valinta oli todellisuudessa tapahtunut äänestämällä ja toiminnanjohtaja Arkkilan tehtyä asiasta luottamuskysymyksen.⁸⁸ Kurvisen ilmoitus, ettei hän ollut enää käytettävissä tehtävään, tuli johtokunnan toimittaman koeäänestyksen jälkeen, jonka Kurvinen oli hävinnyt äänin 8-5. Kurvinen katsoi menettäneensä johtokunnan niukan enemmistön luottamuksen.⁸⁹

Toiminnanjohtaja Reijo Arkkila vastasi johtokunnan kokouksessa hallintoneuvos Pekka Kurvisen viikkoa aiemmin johtokunnan jäsenille lähettämään kirjeeseen. Arkkila ei hyväksynyt Kurvisen väitettä, että puheenjohtajanvaalissa ei olisi esitetty todellisia syitä. Hän myönsi kuitenkin, että kaikki syyt eivät olleet tulleet esiin, koska ne olivat niin henkilökohtaisia asioita, ettei hän ollut niitä maininnut joko kohteliaisuus- tai pieteettisyydestä. Hän katsoi kuitenkin olevansa pakotettu vastaamaan Kurviselle, jotta selvästi nähtäisiin, ettei ollut olemassa mitään salattavia ja hämäräperäisiä syitä. Arkkila kritisoi johtokunnan puheenjohtajan työskentelyä ja totesi, että tämä oli yhdistyksen työntekijöistä ja luottamushenkilöistä ainoa, jonka kanssa hän ei ollut päässyt luontevaan työskentelyyn ja yhteistyöhön. Arkkila toi puheenvuorossaan esille heidän jatkuvat erimielisyytensä, jotka myös haittasivat johtokunnan sujuvaa asioiden käsittelyä. Hänen mielestään erimielisyydet, yhteistyön raskaus ja luottamuspula olivat tärkeämpiä syitä puheenjohtajan vaihtoon kuin naispappeusasia, sillä se ei tulisi ratkaisemaan tulevaa puheenjohtajan vaalia. Samalla hän viittasi siihen, ettei kysymys naispappeudesta ollut vaikuttanut hänen ja edellisenkään puheenjohtajan, professori Jouko Vuorisen, väleihin, vaikka heidän kantansa olivat olleet erilaisia. Arkkilan mielestä kyseiseen kiistaan ei ollut vaikuttanut Kurvisen myönteinen kanta naispappeu-

⁸⁶ SLEYA SLEY:n johtok. kok. ptk. 15.11.1984. Reijo Arkkilan puheenvuoro.

⁸⁷ SLEYA Johtok. ptk. 15.11.1984.

⁸⁸ Koskenniemi 2000, 276.

⁸⁹ US 3.12.1984. Linjariidat repivät evankelista liikettä. Hannu Kuosmanen.

teen sinänsä, vaan se, miten tämän kanta oli vaikuttanut hänen suhteeseensa Arkkilaan, joka oli vastuussa evankelisen liikkeen hengellisestä johtamisesta.⁹⁰

Arkkilan mielestä Kurvinen oli antanut epäluottamuslauseen hänelle, koska tämä oli pitänyt häntä kiihkeänä naispappeuden vastustajana ja antanut ymmärtää saaneensa ennen toiminnanjohtajanvalintaa virheellistä informaatiota. Arkkila totesi, että moiseen Kurvisella oli oikeus, mutta hänen mielestään näiden asioiden käsittely ei kuitenkaan liittynyt esillä olleeseen puheenjohtajanvalintaan.⁹¹

Johtokunnan jäsenille osoittamassa kirjeessään Kurvinen oli kritisoinut myös Sanansaattaja-lehden käytäntöä naispappeuskirjoitusten julkaisemisessa, sillä lehti ei hänen mielestään ollut julkaissut tasapuolisesti kannattajien ja vastustajien kirjoituksia. Kurvisen kritiikin kohteena oli erityisesti vuosi 1984. Kurvisen arvioihin Sanansaattaja-lehden kirjoituksista Arkkila totesi, ettei lehti ollut kieltäytynyt julkaisemasta kirjoituksia, joissa vakavassa mielessä olisi pyritty perustelemaan naispappeutta Raamatulla ja tunnustuksella. Arkkila kommentoi myös Kurvisen antamaa kuvaa naispappeuskysymyksen käsittelystä Sanansaattajassa keväällä 1984 yksipuoliseksi ja virheelliseksi. Arkkilan mielestä Kurvinen ei ollut toiminut korrektisti ja evankelisen liikkeen yhteyttä varjellen.⁹² Myöhemmin Arkkila selvitti Sanansaattajan linjaa vuonna 1984, jolloin virkakeskustelu oli käynyt kuumana. Hän kertoi halunneensa pitää lehden avoimena eri kantoja edustaville, mutta kentältä oli tullut lähinnä vain perinteistä kantaa puoltavia kirjoituksia. Näin ollen naispappeuden torjuvia kirjoituksia myös julkaistiin enemmän. Pian hän oli nähnyt parhaaksi katkaista koko virkakysymyksestä Sanansaattajassa käydyn keskustelun ja pyrki korostamaan lehden pääasiana kirkkaan evankeliumin julistamista.⁹³ Puheenjohtajanvaihdos herätti evankelisen kansan keskuudessa paljon keskustelua ja toistuvasti peräänkuulutettiin evankelisen liikkeen yhtenäisyyden säilyttämistä.

Sanansaattaja raportoi SLEY:n johtokunnan puheenjohtajan vaihdoksesta marraskuun loppupuolella 1984 ja esitteli uuden puheenjohtajan Väinö Takalan.⁹⁴ Runsaan viikon kuluttua entinen johtokunnan puheenjohtaja Pekka Kurvinen toi näkemyksensä puheenjohtajan vaihtamisesta julki Kotimaa-lehden haastattelussa. Hän kertoi pitä-

⁹⁰ SLEYA SLEY:n johtok. kok. ptk. 15.11.1984. Reijo Arkkilan puheenvuoro.

⁹¹ SLEYA SLEY:n johtok. kok. ptk. 15.11.1984. Reijo Arkkilan puheenvuoro

⁹² SLEYA SLEY:n johtok. kok. ptk. 15.11.1984. Reijo Arkkilan puheenvuoro.

⁹³ Arkkila 2002, 81-82.

⁹⁴ Ss 22.11.1984. Väinö Takala Evankeliumiyhdistyksen puheenjohtajaksi.

vänsä myönteistä naispappeuskantaansa keskeisenä syynä puheenjohtajan vaihtamiseen, ilmaisi huolensa toisinajattelevien kohtelusta sekä evankelisessa liikkeessä että Sanansaattajassa ja vallan keskittymisestä Evankeliumiyhdistyksessä. Hän toivoi evankelisen liikkeen eheytyvän ja eri mieltä naispappeudesta olevien keskinäisen kunnioituksen kasvavan. Reijo Arkkilaa oli myös yritetty haastatella kyseiseen lehteen, mutta hän oli vain lyhyesti todennut, ettei hänellä ollut tarvetta kommentoida puheenjohtajan vaihdosta, sillä johtokunta oli valintansa tehnyt. Lisäksi hän totesi evankelisen liikkeen olevan yhtenäinen.⁹⁵

Joulukuun alussa 1984 Uudessa Suomessa todettiin naispappeuden linjariitojen repivän evankelista liikettä. Kirjoitus esitti naispappeuskiistojen tuoreimpana esimerkkinä SLEY:n uuden puheenjohtajan Väinö Takalan valinnan. Sen mukaan yksimieliseksi päätökseksi kerrotun valinnan taustalla oli ollut pitkä ja määrätietoinen kampanja, jossa pyrittiin syrjäyttämään puheenjohtajana toiminut Pekka Kurvinen. Kurvisen mielestä arvostelu oli kohdistunut häneen henkilönä. Kirjoitus toi julki Kurvisen käsityksen, jonka mukaan hänen neutraali virkakysymyslinjansa oli ollut syynä puheenjohtajan vaihtoon, ja vaatimukset liikkeen kustannuspolitiikan tasapuolistamiseksi. Kurvinen totesi myös, että evankelisen liikkeen keskeiset vaikuttajat Arkkila, Korpinen ja Kiviranta toimivat keskeisesti Paavalin synodissa, ja aavisteli heidän yrittävän koota eri herätysliikkeiden rajat ylittävää konservatiivista rintamaa naispappeutta vastaan. Myös Arkkilan kanta pohjalaisen puheenjohtajan tarpeellisuudesta ja naispappeuskysymyksen vähäisestä merkityksestä puheenjohtajan vaihdoksessa tuli esille. Uuden Suomen kirjoitus toi esille puheenjohtajanvaalin nostattaman hämmennyksen evankelisessa liikkeessä. Evankeliset näkivät toiminnanjohtaja Reijo Arkkilan pyrkivän saamaan evankelisen liikkeen kirkon virkakysymyksessä yhteiselle naispappeuden vastaiselle linjalle. Samassa kirjoituksessa yhdistyksen eläkkeelle jäänyt sisälähetysjohtaja Kauko Sainio ilmoitti, ettei hän ollut enää käytettävissä Evankeliumiyhdistyksen puhujatehtävissä liikkeen silloisen linjan tähden. Liikkeen ei uskottu kuitenkaan repeävän linjaristiriitojen vuoksi.⁹⁶

SLEY:n johtokunnan uusi puheenjohtaja Väinö Takala kommentoi Pohjalaisessa joulukuussa 1984, muutamaa päivää Uuden Suomen kirjoituksen jälkeen, että naispappeus ei ravistellut evankelisia. Hän piti arvioita evankelista liikettä repivistä linja-

⁹⁵ Km 29.11.1984. Toivon evankelisen liikkeen eheytyvän. Kirsti Ritopeura.

⁹⁶ US 3.12.1984, Linjariidat repivät evankelista liikettä. Hannu Kuosmanen.

ristiriidoista suuresti liioiteltuina ja tekemällä tehtyinä. Hän muistutti, että naispappuus ei ollut evankelisen liikkeen keskeisin asia eikä johtokunta ollut koskaan ottanut siihen kantaa.⁹⁷

Samoihin aikoihin toiminnanjohtaja Arkkila lähetti Evankeliumiyhdistyksen julistustyöntekijöille kirjeen, jossa hän toisti johtokunnan kokouksessa mainitsemiaan seikkoja hänen ja Kurvisen yhteistyön toimimattomuudesta. Arkkila moitti kirjeessään tiedotusvälineitä, erityisesti Kotimaa- ja Uusi Suomi -lehtiä siitä, että ne olivat käsitelleet SLEY:n puheenjohtajavaihdosta tavalla, joka mahdollisesti voisi aiheuttaa evankelisessa liikkeessä ihmettelevää kyselyä. Hän totesi kirjeen alussa painokkaasti, ettei ollut tapahtunut sellaista, mikä antaisi aihetta hämminkiin ja hälyyutisiin. Hänen mukaan puheenjohtajanvaali oli tapahtunut yksimielisesti ja puheenjohtajan vaihtoa oli käsitelty perusteellisesti syyskuun ja marraskuun johtokunnan kokouksissa. Arkkilan mielestä kaikki olivat olleet myös yksimielisiä siitä, ettei SLEY:n hallintoa ja johtamista koskevia eroja tullut asettaa kiistanalaiseksi evankelisen liikkeen kentällä. Arkkila kritisoi hallintoneuvos Kurvista asian jälkiselvittelystä lehdistössä. Hän toisti, ettei naispappuuskyseminen ollut vaikuttanut puheenjohtajan vaihdokseen, vaikka Kurvinen pyrki julkisuudessa näin kertomaan.⁹⁸ Puheenjohtajanvaihdos nähtiin evankelisten keskuudessa ja julkisuudessa erilaisena tapahtumana kuin Arkkila kirjeessään kertoi.

Samassa kirjeessään Arkkila välitti entisen sisälähetysjohtajan Kauko Sainion esittämän pyynnön kaikille SLEY:n työntekijöille ja osastoille, että tämä ei halunnut enää esiintyä Evankeliumiyhdistyksen nimissä. Sainio oli julkaissut tämän tiedon myös Kotimaa-lehdessä 4. joulukuuta. Arkkilan mukaan sitä ei ollut julkaistu Sanansaattaja-lehdessä, koska hänen ja Aimo Kymäläisen mielestä kirje olisi pitänyt lähettää Evankeliumiyhdistyksen johtokunnalle. Arkkila kertoi, että SLEY:n sisälähetysosastossa oli ajateltu tällaisen ilmoituksen tulevan parhaiten kohderyhmän tietoon kirjetiedotuksena. Hänen mielestään sisälähetysosastossa oli ajateltu tilannetta Sainion kannalta ja toivottu, että hän jonkin ajan kuluttua muuttaisi päätöksensä ja palaisi yhdistyksen julistustyöhön.⁹⁹

⁹⁷ Pohjalainen 5.12.1984. Naispappuus ei ravistele evankelisia. Hannu Risikko. Huom. Vaasa-lehti muuttui Pohjalaiseksi 14.9.1984.

⁹⁸ SLEYA Reijo Arkkilan kirje julistustyöntekijöille 8.12.1984.

⁹⁹ SLEYA Reijo Arkkilan kirje julistustyöntekijöille 8.12.1984.

Keskustelu Evankeliumiyhdistyksen tilasta lehdistössä jatkui. Piispa Yrjö Sariola korosti Uudessa Suomessa avoimen keskustelun merkitystä arvioidessaan evankelisen herätysliikkeen silloista tilaa. Hän ei ollut osallistunut johtokunnan kokouksiin, jotka olivat johtaneet puheenjohtajana toimineen Pekka Kurvisen syrjäyttämiseen. Sariola halusi toimia linjaerimielisyyksissä lähinnä välittäjän roolissa. Luonnollisena välineenä evankelisten keskusteluun Sariola näki Sanansaattaja-lehden, jossa erilaiset mielipiteet tulisi saada ilmaista avoimesti ilman minkäänlaista leimaamista tai pelkoa. Liikkeen avoimuuskeskusteluissa hän katsoi olevan toivomisen varaa, sillä liikkeen piirissä suurissakin asioissa saattoi ilmetä näkemyseroja, minkä vuoksi tarvittaisiin riittävästi henkistä liikkumatilaa. Sariolan mukaan evankelisen liikkeen sisällä jo pitkään kytenneet erimielisyydet johtuivat naispappeuskysymyksestä. Toiminnanjohtaja Reijo Arkkila ajoi voimakkaasti naispappeuden torjuvaa näkemystä. SLEY:n erimielisyydet olivat johtaneet johtokunnan puheenjohtajan vaihtamiseen salaiseksi julistettussa kokouksessa.¹⁰⁰

Joulukuussa 1984 ilmestyneessä Ilkka-lehdessä oli myös uutinen SLEY:n puheenjohtajan valinnasta ja evankelisen liikkeen naispappeusongelmista. Artikkelin alussa seinäjokelainen evankelinen A-klinikan johtaja Leo L. Norja kertoi evankelisten kentän olevan eri naispappeuskantoja kohtaan yhtenäisen suvaitsevainen, mutta puheenjohtajanvaihdoksen ja sen tuoman tulehtuneen tilanteen tulleen yllätyksenä. Norja pahoitteli myös Sanansaattaja-lehden yksipuolista naispappeuskuvaa ja piti parempana, että lehti vähentäisi kokonaisuudessaan kirkkopoliittisia kannanottojaan. Norja piti SLEY:n uuden sisälähetysjohtajan Väinö Uusitalon tavoin naispappeutta liian pienenä asiana herätysliikkeen sisäiseen taisteluun. Uusitalo vakuutti, ettei evankelinen liike ollut jakautumassa kahtia, ja ihmetteli puheenjohtajanvaihdoksen tuomaa tilannetta ja sitä, että kaikki asiat yhdistettiin naispappeuteen. Evankelisen herätysliikkeen johtotason henkilökohtaisten vaikeuksien suurentaminen koko liikkeen riitelyksi oli hänen mukaansa tiettyjen lehtien lietsomaa kirkkopoliittista sotaa. Hallintoneuvos Pekka Kurvinen ei puolestaan hyväksynyt sitä, että evankelisesta herätysliikkeestä tehtäisiin naispappeutta torjuvien etujärjestö, kun kukaan ei ollut mitannut sitä, mikä oli evankelisen kansan mielipidejakauma herätysliikkeen sisällä. Kurvisen mukaan SLEY:n johtotehtävät oli keskitetty naispappeuden vastustajille. Hän toivoi evankelisen liik-

¹⁰⁰ US 8.12.1984. Piispa Sariola evankelisten kiistoista. ”Evankelisen liikkeen avoimuudessa näyttää olevan toivomisen varaa, sanoo liikkeen sisäisissä erimielisyyksissä välittäjänä toimiva piispa Yrjö Sariola.”

keen herätysliikkeenä olevan avaramman ja keskusteleavamman. Artikkelissa myös Arkkila kertoi näkemyksensä tapahtumista ja korosti huhujen evankelisen liikkeen kahtiajaosta olevan vain lehdistön aikaansaannosta.¹⁰¹

Samassa Ilkan artikkelissa kaupunginsihteeri Väinö Takala kertoi lähteneensä evankelisen herätysliikkeen puheenjohtajan työhön nöyrin mielin. Hänen mielestään virkakysymyksessä sekä puoltavat että kieltävät perustelut löytyivät Raamatusta, mutta näiden keskinäinen suhde oli vaikea ratkaista. Takala totesi kuitenkin suhtautuvansa luottavaisesti Evankeliumiyhdistyksen tulevaisuuteen, jos vain pysyttäisiin uskollisena Jumalan lupaukselle ja Raamatun sanalle. Takala kertoi, että häntä oli jo kaksi vuotta aikaisemmin kysytty yhdistyksen puheenjohtajaksi, mutta hän oli silloin kieltäytynyt jyrkästi. Takala myönsi evankelisen liikkeen käyneen keskusteluja naispappeudesta muiden herätysliikkeiden tavoin ja näki, että opillisista asioista oli syytä keskustella. Hän kertoi käyneensä naispappeuskeskustelua myös oman perheensä parissa, sillä hänen perhepiirissään oli sekä parhaillaan opiskelevia että jo valmistuneita naisteologeja.¹⁰²

1.4 Huoli SLEY:n tilasta nousee

Joulukuun puolivälissä 1984 SLEY:n johtoryhmä ja johtokunta saivat kirjeen SLEY:n Keski-Pohjanmaan piirin johtokunnalta, joka oli kokouksessaan Käviällä keskustellut evankelisen liikkeen tilasta ja tulevaisuudesta, jota se piti huolestuttavana. Keski-Pohjanmaan piirin käsityksen mukaan erimielisyydet SLEY:ssä aiheutuivat virkakysymyksestä, josta evankelisen liikkeen jäsenillä oli erilaisia näkemyksiä. Kirjeessä todettiin, että evankelisessa liikkeessä oli sekä naispappeuden kannattajia että vastustajia samoin kuin niitä, jotka eivät ottaneet kantaa kirkon virkaratkaisuun. Kirjeessä kerrottiin, että Keski-Pohjanmaan alueella toimittiin yhteistyössä huolimatta erilaisista naispappeusnäkemysistä. Kirjeen kirjoittajat edellyttivät, että niin tuli olla myös SLEY:n johtokunnassa, johtoryhmässä sekä kaikessa toiminnassa ja päätöksenteossa. Kirjeen kirjoittajat totesivat, että päätösvalta virkakysymyksessä kuului kirkol-

¹⁰¹ Ilkka 9.12.1984, Naispappeus pyörittää evankelista liikettä. Maiju Muilu.

¹⁰² Ilkka 9.12.1984, Takala lähtee työhön nöyränä.

le. Kirjeensä lopuksi kirjoittajat painottivat, että voimavarat tulisi käyttää evankeliumin julistamiseen, eikä keskinäiseen erimielisyyteen.¹⁰³

Noin 90 enimmäkseen eteläpohjalaista evankelisen liikkeen jäsentä, jotka kokoontuivat Kurikassa, lähetti Evankeliumiyhdistyksen johdolle lehtikirjoittelua koskevan vetoomuksen. Se julkaistiin Sanansaattajassa 20. joulukuuta 1984. Allekirjoittajat olivat huolissaan evankelista liikettä repivästä naispappeuskysymyksestä. Heidän mielestään Evankeliumiyhdistyksen tulisi hyväksyä eri tavalla ajattelevat kannattajansa ja lopettaa kireä kirkkopoliittisen kiivailun linja, ennen kuin se siirtyisi kentälle ja vahingoittaisi evankelista liikettä. Allekirjoittajien mukaan SLEY:n johdon oli keskityttävä kokoamaan evankelista kansaa.¹⁰⁴ Samassa lehdessä julkaistiin sekä Väinö Uusitalon että Lauri Koskenniemen ja Seppo Suokunnaksen kirjoitukset, joissa molemmissa naispappeusasiaa ei mainittu, mutta peräänkuulutettiin avointa, rauhallista ja ennakkoluulotonta keskustelua eri vakaumuksia ja mielipiteitä kunnioittaen sekä yhteistä työskentelyä evankelisen liikkeen hengessä.¹⁰⁵

Kurikan kokouksessa allekirjoitettu vetoamus sai SLEY:n johdon tulemaan Seinäjoelle keskustelemaan kenttäväen kanssa. Näin raportoi Ilkka-lehti joulukuussa 1984. Tilaisuudessa keskusteltiin yhdistyksen tilasta. Kaikki osanottajat olivat yksimielisiä siitä, ettei taistelu tai riita sopinut liikkeeseen. Tilaisuudessa SLEY:n johdolle annettiin tukea ja korostettiin, ettei vetoomuksen tarkoituksena ollut vastustaa SLEY:n silloista johtoa, vaan muistuttaa, että evankelisessa liikkeessä tuli olla tilaa kaikille – myös suhtautumisessa naispappeuteen. Tilaisuudessa SLEY:n sisälähetysjohtaja Väinö Uusitalo korosti voimakkaasti, että evankelinen liike ei kiistellyt naispappeudesta. Hän luonnehti naispappeutta ”viidennen luokan kysymykseksi” liikkeelle. Samoin tilaisuudessa esiintynyt SLEY:n toiminnanjohtaja Reijo Arkkila vakuutti, että evankelisessa liikkeessä sai kysellä ja etsiä aivan vapaasti. Samassa tilaisuudessa Arkkila korosti, että Sanansaattaja-lehti käsitteli naispappeusasiaa vain poikkeustapauksissa. Hänen mukaansa kirjoituksia oli viimeiseksi kuluneen puolen vuoden aikana ollut

¹⁰³ SLEYA 16.12.1984, SLEY:n Keski- Pohjanmaan piirin kirjeen olivat allekirjoittaneet SLEY:n johdokunnalle ja johtoryhmälle Seija Annola, Raimo Aspfors, Raimo Keskitalo, Väinö Niemelä, Mauri Polso, Sylvi Pulkkinen, Rauno Rannankari, Kyllikki Raumala, Maija Rinne, Iris Simukka, Saara Yrjänä ja Pentti Äijälä.

¹⁰⁴ Ss 20.12.1984, Puheenvuoro. Evankeliumiyhdistyksen johdolle. Noin 90 allekirjoittaneen joukossa olivat mm. Irja Forss, Orvokki Kangas, Jorma Laulaja, Anelma Laurila, Leo L. Norja, Alma Saari, Heikki Sariola ja Paavo Tamminen.

¹⁰⁵ Ss 20.12.1984. Samaa tietä. Lauri Koskenniemi ja Seppo Suokunnas; Ss 20.12.1984. Mietitään nyt rauhassa vaihtoehtoja. Väinö Uusitalo.

varsin vähän. Arkkila ilmoitti Sanansaattajan keskittyvän vastedes enemmän evankeliumin julistamiseen.¹⁰⁶

Uusi Suomi julkaisi tammikuun 1985 lopulla toiminnanjohtaja Reijo Arkkilan haastattelun. Haastattelussa Arkkila totesi koko kirkollisen kentän olevan ryhmittymässä uudelleen. Arkkilan mukaan syntymässä oli yli kaikkien herätysliikkeiden ulottuva ryhmittymä, joka korosti uskon perinteisen ymmärtämisen tärkeyttä. Tähän konservatiivirintamaan kuului evankelisia, rukoilevaisia, uuspietistejä, heränneitä ja äänettömänä yhtiökumppanina myös vanhoillislestadiolainen liike. Vaikka artikkelissa todettiin uudella rintamanmuodostuksella nähdyn yhtymäkohtia naispappeuden vastaiseen Paavalin synodiin, ei Arkkila halunnut korostaa Paavalin synodin roolia. Arkkilan mukaan Paavalin synodin tulevaisuus riippuisi siitä, millainen ratkaisu naispappeuskysymyksessä syntyisi. Hän totesi, että jos naispappeus toteutettaisiin ilman vastustajille annettavaa omantunnon suojaa, se merkitsisi synodin aseman vahvistumista.¹⁰⁷ Arkkilan mukaan kirkon hienosäätö - kuten naispappeuskeskustelu, Raamatun kääntäminen nykykielelle tai kirkollisten toimitusten kaavojen muuttaminen - ei ratkaisisi kirkon ongelmia. Hän totesi, ettei pintasilauksella saataisi kirkkoon lisää ihmisiä. Arkkilan mielestä kirkon olisi sallittava moninaisuus, eikä se saanut vaientaa syntyneitä keskustelua.¹⁰⁸

Tammikuun lopussa 1985 Pekka Kurvinen antoi Evankeliumiyhdistyksen johtokunnalle selonteon, joka oli tarkoitettu vastineeksi toiminnanjohtaja Arkkilan johtokunnan kokouksessa edellisessä marraskuussa käyttämään puheenvuoroon sekä joulukuun alussa yhdistyksen julistustyöntekijöille lähettämään kirjeeseen. Kurvinen katsoi olevansa velvollinen oikaisemaan virheellisesti annettua informaatiota. Hänen mielestään Evankeliumiyhdistyksessä tiedottaminen ei ollut ollut avointa ja oikeaa eivätkä Arkkilan kirjoitukset olleet täyttäneet näitä vaatimuksia. Kurvinen toi esille erimielisyytensä siitä, että SLEY:n puheenjohtajan vaihdoksen takana ei olisi ollut suhtautuminen naispappeuskysymykseen vaan hallinnolliset vaikeudet hänen ja toiminnanjohtajan välillä. Kurvinen kiisti puuttuneensa Arkkilan hallintoon ja kritisoi väitettä, että hän olisi painostanut Arkkilaa. Kurvisen huomautti, ettei Arkkila ollut esittänyt yhtään esimerkkiä väitteensä tueksi, mikä johtui siitä, että mitään painostusta

¹⁰⁶ Ilkka 28.12.1984. SLEY:n johto sai tukea Seinäjoella.

¹⁰⁷ US 27.1.1985. Teol. tri Reijo Arkkila syyttää kirkkoa toisinajattelijoiden vaientamisesta. Paljon puhetta, mutta vähän keskustelua.

¹⁰⁸ US 27.1.1985. Teol. tri Reijo Arkkila syyttää kirkkoa toisinajattelijoiden vaientamisesta. Paljon puhetta, mutta vähän keskustelua.

ei ollut tapahtunut. Kurvinen oli pahoillaan siitä, että toiminnanjohtaja oli antanut luvan levittää tällaista tietoa evankelisen liikkeen ystäville ”rakkaan hengellisen liikkeenme asian palvelemiseksi”.¹⁰⁹

Kurvinen kertasi kirjeessään suurimmat ristiriidat, joita hänen ja Arkkilan välillä oli ollut ja joiden kaikkien taustalla oli eriävä suhtautuminen naispappeuskysymykseen. Ensimmäinen ristiriita oli Kurvisen mukaan ”yhteyttä hoitavan kirjoituksen” laatiminen Sanansaattaja-lehteen. Kurvinen kertoi esittäneensä syksyllä 1982 Arkkilalle toivomuksen tällaisen kirjoituksen tarpeellisuudesta, sillä Sanansaattajan kirjoittelusta oli kentällä tehty johtopäätös, ettei naispappeutta kannattavia evankelisia hyväksytty tai edes tunnustettu uskonveljiksi. Kurvisen mukaan Arkkila oli tuolloin luvannut laatia kirjoituksen, mutta oli ilmoittanut tarvitsevansa aikaa sen laatimiseen. Kurvinen totesi, että tuota kirjoitusta oli odotettu puolitoista vuotta, jona aikana Sanansaattaja-lehti oli sisältänyt naispappeuden ja sen kannattajat tuomitsevaa informaatiota. Kurvinen kertoi palanneensa silloin tällöin asiaan kirjoituksen viipyessä ja uskoi Arkkilan raskaiksi kokemien keskustelujen liittyneen tuohon asiaan. Kurvinen kertoi olettaneensa, että keskustelut olivat lähentäneet heitä, mutta myöhemmin hän oli todennut erehtyneensä. Kurvisen mielestä Sanansaattajan toimituksen olisi pitänyt oma-aloitteisesti ja tasapuolisesti palvella kaikkia evankelisia uskovia ja hoitaa tältä pohjalta tiedonvälitystä virkakysymyksessä. Kurvinen muistutti, että puolet evankelisen taustan omaavista kirkolliskokousedustajista oli äänestänyt naispappeuden puolesta. Hän totesi Arkkilan itse tunnustaneen yhdistykseen tullessaan, että liikkeeseen kuului myös naispappeuden kannattajia.¹¹⁰

Toisen ristiriidan Kurvinen kertoi ilmenneen työntekijäkokouksessa Tampereella. Kokous oli pidetty sen jälkeen, kun SLEY:n johtokunta oli hyväksynyt raamattukannanoton yksimielisesti. Johtokunnan puheenjohtajana Kurvinen oli katsonut velvollisuudekseen oikaista käsityksiä, joiden mukaan Kannanotto sulkisi pois naispappeuden. Näin ollen hän oli tilaisuudessa pitänyt puheen, jonka mukaan ”toisarvoiset kysymykset kuten virkakysymys eivät saaneet häiritä yhteistyötä evankeliumin sanoman eteenpäin viemiseksi. Raamattukannanoton olivat hyväksyneet yksimielisesti sekä naispappeutta vastustavat että kannattavat evankeliset, joten se ei ottanut kantaa naispappeuteen eikä näin ollen myöskään sulkenut pois naispappeutta.”¹¹¹

¹⁰⁹ SLEYA Pekka Kurvisen kirje Evankeliumiyhdistyksen johdolle 31.1.1985.

¹¹⁰ SLEYA Pekka Kurvisen kirje Evankeliumiyhdistyksen johdolle 31.1.1985.

¹¹¹ SLEYA Pekka Kurvisen kirje Evankeliumiyhdistyksen johdolle 31.1.1985.

Kolmas seikka, joka Kurvisen mielestä aiheutti erimielisyyttä, oli hänen kirjoituksensa ”Miksi en enää vastusta naispappeutta?”, joka oli julkaistu Sanansaattajassa toukokuun 1984 alussa. Kurvisen mukaan tämä kirjoitus julkaistiin myös Kotimaa-lehdessä, sillä Sanansaattaja-lehti ei tavoittanut kaikkia evankelisia. Hän kertoi laati-neensa sen siksi, että Arkkilan ”yhteyttä hoitavaa kirjoitusta” ei ollut vielä kukaan julkaistu. Kurvisen mukaan hänen kirjoituksensa tarkoituksena oli ollut se, että yhdistyksen jäsenet pysyisivät mukana toiminnassa. Hän totesi saaneensa runsaasti myönteistä palautetta kentältä kirjoituksensa johdosta. Kurvinen kertoi tunteneensa itsensä loukatuksi Arkkilan väitteestä, että hän oli toiminut epäkorrektisti tai varjellut liikkeen yhteyttä. Hän tunsu Arkkilan toivoneen, ettei hänen kirjoituksensa olisi tullut julkisuuteen. Kurvinen totesi, että Arkkilahan oli juuri itse käyttänyt Sanansaattaja-lehteä puolentoista vuoden ajan tiedotusvälineenä ja suunnannut sanomansa kohti naispappeuden kannattajia ja niitä, joilla ei ollut kantaa naispappeuteen. Kurvinen kertoi lähettäneensä Kotimaalle vastalauseen julkaistavaksi, koska häntä ei ollut miellyttänyt lehden otsikointi ja kommentit. Hän totesi, että hänen lähettämänsä Arkkilaa puolustelevalle vastine oli erheellinen, mitä osoitti Arkkilan edellisen kesän ja syksyn aikainen toiminta.¹¹²

Kurvisen mukaan Arkkilan mainitsemat ristiriidat johtuivat ainoastaan siitä, että Kurvinen oli puolustanut evankelisessa liikkeessä naispappeutta kannattavia ja asiaan neutraalisti suhtautuvia evankelisia jäseniä ja oikeutta siihen, että kaikki voisivat toimia tasavertaisina Evankeliumiyhdistyksen työssä. Hänen mukaansa Arkkilan väite, että tämän vihamielisyys Kurvista kohtaan ei olisi sidoksissa virkakysymykseen, oli perätön. Kirjeessään Kurvinen totesi myös, että hänen toiminnassaan ei ollut todettu olevan moitteen aihetta, vaan Väinö Takalan valintaa uudeksi puheenjohtajaksi oli perusteltu muilla syillä. Hän totesi ennen äänestystä käydyssä keskustelussa tulleen esille ajatuksen, että ”kun on valittava toiminnanjohtajan ja puheenjohtajan välillä, puheenjohtajan vaihdoksesta tulee pienempi vahinko”. Kurvinen totesi tästäkin seikasta annetun väärää tietoa. Hän koki, että oli levitetty väärää informaatiota, ja näki, että oli kohtuullista jakaa samalla tavalla oikeata tietoa, koska hänellä ei ollut mitään salattavaa.¹¹³

Kurvisen mukaan lisävalaistusta asiaan antoi Uudessa Suomessa tammikuussa muutamaa päivää aiemmin julkaistu Arkkilan haastattelu. Haastattelussa sanottiin

¹¹² SLEYA Pekka Kurvisen kirje Evankeliumiyhdistyksen johdolle 31.1.1985.

¹¹³ SLEYA Pekka Kurvisen kirje Evankeliumiyhdistyksen johdolle 31.1.1985.

muun muassa, että ”kirkollinen kenttä on ryhmittymässä uudelleen rikkoen perinteiset herätysliikkeen rajat”. Syntynyt ryhmä oli ”konservatiivirintama”, jonka vedenjaka-
 na toimii naispappeus. Kurvinen totesi, että vasta nyt hän voi ymmärtää, miksei toi-
 minnanjohtaja Arkkila ollut voinut laatia hänen pyytämäänsä ”yhteyttä hoitavaa kir-
 joitusta”. Sanansaattaja oli puolentoista vuoden ajan virkakysymyksestä kirjoittaes-
 saan ollut tämän rintaman äänenkannattajana. Kurvisen mielestä täytyisi palauttaa
 mieleen Lauri Koskenniemen määritelmä konservatiivisuudesta, joka oli julkaistu
 myös Sanansaattajassa muutamaa päivää ennen Arkkilan haastattelua. Artikkelissa
 Koskenniemi totesi, että konservatiivisuus tarkoittaa apostoliseen tunnustukseen pi-
 täytymistä.¹¹⁴ Hänen mielestään Koskenniemen määritelmän hyväksyisi myös nais-
 pappetta kannattava evankelinen uskova. Kurvisen mukaan oli syntynyt hajaannus,
 joka oli seurausta toiminnanjohtajan ”sodasta” toisinajattelevia vastaan, ja hän koki
 itse olevansa keskitetyn hyökkäyksen maalitauluna. Hän totesi, että vastuu tilanteesta
 oli myös johtokunnalla, joka oli toistuvasti tehnyt päätöksiä lojaalisuudesta toimin-
 nanjohtajaa kohtaan. Kurvisen mielestä asian kuuluisi olla päinvastoin: toiminnanjoht-
 ajan tulisi olla lojaali johtokunnalle.¹¹⁵

Tammikuun 1985 lopussa Sanansaattaja-lehdessä julkaistiin ”Avoin kirje Evanke-
 liumiyhdistyksen johdolle”, jonka oli allekirjoittanut 16 evankelista.¹¹⁶ Kirjeessä il-
 maistiin, että evankelisen liikkeen kentän piirissä oli jo pitemmän aikaa huolestunee-
 na kiinnitetty huomiota Evankeliumiyhdistyksen johdon kovaan ja yksipuoliseen lin-
 jaan, mikä näkyi suhtautumisena yleiskirkollisiin kysymyksiin ja yhdistyksen silloi-
 sen johdon kanssa eri mieltä oleviin henkilöihin. Yhdistyksen johto sai kritiikkiä siitä,
 että se oli pyrkinyt kiistämään omaksumastaan linjasta seuranneet ristiriidat, torjunut
 esitetyn kritiikin ryhtymättä todelliseen keskusteluun ja vähätellyt linjansa vaikutuk-
 sia evankelisen liikkeen toimintaan kentällä. Evankelisen liikkeen kuva oli kirjoituk-
 sen mukaan muuttumassa evankeliumin julistajasta arvostelijaksi ja rajojen vetäjäksi,
 mitä vahvisti Sanansaattaja-lehden muuttuminen kirkollisen opposition kritiikin ka-
 navaksi. Kirjoittajat kritisoivat Sanansaattajaa avoimen keskustelun tukahduttamisesta.
 Allekirjoittajat näkivät Evankeliumiyhdistyksen johtokunnan toiminnan puheen-
 johtajanvaihdoksen yhteydessä johdon kovan linjan huipentumaksi. Lisäksi allekir-

¹¹⁴ Ss 24.1.1985. Koskenniemi konservatiivisuudesta.

¹¹⁵ Ss 24.1.1985. SLEYA Pekka Kurvisen kirje Evankeliumiyhdistyksen johdolle 31.1.1985.

¹¹⁶ Ss 31.1.1985. Avoin kirje, Evankeliumiyhdistyksen johdolle. Kirjeen olivat allekirjoittaneet Eila Ahonen, Alli Autere, Hannu Eskola, Risto Heikkilä, Toivo Hytönen, Timo Komulainen, Seija Kuisma, Timo Kuisma, Martti Lepola, Hannu Lehtipuu, Aaro Lähdekorpi, Matti Majamaa, Valma Mononen, Eino Mäkinen, Simo Sääksi ja Pentti Virtanen.

joittajat eivät pitäneet evankeliumin mukaisena sitä, että evankelisen liikkeen johtomiehet olivat Sanansaattajan palstoilla antaneet ymmärtää, että heidän kanssaan eri mieltä olevat olisivat poikenneet Jumalan sanan lujalta perustalta. Allekirjoittajat esittivät syvän huolensa tilanteesta ja vetosivat vakavasti Evankeliumiyhdistyksen johdolle, että se avoimesti tunnustaisi ongelmien läsnäolon liikkeen piirissä, osoittaisi konkreettisin toimin valmiutensa yhteistyöhön niiden poistamiseksi ja varmistaisi eri näkökantoja edustavien mahdollisuuden vaikuttaa yhdistyksen linjaan. Tämän kirjoituksen jälkeen julkaistiin Sanansaattajan toimituksen lyhyt vastaus. Siinä kerrottiin Evankeliumiyhdistyksen johdon todenneen, että edellä oleva kirjoitus sisälsi evankelisen liikkeen tehtävää ja linjaa niin syvältä koskevia, vakavia ja harkitsemattomia väitteitä ja syytöksiä, että niihin tultaisiin perusteellisesti vastaamaan.¹¹⁷ Virallista vastausta ”Avoimeen kirjeeseen Evankeliumiyhdistyksen johdolle” ei julkaistu Sanansaattajassa eikä sitä saatavilla olleiden asiakirjojen mukaan käsitelty SLEY:n johtokunnan jäsenten kesken virallisesti.

Evankeliumiyhdistyksen arkistossa on kuitenkin allekirjoittamaton ja päiväämätön kirje, jossa joulukuussa 1984 ”Avoimen kirjeen Evankeliumiyhdistyksen johdolle” allekirjoittanut kirjoittaja toteaa, että edellä mainitun kirjeen lähettäjät halusivat hakea avointa ja rakentavaa yhteistyötä, varoen haavoittavia ja repiviä sanontoja. Kirjoittaja kertoi, että Evankeliumiyhdistyksen työntekijät olivat ottaneet yhteyttä osaan kirjeen kirjoittaneista. Tällöin oli tapahtunut paljon vääriä tulkintoja ja asiaa oli vahingoitettu. Kirjoittaja kuulutti edelleen avointa keskustelua, suvaitsevuuutta eri mieltä olevien keskuuteen ja totesi kaikkien haluavan toimia Jumalan sanan mukaan. Kirjoittaja painotti, että Evankeliumiyhdistyksen ensisijainen tehtävä oli vapauttavan evankeliumin julistamisen sekä kotimaassa että lähetyskentillä, ja näki yhdistyksen lehtien tehtävän myös tämän mukaisena. Kirjoittaja totesi, ettei pitänyt kirkkoon tai sen johtohenkilöihin kohdistuvasta kritiikistä, mutta jos Sanansaattaja-lehti halusi hoitaa ajankohtaisten asioitten tiedottamista, sen tulisi tapahtua tasapuolisesti ja erisuuntaisia mielipiteitä sallien. Kirjoittaja totesi myös, että kaikki evankeliset eivät hyväksyneet Sanansaattajassa viime vuosina esiintynyttä kirkkopoliittista linjaa, joka oli näkynyt esimerkiksi ennen kevään 1984 kirkolliskokousta naispappeuden vastustajien saamana runsaana palstatilana. Lisäksi kirkolliskokouksen jälkeen Sanansaattajassa oli haastateltu naispappeutta vastustavaa piispaa Olavi Rimpiläistä eikä SLEY:n johtokunnan jäsentä

¹¹⁷ Ss 31.2.1985. Avoin kirje Evankeliumiyhdistyksen johdolle.

piispa Yrjö Sariolaa. Kirjoittaja kysyi, olivatko Paavalin synodin jäsenet Sanansaattajalle läheisempiä kuin ”toisella tavalla ajattelevat”. Kirjoittaja ihmetteli kirkkoherra Anssi Simojoen ja piispa Olavi Rimpiläisen runsasta esilläoloa ja antoi kiitosta Lauri Koskenniemen asiallisista kirkolliskokousselostuksista. Kirjoittaja painotti erilaisten puheenvuorojen tärkeyttä samalla hän kommentoi lukemaansa selitystä, että Sanansaattajaan ei ollut tarjottu naispappeutta puoltavia kirjoituksia, toteamalla, että ainakin hänelle oli SLEY:stä lähetetty kirje, jossa häntä kiellettiin kirjoittamasta naispappeutta puoltavia kannanottoja evankelisen liikkeen lehtiin.¹¹⁸

Evankelisia kokoontui helmikuun puolivälissä 1985 keskustelemaan Riihimäen Kirkkopuiston seurakuntakotiin evankelisen herätysliikkeen tilanteesta. Paikalla oli 24 osanottajaa.¹¹⁹ Alustuksessaan rovasti Kauko Sainio mainitsi puhuvansa yksityishenkilönä. Hän kertoi järkyttyneensä puheenjohtajan vaihdokseen johtaneista tapahtumista. Hän piti käsittämättömänä sitä, että valmistelua oli tehty oman johtoryhmän ulkopuolella. Alustuksessaan hän viittasi lähes sadan henkilön allekirjoittamaan kirjoitukseen sekä 16 henkilön SLEY:n johtokunnalle lähettämään avoimeen kirjeeseen. Sainion alustuksesta välittyi, että kokoontumisen tarkoituksena oli saada aikaan avointa keskustelua siitä, miten nämä tapahtumat ja kirjoitukset vaikuttivat liikkeen tulevaan toimintaan ja yhtenäisyyteen. Sainio kartoitti nykytilannetta ja totesi, että evankeliumissa ei ollut periaatteellista epäselvyyttä, mahdollinen ristiriita näkyi sovellutuksessa. Silloisen tilanteen vaarana Sainio näki pääasian syrjäytymisen. Evankelisen liikkeen raamattukäsityksestä hän totesi, että periaatteellinen yksimielisyys näkyi vuonna 1982 julkaistussa ”Elävä ja voimallinen sana” -kirjassa. Hän totesi, että ”kun vastoin edellisiä määritelmiä väitetään, että oikean raamattukäsityksen ’jäävuo- ren huippuna’ on naispappeuden vastustaminen, särkyä kuva”. Hän totesi, että tarvittaisiin avointa keskustelua ”pelastushistoriallisesta raamattukäsityksestä” ja selkeää vastausta sen ja virkateologian suhteesta. Hän näki vaarana, että virkakysymyksessä ns. torjujat hakeutuisivat yhteen aikomuksenaan muodostaa jonkinlainen ”tunnustus-

¹¹⁸ SLEYA Kirje SLEY:n johdolle: Evankeliumiyhdistyksen tehtävä ja lehtityö.

¹¹⁹ SLEYA Muistio evankelisen herätysliikkeen nykyisestä tilanteesta käydystä keskustelusta 15.2. 1985. Paikalla olivat lehtori Alli Autere, opettaja Hannu Eskola, piirisihteeri Tarmo Heino, piirisihteeri Erkki Helle, piirisihteeri Jaakko Hokkanen, rovasti Toivo Hytönen, talousjohtaja Jaakko Jauhiainen, piirisihteeri Aulis Katajamäki, kirkkoherra Timo Komulainen, varastonhoitaja Eero Kuisma, hallintoneuvos Pekka Kurvinen, lääninrovasti Martti Lepola, opettaja Aaro Lähdekorpi, lääkäri Valma Mononen, rovasti Eino Mäkinen, toiminnanjohtaja Veikko Piirainen, piirisihteeri Erkki Rimpiläinen, opettaja Aune Sainio, rovasti Kauko Sainio, rouva Pirkko Tuomisto, pastori Tapio Turunen, lähetyspiirisihteeri Tauno Valtonen, rovasti Raimo Virekunnas ja opettaja Pentti Virtanen.

kirkko”, kuten Paavalin synodi. Tällöin liikkeiden yhteydet tulisivat särkymään ja syntyisi, uudenlainen ”henkilöalianssi”, jota aiemmin oli vierastettu.¹²⁰

Pekka Kurvinen totesi Riihimäen kokoontumisen keskustelun aikana, ettei raamatukannanottoa laadittaessa ollut käsitelty virkakysymystä. Hänen mielestään Sanansaattajassa olisi pitänyt päästää tasapuolisesti esille eri tavoin ajattelevien kirjoituksia. Hän kannatti myös SLEY:n sääntöjen uudistamista, koska voimassa olevien sääntöjen mukaan jäsenistön vaikutusmahdollisuudet johtokunnan jäseniä valittaessa olivat vähäiset tai olemattomat. SLEY:n työntekijä Erkki Helle valitti, ettei hän ollut saanut toivomaansa keskusteluyhteyttä toiminnanjohtajaan. Hänen kannanilmaisunsa oli torjuttu, koska se oli poikennut toiminnanjohtajan kannasta. Samanlaisia kokemuksia oli myös Tarmo Heinolla ja Jaakko Hokkasella. Tarkoituksena näissä puheenvuoroissa oli tuoda ongelma keskusteltavaksi, ei parjata toiminnanjohtajaa. Osa SLEY:n pitkäaikaisista kenttätyöntekijöistä oli kokenut SLEY:n tuolloisen johdon suhtautumisen heihin liian autoritaariseksi. He muistelivat ”kaihomielin aikaa, jolloin Kauko Sainio oli kenttätyöntekijöiden lähin esimies”. Lehtori Alli Autere kertoi kokeneensa ”evankeliumin vapauttavan ja hoitavan sanoman tulevan selvemmin esille herännäisyyden keskuudessa”. Tilanteesta käytiin vilkasta keskustelua, jonka seurauksena oli ryhmän valitseminen keskustelemaan ongelmista SLEY:n johdon kanssa. Tähän keskusteluryhmään valittiin lääkäri Valma Mononen, lääninrovasti Martti Lepola ja kirkkoherra Timo Komulainen. Viimeisessä puheenvuorossa Kauko Sainio totesi, että hän ei ollut lähtenyt siltoja rikkomaan, ja ilmaisi toiveensa yhteyden säilymisestä.¹²¹

Sanansaattajassa julkaistiin toukokuussa 1985 koko johtokunnan nimissä laadittu kirjoitus rakentavasta yhteistyöstä erilaisten virkakäsityksen omaavien kanssa. Kirjoituksen olivat laatineet entinen toiminnanjohtaja Lauri Koskenniemi ja teol. tri Seppo Suokunnas. Kirjoituksessa todettiin, että SLEY:n johtokunta oli kokoontunut keskustelemaan kirjeiden johdosta, joita eräät SLEY:n jäsenet olivat johtokunnalle lähettäneet ja joita oli myös Sanansaattajassa julkaistu. Kirjoituksessa pidettiin tärkeänä, että evankeliset voisivat uskovina veljinä ja sisarina yhdessä kunnioittaa toistensa naispappeusvakaumusta. Kirjoituksessa viitattiin Raamatun sanaan pelastuksen välineenä. Lopuksi siinä todettiin, että Evankeliumiyhdistykselle saapuneet kirjeet eivät johtokunnan osalta antaneet aihetta muihin toimenpiteisiin. Kirjoittajat kehottivat jatka-

¹²⁰ SLEYA Muistio evankelisen herätysliikkeen nykyisestä tilanteesta käydystä keskustelusta 15.2.1985,

¹²¹ SLEYA Muistio evankelisen herätysliikkeen nykyisestä tilanteesta käydystä keskustelusta 15.2.1985; Lauri Koskenniemi 2000, 280.

maan yhteistä työtä, koska samalla Evankeliumiyhdistys ei ollut virallisesti antanut minkäänlaista päätöstä siitä, kuinka yhdistyksessä pitäisi toimia virkaratkaisua koskevissa asioissa.¹²² Evankelisessa herätysliikkeessä oltaisiin kuitenkin selvillä siitä, että yhdistyksessä oli naispappeuden kannalla olevia jäseniä ja työntekijöitä ja myös niitä, jotka eivät olleet kantaansa vielä ilmaisseet. Naispappeuskeskustelu jatkui yhdistyksessä naispappeudesta johtokunnan rauhoittelusta huolimatta.

2. Kirkolliskokous vuonna 1986

2.1. Kohti kevään istuntoa

Naispappeusasia sai runsaasti palstatilaa koko maan lehdistössä vuoden 1986 alussa. Kirjoitusintoa lisäsi kirkolliskokousedustajien vaalin tulos, jonka perusteella enemmistön arvioitiin olevan naispappeuden toteuttamisen kannalla. Kirjoituksissa perusteltiin naispappeutta Raamatun opilla, kritisoitiin naispappeuden hidasta toteutumista kirkossa, käsiteltiin naispappeutta tasa-arvokysymyksenä, tehtiin naispappeuden kannatuksesta kansan keskuudessa gallupeja ja kirjoitettiin perusteltuja henkilökohtaisia kannanottoja puolesta ja vastaan. Kirjoitusten yleinen sävy ennakoி naispappeuden toteutumista.¹²³

¹²² Ss 30.5.1985. Rakentava yhteistyö. Lauri Koskeniemi 2000, 280-281.

¹²³ Naispappeusartikkeleita oli monissa lehdissä: Kirkko ja Kaupunki 19.2.1986. Valtalehti asialla; US 26.2.1986. Miksi naisten tasa-arvoa vaaditaan vain kirkolta? Lasse Marjokorpi; Smaa 26.2.1986. Lesetit; Smaa 1.3.1986. Keskustanaisten kanta naispappeudesta & Keskustapuolue ja kirkko. Kellonsoittaja; Pohjolan työ 1.3.1986. Naispappeus on tasa-arvokysymys. Olavi Määttä; US 2.3.1986. Vastustajilla on surulliset perustelut. Ulla Puolanne; ESS 2.3.1986. Naispappeus suosiossa. Pertti Huopanen; HS 6.3.1986. Helsingin piispa Samuel Lehtonen: Kirkko kysymässä naispappeuteen ja samaa tapahtunut minullekin; Smaa 8.3.1986. Merkkillinen pääkirjoitus. Kellonsoittaja; SaSa 11.3.1986. Naispappeus toteutuu; Kainuun Sanomat 11.3.1986. Nöyrästi naispappeuteen; Riihimäen Sanomat 11.3.1986. Naispappeus; Uusi Tie 11.3.1986. Vaalien jälkeen; K-P 11.3.1986. Uusi kirkolliskokous. Pentti Sulokka; IS 12.3.1986. Naisesta pappi. Markku Laitinen; Pm 12.3.1986. Voitto Savela; Umaa 12.3.1986. Naispappit tulevat –tuleeko muuta?; Hbl 12.3.1986. 'Kvinnoval' för kyrkan; Hämeen Sanomat 12.3.1986. Naispappeus on aika toteuttaa; Fl 12.3.1986. Naisista pappeja Suomessakin; HS 12.3.1986. Naispappeus häämöttää; Kaleva 12.3.1986. Naisille liperit. Tuulikki Ukkola; Etelä-Suomi 12.3.1986. Naispappit ovat tulossa; SSd 12.3.1986. Kirkko avoimeksi korjausta varten; KS 12.2.1986. Naispappeus menee nyt läpi; TS 13.3.1986. Liisalle vihdoin liperit; Km 13.3.1986. Toteutuuko naispappeus?; Hämeen Sanomat 13.3.1986. On eri asia kannattaa naispappeutta ja äänestää naista pappisvirkaan. Terttu Häkkinen; Smaa 15.3.1986. Tiedot ja kannanotot. Kellonsoittaja; HS 16.3.1986. Kirkon tie holhoojasta yhteiskunnan keskustelukumppaniksi; US 20.3.1986. Naispappeus tulee.

Maaliskuun 1986 alussa julkaistiin Pohjolan Sanomissa professori Tuomo Mannermaan laaja haastattelu, jossa hän selvitti, että luterilaisen teologian perusteella naispappeudelle ei ollut opillisia esteitä. Mannermaa näki papin työn kieltämisen naisilta rakkauden kaksoiskäskyn, kultaisen säännön ja Paavalin sanojen ”rakkaus ei tee lähimmäiselle mitään pahaa” vastaisena, sillä naisen alempi asema perustui lakiin eikä Jumalan sanaan. Lisäksi hänen mielestään naispappeuden torjujat olivat vastuuttomasti yksinkertaistaneet naisen vaikenemista vaativaa ns. Herran käskyä, joka olisi nähtävä vanhana lakina, joka ei enää ollut voimassa. Näin ollen Mannermaa näki todellisen lain eli rakkauden vaativan pappisviran avaamista naisille.¹²⁴

Sanansaattajassa naispappeudesta kirjoitettiin niukasti ja kirjoitukset olivat naispappeuteen kielteisemmin suhtautuvia kuin muissa lehdissä. Sanansaattajassa julkaistiin helmikuussa 1986 kirkkoherra Esa Santakarin laaja artikkeli, jossa hän summasi apostolisen virkakäsityksen puoltajien perusteluja. Hän perusteli apostolista virkakäsitystä sillä, että Ausburgin tunnustuksen mukaan ”Jumala oli asettanut saarnaviran”. Näin ollen koko virkakysymys oli Jumalan säädöksen eikä esimerkiksi inhimillisen tarkoituksenmukaisuuden asia. Santakari näki saarnaviran liittyvän evankeliumiin ja sakramentteihin, jotka tunnustuskirjojen mukaan olivat kirkon tunnusmerkkejä, ei kirkollisiin säädöksiin. Lisäksi hän muistutti, että myös Jeesus oli valinnut opetuslapsikseen vain miehiä. Santakari tähdensi, että pappisviran avaaminen naisille ei naispappeuden vastustajien mielestä ollut tasa-arvokysymys, soveltuvuusongelma, kirkon työn edistämiskeino, tarkoituksenmukaisuusratkaisu, virkajuridinen tai lainsäädännön luonnollisen kehityksen asia tai valinta modernin yhdenmukaistamisajattelun puolesta vanhoillisuutta vastaan. Kysymys oli nimenomaan siitä, millaisena ymmärrettiin Jumalan asettama virka jatkuvasti vaihtelevissa yhteiskunnallisissa oloissa. Näin ollen vastausta olisi Santakarin mukaan etsittävä vain kirkon opista ja tunnustuksesta käsin.¹²⁵

Myös Paavalin synodi ilmaisi maaliskuussa 1986 tyytymättömyytensä tilanteeseen ja kertoi kirkolliskokouksen edustajien vaalin tuloksen vahvistavan kirkon jakautumisen, joka ilmeni naispappeusasian ohella myös esimerkiksi raamattukysymyksessä. Paavalin synodin kantaa ilmaisi kirkkoherra Anssi Simojoki, joka arvioi naispappeuden vastustajien aseman käyvän kirkossa entistä turvattommaksi. Simojoen mie-

¹²⁴ Pohjolan Sanomat 4.3.1986. Luther-asiantuntija Tuomo Mannermaa: Naispappeudella ei ole opillisia esteitä. Tuomo Korteniemi.

¹²⁵ Ss 27.2.1986. Pysy sinä siinä... Esa Santakari.

lestä Suomen kirkko oli ollut jo pitkään rappiutilassa. Se oli omaksunut luterilaisuudesta vain rippeet, joten mikään ei naispappeuden toteutuessa muuttuisi. Hän totesi myös, että naispappeuden mahdollinen toteutuminen ei johtaisi vastustajien kirkosta eroamiseen, mutta katkaisisi kuitenkin tietyt siteen kirkkoon lopullisesti. Samassa Artikkelissa kirkon tutkimuskeskuksen johtaja Harri Heino esitti arvion, että kirkolliskokous saisi naispappeuden toteutumiseen tarvittavan määränemmistön.¹²⁶

Huhtikuun lopulla 1986 Suomen Raamattuopiston Helsingin työkeskukseen koontui eri herätysliikkeiden vaikuttajia ja edustajia keskustelemaan virkakysymyksestä.¹²⁷ Kokoukseen osallistuneista yhteensä 27 henkilöstä enemmistö koostui evankelisen liikkeen jäsenistä, mutta mukana oli myös muiden herätysliikkeiden jäseniä, jotka vastustivat naispappeutta. Osallistujat ilmaisivat huolestumisensa tulevasta kirkolliskokouksesta ja naispappeuden mahdollisesta toteutumisesta. Kokouksessa Oulun piispa Olavi Rimpiläinen loi katsauksen naispappeuden kannatustilanteeseen eri herätysliikkeiden piirissä. Hän totesi että 80 % suomalaisista kannatti naispappeutta, 10 % ei ollut selvillä kannastaan ja 10 % vastusti. Vastustajia kokouksessa arvioitiin olevan kolmenlaisia: sydämessään, mutta ei käytännön työssä naispappeuden torjuvat, naispappin kanssa työstä kieltäytyvät (pääosa vastustajista) ja pappisvirasta koulutyöhön vetäytyvät tai kirkkokuntaa vaihtavat. Keskustelun aiheena oli pappisvala ja omantunnonvala. Osanottajat pitivät omantunnonklausuulin saamista välttämättömänä. He pitivät tarpeellisena ottaa yhteyttä piispoihin ja kirkolliskokouksen jäseniin, informoidakseen heitä naispappeusratkaisun teologisista ongelmista ja käytännön seurauksista. Lisäksi päätettiin kerätä papiston keskuudessa nimiä, jotta jokainen saisi kantansa esille.¹²⁸

¹²⁶ US 11.3.1986. Paavalin synodi tyytymätön: Vaalitulokset vahvistivat kirkon jakautumisen.

¹²⁷ SLEYA Kokous- ja pääasiat Suomen Raamattuopiston Helsingin työkeskuksessa 25.4.1986. Mukana kokouksessa olivat seuraavat henkilöt: piispa Olavi Rimpiläinen, Reijo Arkkila, Heikki Haapaniemi, Martti Huhtinen, Timo Holma, Simo Kiviranta, Jyrki Knuutila, Sakari Korpinen, Erkki Koskenniemi, Heikki Koskenniemi, Olli Koskenniemi, Aimo Kymäläinen, Antti Laato, Lasse Marjokorpi, Paavo Moilanen, Raimo Mäkelä, Markku Paasonen, Eero Parvio, Ilkka Perttula, Risto Pottonen, Anssi Simojoki, Jukka Thurén, Miika Vuola ja Pauli Vuola.

¹²⁸ SLEYA Kokous- ja pääasiat Suomen Raamattuopiston Helsingin työkeskuksessa 25.4.1986.

2.2. Kevään 1986 kirkolliskokous

Toukokuun 1986 kirkolliskokoukselle oli tehty kaksi aloitetta pappisviran avaamiseksi naisille. Vireillä oli sekä Porvoon hiippakunnan tekemä hiippakuntakokousaloite että edustaja-aloite. Edustaja-aloitteessa käytiin läpi naispappeuskysymyksen käsittely kirkolliskokouksissa ja selostettiin vuoden 1984 kirkolliskokouksessa esitettyjä lausuntoja. Edustaja-aloitteessa vedottiin asian käsittelyn uudistuneeseen tarpeeseen ja ajankohtaisuuteen. Aloitteen mukaan ei ollut olemassa sellaisia raamatullisia, dogmaattisia tai virkateologisia esteitä, jotka kieltäisivät pappisviran naisilta. Kuitenkin vallitseva käytäntö loi hämmentävän vaikutelman, että evankeliumin sanoma Jumalan armosta Kristuksessa olisi jollakin tavalla riippuvainen viranhaltijan sukupuolesta. Lisäksi aloitteen tekijöiden käsityksen mukaan oli luterilaisen kirkko-opin vastaista ajatella, että kirkon ulkonaisessa järjestyksessä – kuten kysymyksessä viranhaltijan sukupuolesta – voisi olla Jumalan tahdosta voimassa asioita, jotka selvästi olivat ristiriidassa lähimmäisenrakkauden ja inhimillisen oikeustajun kanssa. Edustaja-aloitteen allekirjoittaneita oli 77, joista evankelisia oli vain muutama.¹²⁹

Lähetekeskustelussa evankelisista edustajista puheenvuoroja käyttivät edustajat varatuomari Pekka Leino, piispa Yrjö Sariola, fil. maist. Göran Stenlund ja kaupunginsihteeri Väinö Takala. Piispa Sariola tarttui puheessaan kysymykseen kirkon sisäisestä yhteydestä tilanteessa, jossa naispappeus näytti toteutuvan. Hän peräänkuulutti kaikkien kirkon yhteyttä uhkaavien tekijöiden minimoimista, vähemmistön eli naispappeuden vastustajien, tilanteen helpottamista naispappeuden toteutuessa ja heille oman tilan antamista kirkossa sekä konkreettisten ratkaisujen etsimistä tämän vähemmistön suojaamiseksi ja kirkosta eroamisen torjumiseksi. Sariola toi esiin neljä näkökohtaa perustevaliokunnan pohdittavaksi. Ensimmäinen näistä näkökohdista oli omantunnonklousuuli, johon kuului seurakunnan oikeus olla vastaanottamatta naispappia ja papin oikeus kieltäytyä yhteistyöstä. Sariola piti kuitenkin ongelmallisena yksityisiä pappeja koskevaa klousuulia ja piti parempana piispojen ja tuomiokapitulien vastuullisuutta asiasta. Toinen Sariolan esiin nostama näkökohta oli lehtorien oikeus valita, halusivatko he pappisvihkimyksen vai eivät. Sariolan mielestä kirkolliskokouksen päätösten tulisi tukea lehtoreiden omaa valinnanvapautta asiassa, ettei leh-

¹²⁹ Kirk.kok. ptk. 1986, k., liite 6:12, 12; Kirk.kok. ptk. 1986, k., liite 7:6, 3-8. Allekirjoittaneista evankelisista tunnetuimpia olivat sosiaalikeskuksen johtaja Ulla-Stina Henricson, fil. maist. Raija-Liisa Mikkola, A-klinikan johtaja Leo L. Norja, Karstulan evankelisen opiston apulaisrehtori Alma Saari ja teol. tri Kyllikki Tiensuu.

toreiden virkoja muutettaisi papinviroiksi, jos he eivät tahtoneet pappisvihkimystä. Sariola otti kolmantena näkökohtana esiin piispojen nimittämisen äänestäjien kannatuksen mukaan naispappeuskantaan katsomatta. Neljänneksi hän esitti, että naispappeudesta päätettäessä päätöksenteon ja toteuttamisen välille tulisi antaa vähän aikaa, jotta kaikki voisivat sopeutua tilanteeseen. Lopuksi hän vielä muistutti, että jokaisen yhteisön, ja erityisesti kirkon, eettinen koetinkivi oli se, miten enemmistö kohteli vähemmistöä, minkä vuoksi kirkon tulisi ajatella kaikkien jäsentensä parasta.¹³⁰

Evangeliumiyhdistyksen puheenjohtaja kaupunginsihteeri Väinö Takala ilmaisi puheenvuorossaan huolensa naispappeutta vastustavan vähemmistön asemasta ja oikeuksista. Takala peräänkuulutti riittävää omantunnonsuojaa ja kotipaikkaoikeutta kirkossa kaikille papeille, muille työntekijöille, teologian opiskelijoille ja seurakuntalaisille, jotka eivät hyväksyneet naispappeutta tai halunneet toimia naispappin kanssa. Hän toivoi kirkon antavan suojaa vähemmistölle ja toivoi valiokunnan säätävän ehdotukseensa riittävän omantunnonsuojan, jos se päätyisi ehdottamaan aloitteen hyväksymistä.¹³¹

Varatuomari Pekka Leino piti kirkolliskokouksessa pitkän naispappeutta vastustavan puheenvuoron. Siinä hän kritisoi naispappeuden hyväksymistä Raamatun sanan vastaiseksi ja kritisoi tiedotusvälineitä, liberalisoitunutta teologiälymystä ja piispoja. Hänen mukaansa yliopisto ja kirkko olisi pidettävä erillään, sillä hän näki vallalla olevien uusien ja kirkkokansalle vieraiden Raamatun luku- ja selitysmallien ajautuneen sisälle kirkkoon yliopistoteologiasta. Lisäksi hän peräänkuulutti myös naispappeuden torjuvan vähemmistön aseman suojaamista ristiriitatilanteiden estämiseksi, lehtorien aseman turvaamista niin, ettei heitä pakotettu papeiksi vaan he saivat jatkaa lehtoreina niin halutessaan, sekä mielipiteen vapauden säilyttämistä.¹³²

Omassa puheenvuorossaan fil. maist. Göran Stenlund leimasi monet naispappeutta kannattavat gallup-tutkimukset virheellisiksi. Uusimmassa mielipidemittauksessa naispappeutta oli kannattanut 80 %, vastustanut 13 % ja loput olivat olleet kannastaan epävarmoja. Stenlund totesi, että niistä 80 prosentista, jotka naispappeutta kannattivat, vain 7 % kävi vähintään kerran kuukaudessa jumalanpalveluksissa, kun vastustajien puolella vastaava luku oli 20 %. Kirkkokansasta siis lähes kolmasosa edelleen vastusti naisen asettamista kirkonvirkaan. Näin perustellen hän ei vielääkään pitänyt

¹³⁰ Kirk. kok. kesk. ptk. 1986, k., 77-78.

¹³¹ Kirk. kok. kesk. ptk. 1986, k., 86-87.

¹³² Kirk. kok. kesk. ptk. 1986, k., 89-92.

aikaa kypsänä uudistukselle. Hän toi esiin maallikoiden ja seurakunnan muiden työntekijöiden oikeuden viettää jumalanpalvelusta vakaumuksensa mukaisesti. Samalla hänkin vaati mielipiteen- ja omantunnon vapauden turvaamista naispapin kanssa työskennellessä. Lisäksi hänen mielestään kysymys naispappeudesta oli ensisijaisesti kysymys Raamatusta ja sen arvovallasta.¹³³ Evankelisista puhujista kolme neljästä puhui naispappeuden toteuttamista vastaan.

Kevään 1986 kirkolliskokous päätti lähettää asian perustevaliokuntaan, jonka tuli työjärjestyksen mukaan hankkia lausunnot piispainkokoukselta, kirkkohallitukselta ja laintarkastustoimikunnalta.¹³⁴

2.3. Kohti syksyn istuntoa

Kirkolliskokouksessa käydyin naispappeuskeskustelun jälkeen Sanansaattajassa julkaistiin Paavalin synodiin kuuluvan pastori Risto Pottosen artikkeli ”Vaatiiko rakkaus luopumaan Herran käskystä?”. Artikkelissa Pottonen vastasi professori Tuomo Mannermaan maaliskuussa Pohjolan Sanomissa julkaistuun haastatteluun, jonka mukaan naispappeudelle ei ollut esteitä luterilaisen teologian perusteella. Pottonen piti Mannermaan perusteluja niin avarakatseisina, että niillä voisi perustella monia muitakin tapauksia, esimerkiksi samaa sukupuolta olevien ihmisten vihkimistä avioliittoon. Pottonen totesi, että rakkauden vaatimuksia voitiin käyttää Raamatun nimenomaisia kieltoja ja säädöksiä vastaan eli Raamatun yleisiä opetuksia käytettiin Raamatun erityisiä opetuksia vastaan. Pottosen mukaan olisi Raamatun mukaista pitää kymmentä käskyä, Herran säädöksiä ja alkuseurakunnan opettamia paheluetteloita rakkauden käskyn soveltamisena ja osoituksena luonnollisen lain sisällöstä. Koska ihmisen järkeen, oikeudenmukaisuuteen ja käsitykseen rakkaudesta vaikuttivat eri aikakaudet, aatteet ja filosofiat, kirkon oli jatkuvasti suoritettava ajan käsitysten kriittistä teologista arviointia Raamatun mukaisesti eikä sen tullut taipua eri aikojen muotivirtauksiin. Pottonen totesi myös, että alkukirkon aikana gnostilaisissa virtauksissa oli esiintynyt naissaarnaajia, mutta niitä ei ollut sallittu alkukirkossa Herran käskyn tähden. Lopuksi Pottonen toi esille huolensa vanhurskauttamisopin puhtaudesta, kun sitä vaaransivat

¹³³ Kirk. kok. kesk. ptk. 1986, k. 94-95.

¹³⁴ Kirk. kok. ptk. 1986, k., 28-45.

antinomismi, yleistynyt ”hyväksymisoppi” ja uudet kristittyinä olemisen vaatimukset.¹³⁵

Pottosen toukokuisen kirjoituksen johdosta kolme evankelista kirkolliskokouksen naisedustajaa lähetti välittömästi kirjelmän Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen johtokunnalle. Nämä edustajat olivat fil. maist. Raija-Liisa Mikkola, apulaisrehtori Alma Saari ja teol. tri Kyllikki Tiensuu. He halusivat kiinnittää SLEY:n johtokunnan huomion Sanansaattaja-lehdessä esitettäviin yksipuolisiin ja mauttomiin arviointeihin, joista esimerkkinä he mainitsivat Pottosen artikkelin. He kertoivat artikkelin herättäneen laajaa tyrmistystä kirkolliskokousedustajien keskuudessa. Kirjoittajat pitivät tärkeänä, että evankelisessa liikkeessä kannettaisiin molemmin puolin huolta siitä, että tulevina vuosina sekä naispappeuden vastustajat että kannattajat voisivat elää ja toimia rinnakkain. Kirjoittajat kritisoivat Sanansaattajassa silloista linjaa ja tiedotuspolitiikkaa yhteyttä rikkovana, eripuraisuuteen lietsovana, toisinajattelevien motiivia halventavana ja ongelmien synnylle otollista maaperää muokkaavana. Sanansaattaja ei heidän mielestään vastannut kristillisen rehellisyyden ja toisten vakaumuksen kunnioittamisen periaatteita. Lopuksi kirjoittajat totesivat, että naispappeuden vastustajat olivat monissa eri yhteyksissä tuoneet julki pelon, ettei heillä ollut naispappeuden toteuduttua enää ”kotipaikkaoikeutta” kirkossamme. Kirjoittajat pitivät tätä pelkoa turhana ja ilmaisivat ennemmin huolensa siitä, että silloisella linjallaan Sanansaattaja evankelisen liikkeen pää-äänenkantajana kielsi kotipaikkaoikeuden monelta syviltä juuriltaan evankeliselta naispappeuden puoltajalta evankelisessa liikkeessä.¹³⁶

SLEY:n toiminnanjohtaja Reijo Arkkila kirjoitti kesäkuussa 1986 Ilkkaan artikkelin Karjaalla pidetystä mittavasta raamattuteologiain seminaarista ja toi esille pettymyksensä raamattukysymyksen vähäisestä käsittelystä. Hän ei suoranaisesti ottanut kirjoituksessaan kantaa naispappeuskysymykseen, mutta halusi kirjoituksellaan vahvistaa sitä käsitystä, jonka mukaan kirkon saarnavirka oli apostolinen. Hän totesi, että raamattukysymys oli ollut uutisten ykkösaiheita viime vuosina, mutta seminaari ei ollut käsitellyt polttavaa aihetta riittävästi. Siinä oli vain todettu, että kirkon edustajina ja tutkijoina voitiin olla ”sydämellisesti eri mieltä” raamattutulkinnasta. Arkkila kertoi dosentti Hans-Olof Kvistin paljastaneen seminaarin loppukeskustelun todellisuus-

¹³⁵ Ss 8.5.1986. Vaatiiko rakkaus luopumaan Herran käskystä? Risto Pottonen.

¹³⁶ SLEYA Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen johtokunnalle. 9.5.1986. Raija-Liisa Mikkola, Alma Saari & Kyllikki Tiensuu.

den siitä, että maassamme johtoasemassa olevan raamattututkimuksen ja luterilaisen tunnustuksen välillä oli silloittamaton kuilu. Arkkila pahoitteli, ettei luterilaisen tunnustuksen mukainen raamattukäsitys nykyhetkellä käynyt kirkolle, mutta hänen mukaansa merkittävä joukko nuoria teologeja halusi olla Raamatulle uskollisia ja pitää kiinni kirkon apostolisesta uskonperinnöstä. Lopuksi Arkkila totesi, että luterilainen kirkko luopuisi raamattunäkemyksestään, jos se vesittäisi tunnustuksensa. Näin ollen kirkolle ei koskaan riittänyt ”sydämellinen erimielisyys” kuten tutkijoille.¹³⁷

Elokuun 1986 loppupuolella kirkolliskokouksen perustevaliokunta julkaisi mietintönsä pappisviran avaamisesta naisille. Selvitettyään naispappeusasian käsittelyn aikaisemmat vaiheet sekä teologiset ja yksityiskohtaiset perustelut naispappeudelle perustevaliokunta päätyi kannattamaan lainmuutosta, jonka mukaan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon papin virkaan voitiin vihkiä mies tai nainen. Perustevaliokunnan mietinnön mukaan naisen vihkimiselle papin virkaan ei ollut olemassa raamatullista estettä. Tämä ei valiokunnan mukaan muuttaisi virkakäsitystä, vaan muutos koskisi ainoastaan pappisviran ulkoista järjestämistä. Enemmistö perustevaliokunnan jäsenistä perusteli naispappeutta sillä, ettei apostolisen ajan yhteiskunnassa tehtyjä ratkaisuja voitu siirtää nyky-yhteiskuntaan. Valiokunta ilmaisi pyrkineensä ottamaan mahdollisimman vakavasti huomioon sen, että kaikki kirkossa eivät olleet naispappeuden kannalla. Kuitenkin valiokunta painotti, että kirkon päätehtävän eli evankeliumin julistamisen ja sakramenttien hoitaminen ei saanut peittyä pappisviran haltijan sukupuolta koskevaan kiistelyyn. Perustevaliokunta ei kuitenkaan ehdottanut omantunnon klauusulia, jonka mukaan miespappi voisi kieltäytyä yhteistyöstä naispappin kanssa. Piispoille ei myöskään annettu erillistä oikeutta olla vihkimättä naispappia virkaan. Samalla todettiin, että ketään ei saisi virkajärjestelyissä syrjiä sukupuolensa perusteella. Pulmalliset tilanteet tulisi hoitaa sielunhoidollisina tilanteina eikä lainsäädännöllisinä asioina. Perustevaliokunnan mietintöön jätettiin myös eriävä mielipide, jossa esitettiin aloitteen raukeamista. Eriävä mielipide nojautui konservatiiviseen raamattukäsitykseen, joka torjui naisten pappisviran. Perustevaliokunnan 18 jäsenestä eriävään mielipiteeseen yhtyi kaksi: everstilutnantti evp. Erkki Reinikainen ja lääninrovasti Jouko Pesonen.¹³⁸

¹³⁷ Ilkka 20.6.1986. Sydämellisesti eri mieltä. Reijo Arkkila.

¹³⁸ Kirk. kok. ptk. s., pvkm. n:o 1/1986, Liite 8B, 1-10; Heino 1988, 28- 29. Perustevaliokuntaan kuuluivat puheenjohtaja piispa Kalevi Toiviainen sekä apulaisprofessori Fredric Cleve, apulaisprofessori Seikko Eskola, toiminnanjohtaja Saimi-Sisko Koistinen, oikeusneuvos Johannes Leivonen, teol.tri Heikki Mäkeläinen, teol.tri Eeva Ojanen, tuomiorovasti Jukka Paarma, lääninrovasti Jouko Pesonen,

Syyskuun loppupuolella 1986 myös piispainkokous yhtyi valiokunnan esittämään näkemykseen papin viran avaamisesta naisille ja kehotti kaikkia työskentelemään asiallisesti, rakastaen ja toisiaan kunnioittaen seurakunnassa. Piispainkokouksen mukaan kirkon yhteyttä tuli suojella vallitsevassa tilanteessa huolellisesti eikä kukaan saanut kyseenalaistaa papin virkaa sukupuolen mukaan. Puoltavan lausunnon pohjalta piispainkokous esitti kirkolliskokoukselle, että se päättäessään pappisviran avaamisesta naisille myös toteaisi, ettei Suomen evankelis-luterilainen kirkko muuttanut oppiperustansa, sekä hyväksyisi periaatteen, että myös naispappeuteen torjuvasti suhtautuvilla kirkon jäsenillä ja viranhaltijoilla tulisi olla kirkossa täysi toiminnan vapaus ja mahdollisuus tulla vihityksi ja nimitetyiksi kirkon virkoihin. Piispainkokouksen 17 jäsenestä kaksi jätti lausuntoon eriyvän mielipiteen.¹³⁹ Lokakuun 1986 lopussa valmistui kirkkohallituksen lausunto, jossa myös se asettui tukemaan perustevaliokunnan mietintöä eli näki pappisviran avaamisen naisille mahdollisena.¹⁴⁰

Lokakuussa 1986 Lauri Koskenniemen kirjoittama Sanansaattajan pääkirjoitus käsittelee tulevaa kirkolliskokousta ja siinä ratkeavaa naispappeuskysymystä. Pääkirjoitus totesi perustevaliokunnan olleen odotetusti erimielinen, mutta enemmistön kannattaneen pappisviran avaamista naisille. Pääkirjoituksen mukaan valiokunnan enemmistö ei näyttänyt ymmärtävän, miten syvästi tässä kysymyksessä kajottiin naispappeuden torjuihin mielestä kirkon raamattuperiaatteeseen ja miten syvällä juuri tästä syystä naispappeuden vastustus istui Suomen kirkossa. Pääkirjoituksessa huomautettiin, että vaikka mielipidemittaukset näyttivät naispappeuden kannattajia olevan 80 % koko kansasta, niin kirkkokansan kuin herätysliikkeiden piiriin kuuluvien enemmistö tahtoi edelleen pitää kiinni Raamatun sanasta ja torjua naispappeuden. Kirjoituksen mukaan herätysliikkeistä lestadiolaisuus ja kansanlähetys olivat julkisesti perinteisen virkakäsityksen puolesta ja rukoilevaisuuden ja evankelisen liikkeen piirissä oli sekä vastustajia että puoltajia. Kumpikin näistä vanhoista herätysliikkeistä oli kuitenkin vanhaan ollut perinteisellä apostolisella kannalla ja niiden perintöön kuului raamattu-

teol.tri Mikko Reijonen, everstiluutnantti evp. Erkki Reinikainen, apulaisrehtori Alma Saari, hallintoneuvos Olli Sakki (osittain), teol.tri Tapio Saraneva, asessori Otso Sovijärvi, teol.tri Kyllikki Tiensuu, lehtori Liisa Tuovinen ja piispa Erik Vikström. Evankelisia jäseniä olivat Saari ja Tiensuu.

¹³⁹ Kirk. kok. ptk. 1986, s., piispainkokouksen lausunto n:o 1/1986. Liite III, 1-4; Heino 1988, 28-29. Piispainkokouksen puoltava enemmistö: arkkipiispa John Vikström, piispat Paavo Kortekangas, Samuel Lehtonen, Yrjö Sariola, Matti Sihvonen, Kalevi Toiviainen, Erik Vikström, kenttäpiispa Jorma Laulaja sekä asessorit Dahla, Elenius, Haavisto, Karttunen, Silvola, Sippola ja Ylönen. Ehdotuksen raukeamista kannattava vähemmistö: piispa Olavi Rimpiläinen ja asessori Timonen. Evankelisen taustan omaavia piispoja olivat Sariola ja Laulaja.

¹⁴⁰ Kirk. kok. ptk. 1986, s., kirkkohallituksen lausunto n:o 1/1986. Liite V, 1.

uskollisuus ja tunnustuksellisuus. Pääkirjoitus totesi, että tälle huomattavalle osalle kirkkokansaa valiokunta ei ollut valmis suosittelemaan kotipaikkaoikeutta kirkossa, sillä vaikka mietintö puhui kauniisti toisen vakaumuksen kunnioittamisesta, lakitekstistä paljastui toinen totuus: Paavalin kannalla olevat jäivät lainsuojattomiksi. Kirjoitus muistutti, ettei ollut synti ja häpeä haluta viettää jumalanpalvelusta perinteisellä tavalla, mutta kuitenkin valiokunnan ehdotuksen mukaan perinteisellä kannalla oleviin pappeihin voitaisiin soveltaa koko kirkkolain rangaistusasteikkoa. Kirjoitus kysyi, tajuttiinko mihin kirkkoa oltiin viemässä, sillä vaikka valiokunnan enemmistö näytti uskovan, että naispappeuden vastustus saataisiin kuriin kirkolliskokouksen määräenemmistön päätöksellä, tämä oli harhaluulo. Enemmän tuli totella Jumalaa kuin ihmistä. Odotettavissa ei kirjoituksen mukaan ollut sopua vaan pysyvä kiista ja välirikko, johon ei sielunhoito auttaisi. Kirjoitus totesi, että riitojen aiheet tuli poistaa etukäteen ja näin ollen kehottaa kirkolliskokousta vielä kerran harkitsemaan ratkaisunsa vaikutuksia.¹⁴¹

Samassa lokakuun 1986 Sanansaattajassa piirisihteeri Pentti Heikkilä kirjoitti naispappeuden toteutumisen tuomista ongelmista. Heikkilä kirjoitti, että naispappeus oli tottumiskysymys muutoksessa. Heikkilä totesi, että naispappien tulo käytännön työhön tapahtui hitaasti ja se toisi kirkkoon sielunhoidollisen ongelman, sillä naispappeuteen kielteisesti asennoituneita pappeja oli silloisesta papistosta lähes puolet. Heikkilän mukaan näistä papeista oli huolehdittava pastoraalisesti. Heikkilä huomauttaa, että ongelma ei häviäisi nopeasti, vaan pilkahtelisi esiin naispappeuden yleistyesässä. Lisäksi nuoressa pappissukupolvessa oli naispappeuden vastustajia. Ongelmia lisäsi myös se, että kaikki piispat eivät tahtoisi vihkiä naispappeja, eivätkä kaikki papit haluaisi tehdä yhteistyötä naispappien kanssa. Tästä tulisi naispappeuden torjuville papeille väistämisongelma, joka oli kirkkolain vastainen, ellei lakiin saataisi ns. omantunnonklausuulia. Heikkilä arveli, että kirkon sisään syntyisi seurakuntajärjestelmiä, kirkkoja kirkon sisään ja että tuollaisessa tilanteessa kirkolle tulisi suurempi ikävä herätysliikkeitä kuin herätysliikkeillä kirkkoa. Heikkilä kaavaili, että näiden kahden kirkko-osan välillä olisi ainoastaan keskusteluyhteys ja taloudellinen yhteys niin, että kokonaiskirkon kirkkohallituksen taloudelliset tehtävät ja rahavarat jaettaisiin naispappeuden kannattajien ja torjujien osaan samassa suhteessa kuin mielipidemittaus oli antanut ymmärtää (80 % - 20 %). Tämä kaksiosaisen kirkon jako voitaisiin

¹⁴¹ Ss 2.10.1986. Kirkon kaunistus (pk.). Lauri Koskenniemi.

määritellä kirkon uudessa puitelaisissa ja siihen perustuvassa uudessa kirkkojärjestyksessä, mutta jos jako olisi kirkolle ylivoimainen, sen tulisi kuulua valtion lainsäädäntötehtäviin. Heikkilä muistutti, että niin naispappeuden vastustajilla kuin kannattajilla oli oikeus omaan kirkkojärjestykseensä. Lopuksi Heikkilä totesi, että hän ei ollut jakamassa kirkkoa kahtia vaan se oli jo nyt jakautunut; nyt voitiin vain etsiä keinoja jonkinlaisen yhteyden säilyttämiseksi.¹⁴²

Lokakuun puolivälissä, muutama viikko ennen kirkolliskokouksen alkua, Sanansaattajassa oli piispa Olavi Rimpiläisen haastattelu, jossa hän toi julki kantansa, että jos kirkko ja Jumala joutuivat ristiriitaan, oli aina valittava Jumalan sana. Rimpiläinen ei sanonut ymmärtävänsä, miten näin suuri muutos voitiin tehdä, silti sanoen ettei mikään muuttuisi. Rimpiläinen totesi uskovansa, että kun naispappeuskysymys oli käyty loppuun, kirkko ottaisi hoitamattomien asioiden laatikosta diakonaatin, jota ei tähän mennessä ollut käsitelty, ettei siitä tulisi estettä uudelle virkakäsitykselle. Rimpiläinen totesi myös eri yhteyksissä ilmoittaneensa, ettei tulisi vihkimään papeiksi kuin miehiä. Hän sanoi tämän päätöksen olevan niin piispan oma asia, ettei mikään muu taho tai instanssi kirkon silloisen järjestyksen mukaan voinut ottaa toimittaakseen pappisvihkimyksiä.¹⁴³

Lokakuun loppupuolella naispappeuskirjoittelu sai uuden käänteeseen, kun julkisuuteen tuli tieto, että noin 15 % kirkon 2 700 papista oli siihen mennessä allekirjoittanut kannanoton, jossa he ilmoittivat pysyvänsä kirkon perinteisellä kannalla ja kieltäytyvänsä yhteistyöstä naispappien kanssa. Uuden Suomen mukaan naispappeuden vastustajat olivat alistuneet naispappeuden läpimenoon marraskuun kirkolliskokouksessa ja nostaneet keskeiseksi kiistakysymyksen vaatimuksen omantunnonsuojasta, joka takaisi heille oikeuden jatkaa kirkon virassa oman näkemyksensä pohjalta. Kirkolliskokouksen perustevaliokunnan puheenjohtaja piispa Kalevi Toiviainen pitäytyi valiokunnan kannassa ja torjui edelleenkin vaatimukset omantunnonsuojasta. Hän totesi, ettei sellainen laki ollut mitenkään puolusteltavissa, jota kaikkien ei tarvinnut noudattaa.¹⁴⁴ Tämä uutisoitiin monissa lehdissä.¹⁴⁵ Aiheesta raportoi myös Ilta-Sanomat, jossa haastateltavana oli Paavalin synodin varapuheenjohtaja, kirkkoherra Anssi Si-

¹⁴² Ss 2.10.1986. Naispappeus – entä sitten? Pentti Heikkilä.

¹⁴³ Ss 16.10.1986. Olavi Rimpiläinen: Jos kirkko ja Jumala joutuvat ristiriitaan, on valittava Jumalan sana. Risto Puttonen.

¹⁴⁴ US 24.10.1986. Lähes 400 pappia kieltäytyy yhteistyöstä. Naispappia ei haluta alttarille.

¹⁴⁵ US 24.10.1986. Lähes 400 pappia kieltäytyy yhteistyöstä. Naispappia ei haluta alttarille; Hämeen Sanomat 25.10.1986. Viime hetken yritys estää naispappeuden toteutuminen (pk); Länsi-Savo 26.10.1986. Nainen ja pappi; IS 29.10.1986. Vastustajien viimeinen taisto. Yli 150 pappia allekirjoittanut naispappeutta vastustavan adressin.

mojoki. Simojoki kertoi haastattelussa adressin olevan vastustajien viimeinen vakava vetoamus asian puolesta. Simojoki sanoi, että piispojen tuli saada tietää mitä edessä tulisi olemaan. Lisäksi Simojoki sanoi, että naispappeus tulisi nostamaan esille vallitsevan kirkollisen hajaannuksen, jota oli yritetty piilottaa kulisien taakse, ja että vastustajilla oli kirkossa edessä vaikeat ajat naispappeuden toteutuessa. Lopuksi Simojoki harmitteli, että piispojen loistava kausi tulisi päättymään, sillä piispoiksi valittaisiin vain naispappeuden kannattajia.¹⁴⁶

Sakari Korpinen toimi Paavalin synodin postituspäällikkönä kerättyä nimiä niiltä teologeilta ja synodin jäseniltä, jotka eivät olleet olleet kirkon virkakysymyksessä naispappeuden kannalla. Laajemman jakelun allekirjoittajina olivat Oulujoen kirkkoherra, VTT Paavo Moilanen, rovasti Eero Parvio ja kirkkoherra Teuvo Veikkola. Vetoamuksen allekirjoitti lopulta yli 20 % Suomen papeista. Teksti oli seuraavanlainen: ”Sinulle, joka et luota yleiseen mielipiteeseen kirkon opin määrittelyssä, lähetämme ohessa allekirjoitettavaksi asiakirjan. Se on useiden teologien yhteistyö, jonka yli 150 pappia on allekirjoittanut ennen tätä laajempaa jakelua”. Pohjatekstin vetoamukseen olivat laatineet Simo Kiviranta ja Leino Hassinen. Vetoamuksen allekirjoitti yhteensä 409 pappia.¹⁴⁷ Lauri Koskenniemen mukaan evankelisen liikkeen enemmistö oli perinteisen apostolisen kannan takana. Hän kertoi allekirjoittaneista 409 papista joka viidennen lukeutuvan evankeliseen liikkeeseen.¹⁴⁸ Piispat saivat kyseisen vetoamuksen vuoden 1986 kirkolliskokouksessa lääninrovasti Timo Holman toimittamana. Arkipiispa John Vikströmin mielestä teksti oli hyvin ylimalkainen. Hän piti valitettavana sitä, ettei siinä esitetty mitään perusteluja.¹⁴⁹

2.4. Syksyn 1986 kirkolliskokous

Perustevaliokunta, piispainkokous, kirkkohallitus ja kirkon laintarkastustoimikunta olivat antaneet lausuntonsa naispappeusasiasta ja edessä olivat päätöksen ajat. Marraskuun alussa 1986 kirkolliskokous kokoontui päättämään naispappeudesta. Nais-

¹⁴⁶ IS 29.10.1986. Vastustajien viimeinen taisto. Yli 150 pappia allekirjoittant naispappeutta vastustavan adressin.

¹⁴⁷ Korpinen 1999, 61-74.

¹⁴⁸ Kotimatalla 1987. Evankelisuus tämän päivän kirkossa. Lauri Koskenniemi.

¹⁴⁹ Korpinen 1999, 61-74.

pappeuden toteutumisesta keskusteltiin kirkolliskokouksessa kolmena päivänä. Evankelisista kirkolliskokousedustajista puheenvuoroja käyttivät ensimmäisenä päivänä sosiaalikeskuksen johtaja Ulla-Stina Henricson, piispa Yrjö Sariola ja kaupunginsihteerin Väinö Takala; toisena päivänä varatuomari Pekka Leino ja apulaisrehtori Alma Saari sekä kolmantena päivänä kenttäpiispa Jorma Laulaja (käytti kaksi puheenvuoroa), piispa Yrjö Sariola (käytti kolme puheenvuoroa) ja rehtori Kyllikki Tiensuu.

Ensimmäisessä puheenvuorossaan piispa Yrjö Sariola toivoi molemmin puolin kaikenlaisten ylilyöntien välttämistä ja kilpailemista toisen kunnioittamisessa. Sariola halusi puheessaan tukea lehtorin viran pitämistä ennallaan. Lisäksi Sariola ehdotti kahta lisäponsilausemaa naispappeuden toteutuessa: Ensiksi Suomen ev.lut. kirkko ei muuttaisi oppiperustansa avatessaan pappisviran naisille. Toiseksi naispappeuteen torjuvasti suhtautuvilla kirkon jäsenillä ja viranhaltijoilla tuli edelleen olla kirkossa täysi toiminnanvapaus ja mahdollisuus tulla valituksi ja vihityksi kirkon virkoihin.¹⁵⁰

Evankelinen sosiaalikeskuksen johtaja Ulla-Stina Henricson totesi naispappeusasian ratkaisemattomuuden sitoneen jo vuosia liian paljon kirkon energiaa. Hänen mukaansa edustajille oli annettu valta sekä sitoa että vapauttaa tätä energiaa. Näin ollen Henricson toivoi energian ja yhteistenvoimien suuntaamista tämän jälkeen kristikunnan ja maailman todellisten kohtalonkysymysten työstämiseen ja ratkaisemiseen, ei keskinäiseen kiistelyyn.¹⁵¹

Evankeliumiyhdistyksen johtokunnan puheenjohtaja, kaupunginsihteerin Väinö Takala toi puheenvuorossa esille kielteisen kantansa naispappeuden toteutumiseen ja puuttui kahteen kysymykseen: omantunnonklausuuliin ja niiden naisteologioiden asemaan, jotka vastustivat naispappeutta. Takala esitti, että omantunnonsuojan tuli olla lakitasolla, sillä samoin kuin Suomen kansalainen voi perusoikeuksissaan vedota perustuslakiin, halusivat Raamattuun sidotulla omallatunnolla toimivat vedota Raamattuun, kirkon peruskirjaan. Naispappeutta vastustavien naislehtorien asema huolestutti myös Takalaa, sillä naisteologioiden mahdollisuudet palvella seurakuntaa ja kirkkoa olivat epäselvät. Takala ehdotti, ettei naislehtorien viran muotoa eikä perustamismahdollisuuksia heikennettäisi tulevaisuudessa, vaikka naispappeus toteutuisikin.¹⁵²

Evankelisista kirkolliskokousedustajista varatuomari Pekka Leino piti naispappeusaloitteen jatkokäsittelyssä pitkän ja suorasukaisen puheenvuoron naispappeutta vas-

¹⁵⁰ Kirk. kok. kesk. ptk. 1986 s., 93-95.

¹⁵¹ Kirk. kok. kesk. ptk. 1986 s., 127.

¹⁵² Kirk. kok. kesk. ptk. 1986 s., 131.

taan. Puheenvuorossaan Leino kritisoi moninaisesti perustevaliokunnan mietintöä. Leinon mukaan mietinnössä oli mm. ”runnovan sielunhoidon maku”, se tekisi kristikunnan yleisen virkakäsityksen kannattajista lainsuojattomia, se oli löyhästi, kiireessä ja kevytmielisesti tehty, sen lakiteksti sisälsi useissa kohdissa huomauttamista, lehtorinvirkkojen kohtaloa ei ollut tarkasti määritelty ja se oli viemässä kirkkoa kohti harhaoppia. Leino ihmetteli, että naispappeuden toteutumisesta puhuttiin nyt käytännöllisenä asiana, kun jo yli 30 vuotta oli ollut selvää, että kysymys oli opillisesta kysymyksestä. Leino piti vallitsevaa tilannetta ”vapahduksen teologian” – eli teologian, joka haluaa vapauttaa kirkon sitä kahlitsevasta normista, Jumalan sanasta – aikaansaannoksena ja totesi, että kirkon historiassa oli runsaasti esimerkkejä siitä, miten kirkko ja piispat olivat voineet eksyä ja erehtyä. Leino kyseli, oliko Pyhä Henki johdattanut kirkolliskokousta tähän tilanteeseen vastoin selvää Jumalan sanaa, vaikka Pyhä Henki ei kirkon käsityksen mukaan toiminut vastoin Sanaa tai sen ulkopuolella. Hän muistutti myös, että kirkolliskokouksen tuli tehdä päätöksensä Jumalan sanan edessä. Leino paneutuu puheenvuorossaan erityisesti omantunnonklausuulin tarpeellisuuteen. Hänen mielestään käsiteltävä aloite piti palauttaa perustevaliokunnalle, joka saisi mahdollisuuden korjata huonoa lausuntoaan. Leino vetosi piispoihin sekä muihin kirkolliskokousedustajiin, että perinteisen virkakäsityksen kannattajien oikeus toimia omantuntonsa mukaan suojattaisiin kirkkolaiilla.¹⁵³

Evangeliset juuret omaava apulaisrehtori Alma Saari halusi käyttää sovinnollisen puheenvuoron. Hän peräänkuulutti asiallista keskustelua naispappeudesta perustevaliokunnan tapaan myös lehdistössä ja yksityisissä kirjelmissä. Hän ihmetteli väitettä, että papin viran avaaminen naisille kaventaisi pelastussanomaa. Aloitteen puolustajana hän kertoi kilvoittelevansa sen puolesta, ettei epäilisi kenenkään uskoa, omantunnon elämää, toisinajattelevien raamatullisuutta ja kieltäytyisi yhteistoiminnasta tai vetäytyisi syrjään tarjotuista tehtävistä. Saari toivoi kristillistä yhteistoimintaa Jeesuksen esikuvan mukaan. Lopuksi Saari sanoi olevansa naispappeutta kannattava perustevaliokunnan jäsen ja totesi perustevaliokunnan osoittaneen mietinnössään halunsa rakentaa yhteyttä ja toimintavapautta niin vastustajille kuin puoltajillekin.¹⁵⁴ Kyllikki Tiensuu lähetti Alma Saaren puheenvuoron Sanansaattajan toimitukselle pyytäen, että

¹⁵³ Kirk. kok. kesk. ptk. 1986 s., 136-139.

¹⁵⁴ Kirk. kok. kesk. ptk. 1986 s., 147.

se julkaistaisiin, mutta näin ei milloinkaan tapahtunut. Sen sijaan Alma Saaren puheenvuoro julkaistiin Viiden kunnan Sanomat -lehdessä.¹⁵⁵

Tämän jälkeen keskusteluissa siirryttiin mietinnön ponsien yksityiskohtaiseen käsitteeseen. Evankeliset edustajat eivät pitäneet puheenvuoroja. Kirkolliskokous päätti yksimielisesti olla palauttamatta asiaa perustevaliokunnalle. Se hyväksyi naispappeuden ja perustevaliokunnan lainmuutosehdotuksen äänin 87 puolesta ja 21 vastaan. Naispappeutta vastusti äänestyksessä 13 maallikkoedustajaa, seitsemän pappia ja yksi piispa. Kielteisimminkin naispappeuteen suhtautuivat Oulun ja Kuopion hiippakuntien edustajat, joiden joukossa oli yhteensä 11 vastustajaa eli yli puolet kaikista. Evankelisia kirkolliskokouksessa oli 10, joista naispappeutta vastustavia oli kolme: varatuomari Pekka Leino, FM Göran Stenlund sekä kaupunginsihteeri Väinö Takala. Evankeliset naispappeuden puolesta äänestäneet olivat piispa Yrjö Sariola, kenttäpiispa Jorma Laulaja, fil. maist. Raija-Liisa Mikkola, sosiaalikeskuksen johtaja Ulla-Stina Henricson, teol. tri. Kyllikki Tiensuu, johtaja Leo L. Norja ja apulaisrehtori Alma Saari.¹⁵⁶

Äänestyksen jälkeen keskusteltiin vielä lähes 50 puheenvuoron verran lisäponseista. Ponsikeskustelun avasi piispa Yrjö Sariola, joka esitteli piispainkokouksen lausuntoon pohjautuvan ponnin. Sen tarkoituksena oli taata toiminnanvapaus myös niille kirkon jäsenille ja viranhaltijoille, jotka suhtautuvat torjuvasti naispappeuteen, sekä painottaa yhteistä vastuuta kirkon ykseyden säilyttämiseksi. Ponsi ei ollut luonteeltaan juridinen, mutta Sariolan mielestä se oli tarpeellinen vallitsevan ilmapiirin ja asenteiden merkityksen tähden.¹⁵⁷ Sariolan ponnesta keskusteltiin vilkkaasti ja hallintoneuvos Olli Sakki ehdotti kannatusta saaden, että ponsi hyväksyttäisiin siten täydennettynä, että sanan ”toimintavapaus” edelle tulisivat sanat ”kirkkolaissa taattu”.¹⁵⁸

Evankelisista kirkolliskokousedustajista puheenvuoroja käyttivät piispa Sariolan lisäksi teol. tri Kyllikki Tiensuu ja kenttäpiispa Jorma Laulaja. Kyllikki Tiensuu painotti puheenvuorossaan sitä, ettei Suomen kirkko ollut predestinoitu seuraamaan Ruotsin kirkossa tapahtunutta hajaannusta naispappeuden toteuduttua, ja peräänkuullutti yhteistyötä mielipide-eroista huolimatta. Tiensuu piti järkyttävänä, että naispappeuden torjujat näkivät puolijat työrauhansa, työn ilonsa ja omantuntonsa pahimpina

¹⁵⁵ Alma Saaren puhelinhaastattelu 16.4.2006, Vks 13.11.1986. Naispapiit tulevat.

¹⁵⁶ Kirk. kok. kesk. ptk. 1986 s., 136-247; Heino 1988, 28-29, TS 7.11.1986; Alma Saaren haastattelu 10.9.2005; Al 8.11.1986. Arkkipiispa viitoitti tietä: Kirkon lähdeittävä nyt eteenpäin.

¹⁵⁷ Kirk. kok. kesk. ptk. 1986 s., 229-230.

¹⁵⁸ Kirk. kok. ptk. 1986 s., 26-27.

vihollisina, vaikka kysymys oli saman Kristuksen kirkon jäsenistä. Puheenvuoronsa lopussa Tiensuu totesi, ettei nähnyt asiallista eroa valiokunnan kannan ja piispaainkokouksen tai piispa Sariolan ponnien välillä. Hän ei vastustanut piispa Sariolan muotoilemaa pontta, vaikka piti lisäyksiä tarpeettomina. Tiensuu kertoi vastustavansa lisäponseja ainoastaan siinä tapauksessa, että niitä tulevaisuudessa tulkittaisiin ja käytettäisiin kirkkoa hajottavana miniklausulina.¹⁵⁹

Kenttäpiispa Jorma Laulaja käytti kaksi puheenvuoroa, joista ensimmäisessä hän asettui kannattamaan piispa Sariolan ponsiehdotusta. Laulaja piti ”kipeinä ajatuksina” mielipiteitä, joissa veli ja sisar kielsivät veljeyden tai sisaruuden Kristuksessa. Laulajan mielestä tällaisten puheiden kanssa pitäisi mennä yhdessä Kristuksen eteen ja katsoa eteenpäin. Laulaja sanoi kannattavansa Sariolan pontta siksi, että vaikka se oli muodollisesti ja juridisesti ongelmallinen, se oli pastoraalisesti parempi ja vallitsevaan tilanteeseen oikea. Laulaja piti lisäystä ”kirkkolain mukaan” ongelmallisena, sillä ”kirkkolain mukaan” -hengessä ei konfliktitilanteissa luultavasti väistyttäisi. Laulaja näki Sariolan ponsiehdotuksen pyrkivän lieventämään tätä ongelmaa ja sisältävän ajatuksen, että rakkaus antoi tilaa, jopa väistyi. Toisessa puheenvuorossaan kenttäpiispa Laulaja totesi, että lisäponsekeskustelussa oli kysymys vivahteista, joilla oli ulospäin suuri ero. Laulajan mukaan ponnien ei tulisi antaa kuvaa juridisuudesta, mikä hänen mielestään välittyi sanoista ”kirkkolain mukaan”. Lopuksi Laulaja esitti toiveen, että jompikumpi – Sariola tai Sakki – vetäisi ehdotuksensa pois, niin että ponsi saisi mahdollisimman yksimielisen kannatuksen.¹⁶⁰

Piispa Sariola oli toisessa puheenvuorossaan iloinen ponsiehdotuksensa saamasta kannatuksesta, mutta tahtoi avoimesti myös tukea tulevia naispappeja niissä mahdollisissa vaikeuksissa, joihin he joutuvat. Lisäksi Sariola yhtyi Laulajan ajatukseen, että laki naispappeuden hyväksymisestä oli juuri hyväksytty ja nyt oli kysymys pastoraalisesta ponnesta, joten oli selvä, ettei se vaikuttaisi kirkkolain noudattamiseen. Viimeisessä puheenvuorossaan piispa Sariola kehotti hallintoneuvos Sakkia vetämään oman ehdotuksensa pois.¹⁶¹ Keskustelun päätteeksi Sariolan ponsiehdotus hyväksyttiin niukasti äänin 53-51 ja sitten mainittu lisäponsi hyväksyttiin käyttöön äänin 85-9.¹⁶²

Kirkkolain muutos lähti kirkolliskokouksesta opetusministeriön kautta eduskunnan hyväksyttäväksi ja tasavallan presidentin vahvistettavaksi. Uuden Suomen teettämän

¹⁵⁹ Kirk. kok. kesk. ptk. 1986 s., 234.

¹⁶⁰ Kirk. kok. kesk. ptk. 1986 s., 237, 240-241.

¹⁶¹ Kirk. kok. kesk. ptk. 1986 s., 242-243, 245.

¹⁶² Kirk. kok. ptk. 1986 s., 27.

mielipidemittauksen mukaan naisten pappisviran toteutuminen oli vuoden 1986 tärkein tapahtuma. Julkisuudessa kirkolliskokouksen päätös sai myönteisen vastaanoton ja sitä pidettiin kirkkohistoriallisesti merkittävänä käänteenä Suomen evankelis-luterilaisen kirkon historiassa. Samalla kirkolliskokous päätti yli 30 vuotta kestäneen pohdiskelun, oliko nainen sopiva hoitamaan papin virkaa ja pysyisikö kirkko naispappeuspäätöksen jälkeen yhtenäisenä ja sisäisesti vahvana ja avoimena. Kirkolta toivottiin löytyvän päätöksen jälkeen aikaa myös muihin ongelmiin, jotka olivat jääneet taka-alalle naispappeuden pohdiskelujen aikana. Naispappeuden vastustajien puheenvuorot äänestyksen jälkeen olivat hyvin maltillisia ja ratkaisun tapahduttua päätettiin katsoa eteenpäin. Myönteisenä pidettiin varsinkin piispa Sariolan esittämää pontta. Kirkolliskokouksen päätökseen naispappeudesta kriittisimmin suhtautui kirkon herätysliikkeistä vanhoillislestadiolaisuus Päivämies-lehden välityksellä ja kielteisimmän kannan otti evankelisen liikkeen lehti Sanansaattaja.¹⁶³

Sanansaattajan väliaikaisena päätoimittajana toimiva Lauri Koskenniemi kirjoitti marraskuun kirkolliskokouksen päätyttyä Sanansaattajaan pääkirjoituksen ”Kohtalokas ratkaisu”, jossa hän valitteli kirkolliskokouksen päätöksestä. Koskenniemi piti sitä kirkon 2000-vuotisen perinteen rikkomisena, opin muuttamisena ja sellaisen uuden raamattukäsityksen hyväksymisenä, joka ei perustunut pyhään sanaan. Koskenniemi pohti, mikä oli seuraava päätös, jossa pyhän sanan ohjeista tultaisiin luopumaan. Hän piti ilmeisenä, että kirkkoon oli nyt lyöty vaikeasti umpeutuva haava, minkä osoitti esimerkiksi yli 400 papin allekirjoittama kirjelmä. Koskenniemi piti Sariolan pontta hyvässä tarkoituksessa laadittuna, mutta valitteli, ettei se ollut oikeudellisesti sitova. Koskenniemen tulkinnan mukaan kirkon perinteisellä apostolisella kannalla olevat jäsenet olivat nyt vain suvaittuja, eivät hyväksytyjä. Tämän Koskenniemi koki syvästi nöyryyttävänä. Hän päätti kirjoituksensa toteamukseen: ”Kirkkomme jatkaa selvästi ohentuneen tunnustuksen kanssa”.¹⁶⁴

Sanansaattajassa julkaistiin kirkolliskokouksen jälkeen kaksi naispappeuden kannattajan kannanottoa. Kannanotot olivat apulaisrehtori Alma Saaren ja hallintoneuvos Pekka Kurvisen käsialaa.

Alma Saari kertoi iloinneensa Sanansaattajan uudistumisesta, mutta ei pitänyt kriittistä, joka kohdistui kansankirkkoa ja sen johtohenkilöitä vastaan. Tiedottamisessa

¹⁶³ Heino 1988, 28- 29.

¹⁶⁴ Ss 13.11.1986. Kohtalokas ratkaisu (pk). Lauri Koskenniemi.

piti olla tasapuolinen ja sallia erisuuntaiset mielipiteet. Sanansaattajassa oli viime vuosina ilmennyt kirkkopoliittinen linja, jota kaikki evankeliset eivät olleet voineet hyväksyä. Ennen vuoden 1986 kirkolliskokousta lehti oli antanut paljon palstatilaa naispappeutta vastustaville ilmaisuille ja kirkolliskokouksen jälkeen Sanansaattajassa oli ollut Paavalin synodissa toimivien kirjoituksia. Piispa Olavi Rimpiläisen ja kirkkoherra Anssi Simojoen runsas esilläolo oli hämmästyttänyt Sanansaattajan lukijoita. Esimerkiksi kirkolliskokouksen jälkeen Sanansaattajassa olisi voinut haastatella SLEY:n johtokunnan jäsentä piispa Yrjö Sariolaa.¹⁶⁵

Pekka Kurvisen mukaan oli päädytty syyttämään julkista sanaa ja vaalijärjestelmää kuin puolueita virkaratkaisun lopputuloksesta, jota hänen pitkäaikainen hyvä ystävänsä – toisin sanoen Lauri Koskenniemi – oli pitänyt onnettomuutena. Evankeliselta kentältä oli tullut tietoa ja viestejä, jotka osoittivat että Koskenniemi oli perinpohjin erehtynyt. Naisteologien hengellisen työn voimistuminen ei ollut onnettomuus. Evankelisten kirkolliskokousedustajien enemmistö kannatti naispappeutta, omasta vakaumuksestaan, ei painostuksen alaisena tai mainostuksen tai vaalitekniikan vaikutuksesta. Enemmistönä olivat äänestäneet kirkkolain muuttamisen ja naispappeuden toteutumisen puolesta. Äänestystuloksen oli ratkaissut seurakuntalaisten oma vakaus siitä, mikä asiassa oli ollut heidän mielestään oikein. Naispappeuden toteutumisen kannalla olevat halusivat myös lisää palstatilaa Sanansaattajaan, Kurvinen totesi.¹⁶⁶

Sanansaattajan väliaikainen päätoimittaja Lauri Koskenniemi alkoi hillitä naispappeuskeskustelua. Lehden tammikuun lopussa 1987. Hän laati tilinpäätöskirjoituksen, jossa hän kävi läpi naispappeuskysymysvaiheet, summasi mitä seuraavaksi oli odotettavissa, kartoitti naispappeuden ja evankelisen liikkeen tilaa sekä ilmoitti, että toistaiseksi Sanansaattajassa ei enää keskusteltaisi tästä mieliä jakaneesta virkakysymyksestä. Koskenniemi totesi kirjoituksessaan, että kirkossa oli nyt hyvin vaikea tilanne, sillä naispappeuden torjujat eivät aikoneet muuttaa kantaansa eikä heitä voitu pakottaa uskomaan toisin. Koskenniemi ei ymmärtänyt miksi omantunnonklausuulia pidettiin tarpeettomana sillä nojalla, että piispat voisivat sielunhoidollisin keinoin hoitaa asian. Koskenniemi totesi, että naispappeuden torjujat eivät tarvinneet sielunhoitoa, sillä he eivät olleet tasapainostaan horjahtaneita, epävarman käsityksen puristuksessa olevia

¹⁶⁵ Ss 4.12.1986. Kirkolliskokouksen päätöksen johdosta. Alma Saari; SLEYA Alma Saari. Evankeliumiyhdistyksen tehtävä ja lehtityö 1986.

¹⁶⁶ Ss 8.1.1987. Naispappeuden toteutuessa. Pekka Kurvinen.

pappeja tai maallikkoja vaan vahvan apostolisen vakaumuksen omaavia ja henkisen tasapainon sekä hyvän omantunnon antaman hyvän terveyden omaavia henkilöitä.¹⁶⁷

Naispappeudesta ja evankelisesta liikkeestä Koskenniemi kirjoitti, että evankeliseen liikkeeseen kuuluvien kanta naispappeuteen ei ollut kirkolliskokouksen voimasuhteista pääteltävissä, sillä vaikka enemmistö evankelisista kirkolliskokousedustajista kannattikin naispappeutta, valtaosa Sanansaattajaan tulleista kirjoituksista, joita lehti ei ollut halunnut julkaista, oli ollut torjuvalla kannalla. Koskenniemi muistutti myös, että SLEY:n johto ei ole ottanut naispappeuteen virallista kantaa eikä hän nähnyt tarpeelliseksi muuttaa tätä asiantilaa. Sanansaattaja-lehden linjasta Koskenniemi totesi, että Sanansaattajan sisällöstä vastaava johto sekä vakinainen ja väliaikainen päätoimittaja olivat selkeästi naispappeuden torjuvalla kannalla, mikä luonnollisesti myös näkyi lehdessä. Toisaalta lehti ei ollut halunnut kieltää tilaa toiselta näkökannalta, koska evankelisessa liikkeessä oli myös sen edustajia, joihin kuuluivat apulaisrehtori Alma Saari ja hallintoneuvos Pekka Kurvinen. Lopuksi Koskenniemi yhtyi evankelisessa liikkeessä usein esitettyyn toivomukseen keskinäisen uskonyhteyden vaalimisesta ja säilyttämisestä. Koskenniemi näki erityisen tärkeänä todellisen toisen vakaumuksen kunnioittamisen, joka perustui pyhän sanan varaan. Hän toivoi, ettei kirkkoon syntyisi sellaista raskaan lainalaisuuden ja painostuksen ilmapiiriä, jossa pyritäisiin väkisin ”rautajyrällä” tasapäistämään kirkon jäsenten virkakysymysvakaumus pakkomallin mukaiseksi.¹⁶⁸

3. SLEY etsii virallista kantaansa

Tampereella pidettiin vuoden 1987 alkupuolella työntekijöiden koulutuspäivät. Tässä tilaisuudessa SLEY:n kotimaan toiminnan johtaja Väinö Uusitalo esitti työntekijöiden toimintamalliksi, ettei heidän periaatteessa sopinut toimia naispapin kanssa. Aina ennen työtilannetta SLEY:n papin tulisi olla yhteydessä yhteistyökumppaneihin. Jos

¹⁶⁷ Ss 29.1.1987. Tilinpäätös naispappeudesta. Lauri Koskenniemi.

¹⁶⁸ Ss 29.1.1987. Tilinpäätös naispappeudesta. Lauri Koskenniemi.

pappi kuitenkin joutuisi yllättäen tilanteeseen, jossa naispappi oli mukana, hänen tulisi hoitaa oma osuus loppuun.¹⁶⁹

Maaliskuun lopulla 1987 viisi SLEY:n lähetysosaston naispappeutta kannattavaa työntekijää kokoontui keskustelemaan liikkeen työntekijöiden mahdollisuudesta toimia yhdenmukaisesti käytännön tilanteissa naispappeuden toteutuessa. Neuvottelun puheenjohtajana toimi lähetysjohtaja Tuula Sääksi ja muut keskustelijat olivat Annikki Erelä, Paavo Erelä, Saara Mansikka-Keto ja Virpi Turunen. Lähetysosaston keskustelun lähtökohdaksi otettiin sisälähetysjohtaja Väinö Uusitalon esittämä toimintamalli. Lähetysosaston työntekijöiden neuvottelussa todettiin, että lähetystyön puitteissa oli hyvin erilaisia tilaisuuksia, joista toiset olivat asian kannalta ongelmallisia ja toiset ongelmattomia. Ongelmattomina tilaisuuksina keskustelijat näkivät SLEY:n järjestämät tilaisuudet (esimerkiksi talvipäivät, evankeliumijuhlat, lähetysjuhlat ja -tilaisuudet) ja ongelmallisina ne tilaisuudet, joissa järjestäjinä olisi jokin muu taho kuin SLEY (esimerkiksi erilaiset seurakuntien tilaisuudet, neuvottelu- ja koulutuspäivät, hiippakuntien koulutuspäivät ja rovastikuntien järjestämät lähetysseminaarit). Neuvottelussa mukaan olleet työntekijät tulivat siihen tulokseen, että mikäli kaikkia SLEY:n työntekijöitä kehoitettaisiin kieltäytymään toiminnasta naispappin kanssa, työntekijöiden omantunnonvapaus olisi sidottu etukäteen. He totesivat, että monet perinteisellä virkakannalla olevat SLEY:n jäsenet eivät olleet jyrkkiä kaikissa käytännön tilanteissa. Keskustelijat olivat huolestuneita jyrkän kielteisen menettelyn aiheuttamista seurauksista SLEY:n lähetystyölle, jonka edustajia voitaisiin ruveta väheksymään. Lopuksi keskustelijat toivoivat yhteisen evankeliumin julistamiseen keskittymistä ja keskusteluyhteyden säilyttämistä evankelisen liikkeen sisällä – myös kahdenkeskisissä tilanteissa tai pienissä ryhmissä.¹⁷⁰

SLEY:n vuosikokous pidettiin kesäkuun 1987 lopussa Lapualla. Pekka Kurvinen oli kirjoittanut SLEY:n vuosikokoukseen kirjeen, jossa hän antoi kiitosta SLEY:n johtokunnalle siitä, että SLEY:n vuoden 1986 vuosikokouksessa oli ensimmäistä kertaa otettu kantaa naisten virkakysymykseen. Hän oletti kaikkien evankelisen liikkeen jäsenten liittyvän toimintakertomuksen vetoamukseen, jonka mukaan virkakysymyksestä ei tulisi tehdä kynnyskysymystä, koska evankeliumi yhdisti vapaasta armosta Kristuksen täytetyssä työssä eri tavoin ajattelevat ja evankelisen liikkeen tuli pysyä

¹⁶⁹ SLEY A 25.3.1987, Muistio keskustelusta SLEY:n lähetysosastolla. Tarkkaa tietoa työntekijöiden koulutuspäivien ajankohdasta ei ole.

¹⁷⁰ SLEYA 25.3.1987, Muistio keskustelusta SLEY:n lähetysosastossa.

raamatullis-tunnustuksellisena liikkeenä. Hän kritisoi yhdistyksen työntekijöitä ja julkaisuja näiden sekä herätysliikkeen sisälle että sen ulkopuolelle levittämästä kuvasta, jonka mukaan evankelinen liike oli kaikin keinoin naispappeutta vastustava taistelujärjestö. Tuoreempana esimerkkinä tällaisen kuvan eteenpäinviemisestä Kurvinen näki SLEY:n julkaisun ”Elävä ja Voimallinen SANA”, jossa naispappeutta torjuttiin jyrkkäsanaisesti. Kurvinen piti aiheettomina syytöksiä, että kirkolliskokousedustajat naispappeuden hyväksyessään, papeiksi pyrkivät naisteologit ja naispappeuden kannalla olevat evankeliset olisivat luopuneet uskostaan tai rikkoneet uskontunnustusta. Kurvinen puolusti naispappeuden toteutumista. Hän muistutti, että kun virkakysymyksessä vedottiin Augsburgin tunnustuksen sanoihin, tulisi myös huomioida kyseisen tunnustuksen kohta, jossa todettiin, että ainoatakaan vanhaa kirkollista lakia tuskin sanatarkasti noudatettaisiin, sillä muistista murenee joka päivä niin paljon, että näitä määräyksiä tuli noudattaa tietäen, että etteivät ne ole välttämättömiä ja ne voi ilman omantunnontuskia myös lakkauttaa. Lisäksi Kurvinen totesi, että SLEY oli myös ollut mukana ratkaisevalla tavalla toteuttamassa kirkolliskokouksessa naispappeutta vuonna 1986 henkilöjäsentensä kautta.¹⁷¹

Vuosikokouksessa ei kuitenkaan laajemmalti käsitelty naisten virkakysymystä ja kokous sujui sopuisissa merkeissä. Hallintoneuvos Pekka Kurvinen kirjoitti vuosikokouksesta Sanansaattajaan heinäkuun alkupuolella kirjoituksen, jossa hän valitteli sitä, että SLEY:n vuosikokoukset olivat liiaksi rutinoituneita, kaikki asiat olivat niissä ennakoita sovittuja ehdotusten tekijöitä ja kannattajia myöten. Kurvinen kaipasi vuosikokouksiin keskustelun sallimista. Vuosikokouksessa keskusteltiin lyhyesti kirkossa syntyneestä uudesta tilanteesta. Kurvinen raportoi, että yksimielisiä oltiin siitä, että naispappeus ei ollut herätysliikkeessä kynnyskysymys, ja todettiin evankelisen liikkeen sisällä olevan erilaisia käsityksiä aiheesta. Professori Lauri Koskenniemi oli puheenvuorossaan todennut, että SLEY:n johtokunta oli päättänyt olla ottamatta mitään kantaa virkakysymykseen eikä johtokunnan ratkaisuun ollut odotettavissa muutosta. Puheenvuoron käytti myös emäntä Orvokki Kangas, joka varoitti leimaamasta naispappeuskysymyksessä myönteisellä kannalla olevia evankelisia harhaoppisiksi.¹⁷²

Naispappeuden toteutumista puolustavat Kauko Sainio, Jarmo Kiilunen, Lauri Kruus, Antti Kujanpää, Pekka Kurvinen, Matti Selin ja Jouko Vuorinen lähettivät 3. lokakuuta 1987 SLEY:n johtokunnalle kirjeen, jossa pyydettiin ottamaan kantaa vir-

¹⁷¹ SLEYA 26.6.1987, Pekka Kurvisen teksti SLEY:n vuosikokouksessa.

¹⁷² Ss 16.7.1987. Mitä päätettiin Lapuan vuosikokouksessa. Pekka Kurvinen.

kakysymykseen naispappeuden toteuduttua kirkossa. Kirjeessä todettiin lainsäädännön muutosten tulevan voimaan kirkkolaisissa. Siksi allekirjoittaneet pyysivät Evankeliumiyhdistyksen johtokuntaa muuttamaan myös sääntöjä 18 §:n 1. momentin 3. kohdan nojalla ja mukaisesti, jotta SLEY:n varsinaisessa jäsenkokouksessa joulukuussa voitaisiin käsitellä kysymystä käytännön toimenpiteistä naispappeuden toteutuessa. Johtokunnan neutraliteetin huomioiden SLEY:n odotettiin hyväksyvän kirkolliskokouksessa tehdyn päätöksen, sallivan naispappien toiminnan keskuudessaan sekä ylläpitävän toiminnallisia yhteyksiä seurakuntien työntekijöihin niiden naispappeuskannosta riippumatta. Kirjeen mukaan eräät SLEY:n johtajat ja muut julistustyöntekijät olivat esittäneet jyrkkää arvostelua kirkkoa sekä naispappeutta kannattavia Evankeliumiyhdistyksen jäseniä kohtaan sekä kahdenkeskisissä keskusteluissa että julkisuudessa. Nämä oli leimattu Raamatun sanasta luopuneiksi, jopa kristillisen uskon ulkopuolelle asettuviksi. Kirjeessä myös mainittiin, että yhdistyksen johtamistapaan oli tullut evankeliumin arvolle vierasta kireyttä ja painostusta. Samalla yhdistyksestä pyydettiin poistamaan epätavalliset vaatimukset ”kahden alttarin” muodostumisesta ja torjumaan lahkoutumisen vaara. Kirjelmä lähetettiin SLEY:n johtokunnan kokoukselle, joka päätti laatia kirjelmään vastineen.¹⁷³

Marraskuussa 1987 julkaistiin Sanansaattajassa SLEY:n johtokunnan kutsu varsinaiseen jäsenkokoukseen Kallion rukoushuoneelle Helsinkiin. Kokous pidettäisiin joulukuun 12. päivänä. Kokouskutsussa mainittiin, että kokouksessa tultaisiin muun muassa käsittelemään Kauko Sainion ym. kokoukselle esittämä kirje.¹⁷⁴

Noin viikkoa myöhemmin toivat Evankeliumiyhdistyksen toiminnanjohtaja Reijo Arkkila, Suomen Raamattuopiston toiminnanjohtaja Raimo Mäkelä ja Kansanläheyyden pääsihteeri Matti Väisänen luottamuksellisen esityksen järjestöjohtajien neuvotteluun aiheenaan naispappeus ja kristilliset järjestöt. He totesivat, että pappisvirka kuului yksinomaan miehille ja naisella oli omat tehtävänsä seurakunnissa. Seurakunnissa oli paljon sellaista työtä, jota naiset voivat suorittaa. He antoivat ohjeeksi, että pappisvirkaa toimittaviin naisiin tuli asennoitua kahdella tavalla niiden tehtävien osalta, jotka kuuluvat paimenvirkaan. Paimenvirran tunnustaminen ja yhteistyö naispappien kanssa ei ollut mahdollista. Tässä ei heidän mielestään ollut mitään henkilöön kohdistuvaa mielenosoitusta, mutta kristilliset järjestöt eivät tahtoneet antaa hyväksymistään ”epäraamatulliselle” järjestelmälle. Heidän mielestään lehtorin virka ei sai-

¹⁷³SLEYA 3.10 1987, Kirje Evankeliumiyhdistyksen johtokunnan kokoukselle.

¹⁷⁴Ss 12.11.1987, Kutsu varsinaiseen jäsenkokoukseen.

si kirkosta kokonaan kadota, vaan silloista lehtorin virkaa tulisi kehittää ja uudistaa. Kiellettyjä ja ei-suotavia kirkollisia toimituksia naisilta olisivat kaste, konfirmaatio ja kirkon yhteyteen ottaminen, sairaalle annettavan ehtoollisen sekä virkaan vihkimisen ja asettamisen toimittaminen. Paimen voisi jättää naisten toimituksiksi ja hoidettaviksi avustamisen yksityisessä ripissä, sairaan luona käymisen, avioliittoon vihkimisen, avioliittoon siunaamisen, hautaan siunaamisen, maahan kätkemisen, kodin siunaamisen ja erillisten rukoushetkien pitämisen. Naisille sopivaa olisi myös julistus, opetus ja sielunhoito kasteopetuksessa, rippikouluopetuksessa, yleisessä Raamatun, uskonopin ja etiikan opetuksessa, laitosvierailulla ja kotikäynneillä, kodeissa pidettävät tilaisuudet, kirkon työntekijöiden kouluttaminen, evankelioimistyö ja yleiset julistustilaisuudet ja yksityinen sielunhoitotyö. Naispappeuden kohtaamisesta ja sen aiheuttamista ongelmista Arkkila, Mäkelä ja Väisänen kirjoittivat: ”Kirkolliset järjestöt toimivat kirkon tunnustuksen pohjalla, kirkon sisäpuolella ja useimmiten yhteistyössä paikallisseurakuntien ja kokonaiskirkon kanssa, vaikkakin suurelta osin hallinnollisesti ja taloudellisesti itsenäisinä ja riippumattomina. Naispappeuden toteutuminen muuttaa ja nimenomaan vaikeuttaa yhteistyötä olennaisesti. Järjestö ei ota palvelukseensa naispappeja”. Lopuksi Arkkila, Mäkelä ja Väisänen kannattivat tämän menettelytavan julkistamista joko hiljalleen tapauskohtaisena tai varta vasten julkistettuna periaatteena. He toivoivat, että mahdollisimman monet järjestöt voisivat omaksua samat periaatteet, julkistaa ne yhdessä ja noudattaa niitä yhtenäisesti.¹⁷⁵

Marraskuun 19. päivänä 1987 herätysliikkeiden johtajista Reijo Arkkila SLEY:stä, Jaakko Elenius Herättäjä-yhdistyksestä, Raimo Mäkelä Raamattuopistosta ja Matti Väisänen Kansanlähetyksestä lähettivät vetoamuksen lehtorien virkojen puolesta seurakuntien luottamuselimiin, jotteivät nämä muuttaisi niitä papinviroiksi. Allekirjoittaneet halusivat rohkaista lehtoreita jatkamaan omassa virassaan ja pitämään kiinni kirkon perinteisestä virkaratkaisusta.¹⁷⁶

SLEY:n johtokunta sai valmiiksi vastineen Kauko Sainion ja kuuden muun allekirjoittaneen kirjelmään joulukuun alussa 1987. Ehdotuksen kokouksen kannanotoksi olivat laatineet SLEY:n puheenjohtaja Väinö Takala ja toiminnanjohtaja Seppo Suokunnas. Siinä todettiin, ettei SLEY:n silloinen johtokunta ollut ottanut kantaa virkakysymykseen, vaikka yhdistyksen johtokunnassa oli useita naispappeuteen torjuvasti

¹⁷⁵ SLEYA 19.11.1987, Järjestöjohtajien kirjelmä. Luottamuksellinen esitys järjestöjohtajien neuvotteluun.

¹⁷⁶ SLEYA 19.11.1987. Vetoamus lehtorin viran puolesta.

suhtautuvia henkilöitä. SLEY:n kokouksissa oli ollut tapana ottaa kantaa kirkolliskokouksien päätöksiin vasta, kun yhdistyksen oman työn järjestelyt olivat tuoneet asian konkreettisesti eteen. Ajankohtaa virkakysymyksen kannanottoon pidettiin kannanotossa huonona, koska uutta lakia ei ollut pantu kirkossa toimeen, saati saatu siitä kokemuksia. Ehdotuksessa todettiin, että johtokunnan kannanottamattomuus oli kirjeessä tulkittu virheellisesti neutraliteetiksi, mutta yhdistyksellä ei voinut olla virallista kantaa, koska virkakysymyksestä ei ollut vielä päätetty mitään johtokunnassa.¹⁷⁷

Johtokunnan ehdotuksessa todettiin myös, että johtokunnan olisi toiminnassaan pitädyttävä sääntöjen muuttamattomissa tunnustuspykälissä, joissa esimerkiksi 3. pykälän mukaan yhdistyksen jäsenten tulee pitää kiinni luterilaisen kirkon puhtaasta, pyhään Raamattuun perustuvasta ja sen kaikissa tunnustuskirjoissa esitetystä opista. Johtokunnan tulisi siksi pidättäytyä tunnustuspykälien vastaisista ohjeista. Samalla kirkkoa ja Evankeliumiyhdistystä olisi uudessa tilanteessa pyrittävä varjelemaan riidoilta, pirstoutumiselta ja syyttelyltä. Toisten leimaaminen ja painostaminen ei ollut johtokunnan mielestä hyväksyttävää. Toisen kunnioittaminen ei voinut estää naispappeuskysymyksen pohtimista Raamatun ja tunnustuksen pohjalta kirkolliskokouksen päätöksen jälkeenkään. Lisäksi pysyminen kirkon vanhalla kannalla ei estänyt minäkään osapuolen osallistumista evankeliumin työhön, koska työtä riittäisi kaikille. Ehdotuksessa esitettiin, että johtokunta antaisi jäsenkokoukselle tehtäväksi seurata tilanteen kehitystä kirkossa ja ettei Sainion ym. kirjelmä antanut aihetta muihin toimenpiteisiin.¹⁷⁸

SLEY:n johtokunnan kokouksessa joulukuun alussa hyväksyttiin edellä mainittu julkilausuma muutamien pienin sanamuutoksien. Siihen lisättiin äänestyksen jälkeen rovasti Eero Parvion esitys, jossa todettiin, että SLEY oli sidottu sääntöjensä muuttamattomiin periaatepykäliin, joten se piti kiinni perinteisestä virkaratkaisusta ja sen mukaisesta käytännöstä. Johtokunnan päätökseen esitti piispa Yrjö Sariola eriävän mielipiteen, johon rehtori Kyllikki Tiensuu yhtyi. He eivät hyväksyneet sitä, että sääntöjen muuttamattomiin periaatepykäliin sitoutuminen merkitsisi ehdottomasti pitämistä kiinni perinteisestä virkaratkaisusta. Heidän mielestään myös naispappeuden hyväksyvät jäsenet halusivat pitää kiinni sääntöjen muuttamattomista periaatepykälisistä. Sariola ja Tiensuu näkivät vaarana, että johtokunnan enemmistön mukainen kannanotto voisi käytännössä johtaa siihen, että myönteisesti suhtautuville SLEY:n työn-

¹⁷⁷ SLEYA 3.12.1987, Ehdotus johtokunnan kannanotoksi kirjelmästä.

¹⁷⁸ SLEYA 3.12.1987, Ehdotus johtokunnan kannanotoksi kirjelmästä.

tekijöille ja muille jäsenille ei olisi enää tilaa eikä täysivaltaista jäsenyyttä yhdistyksessä.¹⁷⁹

4. Kallion kokous joulukuussa 1987

Kallion kokous pidettiin joulukuun 12. päivänä 1987 Kallion rukoushuoneella. Paikalla oli noin 250 Evankeliumiyhdistyksen jäsentä. Kokouksen puheenjohtajana toimi Väinö Takala ja varapuheenjohtajana Seppo Suokunnas. Kokouksen alussa puheenjohtaja totesi, että kokouksesta laadittaisiin päätöspöytäkirja eli keskustelupuheenvuoroja ei selostettaisi. Omassa puheenvuorossaan Pekka Kurvinen esitti, että kokouksessa pelkästään keskusteltaisiin ajankohtaista asioista, ei tehtäisi päätöksiä. Kurvinen näki, että päätöksiä ei voitaisi tehdä, koska etukäteen ei ollut annettu yhdistyksen jäsenille riittävästi tietoa Sainion ynnä muiden kirjoittaman kirjelmän sisällöstä ja käsiteltävästä asiasta. Hänen ehdotustaan kannattivat mm. pastori Ismo Törrönen ja piirisihteeri Erkki Helle mutta vastustivat mm. professori Martti Parvio ja teol. lis. Simo Kiviranta, joka muistutti, että kokous oli todettu laillisesti kokoon kutsutuksi ja päätösvaltaiseksi.¹⁸⁰

Kokouksessa laajimmaksi asiaksi nousi Sainion ym. lähettämä kirje, jossa he ehdottivat, että jäsenkokous antaisi johtokunnalle ja johtoryhmälle suosituksen toimintatavoiksi naispappeuden toteutuessa. Asian johdosta käytiin laaja keskustelu, jossa käytettiin yli 40 puheenvuoroa. Keskustelussa tuotiin julki huoli kirkon ja evankelisen liikkeen tilanteesta ja tulevaisuudesta. Moni halusi puhua nimenomaan Raamatusta ja luterilaisesta tunnustuksesta. Kirkon perinteisen virkaratkaisun kannalla olevat kokouksen osanottajat eivät kannattaneet kirjeen laatijoiden toivetta käytännön suositusten laatimisesta naispappeuden toteuduttua. Keskustelussa todettiin erilaisia murrosaikoja sekä erilaisten näkemysten välistä jännitystä ilmenneen evankelisen liikkeen piirissä

¹⁷⁹ SLEYA 3.12.1987, SLEY:n johtokunnan kokouksen pöytäkirja. Läsnä kokouksessa olivat kaupunginsihteeri Väinö Takala puheenjohtaja, toiminnanjohtaja Reijo Arkkila sihteerinä, lehtori Eija Harmann, kenttäsihteeri Pentti Heikkilä, lääket. ja kir. tri Kirsti Kiviranta, prof. Lauri Koskenniemi, projektisihteeri Antti Näsi, rovasti Eero Parvio, arkkitehti Erkki Pitkäranta, osastonjohtaja Ossi Puumala, pitäjänneuvos Onni Ranta-aho, piispa Yrjö Sariola, teol. tri Seppo Suokunnas ja rehtori Kyllikki Tien-suu. Kokouksella olivat läsnä myös johtoryhmään kuuluvat jäsenet: SLEY-Kirjojen toimitusjohtaja Aimo Kymäläinen, talousjohtaja Pauli Poussa, lähetyksosaston apulaisjohtaja Tuula Sääksi, sisälähetysjohtaja Väinö Uusitalo ja fil. maisteri Raili Kymäläinen, pöytäkirjan pitäjä. Poissa kokouksesta oli varatuomari Erkki Linturi.

¹⁸⁰ SLEYA Pöytäkirja. Sääntömääräinen joulukuun jäsenkokous Kallion rukoushuone. 12.12.1987. Pekka Kurvisen puheenvuoro.

aikaisemminkin. Eri puheenvuoroissa tuotiin vahvasti esille halu kilvoitella kristillisessä rakkaudessa huolimatta näkemyseroista virkakysymyksessä. Keskustelun kuluessa apulaisjohtaja Tuula Sääksi teki ponsiehdotuksen johtokunnan vastaukseen, jossa todettiin, että ”kuitenkin myös kirkolliskokouksen päätöksen hyväksyvillä työntekijöillä ja jäsenillä on oikeus vakaumuksensa mukaisesti osallistua yhdistyksen työhön tasa-arvoisina työtovereina. Kaikin puolin on myös pyrittävä hoitamaan yhteyttä eri osapuolten välillä”. Lisäystä kannattivat mm. pastori Antti Kujanpää, rovasti Ismo Törrönen ja rovasti Kauko Sainio.¹⁸¹

Keskustelun päätyttyä äänestettiin ensiksi Pekka Kurvisen esityksestä, ettei kokouksessa otettaisi kantaa edellä olevaan kysymykseen. Äänestyksen tulos kuitenkin osoitti, että ylivoimainen enemmistö halusi ottaa asiaan kantaa. Toisessa äänestyksessä vastakkain oli johtokunnan esitys ja johtokunnan esitys varustettuna Tuula Sääksen lisäyksellä. Johtokunnan esitys hyväksyttiin äänin 165-13.¹⁸²

5. Lehdistökeskustelua Kallion kokouksesta

Kotimaa-lehdessä käsiteltiin muutamaa päivää myöhemmin, 15. joulukuuta, Kallion kokouksen kulkua ja keskusteluja. Lehdessä todettiin SLEY:n asettuneen ensimmäistä kertaa virallisesti kirkolliskokouksen päätöstä vastaan jäsenkokouksen päätettyä pitää kiinni ”kristikunnan perinteisestä virkaratkaisusta ja sen mukaisesta käytännöstä”. Kotimaa kertoi saaneensa tietoja kokoukseen liittyvistä hurjista huhuista, joilla naispappeutta vastustavat jäsenet oli saatu paikalle. SLEY:n jäsenkokousta kuvaavassa artikkelissa kerrottiin, että huhut olivat väittäneet kirjelmän sisältävän vaatimuksen SLEY:n johdon erottamisesta. Huhun tarkoituksena oli Kotimaan mukaan saada mahdollisimman moni johdon takana oleva naispappeuden vastustaja kokoukseen. Lehden etusivulla mainittiin myös, että jäseniä oli erityisesti värvätty kokoukseen.¹⁸³

Kotimaan mukaan SLEY:n kokous ei löytänyt uusia raamatullisia eikä teologisia perusteluja naispappeutta vastaan, vaikka kokouksessa oli keskusteltu useita tunteja naispappeudesta, aivan kuin se olisi ollut päättämässä naispappeuden toteuttamisesta uudelleen ohi kirkolliskokouksen. Asia oli rinnastettu useissa puheenvuoroissa homoseksualismiin, aborttiin, haureuteen ja uuspakanuuteen, jotka kaikki yhdessä merkit-

¹⁸¹ SLEYA Pöytäkirja. Säätömääräinen joulukuun jäsenkokous Kallion rukoushuone. 12.12.1987.

¹⁸² SLEYA Pöytäkirja. Säätömääräinen joulukuun jäsenkokous Kallion rukoushuone. 12.12.1987.

¹⁸³ Km 15.12.1987. SLEY torjui naispapat. Jyrki Jantunen.

sivät puhujien mielestä lopun aikojen alkua. Kotimaan mukaan naispappeutta vastustavien keskuudessa iloittiin siitä, että periksi ei ollut annettu tuumaakaan. Häviölle jääneet kuvailivat tuntojaan ”syvän huolen virittämiksi”. He olivat huolissaan julistus-tehtävästä tilanteesta, jossa yhdistys oli vaikeuttanut asemaansa ottamalla virkakysymyksessä epäkirjollisen, rajaavan ja lahkoittavan roolin. Jäsenillä oli myös huoli siitä, tulkittaisiinko tehty päätös lahkoutumiseksi ja evättäisiinkö yhdistykseltä tulevien vuosien avustukset.¹⁸⁴

Kallion jäsenkokouksesta oli artikkeli myös joulukuun 17. päivän Ilkka-lehdessä. Artikkelissa todettiin SLEY:n Kallion jäsenkokouksessa hyväksyneen johtokunnan kannanoton, jonka mukaan naispappuus oli Raamatun ja tunnustuskirjojen vastainen. Ilkan mukaan Evankeliumiyhdistys ei ollut muodostanut aiemmin virallista kantaa naispappeuteen, vaikka Sanansaattaja oli kiivaasti hyökännyt naispappeutta vastaan. Lehden mukaan kirjolliskokouksen päätöksen kannalla olevat evankeliset eivät nähneet naispappeuden olevan oppikysymys.¹⁸⁵

Samana päivänä Kotimaa-lehden pääkirjoituksessa Tapani Ruokanen esitti kysymyksiä SLEY:n johdolle. Hän kritisoi SLEY:n päätöstä ajaa evankelista herätysliikettä eroon konsiliaarisuuden periaatteesta Suomen kirkossa. Hänen mukaansa kirkko oli varjellut tuota periaatetta Apostolien tekojen 15. luvussa kerrotusta apostolien kokouksesta alkaen. Ruokanen kyseli kirjoituksessaan, oliko SLEY:n tuolloinen johto ajamassa evankelista liikettä skismaattiseen asemaan Suomen kirkossa. Ruokasen mukaan skismaatikkojen lisäksi kirkkoa uhkasivat harhaoppiset, mutta hän ei pitänyt naispappeutta harhaoppina eikä nähnyt sen muuttavan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon opillista perustaa. Kirkon Raamattu- ja tunnustusperiaate oli voimassa edelleenkin muuttumattomana. Ruokanen kyseli, vaatikko SLEY:n johto evankelista kansaa rikkomaan kirkon ykseyden ja asettumaan kirkkolakia ja kirjolliskokousta vastaan. Hän totesi kirjoituksessaan, että kirjolliskokouksessa oli vähemmistösuoja, Suomen kirkkolaki vaati päätökseen kolmen neljäosan määräenemmistön kirkon ykseyden ja omantunnonsuojan säilyttämiseksi. Lisäksi avattaessa pappisvirkaa naiselle haluttiin varmistaa myös naispappeuden torjuijen kotipaikkaoikeus ja yhteys kirkossa erityisellä ponnella. Ruokanen kuitenkin totesi, ettei kirjolliskokous tarkoittanut sitä, että naispappeuspäätös tai ponsi sisältäisi vapauden rikkoa kirkkolakia ja yhteisiä päätöksiä, vaan tarkoituksena oli varjella jokaisen omantunnonvapautta. Ruokanen kir-

¹⁸⁴ Km 15.12.1987, SLEY perusteli opilla, abortilla ja uuspakanuudella. Jyrki Jantunen.

¹⁸⁵ Ilkka 17.12.1987. Marja-Liisa Kriikku.

joitti, että tällä päätöksellään kirkko ja sen johto halusivat jo ennakolta torjua sekä kirkon hajaannuksen että harhaopin.¹⁸⁶

Kirjoituksensa lopuksi Ruokanen pohti, joutuisiko SLEY:n johto päätöksensä vuoksi erottamaan suuren joukon jäsenistään, uskollisista työntekijöistään ja tukijoistaan. Hän ihmetteli myös, aikoiko SLEY:n johto toimia vielä Suomen luterilaisen kirkon virallisena lähetysjärjestönä ja nauttia kirkolta saamistaan monipuolisista taloudellisista eduista tai aikoiko SLEY viedä skisman myös ulkomaailmaan, jossa olisi tärkeää tehdä ekumeenista työtä. Ruokasen mielestä evankeliset olivat kirkon jäseniä ja vahvasti kirkollista ja raamatullista kansaa, joten hän kyseli, miksi SLEY:n johto halusi tuottaa omille jäsenilleen kärsimystä ja murhetta aikana, jolloin maailma tarvitsi lain ja evankeliumin saarnaa. Ruokanen siteerasi lopuksi SLEY:n sääntöjen ensimmäistä pykälää, jonka mukaan ”Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen tarkoituksena on luottaen Jumalan armoon ja apuun, levittää ja elähdyttävään käytäntöön yleisemmäksi saattaa evankeliumin sanaa”, ja kyseli, miten SLEY:n uusi päätös sopi yhteen tämän kanssa.¹⁸⁷

Muutamaa päivää myöhemmin Keskipohjanmaassa oli pastori Hannes Tiiran artikkeli, jossa pohdittiin, lahkoon tuuko Evankeliumiyhdistys. Hänen mukaansa evankelisten ja kirkon välillä oli kauan ollut olemassa juopa, joka oli kokouksessa avautunut nähtäville kaikessa koruttomuudessaan. Liikkeen johdon ja sitä lähellä olleiden henkilöiden, muiden muassa Arkkilan, Koskenniemen ja Korpisen, kerrottiin valinneen värikkäitä ilmaisuja. Tiiran mielestä keskustelun jyrkkäsävyisyys ja se, että sitä käsiteltiin nimenomaan tavallisesti rauhanomaisessa jäsenkokouksessa, johtui ennemminkin liikkeen sisäisestä tilasta kuin puheenaiheen ajankohtaisuudesta. Hän piti yllättävänä sitä, että riitaisa keskustelu lähti liikkeelle naispappeuden kannattajien kirjelmästä. Artikkelissa kerrottiin ennen kokousta liikkuneen huhun, jonka mukaan naispappeuden kannattajien kerrottiin pyrkivän vaihtamaan miehiä johdossa. Artikkelin mukaan väärinkäsitys kertoi paljon evankelisesta liikkeestä: evankelisen liikkeen jyrkkä siipi ei suostunut kompromisseihin, koska Jumalan totuuksista ei voitu neuvotella. Tiira kertoi artikkelissaan lahkon määritelmän. Sen mukaan lahko oli vallitsevasta kirkkokunnasta eronnut ryhmä, vaati jäseniltään ehdotonta tunnustuksellisuutta ja pitäytymistä ainoaan oikeaksi julistamaansa oppiin sekä suhtautui yhteiskuntaan ja kulttuuriin arvostelevasti. Ainoastaan ensimmäinen kohta ei Tiiran mukaan täyttynyt

¹⁸⁶ Km 18.12.1987. Tapani Ruokanen.

¹⁸⁷ Km 18.12.1987. Tapani Ruokanen.

SLEY:n kohdalla. Hänen mielestään SLEY:n korostama tunnustuksellisuus ei riittänyt syyksi valtakirkosta eriytymiselle tai lahkoontumiselle, koska kirkko pitäytyi itsekin Raamatun opissa ja kristillisessä tunnustuksessa. Artikkelinsa päätteeksi Tiira peräsi vastausta kysymyksiinsä, poikkesiko evankelinen opintulkinta luterilaisesta ja katsoiko SLEY omistavansa totuuden, joka puuttui kirkolta.¹⁸⁸

Samassa lehdessä oli artikkeli otsikolla ”Naispappeusäänestys hämmentää K-P:lla”. Artikkelin mukaan naispappeuden saama voitto ei SLEY:n Keski-Pohjanmaan piirin aluejohtajan Jaakko Rantamäen mielestä merkinnyt toisinajattelijoiden savustamista liikkeestä. Hän piti myös epäilyjä SLEY:n lahkoontumisesta ja kansankirkosta erkaantumisesta yliampuvina. Rantamäki arveli kirkon uuden virkakäytännön puolestajilla olevan enemmistö maakunnassa.¹⁸⁹

Jouluaattona 1987 Keski-suomalaisessa kerrottiin Pekka Kurvisen mielipiteenä, että Evankeliumiyhdistyksen naispappeuspäätös oli laiton. Kurvinen oli laatinut SLEY:n kielteisestä kannasta naispappeuspäätökseen muistion Evankeliumiyhdistyksen johtokunnalle. Siinä hän vetosi yhdistyslain 15. §:ään, jossa sanottiin: ”Yhdistyksen päätös, joka ilman jäsenen suostumusta vähentää hänen yhdenvertaisuuttaan muihin yhdistyksen jäseniin nähden, olkoon mitätön.” Kurvisen mukaan yhdistyksen jäsenten yhdenvertaisuutta loukattiin tällä päätöksellä. Se oli hänen mielestään yhdistyslain vastainen ja täysin vailla oikeudellista merkitystä, mikä johtui erityisesti ponnesta, jossa naispappeuteen neutraalisti suhtautuvat leimattiin luterilaisissa tunnustuskirjoissa esitetystä opista poikenneiksi. Kurvisen mukaan jäsenkokouksen hyväksymä ponsi, jonka mukaan SLEY:n sääntöjen muuttamattomat periaatepykälät velvoittivat yhdistystä pitämään kiinni ”kristikunnan perinteisestä virkaratkaisusta ja sen mukaisesta käytännöstä”, sulki evankelisesta liikkeestä ulos naispappeuden kannattajat ja asiaan neutraalisti suhtautuvat. Tätä ajatusta tukivat myös SLEY:n sääntöjen 3 ja 6 pykälät. Kolmannessa pykälässä todettiin, että ”yhdistyksen jäseniä voivat olla ainoastaan ne henkilöt, jotka täydellä vakaumuksella kiinnipitävät luterilaisen kirkon puhtaasta, sen kaikissa tunnustuskirjoissa esitetystä opista”. Yhdistyksen 6 pykälässä puolestaan todettiin, että ”yhdistyksen jäsenen, jonka oppi on ristiriidassa yhdistyksen periaatteiden kanssa, voi johtokunta erottaa yhdistyksestä, ellei asianomainen ole ottanut ojentuakseen annetusta varoituksesta”. Kurvinen kritisoi artikkelissa julkisesti myös jäsenkokouksen kokouskutsun muotoa. Hänen mukaansa lähetetystä kokous-

¹⁸⁸ K-P 21.12.1987. Lahkoontuuko evankeliumiyhdistys? Hannes Tiira.

¹⁸⁹ K-P 21.12.1987. Naispappeusäänestys hämmentää K-P:lla. Jukka Anias.

kutsusta ei käynyt ilmi, että kokouksessa käsiteltäisiin naispappeuskysymystä, minkä vuoksi naispappeuden kannalla olevat tai siihen neutraalisti suhtautuneet eivät tienneet osallistua kokoukseen. Kurvisen mielestä jäsenkokouksella ei ollut nyttemmin oikeutta käsitellä SLEY:n uutta tulkintaa sääntöjensä periaatepykälästä tai suhtautumista naispappeuteen. Siitä, että kysymys oli nimenomaisesti sääntöjen periaatepykälän uudesta tulkinnasta, oli Kurvisen mielestä yhtenä osoituksena se, että SLEY:n johtokunnan puheenjohtajat olivat kannattaneet naispappeutta 1940-luvulta 1980-luvun alkuun asti.¹⁹⁰

Keskipohjanmaa-lehdessä kerrottiin vuoden 1987 lopulla, että SLEY:n sisälähetysjohtaja Väinö Uusitalo ei nähnyt hyväksi, että yhdistys muodostaisi virallisen kannan naispappeuteen. Uusitalo kertoi, että viimeisimmässä jäsenkokouksessa oli jouduttu äänestämään kirjelmästä, jossa johtokuntaa vaadittiin hyväksymään Suomen kirkon mukainen kanta naispappeusasiaan. Uusitalon mukaan kirkon piirissä toimiva herätysliike ei voinut ottaa kirkon päätöksiin kantaa puolesta eikä vastaan. Taustalla Uusitalo näki henkilökohtaiset kiistat yhdistyksen sisällä. Hänen mukaansa naispappeuskysymys ei ollut elämän ja kuoleman kysymys. Hän oli myös sitä mieltä, että jokainen sai toimia asiassa, kuten parhaaksi näkisi. Väinö Uusitalo kuului itse naispappeuden vastustajiin. Hänen mukaansa Raamatusta löytyi selkeitä kohtia, jotka kielsivät naispappeuden. Hänen omat tyttärensä olivat myös luopuneet teologian opiskelusta, koska he eivät hänen mukaansa olisi voineet toimia lehtorin työssä seurakunnassa naispappeuden toteuduttua. Eikä hän evankelisen liikkeen johtajana halunnut ottaa virallista kantaa naispappeuskysymykseen.¹⁹¹

6. Evankeliumiyhdistys etenee kahteen suuntaan naispappeuden toteutuessa

Uusi naispappeuden salliva kirkkolaki astui voimaan 1. tammikuuta 1988 eduskunnan ja presidentin hyväksytyä sen. Ensimmäiset naisteologienviikkokokoukset oli määrä toi-

¹⁹⁰ KS 24.12.1987. Uusitalo tiukkana.

¹⁹¹ K-P 31.12.1987. Uusitalo tiukkana.

mittaa kahden kuukauden kuluttua eli 6.3.1988. Tuolloin vihittäisiin 92 naisteologia pappisvirkaan yhdessä tilaisuudessa.¹⁹²

Seitsemän herätysliikejärjestön yhteistoiminta-asiakirja johti Suomen Teologisen Instituutin (STI) perustamiseen joulukuun 29. päivänä 1987. Hankkeen vuoksi herätysliikejärjestöt olivat käyneet yhteisiä oppikeskusteluja instituutin perustamisen pohjaksi jo 70-luvulta asti, etsien yhteistä koulutus pohjaa teologien rinnakkaiskoulutukselle. SLEY:n johtohenkilöistä Simo Kiviranta, Sakari Korpinen ja Reijo Arkkila olivat mukana instituutin perustamisen alkuvaiheissa. Simo Kiviranta nähtiin näistä keskeisimpänä vaikuttajana. Kivirannan mukaan kirkon perinteinen virkakanta tuli asiakirjassa mainita selkeästi. Syyskuussa 1985 oli käynnistetty oppikeskustelut, joissa olivat esillä luterilaisen uskon keskeiset kysymykset. Alustusten pohjalta käytiin laaja ja perusteellinen keskustelu ja laadittiin perusteelliset keskustelupöytäkirjat.¹⁹³ Laaditun asiakirjan allekirjoittivat seitsemän hankkeeseen mukaan lähteneen järjestön johtohenkilöt. SLEY:n puolesta toiminnanjohtaja Reijo Arkkila. STI:n hallituksessa ovat vuosien varrella olleet SLEY:stä rovasti Aimo Kymäläinen 1988-1997, (varalla teol. lis. Sakari Korpinen 1988-1998) toiminnanjohtaja Seppo Suokunnas 1998-2004, (varalla pastori Olli Koskeniemi 1999-) ja toiminnanjohtaja Lasse Nikkarikoski (2005-).¹⁹⁴ Suomen Teologisen Instituutin perustamisesta pidetyssä tiedotustilaisuudessa painotettiin voimakkaasti, ettei uusi instituutti ollut vastaveto naispappeudelle.¹⁹⁵ Suomen Teologisen Instituutin hallituksen varapuheenjohtaja Erkki Ranta kirjoitti Uudessa Suomessa tammikuun 1988 alussa, että instituutin tarkoituksena oli keskittyä vain raamattuopetukseen eikä naispappeudelle ollut aihetta antaa pääroolia.¹⁹⁶ SLEY:n mukanaolosta Suomen Teologisen Instituutin perustamisessa voi päätellä, että SLEY:n johto veti edelleen tiukkaa tunnustuksellista linjaa.

Uuden kirkkolain tullessa voimaan ja ensimmäisten naispappien vihkimysten lähestyessä eri herätysliikkeet halusivat tarkentaa käytännön menettelyään. Tammi-kuun alkupuolella 1988 eri herätysliikkeiden järjestöjohtajat kokoontuivat jälleen

¹⁹² Lahtonen 1999, 196.

¹⁹³ Arkkila & Koskeniemi & Suokunnas 1996, 23-25. Perustevaliokunnan tehtävänä oli määritellä hankkeelle yhteinen teologinen pohja. Tehtävään kutsuttiin teologiseksi asiantuntijaksi Simo Kiviranta ja ohjelmatoimikunnan edustajaksi Eero Junkkaala. Raamattukysymyksestä alustivat Erkki Ranta ja Matti Väisänen, vanhurskauttamisopista Olavi Peltola ja Simo Kiviranta. Uskon ja tahdonvapauden asiantuntijoina olivat Raimo Mäkelä ja Sakari Korpinen, sakramenteista Reijo Arkkila ja Timo Junkkaala.

¹⁹⁴ Tietoa SLEY:stä ja Suomen teologisesta instituutista Kirsi Sell 29.11.2005.

¹⁹⁵ Kristityn vastuu 7.1.1988. Teologinen Instituutti –uhka yliopistolle? Jouko Siirilä.

¹⁹⁶ US 8.1.1988. Raamattuopetus ja instituutti. Erkki Ranta.

keskustelemaan asennoitumisesta naispappeihin. Kokouksessa hyväksyttiin suositus kristillisten järjestöjen suhtautumiseksi naispappeihin. Suosituksessa perusteltiin Raamatulla seurakunnan paimenviran kuuluminen miehelle, perusteltiin lehtorin viran tarpeellisuus, todettiin monien kirkon työntekijöiden ja jäsenten vetäytyvän kirkosta naispappin suorittamissa tilaisuuksissa, todettiin kirkollisien järjestöjen ja seurakuntien yhteistyön vaikeutuvan olennaisesti naispappeuden toteuduttua ja vedottiin kirkolliskokouksen ponteen yhteistyön mahdollistamiseksi. Järjestöjohtajat suosittelivat seuraavia menettelytapoja naispappeuden toteuduttua käytännössä niille, jotka tahtoivat ”seurata apostolista perintöä”: järjestö ei ota palvelukseensa naispappeja, järjestöstä ei osallistuta vihittävinä tai avustajina pappisvihkimyksiin, joissa on vihittävinä naisia, periaatteet yhteistyöstä naispappin kanssa on tehtävä etukäteen selviksi seurakuntien kanssa, järjestöjen paikallisosastoilla olisi vapaus itsenäisesti päättää keitä he työllistävät sekä järjestön tai sen paikallisosastojen sekä seurakuntien yksittäisille jäsenille järjestö kysyttäessä suosittaa näiden yleisperiaatteiden soveltamista yksilöinä. Suosituksen olivat koonneet SLEY:n toiminnanjohtaja Reijo Arkkila, Suomen Raamattuopiston Säätiön toiminnanjohtaja Raimo Mäkelä ja Suomen Evankelisluterilaisen Kansanlähetyksen pääsihteeri Matti Väisänen. Suosituksen hyväksyivät kokouksessa suoraan yhdeksän järjestön edustajat ja se päätettiin lähettää näiden lisäksi myös kaikille muillekin järjestöjohtajille. Suositus sovittiin julkaistavaksi sopimuksen mukaan esimerkiksi ensimmäisten naispappien vihkimisen kynnyksellä 6.3.1988 tai sen jälkeen kaikissa niissä kirkollisissa lehdissä, jotka siihen suostuisivat, sekä kunkin järjestöjohtajan omien kanavien kautta.¹⁹⁷

SLEY:n johtokunnan kokouksessa vuoden 1988 alussa käsiteltiin joulukuun jäsenkokouksen synnyttämää keskustelua ja tilannetta. Johtokunta korosti, että oli pidettävä kaikin tavoin huoli liikkeen yhtenäisyydestä ja jäsenten yhteydestä. Johtokunnan mukaan ketään ei saanut syrjiä hänen henkilökohtaisen uskonkäsityksensä perusteella. Se korosti, että itse evankeliumi ja evankeliumin levittämiseksi tehtävä työ oli

¹⁹⁷ SLEYA Kirje järjestöjohtajille 12.1.1988. Arvoisa järjestöjohtaja – hyvä veli. Raimo Mäkelä. SLEYA Suositus kristillisten järjestöjen suhtautumiseksi naispappeihin. Luottamuksellinen ehdotus järjestöjohtajien neuvotteluun 12.1.1988. Suosituksen ilmoittivat kokouksessa suoraan allekirjoittavansa seuraavat: Evankelisluterilainen Todistajaseuran edustaja (edustajaa ei nimetty), Suomen Rukoilevaisien Kansan Yhdistyksen edustaja (edustajaa ei nimetty), Vanhan lestadiolaiskristillisen yhdistyksen edustaja (edustajaa ei nimetty), Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen toiminnanjohtaja Reijo Arkkila, Luthersk Inremissionin hallituksen puheenjohtaja Folke Helenius, Suomen Evankelisluterilaisen Opiskelija- ja Koululaislähetyksen (vs.) pääsihteeri Tapani Innanen/ Timo Junkkaala, Suomen Teologisen Instituutin pääsihteeri Eero Junkkaala, Suomen Raamattuopiston Säätiön toiminnanjohtaja Raimo Mäkelä ja Suomen Evankelisluterilaisen Kansanlähetyksen pääsihteeri Matti Väisänen.

tärkeintä. Lisäksi päätettiin käynnistää keskustelu naispappeutta kannattavan opposition kanssa ja lähettää kirje jäsenille sekä osastoihin rauhoittamaan evankelisen liikkeen tilaa.¹⁹⁸

Maaliskuun alussa 1988 eri herätysliikkeiden järjestöjohtajista kokoontuivat. Mukana olivat SLEY:stä Reijo Arkkila, Evankelisluterilaisen Lähetisyhdistys Kylväjän lähetysjohtaja Pekka Jokiranta, Raamattuopiston Säätiön toiminnanjohtaja Raimo Mäkelä ja Kansanlähetyksen pääsihteeri Matti Väisänen. Ajankohtaiset tapahtumat, asioista eri järjestöjen piirissä käydyt keskustelut sekä aiemmin suosituksen allekirjoittamista koskevat ja julkistamiseen liittyvät reaktiot antoivat järjestöjohtajille aiheen uuteen neuvotteluun. Siinä tehtiin täsmennyksiä aikaisempaan suositukseen ja päätettiin, ettei sitä ainakaan tässä vaiheessa julkaistaisi vaan vain lähetettäisiin kunkin allekirjoittajan käyttöön. Suositus menettelytavoista ei kuitenkaan ollut olennaisesti muuttunut.¹⁹⁹

SLEY:n johtokunta hyväksyi huhtikuussa 1988 yhdistyksen linjaa koskevan lausuman, jota laajennettu johtokunnan kokous oli edellyttänyt. Johtokunta korosti lausumassaan että ”yhteyksiä seurakuntien kanssa tulee kaikin tavoin edistää, osoittaa siinä kunnioitusta sekä etsiä ne käytännön yksittäiset ratkaisut, jotka ovat mahdollisia”. Evankelisille myös vakuutettiin, että SLEY:ssä ja evankelisessa liikkeessä oli tilaa eri tavalla ajatteleville ihmisille. Ketään ei saanut syrjiä, eikä kenenkään työntekijän tullut ottaa naispappeuskysymystä vallan tai oikeuden välineeksi. Johtokunta myös totesi, että yhdistyksen virallinen kanta naispappeuskysymykseen säilyisi edelleen vanhan kannan mukaisena.²⁰⁰

Lokakuun 1988 alussa Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys kutsui kokoon keskeistä vastuunkantajajoukkoaan Karkun Evankeliselle opistolle. Paikalle saapuneet oli kutsuttu seminaariin henkilökohtaisesti. Heitä oli noin 40 henkeä. Seminaarin oli järjestänyt Evankeliumiyhdistyksen johtokunta. Siihen osallistuivat johtokunnan ja laajennetun johtokunnan lisäksi muutamat yhdistyksen työntekijät ja oman toimen ohella toimivien saarnaajien edustajat, naispappeuskysymyksessä SLEY:n kantaa vastustavien jäsenten edustajat sekä ryhmä teologisia asiantuntijoita.²⁰¹

¹⁹⁸ SLEYA SLEY:n johtokunta 21.1.1988. Kirjoittaja tuntematon.

¹⁹⁹ SLEYA Arvoisa järjestöjohtaja – hyvä veli! 1.3.1988. Reijo Arkkila, Raimo Mäkelä & Matti Väisänen. SLEYA Suositus menettelytavoista naispappeuden toteuduttua. 1.3.1988.

²⁰⁰ SLEYA Johtokunnan kokouksen lausuma 14.4.1988.

²⁰¹ Ss 6.10.1988. Evankeliset neuvonpidossa. Lauri Koskenniemi.

Kokous oli luonteeltaan vapaa keskustelutilaisuus, jossa ei tehty päätöksiä tai pidetty pöytäkirjaa. Seminaarissa esitettiin alustuksia keskustelujen pohjaksi. Niissä kerrottiin evankelisesta herätysliikkeestä, SLEY:stä evankelisen liikkeen keskusjärjestönä, toimintakentän tilanteesta, SLEY:n jäsenyydestä, Sanansaattaja-lehden tehtävistä sekä pohdittiin sitä, miten suunnattaisiin toiminnassa eteenpäin. Seminaarissa esitettiin myös naispappeutta puoltavan ryhmän laatima yhteinen puheenvuoro. Seminaarin päätteeksi järjestettiin tiedotustilaisuus, jossa piispa Yrjö Sariola, kaupunginsihteeri Väinö Takala sekä toiminnanjohtaja Reijo Arkkila selostivat kokouksen kulkua ja keskusteluja läsnä olleille lehtien edustajille.²⁰²

Alustuksessaan toimintakentän tilanteesta toiminnanjohtaja Reijo Arkkila toi esille, että toimintakentän peruslinja oli selkeän yhtenäinen. SLEY:n toiminnalliselle johdolle tulisi antaa työrauha. Myös yhdistyksen aktiivisella vastuunkantajien joukolla oli aktiivinen halu pysyä yhdessä. Arkkila toi alustuksessaan esille, että niillä alueilla, joilla SLEY:n toiminta oli edennyt, seurattiin yhtenäisesti vanhaluterilaista linjaa. Vastaavasti alueilla, joilla esiintyi linjallista epäselvyyttä, näytti halu ja into osallistua evankelisen herätysliikkeen työhön kadonneen.²⁰³

Ryhmäpuheenvuorossa tuotiin esille huoli virkakysymykseen myönteisesti suhtautuvien asemasta SLEY:ssä naispappeuden toteuduttua. Ryhmäpuheenvuoron allekirjoittajat pitivät johtokunnan huhtikuussa antaman tiedotteen lupausta tärkeänä. He kokivat, että heidän tulisi ymmärtää naispappeuden vastustajien näkemystä, ja toivoivat näiden kunnioittavan myös heidän vakaumustaan. He eivät pitäneet oikeana heille annettua nimitystä ”SLEY:n oppositio”, vaan he halusivat olla ”kirkollisia evankelisia”. Allekirjoittaneet olivat huolissaan myös kahtalaisen virkakysymyskannan vaikutuksesta yhteistyöhön eri työntekijöiden välillä SLEY:n organisaatiossa sekä SLEY:n suhteesta seurakuntiin. Huolta kannettiin siitä, että organisaation päättäviä paikkoja ei annettaisi niille, jotka olivat virkakysymyksessä kirkon kannalla. Puheenvuorossa todettiin, että SLEY:n tulisi tunnustaa työ, jonka seurakunnat tekivät SLEY:n lähetystyön hyväksi. Allekirjoittaneet toivat esille huolensa Sanansaattajan yksipuolisesta linjasta ja näkivät sen murentavan luottamusta ”evankeliseen kansanlehteen”, joka oli ottanut kirjoituksissaan huomioon enimmäkseen naispappeutta vastustavien kirjoituk-

²⁰² Ss 6.10.1988. Evankeliset neuvonpidossa. Lauri Koskenniemi.

²⁰³ SLEYA Katsaus toimintakentän tilanteeseen 1.10.1988

sia. Sanansaattajaa ei enää pidetty luotettavana ja puolueettomana evankelisen liikkeen kansanlehtenä.²⁰⁴

Ryhmäpuheenvuorossa tuotiin esille myös huoli lähetystyön vaarantumisesta sekä siitä, kuinka lähettikunta voisi säilyttää seurakunnilta saamansa taloudellisen, henkisen ja hengellisen tuen. Ryhmäpuheenvuoron allekirjoittaneet myös mainitsivat, että niitä evankelisia oli paljon, jotka hyväksyivät kirkossa toteutetun naispappeuden. Muistion allekirjoittaneet toivoivat käytännön toimia esittämiensä huolenaiheiden johdosta. Muistion olivat allekirjoittaneet Erkki Kaikkonen, Jarmo Kiilunen, Lauri Kruus, Antti Kujanpää, Pekka Kurvinen, Kaarlo Lähteenmaa, Valma Mononen, Toivo Rapeli, Alma Saari, Kauko Sainio, Matti Selin, Simo Sääksi, Kyllikki Tiensuu, Samuli Toivio, Pirkko Tuomisto, Reijo Tuomisto, Ismo Törrönen ja Jouko Vuorinen.²⁰⁵

Lauri Koskenniemen mielestä kokouksen varsinainen anti oli siinä, että saatiin olla vastakkain ja ilmaista vapaasti ajatuksia. Erityisesti tunnustuskysymyksessä oltiin hyvinkin eri mieltä. Enemmistö seminaarin osanottajista oli sitä mieltä, että luterilainen tunnustus perustui Jumalan ilmoituksen sanaan sellaisenaan ja se oli ainoa pohja sekä uskossa että kaikessa toiminnassa. Keskusteluissa tuotiin esille, että naispappeus oli tunnustusasiassa vain jäävuoren huippu. Muutamit osanottajat pitivät tunnustusta vain uskon ilmauksena. Esiin tuotiin sekin käsitys, että muun muassa kirkolliskokouksen tulkinta opin kysymyksissä olisi tunnustukseen verrattavaa, jolloin ”kirkon oppia” pidettiin tunnustukseen verrattavissa.²⁰⁶

Sariola tähdensi naispappeuskysymyksessä rinnakkaisesti kahta näkökulmaa: toisaalta kirkossa oli toteutettu naispappeus, mutta päätetty samalla myös ponnesta, jonka myötä naispappeuden vastustajilla oli kotipaikkaoikeus kirkossa ja seurakunnissa. Toisaalta Evankeliumiyhdistys oli jäsenkokouksessaan päättänyt pysyä kirkon perinteisellä kannalla, mutta johtokunta oli myös antanut edellisen vuoden huhtikuussa erityisen tiedotteen, jossa kehoitettiin välttämään vastakohtien kärjistämistä. Johtokunta oli myös todennut, etteivät jäsenyys ja liikkeessä toimiminen edellyttäisi minkään kannan omaksumista naispappeuskysymyksestä ja ettei ketään syrjittäisi hänen siinä

²⁰⁴ SLEYA. Ryhmäpuheenvuoro SLEY:n seminaarissa Karkussa 1.10.1988.

²⁰⁵ SLEYA. Ryhmäpuheenvuoro SLEY:n seminaarissa Karkussa 1.10.1988.

²⁰⁶ Ss 6.10.1988. Evankeliset neuvonpidossa. Lauri Koskenniemi.

omaksumansa henkilökohtaisen kannan tähden. Kokouksen selvänä tavoitteena oli säilyttää liikkeen yhtenäisyys.²⁰⁷

²⁰⁷ Ss 6.10.1988. Evankeliset neuvonpidossa. Lauri Koskenniemi.

III NAISPAPPEUDEN TOTEUTUMINEN (1989-2000)

1. Kallion jäsenkokouksen lainmukaisuuden arvostelua

Vähän ennen juhannusta 1989 oikeustieteen lisensiaatti Heikki Halila antoi Pekka Kurvisen pyynnöstä lausunnon SLEY:n Kallion sääntömääräisen jäsenkokouksen lainmukaisuudesta. Halila kertoi saneensa käyttöönsä yhdistyksen säännöt, kyseessä olevan kokouksen pöytäkirjan liitteineen sekä kaiken muun kokouksen kulkua ja tehtyjä päätöksiä kuvaavan aineiston sekä lehtileikkeitä ja muistioita. Niiden pohjalta laatimassaan lausunnossa hän totesi, että Kallion kokousta koskevasta aineistosta sai käsityksen, jonka mukaan jäsenet olivat ilmeisesti kokouskutsun perusteella ajatelleet, että kysymyksessä oli vain vastauksen antaminen yhdistyksen seitsemän jäsenen kirjelmään. Halila totesi SLEY:n johdon informoineen joitakin kokousedustajia, että kokouksessa tehtäisiin merkittävä linjaus ja periaatekannan omaksuminen. Se, että sitä ei voinut päätellä kokouskutsusta, teki siitä hänen mielestään harhaanjohtavan sekä kyseisestä päätöksestä jäsenten yhdenvertaisuutta loukkaavan ja siten mitättömän. Halila kommentoi myös naispappeudesta tehtyä päätöstä suhteessa jäsenten yhdenvertaisuuteen. Käytettävissä olleen aineiston perusteella hän totesi, että ”SLEY:n kannanotto naispappeudesta on päätöksentekotavaltaan jäsenten yhdenvertaisuutta loukkaavana mitätön. Se ei voi näin olla toiminnan pohjana”. Hänen mielestään asianmukaisestikaan tehtyä naispappeuspäätöstä ei voitu soveltaa tavalla, jolla jäsenet saatettaisiin yhdenvertaisuusperiaatetta loukaten keskenään eriarvoiseen asemaan, koska yhdistyslain 15 pykälän 1. momentin mukaan se oli jäsenten yhdenvertaisuutta loukkaava ja päätös oli mitätön.²⁰⁸

Saman vuoden elokuun alussa oikeustieteen lisensiaatti Jouko J. Hovi antoi vastineen Halilan lausuntoon. Hän kyseenalaisti lausunnossaan Halilan käytettävissä olleen aineiston luotettavuutta lehtileikkeiden ja muistioiden osalta. Hovi kritisoi Halilan pyrkimystä liittää päätös yhdistyslain 15 pykälän 1. momenttiin, jossa puhuttiin yhdistysten jäsenten yhdenvertaisuudesta. Hän huomautti, että tehty päätös koski yhdistyksen periaateratkaisua virkakysymyksessä eikä päätös liittynyt mitenkään yksittäisen jäsenen oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Hovin mielestä kokousta ei lainkaan

²⁰⁸ SLEYA. Oikeustieteen lisensiaatti Heikki Halila, 21.6.1989.

voitu arvioida yhdenvertaisuuskysymyksenä eikä hän nähnyt kokouskutsussa puutteellisuutta tai pitänyt sitä harhaanjohtavana, koska siinä oli ilmaistu käsiteltävä asia-kohta. Kokouksessa ei ollut puututtu jäsenen yhdenvertaisuuteen vaan oli jouduttu ottamaan kantaa kirkossa puhjenneseen ongelmaan ja määrittelemään yhdistyksen kanta naispappeusasiassa. Hovin mukaan tehty kannanotto ei ollut yhdistykselle uusi, vaan se rakentui yhdistyksen omalle perustalle eikä näin ollen voinut loukata ketään tai olla harhaanjohtava. Hovin mielestä Halilan lausunnossa ainoa varsinainen näkökohta oli se, kun tämä totesi lausunnossaan SLEY:n voivan naispappeusasiassa tehdä päätöksensä sääntöjen mukaisesti vapaasti. Hovi totesi, että näin oli tehty, eikä siihen olleet kokouksen jälkeiset selittelyt vaikuttaneet.²⁰⁹

2. SLEY:n naispappeussyrjintää

Hallintoneuvos Pekka Kurvinen oli toiminut johtokunnan puheenjohtajana 5.11.1984 saakka. Hän jättäytyi evankelisessa liikkeessä taustavaikuttajaksi kesäkuun vuosikokouksessa 1986.²¹⁰

Pekka Kurvinen selitti tammikuussa 1991 laatimassaan yhteenvedossa eri näkökohtia ja perusteita kirkon virkakysymyksestä. Hän totesi laatineensa yhteenvetonsa rohkaisuksi ja lohdutukseksi veljille, joita oli painostettu työssään vastoin omaatuntoaan ja uskonvakaumustaan boikotoimaan seurakunnan viroissa toimivia naispappeja, jotka tekivät työtä evankeliumin ja Jumalan sanan eteenpäin viemiseksi. Yhteenvedossa oli kahdeksan eri kohtaa, jotka liittyivät naispappeuskysymykseen. Muun muassa kirjeen kohdassa seitsemän on mainittu SLEY:n Kallion jäsenkokouksen kannanotto 12.12.1987 virkakysymyksestä:

- A. ”Päätöstä on tulkittu siten, että siinä kielletään papiksi vihityltä naisteologilta pääsy julistus- tai muuhun palvelutehtävään SLEY:n omistamissa tiloissa järjestetyissä tai SLEY:n järjestämässä jumalanpalveluksessa.
- B. Se kieltää SLEY:n palveluksessa olevalta naisteologilta pappisvihkimyksen, se kieltää SLEY:n työntekijää kutsumasta järjestämäänsä hartaustilaisuuteen

²⁰⁹ SLEYA 1989, Oikeustieteen lisensiaatti Jouko J. Hovi.

²¹⁰ SLEY:n toimintakertomus 1986; Reijo Arkkilan puhelinhaastattelu 10.5.2006. Kurvinen oli itse pyytännyt eroa. Halusi jättäytyi syrjään.

ohjelmansuorittajaksi papiksi vihittyä naista tai suorittamasta palvelusta jumalanpalveluksissa, jossa saarnaajana tai liturgina on naispappi.”

Kirjelmässä todettiin, että käytäntö SLEY:n toiminnassa oli ollut vaihteleva. Toimiva johto oli painostanut naispappeuden kannalla olevia ja niitä, jotka olivat kirkon virkaratkaisulle lojaaleja työntekijöitä. Kurvisen mielestä törkein tapaus oli ollut Jyväskylässä, missä aikaisemmin ahkerasti paikallisosaston tilaisuuksissa esiintynyt naispappi oli saanut täyden porttikiellon. Ne evankeliset, jotka olivat tietäneet SLEY:n vuoden 1987 jäsenkokouksen päätöksen mitättömäksi, niiden paikallisosastot ja jopa SLEY:n Itä-Suomen piirihohtokunta olivat kohdelleet nais- ja miespappeja tasavertaisesti.²¹¹

SLEY:n johtokunta sai evankelisen liikkeen toiminnassa olevilta aktiivisilta henkilöiltä kirjeen. Kirjeen allekirjoittajissa oli muun muassa SLEY:n entinen puheenjohtaja Jouko Vuorinen. Siinä pidettiin tärkeänä, että yhdistyksen johtokunta ryhtyisi toimiin, jotta virkakysymyksessä naispappeuden hyväksyneet SLEY:n toimihenkilöt ja jäsenet voisivat ilman esteitä ja painostusta toimia vakaumuksensa mukaisesti paikallisosastoissaan ja yhteistyössä seurakunnan kanssa ilman esteitä, painostusta ja tehdä yhteistyötä pappisvirassa olevien naisteologiien kanssa. Kirjeessä vaadittiin asiaa käsiteltäväksi jäsenkokouksessa. Selostuksesta käy ilmi, että painostus oli ristiriidassa paitsi kirkkolain, kirkolliskokouksen päätösten, luterilaisen tunnustuksen ja Pyhän Raamatun sanan kanssa, jonka mukaan ketään ei saanut syrjiä hänen henkilökohtaisen vakaumuksensa perusteella kirkon virkaratkaisun johdosta.²¹²

Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen johtokunnalle osoitettuun kirjelmään liittyi sitä tukemaan kerättyjä nimilistoja. Listan allekirjoittaneet yhtyivät Jouko Vuorisen ja muiden Evankeliumiyhdistyksen johtokunnalle osoittamaan kirjelmään.²¹³ Nimilistojen keräämisen laajentamiseksi rehtori Pirjo Möller lähetti Muurlan evankeliselta opistolta kirjeen Evankeliselle yhdistykselle 3.5.1991. Kirjeessä todettiin, että evankelisen kansan suuri hiljainen enemmistö kärsi naispappeuden toteuduttua. Virkakysymys oli aiheuttanut hajaannusta yhdistyksen toiminnassa. Hän lähetti kopion julkilausumasta, jonka allekirjoittajat pyrkivät vaikuttamaan siihen, että myös naispappeuden hyväksyjät saisivat kotipaikkaoikeuden SLEY:n piirissä. Kirjelmässä mainittiin, että tuntui kuin SLEY:n johdossa ei olisi tietoa tästä suuresta naispappeuden hyväksyjien joukosta. Kirjeessään Möller esitti pyynnön, että ympäri Suomea ke-

²¹¹SLEYA 26.1.1991, Pekka Kurvinen.

²¹²SLEYA. SLEY:n johtokunnalle osoitettu kirje. 8.4.1991.

²¹³SLEYA. Nimien keräyslista SLEY:n johtokunnalle osoitettuun kirjelmään. 1991.

rättäisiin nimilistoja, jotta naispappeuden kannalla olevat saisivat äänensä kuuluville. Keräämiseen voisivat hänen mukaan osallistua kaikki halukkaat ja ne tuli palauttaa Pirjo Möllerille, Pekka Kurviselle tai Kauko Sainiolle.²¹⁴

SLEY:n hallinnossa tapahtui muutoksia, kun teologian tohtori Reijo Arkkila luopui SLEY:n toiminnanjohtajuudesta huhtikuussa 1991. Hän siirtyi kesällä Keniaan Matongon teologisen seminaarin opettajaksi. Vuoden 1991 toimintakertomuksessa Arkkilaa kuvattiin idearikkaana ja rohkeana sekä määrätietoisena johtajana, joka tarttui uusiin haasteisiin hyvin määrätietoisesti edistäen SLEY:ssä tunnustuksellista luterilaista linjaa. Arkkilan seuraajaksi kutsuttiin SLEY-Kirjoista teologian tohtori Seppo Suokunnas. Suokunnaksen työtä kustannustoiminnassa jatkoi teologian lisensiaatti Sakari Korpinen.²¹⁵

3. Naispappeus taka-alalla SLEY:ssä

Vuonna 1992 naispappeuskysymys jäi vähemmälle huomiolle SLEY:n toiminnassa. Piirisihteeri Esko Koskinen kyseli toiminnanjohtaja Seppo Suokunnakselta, keitä oli puuhamiehinä Pohjanmaalle perustettavassa Paavalin synodissa. Esko Koskinen totesi Suokunnakselle: ”Koska SLEY:n piirit kuuluvat SLEY:n johdon alaisuuteen (kuten tuleekin), toivon, ettei Paavalin Synodi saisi ruveta hajottamaan ja repimään SLEY:n väkeä ja yhteistyötä ja –henkeä kaikissa piireissä.”²¹⁶

Kirjeessään piirisihteeri Esko Koskikelle 4.8.1992 SLEY:n toiminnanjohtaja Seppo Suokunnas totesi, että oli saanut eri tietolähteitä seuratessaan kuvan, ettei Paavalin Synodin teemana ollut ainoastaan naispappeus, vaan aihepiiriä oli laajennettu vakavasti Raamattuun ja tunnustuskirjoihin ja teologista työtä tehtiin laaja-alaisesti ja laajalla pohjalla. Suokunnas kehotti Koskista myös katsomaan, minkälaista toiminta oli. Samalla Suokunnas totesi, että oli edelleen olemassa ”kirkon vamma”, koska vieläkin eivät uuden kannan edustajat piispoja myöten olleet voineet osoittaa, miten naispappeus sopisi yhteen Raamatun kanssa. Kysymyksessä olevan vamman hän näki erittäin arkana ja vaikeana, ja kyseli, oliko ollut lupaa muuttaa kirkon vuosituhantista linjaa. Hänen mielestään kyse ei ollut tiukkapipoisuudesta tai kiusanteosta, eikä hänen mielestään kenenkään omaatuntoa voinut tai saanut hallita tai pakottaa. Hän esitti ky-

²¹⁴ SLEYA 3.5.1991, rehtori Pirjo Möller.

²¹⁵ SLEY 1991, Toimintakertomus. Seppo Suokunnas 2-4.

²¹⁶ Piirisihteeri Esko Koskisen arkisto 19.6.1992.

symyksen, eikä SLEY voisi toimia omalla tavallaan, kun yhdistys kumminkin kantoi huolta kirkon olemuksesta ja piti esillä kastetta ja Jumalan töitä. Kirjeessä hän ihmetteli, eikä dogmatiikan alueella ollut muita erottavia kysymyksiä kuin naispappuus. Muissakin herätysliikkeissä hän näki vanhan virkaratkaisun kannalla olevia. Kirjeen lopuksi Suokunnas totesi, että oli ollut monta tilaisuutta, joissa naispappuus ei ollut tullut esiin. Hän mainitsi, että koska tähän astikin oli pärjätty ilman naispappeja, niin miksi liikkeen olisi pakko heitä käyttää. Kirkko voisi sen hänen mukaansa tehdä halutessaan. ”Mutta ei kai kristillisyyks ole muodollista vain yhdessä muodossa?” hän lopuksi totesi.²¹⁷

SLEY:n vuoden 1993 toimintakertomuksen mukaan SLEY:tä koskettti vuonna 1993 taloudellinen lama, joka pakotti supistamaan toimintaa. Työntekijät joutuivat kovemman paineen alaisiksi, joitakin työntekijöitä irtisanottiin eikä sijaisiksi palkattu työvoimaa. Toinen painetta lisäävä tekijä oli raamattukysymys, jota oli perinteisesti evankelisessa herätysliikkeessä kunnioitettu.²¹⁸

Pastori Hannu Lehtonen antoi tiedoksi syyskuussa 1994 noin kahdensadan saarnaajan, työntekijän ja vastuunkantajan allekirjoittaman vetoomuksen, joka koski TL Sakari Korpisen erottamista SLEY-Kirjojen toimitusjohtajan paikalta. ”Pidämme hengellisen liikkeemme yhtenäisyyden kannalta välttämättömänä, että laajaa luottamusta nauttivan TL Sakari Korpisen syrjintä ja ajojahti lopetetaan ja että Korpinen pysyy liikkeen johtotehtävissä. Vetoamme vakavasti johtokuntaan.” Erottamisen syynä nähtiin SLEY-Kirjojen sisäiset ongelmat.²¹⁹ TL Sakari Korpinen oli erotettu 5.9.1994 mutta SLEY:n johtoryhmä tarjosi hänelle julistustyötä.²²⁰ Toukokuusta 1994 asti SLEY-Kirjojen työntekijöiden aloitteesta vireillä ollut prosessi ei ollut tuottanut mitään parannusta vallitsevan tilanteeseen ja sovitteluratkaisulle jätettiin tilaa syyskuuhun asti. Yhtiön hallitukselle jäi umpikujatilanteessa ainoaksi mahdollisuudeksi vapauttaa toimitusjohtaja, jotta olisi voitu turvata SLEY-Kirjojen toiminnan jatkuminen.²²¹ Evankeliumiyhdistyksen työntekijät antoivat oman lausuntonsa, joka koski toimitusjohtaja Korpisen erottamispäätöstä. Työntekijät antoivat kirjeessään viisi tärkeintä tietoa työilmapiirin ongelmista, jotka olivat koskettaneet työtovereita. He ker-

²¹⁷ SLEY 4.8.1992, Seppo Suokunnaksen kirje Esko Koskiselle. Kirje on tallennettuna Esko Koskisen arkistossa.

²¹⁸ SLEY:n toimintakertomus 1993. Väinö Uusitalo.

²¹⁹ SLEYA Tiedoksi. Pastori Hannu Lehtonen 12.9.1994;

²²⁰ SLEYA TL Sakari Korpisen erottaminen SLEY-Kirjojen toimitusjohtajan tehtävästä 5.9.1994.

²²¹ SLEYA SLEY:n työntekijöille, saarnaajille ja vastuunkantajille. Toiminnanjohtaja Seppo Suokunnas & talousjohtaja Pauli Poussa ja rovasti Aimo Kymäläinen 5.9.1994.

toivat, että olisi paljon ikävää kerrottavaa, ja pysyivät ystäviä ymmärtämään, sillä ei ollut helppoa ja kunniallista toistaa kaikkia vaiheita.²²²

SLEY:n jäsenkokous 17.12.1994 pidettiin poikkeuksellisesti Etelä-Pohjanmaalla Ylistarossa. Kokouspaikkana oli Ylistaron kirkko. Kokouksessa käsiteltiin toiminnanjohtaja Seppo Suokunnaksen asemaa, johon kuului myös johtokunnan jäsenyys ja Sanansaattajan päätoimittajuus. Tähän oli johtanut SLEY:n saarnaajien Erkki Markulan, Jukka Teinisen ja Vesa Viisteensaaren jäsenkokoukselle lähettämä kirje, jossa he toivat esiin huolensa toiminnanjohtajan suuresta johtamis- ja toimivastuusta. Heidän mielestään se oli johtanut mm. Sanansaattajan levikin laskemiseen ja sisällön ”epätasaisuuteen”, työntekijöiden liialliseen vastuuseen sekä SLEY-Kirjat Oy:n toimitusjohtajana toimineen Sakari Korpisen erottamiseen perusteita. Heidän mielestään Korpisen erottaminen yhdessä pitkäaikaisen sisälähetysjohtajan Väinö Uusitalon Afrikkaan siirtymisen kanssa oli aiheuttanut epävarmuutta ja epäluottamusta liikkeen johtoa kohtaan.²²³

SLEY:n johtokunta lähetti asiasta etukäteistietoa, jossa selvitettiin jäsenkokouksessa käsiteltäviä asioita. Kirjeessä perusteltiin joiltakin osin toiminnanjohtajan moninaista työnkuvaa, esimerkiksi johtoryhmän työn kollegiaalisuudella ja sillä, että osa toiminnanjohtajan moninaisista töistä kuului luonnollisena osana hänen työnkuvaansa. Samaan yhteyteen oli liitetty Sakari Korpisen Ylistaron jäsenkokoukselle osoittama kirjelmä, jossa hän toi esille tunnustukseen liittyviä asioita ja osin kritisoi toiminnanjohtajaa.²²⁴

Kokouksessa Jukka Teininen loi katsauksen evankelisen liikkeen silloiseen tilaan kirjelmän allekirjoittaneiden puolesta ja esitti kritiikkiä Evankeliumiyhdistyksen johtoa ja Sanansaattaja-lehteä kohtaan. Samassa yhteydessä hän mainitsi Sakari Korpisen erottamisesta. Aimo Kymäläinen totesi erottamisella olleen hyvät ja painavat perusteet, jotka liittyivät yhtiön talouteen. Sen vuoksi henkilökunta oli menettänyt luottamuksensa häneen. Kymäläinen ja Teemu Kakkuri kauhistelivat asian ympärillä liikuneita huhuja ja valheita. Monet olivat enemmänkin huolissaan Korpisen paikasta yhdistyksen johtoryhmässä kuin kustannusliikkeen johdossa. Teininen totesi, että Korpisen armolahja oli paljastaa harhaopit ja kumota ne, mutta se oli vaiennettu.

²²² SLEYA Evankeliumiyhdistyksen työntekijöille 8.9.1994. Allekirjoittajina ne työntekijät, jotka saivat tänään olemaan paikalla.

²²³ SLEYA29.9.1994, Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen johtokunnalle. Jukka Teininen, Erkki Markula ja Vesa Viisteensaari.

²²⁴ SLEYA 1.12.1994, Ylistaron jäsenkokous 17.12.1994. Sakari Korpinen.

Muilla johtajilla sitä ei ollut. Hän esitti keskustelun naispapin toimittamasta ehtoollisesta. Pastori Olli Koskenniemi muistutti vastineessaan, että Sanansaattajalehdessäkin oli ollut kritiikkiä.²²⁵

Toiminnanjohtaja Suokunnas ihmetteli tapaa aloittaa keskustelu liikkeen linjasta jäsenkokouksessa. Hän kertoi, että hän itse, johtokunta ja johtoryhmä olivat tarjonneet mahdollisuutta keskustella kaikista SLEY:n työtä koskevista asioista, mutta siihen ei ollut tartuttu. Hän toivoi, että liikkeen häiriötila päättyisi ja voitaisiin jatkaa yhdessä. Useissa puheenvuoroissa moitittiin sitä, etteivät kirjelmän allekirjoittaneet ilmoittautuneet. Kokouksen puheenjohtajana toiminut Ylistaron kirkkoherra Markku Toivio toivoi, että allekirjoittanut Vesa Viisteensaari olisi kertonut allekirjoittajien nimet, mutta tämä ei siihen suostunut. Teinisen ym. kirjelmästä käytiin 29 puheenvuoroa, joissa yleensä annettiin tukea toiminnanjohtajalle, mutta esitettiin myös kritiikkiä. Kokouksessa jaettiin myös Korpisen kokoukselle lähettämää kirjelmää, jossa tämä kritisoi toiminnanjohtajaa. Keskustelun lopuksi äänestettiin johtokunnan esityksen ja Teinisen esityksen välillä. Johtokunnan esitys sisälsi kolme asiaa: 1) Saarnaajien kirje ei antaisi aihetta toimenpiteisiin, 2) toiminnanjohtajalle annettaisiin luottamuslause ja 3) johtokunta pyysi kaikkia tahoja huolehtimaan, ettei SLEY:n ja liikkeen työtä ja kuvaa vahingoitettaisi, vaan tulisi puolustaa työrauhaa evankelisen liikkeen kentässä ja keskittyä myönteiseen sanan ja tunnustuksen mukaiseen evankeliumin työhön. Johtokunnan esitys hyväksyttiin äänin 343-6 Teinisen, Markulan ja Viisteensaaren esitystä vastaan. Jäsenistä 15 jätti äänestämättä.²²⁶

Vuoden 1994 toimintakertomuksessa toiminnanjohtaja Seppo Suokunnas totesi, että vuosi oli ollut toiminnallisesti poikkeuksellinen. Sisälähetysjohtaja Väinö Uusitalo oli lähtenyt lähetystyöhön ja hänen sijaisekseen oli valittu Keski-Pohjanmaan piiri-johtaja pastori Lasse Nikkarikoski. Monet SLEY:n työntekijöistä olivat jääneet eläkkeelle. SLEY-Kirjojen toimitusjohtaja Sakari Korpinen oli lähtenyt julistustyöntekijäksi ja uudeksi toimitusjohtajaksi oli Korpisen tilalle valittu insinööri Juha Huusko. SLEY-Kirjojen toimitusjohtajan vaihdos nähtiin kentällä evankelisen liikkeen hengellisenä linjakysymyksenä. Suokunnas kertoi vaihdoksen koskeneen yhtiön sisäisiä asioita, mutta tapahtuma johti joidenkin saarnaajien aloitteen kautta Ylistaron jäsenkokoukseen.²²⁷

²²⁵ Ss 5.1.1995. Evankeliumiyhdistyksellä riitaisa jäsenkokous. Teemu Kakkuri.

²²⁶ Ss 5.1.1995. Evankeliumiyhdistyksellä riitaisa jäsenkokous. Teemu Kakkuri.

²²⁷ SLEY 1994. Toimintakertomus. Seppo Suokunnas 4-6.

Naispappeuskeskustelu ei ollut merkittävästi vuonna 1995 esillä. Enemmän keskustelua käytiin vanhurskauttamisopista.²²⁸ Varapuheenjohtaja Väinö Takala siirtyi SLEY:n johtokunnan rivijäseneksi ja uudeksi puheenjohtajaksi valittiin arkkitehti Erkki Pitkäranta.²²⁹

Vuonna 1996 SLEY:n johtohahmoista Sakari Korpinen täytti 50 vuotta. Häntä haastatteli toiminnanjohtaja Seppo Suokunnas muutamien kysymyksen. Korpinen piti kirkon suurimpana ongelmana naispappeuskysymystä, jonka hän koki olevan joka puolella esillä. Korpinen mielestä naispappeus oli rikkonut kirkon täydellisesti. Korpinen totesi, että raamattukysymys oli sekaisin, se ei ollut mikään itsenäinen ilmiö. Hän näki myös, että jokainen uskonopin kohta tulisi uudelleen tarkasteluun vuoteen 2000 mennessä. Luterilaisuus oli hänen mukaansa ihan hyvä asia. Korpinen totesi sen olevan vanhakirkollisuutta ja raamatullisuutta, joiden hän kertoi kantavan evankelisuudessa häntä. Hän kertoi tuntevansa evankelisuuden ja mainitsi sen olevan yhä hänelle läheisin elämänmuoto. Korpinen toivoi tehtävän työtä niin, että vanhakirkollisuus ja tunnustuksellisuus vahvistuisivat. Mutta hän näki evankelisuuden olevan suurissa vaikeuksissa.²³⁰

Joulukuussa Evankeliumiyhdistyksen johtokunta linjasi tulevaisuuttaan tehden viisivuotissuunnitelman vuosille 1997-2001. Viisivuotissuunnitelmassa etsittiin vahvuuksia yhdistyksen työn kehittämiseen ja suunnitelmallisuuteen. Siinä pidettiin SLEY:n toiminnan keskeisinä osatekijöinä sanomaa, työnäkyä ja raamatullista perustaa. SLEY:n taloutta pyrittiin tasapainottamaan kasvattamalla tuloja ja etsimällä uusia tukimuotoja. Suunnitelmassa kerrottiin SLEY:n aikovan opillisten ja teologisten korostusten lisäksi painottaa sielunhoidollista otetta. Suunnitelmassa todettiin, että ongelmien tiedostamiselle ja käsittelylle pyrittäisiin antamaan tilaa.²³¹

SLEY:n toiminnan vaikuttavana taustatekijänä oli jo monia vuosia ollut kirkollinen keskustelu tunnustuksellisuudesta, raamattu-uskollisuudesta, luterilaisen uskon ja tunnustuksen säilyttämisestä, kristinuskon ja muiden katsomusten kohtaamisesta sekä kysymys kristityn etiikasta arjen keskellä. Vuonna 1997 SLEY kävi kirkon kanssa voimakasta keskustelua vanhurskauttamisopista, joka liittyi roomalaiskatollisen kir-

²²⁸ SLEY 1995. Toimintakertomus. Seppo Suokunnas.

²²⁹ Ss 14.9.1995.

²³⁰ Ss 15.12.1996, Vanhakirkollisuus ja tunnustuksellisuus kantaa Teol. lis. Sakari Korpinen syntymäpäivähaastattelu. Seppo Suokunnas.

²³¹ Ss 19.12.1996. Evankeliumiyhdistys linjasi tulevaisuuttaan. Seppo Suokunnas.

kon ja luterilaisten yhteiseen asiakirjaan ”Yhteinen julistus vanhurskauttamisopista.”

232

SLEY:n johtokunta teki merkittäviä ratkaisuja joulukuussa 1998 nimeämällä pastori Lasse Nikkarikosken uudeksi sisälähetysjohtajaksi rovasti Väinö Uusitalon jäädessä eläkkeelle. Nikkarikoski oli toiminut ennen uutta nimitystä SLEY:n Keski-Pohjanmaan piirihohtajana. Myös varatuomari Heikki Kymäläinen nimettiin hallintojohtajaksi ja hänen vastuualueekseen tuli koko yhdistyksen talous ja hallinto. Säästöohjelman osana talousjohtajan toimi lakkautettiin. Keniasta palaava Pauli Poussa sai työtä marraskuuhun 1999 saakka kiinteistöhallinnon ja talousosaston tehtävissä.²³³

4. Teologiset näkemyserot irtisanomisten taustalla

Alkuvuodesta 1999 naispappeuskantakeskustelu tuli taas ajankohtaiseksi, kun SLEY:n johtokunta irtisanoi työntekijöitään yhdistyksen vaikean taloudellisen tilanteen vuoksi. Syyskuussa 1998 johtokunta oli päättänyt tehdä leikkauksia ja säästöjä yhteensä 6 miljoonan markan verran. Joulukuussa oli päätetty, että irtisanomisten kautta haettava säästö tehtäisiin kerralla. Niinpä johtokunta päätti irtisanoa 14 henkilöä. Näiden lisäksi työntekijämäärää oli vähentänyt kahden henkilön oma irtisanoutuminen, eläkkeelle siirtyminen sekä määräaikaisten toimien täyttämättä jättäminen. Tällä tavoin muodostunut noin kahdenkymmenen henkilön joukon tuottama säästö tarkoitti 4,5 miljoonana markan säästöä vuotuisissa palkkakustannuksissa.²³⁴

Johtokunta antoi leikkausesityksen tekemisen toiminnanjohtajalle, jonka tekemä lista lähetettiin johtokunnan jäsenille ennen 4. helmikuuta pidettävää johtokunnan kokousta. Seuraavan viikon alkuun mennessä asianomaisille työntekijöille oli ilmoitettu, että heitä esitettiin irtisanottaviksi. Suokunnaksen tekemän listan rinnalle kuitenkin nostettiin johtokunnan kokouksessa vaihtoehtoinen paketti, joka pohjautui kahden työntekijän, Reijo Arkkilan ja Markku Niemelän, lähettämään kirjeeseen ja muutamaasi keskusteluihin. Tuossa kirjeessä ehdotettiin Sakari Korpisen poistamista irtisanottujen listalta ja ehdotettiin ulkolähetysjohtaja Tuula Sääksin lisäämistä siihen. Kir-

²³² SLEY 1997. Toimintakertomus. Seppo Suokunnas.

²³³ Ss 17.12.1998, SLEY:n johtokunta teki merkittäviä ratkaisuja. Seppo Suokunnas.

²³⁴ Ss 11.2.1999. SLEY:n johtokunta irtisanoi työntekijöitä. Seppo Suokunnas; Km12.2.1999. Evankeliumiyhdistyksessä kuohuu, 14 irtisanottu taloudellisiin perusteisiin. Irtisanomisperusteista erimielisyyttä. Heikki Tevonen.

jeessä todettiin esimerkiksi, että Sääksi oli toiminut sekä jumalanpalveluksissa että SLEY:n tilaisuuksissa naispastorien kanssa. Kirjeen mukaan hän oli johtavassa asemassa olevana työntekijänä toiminut toistuvasti vastoin Jumalan Sanaa, yhdistyksen jäsenkokouksen päätöstä ja linjausta, johon työntekijät olivat sitoutuneet. Ongelmat muodostuivat SLEY:ssä irtisanomisien osalta monimutkaisiksi, kun yhdistyksen johtokunta ja toiminnanjohtaja olivat jo kannattaneet eri irtisanomislistaa. Puheenjohtajan vastaesitys toiminnanjohtajan esitystä vastaan voitti täpärästi 7-6, joten Sakari Korpinen ja kaksi muuta yhdistyksen työntekijää otettiin pois irtisanottujen listalta ja sinne lisättiin Tuula Sääksi ja kaksi muuta yhdistyksen työntekijää.²³⁵

Tapahtuman seurauksena oli, että yhdistyksen johtokunnan puheenjohtaja Erkki Pitkäranta ilmoitti helmikuun 8. päivälle päivätyllä kirjeellään jättävänsä SLEY:n johtokunnan. Syynä oli ajautuminen toiminnanjohtaja Seppo Suokunnaksen kanssa vastakkaisille puolille johtokunnan kokouksessa, kun käsiteltiin yhdistyksen henkilöstösaneerauksia. Hän pyysi eroa, koska oli tulkittu, ettei toiminnanjohtaja nauttinut johtokunnan puheenjohtajan luottamusta, ja ilmoitti tukevansa toiminnanjohtajaa kaikilta osin²³⁶

Puheenjohtaja Erkki Pitkärannan luovuttua SLEY:n johtokunnan puheenjohtajuudesta helmikuussa 1999 evankelista liikettä alkoi johtaa varapuheenjohtajana toiminut Lapuan kaupunginsihteeri Väinö Takala. SLEY:n työntekijät ilmoittivat arvostavansa Pitkärannan tekemää itsenäistä ratkaisua, mutta SLEY:n työntekijöiden kysymykset jäivät odottamaan vastauksia?²³⁷

Tuula Sääksen yhtäkkinen erottaminen aiheutti kirjoitteluvyöryn erityisesti Kotimaa- ja Sanansaattaja -lehdissä. Tuula Sääksi kertoi mm. haastattelussaan Kotimaa-lehdessä, että kysymyksessä oli johtokunnan teologinen linjaratkaisu, joka koski naispappeutta. Hänet tiedettiin naispappeuteen myönteisesti suhtautuvaksi kun taas Korpinen kannatti liikkeen perinteistä virkaratkaisua. Tosin Sääksi totesi sekä tässä että muissa haastatteluissaan ja kirjoituksissaan, että hän oli aikonut lisääntyneen painostuksen vuoksi irtisanoutua myöhemmin keväällä. Hän oli lähettänyt johtoryhmälle, johtokunnalle ja lähetysosastolle kirjeen, jossa hän purki kokemaansa. Hän kertoi ko-

²³⁵ Ss 11.2.1999. SLEY:n johtokunta irtisanoi työntekijöitä. Seppo Suokunnas; Ss 18.2.1999 Henkilöstövähennykset aiheuttavat hämmennystä; Km. 12.2.1999. Evankeliumiyhdistyksessä kuohuu, 14 irtisanottu taloudellisin perustein. Irtisanomisperusteista erimielisyyttä; Km 19.2.1999. Evankeliumiyhdistys ahdingossa. Heikki Tervonen ; Km 19.2.1999. SLEY:n johtokunta ylitti sietokyvyn rajan. Pekka Kiviranta.

²³⁶ Ss 18.2.1999. Avoin kirje SLEY:n johtokunnan puheenjohtajalle. Kirjelmän olivat laatineet 24 SLEY:n työntekijää ja SLEY-Kirjojen työntekijää.

²³⁷ Ss 18.2.1999. Erkki Pitkäranta jätti johtokunnan. Hannu Kippo.

keneensa vihaa ja katkeruutta, mutta toisaalta myös helpotusta, ettei hänen tarvinnut itse tehdä vaikeaa päätöstä irtisanoutua tehtävästään. Hän kertoi muun muassa, että SLEY:n piirijohtajat olivat jättäneet kutsumatta häntä oman alueensa tilaisuuksiin, että SLEY:n piirityöntekijä oli peruuttanut hänen seurakunnan kanssa sopimansa saarnavuoron ja että häntä ja lähetyssosastoa oli julkisesti leimattu monissa yhteisissä tilaisuuksissa.²³⁸

Markku Niemelä totesi Kotimaa-lehdessä, ettei hänen ja Arkkilan laatiman kirjeen tarkoituksena ollut ollut vaikuttaa siihen, kuka sanottaisiin irti. Niemelän mukaan tarkoituksena oli ollut vain herättää keskustelua, joten hänen mielestään vastuu irtisanomisesta oli johtokunnalla. Hän sanoi, että kirjettä tulkittiin väärin, jos ajateltiin, että he olivat vaatineet siinä Sääksin irtisanomista. Samassa artikkelissa Suokunnas puolestaan piti paperin tuomista johtokunnan kokoukseen virheenä. Hänen mielestään virassa olevien työntekijöiden pyrkimys vaikuttaa siihen, keitä irtisanottaisiin, oli osoitus oudosta hallintokulttuurista. Hän toi esiin, että molemmille virkanäkemyksille tuli olla tilaa.²³⁹

Sääksen erottamisen aiheuttaman kohun vuoksi myös Etelä-Pohjanmaan kirkkoherrat kirjoittivat SLEY:n johtokunnalle avoimen kirjeen, joka julkaistiin helmikuun lopulla. Kirkkoherrat olivat huolestuneita johtokunnan tekemästä henkilöratkaisusta ja menettelytavoista henkilöstön supistamiseksi. He viittasivat kirjeessä Tuula Sääksen erottamiseen, jossa he näkivät taustalla teologiset linjaerimielisyydet. Kirkkoherrat totesivat, että seurakuntien luottamusta nauttivien lähetyssosastossa olevien työntekijöiden erottaminen oli aiheuttanut ristiriitaisia tunteita. Kirkkoherrat uhkailivat, että seurakunnat harkitsivat niissä SLEY:lle annettavan tuen lopettamista, ellei virkakysymyksellä jyrääminen loppuisi. Heidän mielestään virkakysymys oli muutoinkin jo aiheuttanut tarpeeksi ristiriitoja seurakunnissa. He totesivat jäävänsä odottamaan SLEY:n johtokunnalta seurakuntayhteyttä ja evankelista liikettä eheyttäviä ratkaisuja.

240

²³⁸ SLEYA Tuula Sääksin kirje johtoryhmälle, johtokunnalle ja lähetyssosastolle 11.2.1999; Km 12.2.1999

²³⁹ Km 19.2.1999. SLEY:ssä kuohuu edelleen ”Virkakysymyksestä ei saa tulla virranjakajaa”. Mari Teinilä.

²⁴⁰ Ss 25.2. Avoin kirje SLEY:n johtokunnalle. Allekirjoittajina toimivat Etelä-Pohjanmaan kirkkoherrat (nimenkirjoitusjärjestyksessä): Juhani Erkkonen Ilmajoelta, Raimo Mäki Kurikasta, Esko Töyli Alahärmästä, Aulis Harju Jalasjärveltä, Jussi Pelto-Piri Seinäjoelta, Esa Vaitinen Ylihärmästä, Jouko Ikola Nurmosta, Eino Perälä Vaasasta, Heikki Vihma Kuortaneelta, Jarmo Isotalo Lapualta, Eino Rauha Laihialta, Markku Ylinen Peräseinäjoelta, Ilkka Järvinen Kauhajoelta, Väinö Reinilä Jurvasta, Pauli Kaivosoja Töysästä sekä Seppo Ruotsala Kauhavalta.

Maaliskuun alussa ilmestyneen Kotimaan artikkelin mukaan Arkkilan johtokunnalle osoittaman kirjelmän tarkoituksena oli säilyttää Korpisen työpaikka SLEY:ssä. Hän oli mielestään aktiivinen pitkäaikaisena työoverina eikä entisenä toiminnanjohtajana. Hän piti Korpista hyvänä evankeliumin julistajana, joten tämän poisjääminen SLEY:stä olisi ollut suuri menetys. Samassa artikkelissa Arkkilan todettiin käyttäneen väistämisoikeutta peruessaan saarnavuoronsa liturgin ollessa nainen.²⁴¹ SLEY:n pitkäaikainen työntekijä Martti Laitinen kirjoitti maaliskuun alun Sanansaattajassa, että hänen mielestään SLEY:n tapahtumien taustalla vaikuttavana henkilönä oli Sakari Korpinen. Hän kommentoi myös Arkkilan toimia vaikuttaa kyseiseen päätökseen ja tämän tapaa kävellä toiminnanjohtajan yli.²⁴²

Arkkila piti Laitisen väitteitä perättöminä. Hän totesi tehneensä hyvää yhteistyötä Sääksen kanssa sekä Evankeliumiyhdistyksen johtotehtävissä että sitä ennen Keniasa. Hän totesi myös pyrkineensä tukemaan johdonmukaisesti toiminnanjohtajaa eikä kokenut olevansa moraalisesti vastuussa Evankeliumiyhdistyksen taloudellisista vaikeuksista.²⁴³

Kotimaa-lehteen helmikuussa 1999 kolumnin kirjoittanut Helsingin yliopiston yleisen kirkkohistorian professori Simo Heininen piti SLEY:n toimintaa selkeänä viestinä. Hänen mielestään SLEY piti tärkeämpänä naispappeuden vastustamista kuin lähetystyötä, kun se irtisanoi Suomen kokeneimman lähetysjohtajan ja jätti palkkalistoille Paavalin synodin puuhamiehen.²⁴⁴ Vappu Kataja toi esille Sääksen irtisanomiskeskusteluun maaliskuun alun Sanansaattajassa sen, että tämän irtisanoutumisaikomuksiin oli johtanut jokin syy. Tällä hän halusi kommentoida niitä kirjoituksia, joiden mukaan päätös oli myönteinen sekä irtisanojien että irtisanotun kannalta, kun kerran Sääksen aikomus oli myöhemmin keväällä irtisanoutua. Kataja kirjoitti, että Sääksi ei ollut väsynyt työhönsä, vaan siihen, että hänen työtään ja työtapaansa arvosteltiin, sekä ajojahtiin, jopa suoranaiseen vainoon, jota häneen oli kohdistettu. Katajan mukaan Sääksiä kohtaan oli laadittu kaikenlaisia syytekirjelmiä, joista viimeisin oli tullut johtokunnan kokouksiin asti.²⁴⁵

Tämä kirjoittelu SLEY:n sisäisten tapahtumien kulusta aiheutti huolta tulevan vuoden evankeliumijuhlien järjestäjätaholla. Alavuden evankeliumijuhlien päätoimi-

²⁴¹ Km 5.3.1999. Johtokuntaa ei saatu päätösvaltaiseksi, SLEY:n johtokunta koolle uudestaan ensi viikolla. Mari Teinilä.

²⁴² Ss 4.3.1999. Reijo Arkkilan ja eräiden johtokunnan jäsenten menettely. Martti Laitinen.

²⁴³ Ss 25.3.1999. Martti Laitisen kirjoituksen johdosta. Reijo Arkkila.

²⁴⁴ Km 26.2.1999. Herätysliikkeen alasajo. Professori Simo Heininen.

²⁴⁵ Ss 4.3.1999. Mutta miksi? Vappu Kataja.

kunnan jäsenet kirkkoherra Timo Kumpunen, päätoimikunnan varapuheenjohtaja Veikko Heikkilä ja sihteeri Tarja Riihimäki kirjoittivat Sanansaattajassa maaliskuun puolessavälissä SLEY:n johtokunnalle kirjeen, joka julkaistiin. Siinä he toivat esille, että juhlien järjestämisen kannalta yhteistyö seurakunnan kanssa oli tärkeää mutta näky yhteisistä juhlista näytti tuhoutuvan. Esimerkiksi kielto toimia yhdessä naispappien kanssa oli vaikeuttanut juhlien luontevaa rakentamista koko seurakunnan kanssa. Erityisesti kirkon virkakysymyksessä maltillista linjaa kannattavien irtisanominen osoitti kirjoittajien mielestä SLEY:n johtokunnan tietoista suuntautumista kirkon lähetysjärjestöstä kirkon sisällä toimivaksi omaksi hengelliseksi alakulttuuriksi, joka ei tuntisi yhteenkuuluvuutta muiden kirkon jäsenten kanssa. Kirjoittajat kyselivät huolestuneina, olivatko he järjestämässä juhlia tulevalle lahkolle. Alavuden juhlien tunnus tulisi olemaan: ”Portti auki kaikille.” Kirjoittajat kysyivätkin, oliko tuo tunnus totta.²⁴⁶

Evankeliumiyhdistyksen johtokunta vastasi rauhoitellen, ettei Alavuden juhlan päällä leijuisi eriseuraisuus. Kirjoituksessa todettiin, että henkilöiden irtisanominen oli toteutettu taloudellisista syistä, ja valiteltiin, että johtokunnassa oli päässyt esiin virkateologiaa koskeva yksityinen kirje, jota johtokunnan jäsenet eivät olleet valmistaneet. Johtokunta toi myös esille, että johtokunta ja SLEY:n johto olivat pyrkineet noudattamaan jäsenkokouksen aikanaan ottamaa vanhaa virkakantaa, johon liittyi johtokunnan lausuma, että liikkeessä tuli olla sijaa molemmilla kannalla olevilla. Kirjeessään johtokunta totesi myös, että yhdistyksen toiminta oli pyritty järjestämään vanhan kannan mukaan ja sille oli pyydetty seurakunnilta ymmärrystä. SLEY:n käytäntönä oli, että toiminnanjohtaja oli keskustellessaan juhlapaikkakunnan kanssa hyvissä ajoin etukäteen tuonut esille vain sen ajatuksen, ettei ohjelmavastuuseen ollut tarkoitus sijoittaa naispappeja, jolloin virkakysymyksestä ei tarvinnut puhua. Yhdistyksen mukaan lähes kaikki seurakuntasuhteet olikin voitu hoitaa ”rakentavasti”.²⁴⁷

Kirkkoherra Antti Kujanpää peräsi kohta SLEY:n johtokunnalta vastauksia Kotimaa-lehdessä. Hän halusi johtokunnan toiminnanjohtajaa vastustavan siiven antavan vastauksensa jäsenistön, evankelisen kansan ja seurakuntien kysymyksiin ja kritiikkiin. Hänen mukaansa SLEY pystyi saamaan luottamuksen takaisin huolehtimalla virkakysymykseen liittyvän painostuksen loppumisesta, varmistamalla kaikille tasa-

²⁴⁶ Ss 11.3.1999. Kirje Sley:n johtokunnalle. Alavuden evankeliumijuhlien puheenjohtaja kirkkoherra Timo Kumpunen, päätoimikunnan varapuheenjohtaja Veikko Heikkilä ja päätoimikunnan sihteeri Tarja Riihimäki.

²⁴⁷ Ss 1999.

puolisen kohtelun ja asialliset toimintaedellytykset virkanäkemyksestä riippumatta, rakentamalla yhteydet seurakuntiin kirkon virallista virkanäkemyksestä vastedes kunnioittaen ja erilaisuuden hyväksyen, takaamalla lähetysosastolle ammattitaitoisen ja osaavan työnjohdon sekä uudistamalla säännöt sellaisiksi, että yhdistyksen jäseneksi pääsisivät kaikki paikallisosastojen jäsenet. Kujanpään mukaan muutoksia asiaan piti lähteä toteuttamaan heti. Hän totesi, että ellei johtokunta siihen kykenisi, jäsenien pitäisi harkita, pitäisikö johtokuntaa vaihtaa.²⁴⁸

5. SLEY:n piirien kannanottoja SLEY:n toimintatapoihin laajennetussa jäsenkokouksessa

SLEY:n Etelä-Hämeen piirin johtokunnan puheenjohtaja Antero Harjula kirjoitti maaliskuussa 1999 johtokunnalle kirjeen. Siinä hän arvioi SLEY:n tilannetta ja teki ehdotuksen ratkaisemiseksi. Harjula viittasi kirjeessään Kallion jäsenkokouksen vuonna 1987 hyväksymään kannanottoon, jonka mukaan ”yhdistystä on varjeltava riidoilta, pirstoutumiselta ja syyttelyltä. Toinen toisensa leimaamista ja painostamista ei ole hyväksyttävä.” Hänen mielestään johtokunta oli korostanut tammikuussa 1988 samoja asioita. Huhtikuussa 1988 johtokunta oli todennut, että naispappeuteen suhtautumisesta oli liikkeessä eri katsomuksia. Johtokunnan toimintalinjaksi ilmoitettiin suvaitsevaisuus, joten ketään yhdistyksen työntekijää tai yhdistyksen jäsentä ei syrjitäisi hänen naispappeuskysymyksessä omaksumansa henkilökohtaisen vakaumuksen perusteella. Nämä perustelut oli esitetty Reijo Arkkilan toiminnanjohtajakaudella, eikä ohjesääntöjä ollut tehty naispappeuden vastustajien suojaksi, vaan toimintamalleiksi kaikille evankelisen liikkeen sisällä ja myös SLEY:n ulkopuolelle. Kymmenen vuotta myöhemmin SLEY:n jyrkän linjan edustajat olivat saaneet yliotteen johtokunnassa, Sanansaattajassa ja julkisuudessa. He esiintyivät mahtipontisesti, äänekkäästi ja nimittivät toisia evankelisia sekä kirkon työntekijöitä vääräuskoisiksi. Osassa evankelista liikettä ja seurakunnissa oli syntynyt käsitys, että SLEY hajoaisi eikä se pystyisi jatkamaan lähetystyötä eikä yhteistyötä seurakuntien kanssa, Harjula kirjoitti.

249

²⁴⁸ Km 19.3.1999. Antti Kujanpää.

²⁴⁹ SLEYA 15.3.1999. Antero Harjula. SLEY:n laajennetulle johtokunnalle.

Antero Harjulan mielestä SLEY oli syvässä kriisissä. Hän vertasi syntynyttä tilannetta evankelisen liikkeen kirkkokriisiin 1920-luvulla: oli kysymys siitä, pysyisikö SLEY kirkossa vai ajautuisiko se toiminnallisesti täysin eroon kirkosta naispappeuden vastustuksen vuoksi. Evankelisten keskuudessa oli muodostunut käsitys, että SLEY tulisi hajoamaan eikä pystyisi jatkamaan lähetystyötä ja pitämään hyvää yhteyttä seurakuntiin. SLEY oli joutumassa yhä enenevässä määrin syrjään Suomen kirkon seurakuntahallinnosta ja kokonaiskirkollisesta vaikuttamisesta. Naispappeuteen kielteisesti suhtautuvat opettivat jyrkästi naispappien olevan paholaisesta ja naispappien kanssa toimivien evankelisten olevan vääräuskoisia tai uususkoisia. Jyrkkien toimintaohje oli: ”Älä ole missään tekemisissä naispappien kanssa ja moiti tässä hairahaneita.” Evankelisessa liikkeessä tulisi Harjulan mukaan tapahtumaan jakautumista, joko naispappeuteen myönteisesti suhtautuvat tai jyrkän linjan edustajat jättäisivät SLEY:n.²⁵⁰

Antero Harjula ehdotti, että SLEY alkaisi noudattaa vuosina 1987-1988 tekemiään päätöksiä ja hyväksyisi naispappeutta koskevat erilaiset näkemykset eikä asettelisi rajoituksia naispappien kanssa toimimiselle seurakunnissa. Harjulan mielestä yhdistyksen olisi julkisesti pyydettävä anteeksi Reijo Arkkilan ja Markku Niemelän loukkausta, kun nämä olivat nimitelleet lähetysjohtaja Tuula Sääksiä ”uususkoiseksi”, ja lähetystoimistoon olisi kiireesti valittava yhteistyökykyisiä ammattitaitoisia työntekijöitä. Toiminnanjohtaja Seppo Suokunnakseen luotettiin, mutta hän tarvitsisi pienen, mutta hyvän esikunnan toimintaympäristöönsä. Antero Harjula totesi, että Reijo Arkkila oli menettänyt lähetysväen luottamuksen ja että SLEY:n silloisen johtokunnan tulisi kiireesti ja nopeasti ”saada esitetyt asiat kuntoon evankeliseen järjestöväkeen ja seurakuntiin”. Jos yhdistys ei pystyisi tähän, olisi Harjulan mielestä viisasta, että johtokunta eroaisi ja jäsenkokous valitsisi uuden johtokunnan, joka noudattaisi yhdistyslakia, jolloin johtokunta yhdistyslain vastaisesti ei itse täydentäisi itseään, vaan jäsenkokous suorittaisi johtokunnan vaalin. Lopuksi Harjula kehotti sopimaan riidat ja hyväksymään erilaisuudet.²⁵¹

Tuula Sääksin laatiman muistion johdosta oli Itä-Suomen piirin vuosikokous pohjittanut, miten SLEY:n tulisi silloisissa oloissa edistää lähetystyötä seurakuntien kanssa, ja toi mielipiteensä SLEY:n laajennetulle johtokunnalle. Itä-Suomen piirin vuosikokouksen mielestä SLEY:n tuli selvittää jäsenilleen, millaiset raamatullisuuden ja tun-

²⁵⁰ SLEYA 15.3.1999. Antero Harjula. SLEY:n johtokunnalle 25.3.1999.

²⁵¹ SLEYA 15.3.1999. Antero Harjula. SLEY:n johtokunnan kokoukselle 25.3.1999.

nustuksellisuuden tulkinnat se hyväksyi. Jos yhtenäisyyden rakentaminen osoittautuisi ylivoimaiseksi, olisi Itä-Suomen piirin vuosikokouksen mielestä myös ulkopuolisen konsulttiavun käyttö mahdollista. Sen mukaan tarvittaisiin toimenpiteitä seurakuntien luottamuksen palauttamiseksi SLEY:n lähetystyöhön, joskaan konkreettisia ehdotuksia sillä ei ollut. Kokouksessa sai kannatusta ajatus seurata Herättäjä-Yhdistyksen ja Laestadiolaisen lähetysliiton esimerkkiä ja yhdistää lähetystoiminta Suomen Lähetysseuran yhteyteen. Olihan tuolloin jo alettu kouluttaa SLEY:n läheteiksi aikovia Kansanlähetysten kanssa yhteistoiminnassa Ryttylässä.²⁵²

Työvoiman vähentyessä Itä-Suomen piirin vuosikokous ehdotti ratkaisuksi yhteistyön lisäämistä kirkon paikallisseurakuntien kanssa ja OTO-saarnaajien ja muiden vapaaehtoista työtä tekevien panoksen lisäämistä. Piiri totesi myös SLEY:n koulutusjärjestelmän kaipaavan tehostamista. Kallion kokouksen ja siihen liittyvän johtokunnan lausunnon piirin vuosikokous katsoi olevan ristiriitaisia. Johtokuntahan oli todennut, että virkakysymykseen liittyvissä kysymyksissä ketään ei saanut syrjiä hänen omaksuman vakaumuksen takia, mikä käytännössä oli kuitenkin johtanut siihen, ettei SLEY:n työntekijä saanut olla jumalanpalvelus- ja alttariyhteistyössä naispuolisen papin kanssa. Piirin vuosikokous korosti, että Kallion kokouksen antama päätös tehtiin vain murto-osan jäseniä ollessa paikalla.²⁵³

Uudenmaan piiristä Pirkko Ojala kirjoitti SLEY:n laajennetun johtokunnan kokoukselle, etteivät keskeneräiset ja henkilökohtaiset erimielisyydet kuuluneet mediaan ja että repivä kirjoittelu tuli lopettaa. Hänen mielestään myös työntekijöiden tuli kunnioittaa toisiaan. Hän painotti, että Raamatun sanan tuli olla toiminnan keskipiste, ei naispappeuden vastustamisen. Opista ja tunnustuksesta ei hänen mukaansa pitänyt tinkiä. Lähetystyötä tehtiin hänen mukaansa edelleenkin. Ojalan mukaan paikallisosastojen väkeä tulisi rohkaista evankeliumintyöhön ja seurakuntiin olisi annettava toiminnassa ja puhumalla myönteinen kuva SLEY:n toiminnasta. Täytyisi korostaa hyvää yhteistyötä. Hän ihmetteli, miksi lähetyskentältä kutsuttiin sellaisia työntekijöitä kotiin, joilla oli halu tehdä evankeliumin työtä, hän viittasi lähetystyöntekijä Maarit Ruuhelan kotiin kutsumiseen lähetyskentältä. Uudenmaan ja Helsingin piirit olivat vaikeuksissa ja olivat ilmoittaneet SLEY:n johtokunnalle, ettei niillä ollut varaa ottaa yhtään työntekijää pois, sillä alueen lähetyskannatus oli noussut huimasti ja myös seurakuntien avustukset lähetystyöhön olivat lisääntyneet, samoin testamenttien mää-

²⁵² SLEYA 20.3.1999. SLEY:n Itä-Suomen piirin vuosikokous.

²⁵³ SLEYA 20.3.1999. SLEY:n Itä-Suomen piirin vuosikokous.

rä. Puheet lähetystyön loppumisesta saivat loppua. Hän peräänkuulutti yhtenäistä käytäntöä toiminnassa. Ei ollut syytä muuttaa jo vuosia seurakunnissa vallinnutta käytäntöä suhteessa virkaan. Uusi virkakäytäntö naispappeuden toteuduttua olisi hänen mukaansa vähentänyt kirkossakäyntiä ainakin Helsingin hiippakunnassa.²⁵⁴

Edellä mainitut kirjeet ja kannanotot tuotiin laajennetun johtokunnan kokoukseen, joka pidettiin Helsingissä 25. maaliskuuta 1999. Johtokunta oli kutsunut laajennetun johtokunnan koolle keskustelemaan ja antamaan lausuntoa SLEY:n piirikokouksien johtokunnalle esittämistä neljästä yhdistystä koskevasta kysymyksestä. Kysymykset liittyivät yhdistyksen työn hahmottamiseen, lähetystyön edistämiseen yhdistyksen silloisesta tilanteesta ja yhteistyössä seurakuntien kanssa työntekijämäärän vähentyessä sekä siihen, miten Kallion kokouksen päätöstä ja siihen liittyvää johtokunnan lausuntoa tulisi käytännössä seurata. Uusia suuntaviittoja etsittiin ja kysymyksien johdosta käytiin kokouksessa yleiskeskustelu, jossa kannanotot tuotiin julki.²⁵⁵

SLEY:n laajennettu johtokunta piti kokouksen, jossa pohdittiin SLEY:n piirien jäsenkokouksissa esille tulleita asioita. Samalla kokouksessa päätettiin perua osa helmikuun kokouksen irtisanomisista. Kokouksen pohjalta SLEY käynnisti neuvottelut listan ulkopuolelta irtisanottujen ottamisesta takaisin vanhoina työntekijöinä. Neuvottelu koski lähetysjohtaja Tuula Sääksiä, musiikkisihteeri Kullervo Puumalaa ja piirisihteeri Heikki Lehtosta. Näiden lisäksi peruitettiin lähetyskoulusihteeri Annikki Erelän irtisanominen. Kotimaa-lehden haastattelussa toiminnanjohtaja Suokunnas totesi, että kyseisellä ratkaisulla pyrittiin turvaamaan ulkoinen ja sisäinen työrauha. Hänen mukaansa johtokunta otti päätöksellään taloudellisen riskin vähentäessään irtisanottujen määrää. Toisaalta seurakunnat olivat jäädyttäneet irtisanomisten johdosta SLEY:n lähetystyön talousarvioavustuksia, jotka olivat tuolloin noin 800 000 markkaa. Suokunnaksen mukaan edellisten viikkojen tapahtumat olivat jopa lisänneet lähetyksenkannatusta kenttäväen joukossa. Johtokunnan kokouksessa oli painotettu sitä, ettei ketään tulisi syrjiä vakaumuksessaan naispappeuteen. Suokunnas totesi, että vaikka SLEY:n kanta oli edelleen naispappeudelle kielteinen, korostettiin virkakysymyksen olevan omantunnon asia. Hänen mukaansa herätysliikkeen johto ei aikonut ryhtyä toimenpiteisiin, jos joku omantuntonsa perusteella toimittaisi jumalanpalveluksen naispappin kanssa. Jokainen työntekijä voisi itsenäisesti perustella kantansa oman omantuntonsa ja Raamatun sanan perusteella. Suokunnas totesi, että SLEY tahtoi ai-

²⁵⁴ SLEYA 25.3.1999. Pirkko Ojala.

²⁵⁵ SLEYA Laajennetun johtokunnan kokouksen muistio 25.3.1999.

dosti kunnioittaa molempia näkemyksiä. Hänen mukaansa virkakysymystä ei tulisi ottaa vallankäytön välineeksi, vaan oli kilvoiteltava toinen toisensa kunnioittamisessa ja yhteyden rakentamisessa erilaisista näkemyksistä huolimatta.²⁵⁶

Huolimatta irtisanomisensa peruuttamisesta lähetysjohtaja Tuula Sääksi kertoi, ettei hän ollut päättänyt, jatkaisiko hän työtään SLEY:ssä. Hän totesi haluavansa ensin käydä keskusteluja siitä, muuttuisiko SLEY:ssä mikään suhteessa virkakysymykseen. Hän sanoi, että suhtautumisen naispappeuden kannalla oleviin tulisi muuttua radikaalisti paremmaksi, muuten hän ei halunnut palata entiseen työilmapiiriin. Hänen mielestään naispappeuden hyväksyjien asema oli SLEY:ssä vaikeutunut ajan saatossa, vaikka toisin olikin puhuttu. Sääksen mukaan SLEY:n lähetystyöntekijät olivat tietysti huolissaan ja hämmennyksissään siitä, miten asioita Suomessa hoidettiin. Hän totesi kuitenkin, että toisaalta työntekijät olivat oivaltaneet evankeliumin eteenpäin viemisen olevan SLEY:n ensisijainen tehtävä virkakysymyksen sijaan. He olivat valmiita joustamaan ja venymään, kun Suomessa oli vähennetty työvoimaa. Sääksi totesi, että ristiriitatilanteet tulisi hoitaa niin, ettei lähetystyö joutuisi kärsimään.²⁵⁷

Kokouksessa Evankeliumiyhdistyksen johtokunta hyväksyi virkakysymyksestä lausuman, joka oli samansuuntainen kuin SLEY:n johtokunnan huhtikuussa 1988 antama. Se korosti, että yhdistys seurasi edelleen jäsenkokouksensa päätöstä ja kirkolliskokouksen hyväksymän naispappeusponnen turvin virkanäkemyksen vanhaa kantaa. Johtokunta toivoi, että yhdistys ja evankelinen liike voisivat olla virkakysymyksessä mahdollisimman yhtenäisiä. Se korosti, että herätysliikkeen tuli pysyä yhdessä huolimatta erilaisista käsityksistä. Eri kannalla oleville oli suotava riittävä toimintatila. Lopuksi lausumassa todettiin, ettei kenelläkään työntekijällä ollut oikeutta ottaa virkakysymystä vallankäytön välineeksi.²⁵⁸

SLEY:n toiminnanjohtaja Seppo Suokunnas kommentoi Sanansaattajassa johtokunnan kokouksen jälkeen SLEY:n johtokunnan jälkeen SLEY:n ja seurakutien välisestä yhteistyöstä. Suokunnas totesi, että SLEY jatkoi työtään yhtenä kirkon virallisista lähetysjärjestöistä vastuullisesti ja luotettavasti. Hänen mukaansa henkilöstön vähentäminen aiheutti tiettyjä järjestelyjä, muttei kuitenkaan estänyt yhdistystä hoitamasta lähetysjärjestövastuitaan. Hän vetosi seurakuntiin, etteivät ne jäädyttäisi lähetysvaro-

²⁵⁶ SLEYA SLEY:n johtokunta 25.3.1999.Km 1.4.1999. Kanta naispappeuteen ei muutu. Mari Teinilä.

²⁵⁷ Km 1.4.1999. Kanta naispappeuteen ei muutu. Mari Teinilä.

²⁵⁸ SLEYA Evankeliumiyhdistyksen johtokunnan lausuma virkakysymyksestä 25.3.1999; Ss 1.4.1999.

ja, mikä vahingoittaisi ulkokentillä tehtävää työtä. Kuitenkin jos seurakunnat harkitsivat tätä, niin Suokunnas toivoi niiden ilmoittavan siitä ajoissa SLEY:lle.²⁵⁹

Edelleen johtokunnan antamaan lausumaan liittyen Suokunnas kirjoitti Sanansaattaja-lehteen huhtikuun alussa artikkelin, jonka otsikko kuului: ”Eri käsitykset eivät saa jakaa joukkoa.” Siinä hän toi esille, ettei lausumassa pyritty tuottamaan suuria muutoksia yhdistyksen toimintaan, vaan pikemminkin takaamaan, että ”asiatön jyrääminen ja holhous loppuu”. Suokunnas korosti, ettei kukaan saisi puuttua osaston tai työntekijän yhteistyöhön naispapin kanssa messun ulkopuolella. Hän piti tärkeänä, että laajennettu ja varsinainen johtokunta korostivat yhteistyön edistämistä seurakuntien kanssa. Hänen mukaansa siinä tulisi osoittaa kunnioitusta ja etsiä mahdolliset käytännön ratkaisut. Evankelisissa oli monia, jotka pitivät naispappeuteen liittyvää keskustelua vieraana ja vastenmielisenä. Suokunnaksen mielestä liikkeessä tulisi säilyttää yhtenäisyys huolimatta erilaisista näkökannoista.²⁶⁰

Kirjoittelua virkakysymyksestä käytiin Sanansaattaja-lehdessä Keskustelupalstalla pitkin kevättä. Osa kirjoitti naispappeuden puolesta, osa kirjoittajista oli sitä vastaan. Naispappeusratkaisu oli kipeä evankelisen liikkeen sisällä ja siihen suhtauduttiin eri tavalla.

Tuulikki Huovinen esimerkiksi kirjoitti, ettei kenellekään ollut muutoinkaan annettu oikeutta valita työtoveriansa sukupuolta työhön tullessaan. Hän toi myös esille, että kielteisen kantansa voi ilmaista myös maltillisesti eikä kovalla ylimielisellä tavalla. Jaakko Mikkola puolestaan kaipailee evankeliseen liikkeeseen iloisuutta. Hän myös toivoi jäsenten suvaitsevuuksi toisiaan kohtaan virkakysymyksessä.²⁶¹

Yhdessä kirjoituksessa verrattiin irtisanomisten esille nostamaa naispappeuskeskustelua kuumaan perunaan. Kirjoittaja kertoi olevansa Raamatun näkemyksen kannalla ja totesi, ettei ollut löytänyt sieltä perusteita naispappeudelle. Huhtikuun lopulla ilmestyneessä Sanansaattajassa Martti Laitinen tarkensi kirjoitustaan, jossa hän paheksui Reijo Arkkilan ja Markku Niemelän toimintaa. Hän kertoi tuoneensa esille Arkkilan vastuun SLEY:n taloudelliseen tilanteeseen, koska tämä oli lisännyt toiminnanjohtajakaudellaan yhdistyksen työntekijöitä. Hän kommentoi Arkkilan vakuuttelu-

²⁵⁹ Ss 25.3.1999. Seurakuntien ei tulisi jäädyttää lähetyksivaroja. Seppo Suokunnas.

²⁶⁰ Ss 1.4.1999. Eri käsitykset eivät saa jakaa joukkoa. Seppo Suokunnas.

²⁶¹ Ss 8.4.1999. Naispappeuteen suhtautumisesta. Tuulikki Huovinen; Keskustelun sallimisesta tekoihin. Jaakko Mikkola.

ja toiminnanjohtajan tukemisessa, että Arkkilan ja Niemelän laatima kirje oli luettu johtokunnalle ilman, että siitä oli aiemmin kerrottu toiminnanjohtajalle.²⁶²

Sisälähetys sihteeri Pasi Hujanen kyseli kirjoituksessaan, oliko SLEY kirkon lähetysjärjestö vai herätysliike. Hän kritisoi ajatusta täydestä omantunnon- ja toimintavaupaudesta eri tavoin virkakysymykseen suhtautuville SLEY:n työntekijöille ja ylimääräisen jäsenkokouksen kutumisesta koolle. Hänen mielestään vaatimus sisälsi loogisen mahdottomuuden, koska kahden eri tavoin ajattelevan ryhmän tapauksessa jomankumman vapautta oli pakko rajoittaa. Hänen mielestään ajatus kahdesta sovussa keskenään elävästä linjasta oli mahdoton. Hujanen mielestä ainoa mahdollisuus päästä eteenpäin olisi löytää molempien osapuolten hyväksymä näkemys virasta, joka perustuisi Raamattuun. Toiseksi hän halusi kiinnittää huomiota ns. kirkolliseen evankelisuuteen. Hänen mielestään evankelisuuden tulisi poiketa kirkon valtavirrasta, jotta sillä olisi olemassaolon oikeutus. Hän totesi, että koki itse Raamattuun pohjautuvan evankelisuuden omakseen. Jos hän hyväksyisi kirkon kannan naispappeuskysymyksessä, olisi johdonmukaisesti hyväksyttävä myös muut kirkon hyväksymät ratkaisut, joita voisi tulevaisuudessa olla homoliitot ja yhdentyminen Rooman kanssa. Kolmanneksi hän vielä kritisoi vetoomusta, ettei naispappeus olisi keskeinen kysymys kristillisessä uskossa. Hänen mukaansa yksimielisyyttä evankeliumin ytimen sisällyksestä ei ollut löydetty. Hujanen kyseli, mihin evankeliumi perustuisi, ellei Raamattuun. Hujanen mielestä Raamatusta ei voitu valita itselle mieluisia kohtia, joihin uskoi, vaan olisi uskottava koko Raamattuun. Hän varoitteli näennäisraamatullisuudesta ja toivoi Sanansaattajassa vastattavan kaikkiin esitettyihin kysymyksiin.²⁶³

Nimimerkki Perheenäiti esitti samassa lehdessä oman kantansa. Hänen mielestään Sanansaattajan keskustelu ei ollut ollut kovin rakentavaa, vaikka se olikin ollut vilkasta ja kiivasta. Hänen mukaansa oli annettu ymmärtää, että SLEY:ssä jyräsi kourallinen kovan linjan miehiä, jotka halusivat pitää evankelisen liikkeen vanhanaikaisena ja ilottomana välittämättä suuren kansan mielipiteistä. Hänen mielestään asia ei ollut niin. Hän toi esille, että jäsenistössä oli myös naisia, jotka halusivat pysyä ”perinteisinä” omantunnonsyistä. Hänen mielestään kovaa oli se, kun ei voinut osallistua oman seurakuntansa toimintaan eikä jumalanpalveluksiin. Mutta hän koki kuitenkin evan-

²⁶² Ss 29.4.1999. Kuuma peruna. Sirpa Honkanen; Tarkennuksia Reijo Arkkilalle. Martti Laitinen.

²⁶³ Ss 29.4.1999. Kirkon lähetysjärjestö vai herätysliike? Pasi Hujanen.

kelisen liikkeen tapahtumat turvallisina. Hänen mielestään evankelisen liikkeen tulisi jatkaa uskollisesti perinteistä linjaa.²⁶⁴

6. Rosendahlin kokoukseen johtavaa kirjoittelua

Ulkolähetysjohtaja Tuula Sääksin irtisanominen aiheutti sen, että naispappeuden puolustajat Pohjanmaalta alkoivat kerätä nimilistaa ylimääräisen jäsenkokouksen aikaansaamiseksi. Nimilistan allekirjoittaneet peräänkuuluttivat johtokunnalta käytännön toimenpiteitä sille, että SLEY voisi tulevaisuudessa toimia kirkon ja seurakuntien luottamusta nauttivana lähetysjärjestönä, että SLEY:n yhteistyö seurakuntien kanssa voisi vastedes tapahtua entistä paremmin keskinäisen kunnioituksen periaatteella ja että naispappeuteen eri tavoin suhtautuvilla SLEY:n työntekijöillä ja vapaaehtoisilla vastuunkantajilla olisi käytännössä täysi omantunnon- ja toimintavapaus SLEY:n työssä. Johtokunnan esityksen pohjalta jäsenkokouksessa oli tarkoituksenaan keskustella esitetyistä toimenpiteistä ja myös mitata, nauttisiko johtokunta jäsenistön luottamusta.²⁶⁵ Listaan kirjoitti nimensä yli 600 yhdistyksen jäsentä. Allekirjoittajista suurin osa oli Etelä- ja Keski-Pohjanmaalta. Dosentti Kyllikki Tiesuu, kirkkoherra Ismo Törrönen sekä maanviljelijä ja ota-saarnaaja Tapio Iso-oja luovuttivat kerätyn adressin SLEY:n hallintojohtajalle ja hallintosihteerille Heikki Kymäläiselle huhtikuun puolessavälissä.²⁶⁶

Tulevan jäsenkokouksen vuoksi kirjoiteltiin aiheesta paljon Sanansaattaja-lehden yleisönosastossa. Kirjoituksissa pohdittiin suhtautumista kirkossa toteutettuun naispappeuteen, jonka nähtiin olevan tapahtumien taustalla. Osa kirjoittajista oli sitä mieltä, että evankelisten tulisi sitoutua noudattamaan vanhaa kantaa. Toiset puolestaan olivat sitä mieltä, että naispappeuskysymyksessä tulisi noudattaa kirkon näkemystä.

Reijo Arkkila ja Markku Niemelä kirjoittivat Kotimaahan huhtikuun loppupuolella selvennyksenä, että heidän tarkoituksenaan oli ollut esittää toivomus Tuula Sääksille, että tämän olisi pitänyt toimia SLEY:n Kallion jäsenkokouksen päätöksen ja päätöstä selventäneen johtokunnan lausuman mukaisella tavalla virkakysymyksessä. He tote-

²⁶⁴ Ss 29.4.1999. Kova linja?

²⁶⁵ SLEYA SLEY:n ylimääräinen jäsenkokous Tampereella 29.5.1999. Nyt on kyse SLEY:n tulevaisuudesta! Liite 1.

²⁶⁶ Ss 22.4.1999. Ylimääräisen jäsenkokouksen aiheet, Seppo Suokunnas; Km 16.4.1999 Ylimääräinen jäsenkokous mittaa luottamuksen johtokuntaan. Mari Teinilä.

sivat, että heidän päähuolenaiheenaan oli kuitenkin ollut se, ettei SLEY:n johtokunta irtisanoisi heidän työtoveriaan Sakari Korpista.²⁶⁷

Tapahtumien johdosta kokoontui huhtikuun 22. päivänä 19 eteläpohjalaista Kauha-joen evankeliselle kansanopistolle pohtimaan SLEY:n tulevaa ylimääräistä jäsenkokousta. Koollekutsujana oli ilmajokelainen maanviljelijä Tapio Iso-oja. Kokouksessa valmisteltiin päätösehdotusta ylimääräiselle jäsenkokoukselle. Ehdotuksessa toivottiin, ettei SLEY ottaisi kantaa virkakysymyksessä puolesta eikä vastaan. Näin olisi tarkoituksena kumota nk. Kallion kokouksen päätös. Samalla osanottajat suunnittelivat esitettäväksi, että silloisen johtokunnan tulisi erota välittömästi lukuun ottamatta toiminnanjohtaja Seppo Suokunnasta, koska johtokunta ei enää nauttinut jäsenten enemmistön luottamusta.²⁶⁸

Ilkka-lehden mukaan ylimääräistä kokousta vaadittiin mm. 167 eteläpohjalaisen ja 105 keskipohjalaisen SLEY:n jäsenen voimin. Allekirjoittajissa oli sen mukaan myös niitä, jotka olivat olleet Kallion kokouksen päätöksen takana. Väinö Takala kertoi olevansa pahoillaan jäsenistön erimielisyydestä. Hänen mielestään ylimääräisen jäsenkokouksen vaatiminen ja SLEY:n uuden kannan muotoileminen naispappeusasiaan soti Kallion kokouksessa tehtyä päätöstä vastaan. Tapio Iso-Oja kertoi suhtautuvansa periaatteessa kielteisesti naispappeuteen, mutta totesi joutuneensa tarkistamaan kantaansa. Hänen mukaansa seurakunnat tulisivat toimintakyvyttömiksi, jos miehet eivät saisi työskennellä naisten kanssa, koska seurakunnissa työskenteli paljon naisia. Lisäksi hän totesi sen olevan naisten syrjimistä.²⁶⁹

Samassa lehdessä yksi kirjoittaja rinnasti naispappeuden syntiin. Hän sanoi, että naispappeuden toteutuminen oli synti Jumalaa vastaan, eikä se lakkaisi olemasta syntiä, vaikka siitä vaiettaisiinkin. Hän totesi, että SLEY:tä oli yritetty taivutella kirkon taholta esimerkiksi lähetyksivarojen jäädyttämisellä uhaten.²⁷⁰ Toinen kirjoittaja puolestaan peräänkuulutti uskonpuhdistusta luterilaiseen kirkkoon, josta hänen mukaansa oli katoamassa totuus. Samaa asiaa kirjoittaja toi esille myös Ilkka-lehdessä paria päivää myöhemmin.²⁷¹ Samaisen Ilkan uutisessa kirjoitettiin naispappeuden vastustuksen aiheuttavan työjärjestelyjä Kuortaneella ja Seinäjoella. Näiden paikkakuntien kappalaiset kieltäytyivät työskentelemästä naispappin kanssa kirkon alttarilla. Nurmolaisen

²⁶⁷ Km 23.4.1999. SLEY:n tapahtumista tiedottaminen Reijo Arkkila & Markku Niemelä.

²⁶⁸ Ss 29.4.1999. Hannu Kippo.

²⁶⁹ Ilkka 28.2.1999. Naispappeus jakaa evankelisia. Marja-Liisa Kriikku; ”SLEY:n yritettävä jatkaa sovinnossa.” Maija Ala-Fossi.

²⁷⁰ Ss 29.4.1999. Vaiennetaanko totuus painostuksen alla? Helge Virtanen.

²⁷¹ Ss 29.4.1999. Kirkolla ei ole enää totuutta. Alpo Ahola.

naispuolisen nuorisopapin mukaan naispappeuden vastustus tuli Kansanlähetyksen ja SLEY:n suunnalta. Hän totesi myös, että naispappeuden vastustus piili usein pinnan alla.²⁷²

Toukokuun alussa EYL:n pääsihteeri Ville Auvinen, Karkun evankelisen opiston raamattukoulutussihteeri Erkki Koskenniemi, Varsinais-Suomen piirihohtaja Olli Koskenniemi, Satakunnan piirihohtaja Jari Rankinen, Varsinais-Suomen piirisihteeri Heikki Lehtonen ja Satakunnan vt. piirihohtaja Timo Vuorinen vetosivat Sanansaattajassa evankeliseen jäsenistöön, että silloiselle johtokunnalle annettaisiin luottamus eikä SLEY:tä annettaisi tunnekuohun vallassa toisenlaisiin käsiin. Kirjelmän kirjoittajat totesivat, että vain harvoin oli ollut vaikeuksia sopia asioista paikallisseurakuntien kanssa. Naispappeuskysymyksessä he halusivat noudattaa SLEY:n vakiintunutta kantaa sitoutuen apostoliseen Jumalan sanaan ja noudattaa sitä myös paikallisseurakunnissa sekä välttää epäkristillistä käytöstä ja leimaamista. Heidän mielestään oli väärää tietoa, että evankelisen kansan hengellinen koti olisi joutunut vieraiden voimien käsiin. Kirjelmän kirjoittajien mielestä monille evankelisille oli maalattu uhkakuvaa linjan kiristämisestä, poliisitoimista ja rakkaudettomasta ihmisten leimaamisesta. He totesivat, että moni oli nähnyt toiminnanjohtajan joutuneen painostuksen alaiseksi. SLEY oli joutunut tekemään rajuja leikkauksia, kun 20 työntekijää oli irtisanottu taloudellisten paineiden vuoksi. Työvoiman leikkaus näkyi siinä, että nuorisotoimisto oli tyhjillään eikä ollut raamattukoulutustyöntekijää eikä toimistotyöntekijää. Radiotyö oli lopetettu, Helsingin opiskelijatyö oli ilman johtajaa eikä myöskään Pyhän Sydämen kappelilla ollut pastoria. Kirjoittajat totesivat, että johtokunta oli pakon sanelemana joutunut säästämään kuluissa. Heidän mielestään tilannetta ei voinut pelkistää muutamaankin henkilöön ja naispappeuskysymykseen. Kirjoittajien mielestä johtokunnan vaihtopyrkimys ei voinut johtaa rauhaan. Heidän mielestään siinä pyrittiin muuttamaan SLEY:n linjaa ja tekemään yhdistyksestä sellainen, että monien silloisten työntekijöiden olisi vaikea jatkaa SLEY:ssä työtään.²⁷³

Seuraavalla viikolla ilmestyneessä Sanansaattajassa seurakuntapastori Pasi Palmu kirjoitti, että keskusteluissa oli ollut vastenmielisiä piirteitä sekä kiristyksen ja uhkailun sävyä. Hänen mukaansa liikkeessä oltiin kauaskantoisten ratkaisujen edessä. Hänestä tuntui kuin luterilaisen kirkon miehet (kirkon virkaratkaisun hyväksyneet

²⁷² Ilkka 8.5. Kirkolla ei ole enää totuutta. Alpo Ahola; Naispappeuden vastustus aiheuttaa työjärjestelyjä Kuortaneella ja Seinäjoella. Outi Myllymäki.

²⁷³ Ss 6.5.1999. Johtokuntako erotettava. Erkki Koskenniemi, Jari Rankinen, Timo Vuorinen, Ville Auvinen, Olli Koskenniemi ja Heikki Lehtonen.

SLEY:n jäsenet) olisivat unohtaneet luterilaisen opin kirkollisesta vaikuttamisesta. Hän totesi, että kirkossa valta oli Jumalan sanan valtaa eikä tämän maailmanajan valtaa tai jäsenäänestyksen valtaa. Uskonopilliseen kysymykseen voisi puuttua ainoastaan Raamatulla, ei vallalla ja mammonan käsivarrella. Hän totesi naispappeuskysymyksen olleen vahvasti esillä SLEY:ssä. Siitä ei ollut kuitenkaan keskusteltu perusteellisesti evankelisen liikkeen raamattupiireissä. Hän aavisteli, että vahvan julistuspapin särmiikkyyden oli saattanut herättää vastenmielisyyden koko naispappeutta kohtaan. Hän piti ymmärrettävänä sitä, että monet näkivät naispappeuden hyväksymisestä huolehtimisen turhanaikaisena tai jopa armon ja opin pimentämisenä. Tässä hän näki kuitenkin kahden asian menneen sekaisin. Hän totesi, etteivät perinteisen linjan kannattajat halunneet liittää armo-oppiin mitään siihen kuulumatonta. Palmua harmitti myös se, että naispappeusasia, joka ei nojannut yhteenkään raamatunkohtaan eikä uskonoppiin, oli saanut ylimääräisen jäsenkokouksen aikaan. Alavuden jäsenkokouksen hän näki evankelisen liikkeen historiassa aivan uudenaikaiseksi tilanteeksi, joka ei ollut kunniaksi evankeliselle liikkeelle. Hänen mielestään oltiin menossa liikettä repivään kokoukseen aiheesta, miten SLEY kelpaisi lähetystyötä tukevissa seurakunnissa.²⁷⁴

Samassa Sanansaattajassa oli vetoisuus evankeliselle kansalle ja SLEY:n jäsenkokoukselle. Vetoisuuden allekirjoittaneet ilmoittivat haluavansa tuoda julki entisinä ja silloisina julistustyöntekijöinä olevansa edelleen kirkon perinteisellä virkakannalla. He totesivat, etteivät voineet hyväksyä naispappeutta vaan näkivät sen olevan miehelle kuuluva virka. Allekirjoittaneiden mukaan Pyhä Raamattu, apostolinen usko ja luterilainen tunnustus eivät olleet muuttuneet, eikä Jumala ollut antanut lupaa luopua sanastaan. Siksi he halusivat pysyä tässä uskossa ja toimia sen mukaan. He kutsuivat kokousedustajia toimimaan oman uskonnäkemyksensä mukaisesti luottaen Herraan sekä haluten tehdä työtä SLEY:n ja Suomen evankelisluterilaisen kirkon parhaaksi.²⁷⁵

Samassa lehdessä A-klinikan johtaja Leo L. Norja ja dosentti Kyllikki Tiensuu selvensivät tulevan ylimääräisen jäsenkokouksen tarkoitusta. Kirjoituksessaan he totesivat, ettei tarkoituksena ollut hajottaa SLEY:tä, vaan pyrkiä etsimään yhteinen toi-

²⁷⁴ Ss 12.5.1999. Olemme kauaskantoisen ratkaisun äärellä. Pasi Palmu.

²⁷⁵ Ss 12.5.1999. Evankeliselle kansalle, kokoon kutsuttavalle SLEY:n jäsenkokoukselle. Vetoisuuden olivat allekirjoittaneet Martti Arkkila, Reijo Arkkila, Ville Auvinen, Jaakko Gummerus, Pentti Heikkilä, Riikka Heikkilä, Pekka Huhtinen, Sirkka-Liisa Huhtinen, Pasi Hujanen, Jussi Järvinen, Jorma Kallio, Urho Kallio, Eero Kaumi, Aarre Kiveinen, Simo Kiviranta, Anna Koskeniemi, Olli Koskeniemi, Lauri Koskeniemi, Sakari Korpinen, Jorma Kuikka, Kauko Laivuori, Heikki Lehtonen, Esa Luomaranta, Raimo Lähteenmaa, Kari Pitkäranta, Markku Niemelä, Lasse Nikkarikoski, Soili ja Ari Norro, Lauri Parvio, Jari Rankinen, Erkki Rimpiläinen, Matti Rintala, Maarit Ruuhela, Einari Rätty, Lasse Rätty, Tom Säilä, Jukka Teininen, Väinö Uusitalo ja Timo Vuorinen.

mintatapa. He totesivat myös, että heidän tarkoituksenaan oli tehdä tilaa niille, jotka hyväksyivät kirkon virkakannan, tai niille, jotka eivät halunneet ottaa kantaa koko virkakysymykseen. He toivat esille, ettei heidän tarkoituksenaan ollut pakottaa ketään muuttamaan mielipidettään tai vakaumustaan virkakysymyksessä. Heidän tarkoituksenaan oli pyrkiä ainoastaan siihen, että eri tavoin ajattelevat voisivat toimia samassa liikkeessä. Kirjeen lopussa he esittivät toivomuksen, ettei SLEY ottaisi järjestönä virkakysymykseen mitään kantaa vaan antaisi eri tavoin ajatteleville jäsenilleen, työntekijöilleen, osastojen vastuunkantajille ja muille aktiivisille evankelisille täyden vapauden toimia.²⁷⁶

Professori Lauri Koskenniemi puolestaan toi esille, että Evankeliumiyhdistys oli aina pitänyt kiinni Raamatusta Jumalan kokonaisena sanana. Hän totesi, että kirkossa oli vaarana taipua myötäilemään yleisiä mielipiteitä, koska sen jäsenistössä suuri osa oli Jumalan sanasta vieraantuneita. Hänen mielestään kirkolliskokous oli tehnyt virheellisiä päätöksiä, joista yksi oli paimenviran avaaminen naisille. Hän totesi, että Evankeliumiyhdistyksen kanta oli Raamatun kanssa yhtäpitävä ja se koski myös yhdistyksen julistustyöntekijöitä, kun he esiintyisivät tässä tehtävässään. Hän totesi kuitenkin, että kunkin tuli selvittää tämä kysymys itselleen Sanan mukaan omassatunnossaan. Hänen mielestään erilaiset käsitykset eivät erottaisi SLEY:n jäseniä toisistaan, jos usko yhteisestä pelastuksesta olisi yhteinen. Hän totesi, ettei voitu tinkiä siitä, mikä oli Raamatun oppi sananpalvelijan virasta. Hän esitti lopuksi toivomuksen, että edessä olevaan jäsenkokouksen saapuisi vakuuttava enemmistö niitä jäseniä, jotka tahtoisivat pysyä tehdyssä päätöksessä ja antaa täyden tukensa tätä kantaa edustavalle toiminnanjohtajalle ja johtokunnalle.²⁷⁷

Satakunnan piirin puheenjohtaja Paavo Toikka sekä Uudenmaan piirin puheenjohtaja Pirkko Ojala viittasivat nimeltä mainitsematta helsinkiläisen kirkkoherran ristiriitaiseen toimintaan. Kirjoittajien mukaan ylimääräistä jäsenkokousta oltiin kutsumassa koolle toiminnanjohtaja Seppo Suokunnaksen tueksi, vaikka laajennetussa johtokunnan kokouksessa Suokunnas oli vedonnut siihen, ettei ylimääräistä jäsenkokousta lähdetäisi puuhaamaan. Kirkkoherra oli myös ollut esittämässä lähetysvarojen jäädyttämistä. Nyt hän kuitenkin oli huolissaan SLEY:n tulevaisuudesta. He totesivat myös, että he olivat saaneet tietää usealta taholta ylimääräisen jäsenkokouksen koollekutsumiseksi käytetyn vähintään arveluttavia keinoja. Kaikki eivät olleet heidän

²⁷⁶ Ss 12.5.1999. SLEY:n jäsenille ja Ssn lukijoille.

²⁷⁷ Ss 12.5.1999. Evankeliumiyhdistyksen linja.

mielestään selvillä koolle kutsumisen perusteista. He totesivat, että tällä kokouksella oli tuskin tavoitteena löytää yhteisymmärrystä ja työrauhaa. Sitä ei heidän mielestään ainakaan edistänyt johtokunnan erottaminen. Heidän mielestään tuolloinen johtokunta edusti kenttää laajalti ja siinä oli nuoria jäseniä. He totesivat kirjoituksessaan, että jotkut olivat ottaneet nimensä pois listalta ja niin voisi vieläkin tehdä. He olivat huolestuneita Raamattuun ja tunnustukseen pitäytyvän linjan romuttamisesta. Heidän mukaansa siihen sitoutuneita työntekijöitä oli syrjitty lähettivalinnoissa ja muissa käytännön toiminnan ratkaisuissa. He toivoivat, ettei tultais tekemään toimintaa vaikeuttavia päätöksiä.²⁷⁸

Samassa Sanansaattajassa yksi kirjoittaja viittasi 600 alekirjoittaneen kolmeen kohtaan. Hänen mielestään allekirjoittaneiden tarkoituksena oli vaihtaa Pyhän Raamatun arvovalta kirkon ja seurakuntien arvovaltaan. Hän esitti ylimääräisen jäsenkokouksen ensimmäiseksi kohdaksi, että siinä mitattaisiin 600 ”sanasta luopujan jäsenkelpoisuus”. Kirjoittajan mielestä sitä ei voitu ohittaa SLEY:n muuttumattomien sääntöjen pohjalta. Hän nimitti ylimääräistä jäsenkokousta pyytäneitä myös valhepostoleiksi ja pilkkaajiksi vedoten eri raamatunkohtiin.²⁷⁹

7. Rosendahlin kokous Tampereella toukokuussa 1999

Ylimääräinen jäsenkokous pidettiin hotelli Rosendahlissa Tampereella 29. toukokuuta 1999. Aloitteentekijöitä oli jäsenkokouksen avaajan mukaan 760. Tampereen kokouksessa oli paikalla 614 yhdistyksen jäsentä. Väinö Takala, joka toimi puheenjohtajana totesi, että lain mukaan kokouksessa voitiin käsitellä vain kokouskutsussa mainittuja asioita. Hän kertoi, että jäsenkokouksessa voitiin keskustella lähetystyöhön, seurakuntien kanssa tehtävään yhteistyöhön tai naispappeuteen liittyvistä yhdistyksen päätöksistä vain siltä osin kuin hallituksen vastaus ei tyydyttäisi kokousta tai antaisi aiheita mahdolliseen epäluottamuslauseeseen. Puheenjohtajan mukaan kokouskutsusta ei ilmennyt selkeästi, oliko tarkoitus vain mitata johtokunnan nauttima luottamus vai myös erottaa hallitus. Kuitenkin hänen mukaansa jäsenlehdessä käyty keskustelu oli osoittanut jäsenistön ymmärtäneen kokouskutsun tarkoituksen jälkimmäisellä ta-

²⁷⁸ Ss 12.5.1999. Mihin jäsenkokouksella pyritään?

²⁷⁹ Ss 12.5.1999. Vain sana ratkaisee. Ossi Niemistö.

valla, joten estettä johtokunnan erottamiseen kyseessä olevassa kokouksessa ei ollut.

280

Puheenjohtaja selvitti myös yhdistyksen sääntöjen lainvastaisuuden johtokunnan vaalin osalta. Ne liittyivät johtokunnan lukumäärän määrittämiseen ja valintatapaan. Samalla hän ilmoitti kaikkien niiden johtokunnan jäsenten, jotka eivät olleet erovuorossa 2. heinäkuuta pidettävässä sääntömääräisessä jäsenkokouksessa, ilmoittaneen, että he jättäisivät paikkansa. Myös kaksi erovuorossa olevaa johtokunnan jäsentä oli halunnut yhtyä eroilmoitukseen. Hän luki johtokunnan jäsenten jättämän ilmoituksen, jossa johtokunnan jäsenet ilmoittivat eroamisensa syyksi sen, ettei johtokunta ollut saavuttanut riittävää yksimielisyyttä ja että johtokunta oli valittu yhdistyslain vastaisesti. Tämä merkitsi puheenjohtajan mukaan kaikkien johtokunnan paikkojen olevan käytettävissä seuraavassa vuosikokouksessa. Hän katsoi eroilmoituksen antavan mahdollisuuden kompromissiin tuolloisessa kokouksessa.²⁸¹

Asian johdosta käytiin laajaa keskustelua, jonka pohjustivat alkupuheenvuoroiltaan johtokunnan edustajana ja toiminnanjohtajana Seppo Suokunnas sekä aloitteen tekijöiden edustajana Leo Norja. Suokunnas esitti johtokunnan vastauksen. Johtokunta katsoi, ettei sen mielestä ollut tarkoituksenmukaista antaa yksityiskohtaisia menettelyohjeita esitettyihin kolmeen kysymykseen. Johtokunta myönsi, että SLEY:n pitäytyminen kirkon perinteiseen virkaratkaisuun oli jonkin verran vähentänyt SLEY:n luottamusta. Vastauksessa tuotiin esille, että vaikka SLEY:n jäsenet ja ystävät tunnettiin aktiivisina seurakuntien jäseninä, niin erilainen virkakysymysnäkemys oli joissakin tapauksissa tuonut jännitteitä ja ristiriitoja henkilösuhteisiin ja sitä kautta seurakunnan suhtautumiseen. Johtokunnan mukaan SLEY:n jäsenet eivät voineet sanella yhteistyön ehtoja, vaan yhteistyössä tuli kunnioittaa molempia osapuolia. Johtokunta korosti, ettei kyseisessä kokouksessa voinut, eikä sen mielestä ollut tarve, päättää naispappeudesta mitään. Vastauksessa korostettiin, että pitämällä kiinni ns. Kallion kokouksen päätöksestä ja siihen liittyvästä johtokunnan julkisesta lausumasta keväältä 1988 vältettäisiin ristiriidoilta. Suokunnas toivoi puheenvuorossaan myös, että hänen kaksoisroolinsa toiminnanjohtajana ja hallituksen jäsenenä osattaisiin erottaa.²⁸²

Leo Norja muistutti puheenvuorossaan, että kirkolliskokouksen toivomuspontta, jolla oli haluttu antaa naispappeuden vastustajille kirkossa omantunnon- ja toimin-

²⁸⁰ SLEYA SLEY:n ylimääräinen jäsenkokous 29.5.1999 Tampere. Liite 2

²⁸¹ SLEYA SLEY:n ylimääräinen jäsenkokous 29.5.1999 Tampere. Pöytäkirja liite 2-3.

²⁸² SLEYA SLEY:n ylimääräinen jäsenkokous Tampere 29.5.1999. Liite 5.

nanvapaus, ei ollut tarkoitettu koskemaan mitään yhdistystä, vaan yksittäisiä ihmisiä. Hän toi esille, että periaate, jonka mukaan naispappeuden kannattajia ei saanut syrjiä evankelisessa liikkeessä, ei ollut toteutunut. Norjan mukaan tätä päätöstä oli tulkittu siten, että sen perusteella SLEY:n palveluksessa oleva työntekijä ei voinut toimia missään tilanteessa naispappin kanssa. Tämä oli herättänyt osastojen ja lähetyspiirien väen kysymään, oliko kellään muilla kuin naispappeuteen torjuvasti suhtautuvilla toiminnanvapautta SLEY:ssä. Hän kertoi, että monet jäsenet olivat väsyneet tällaiseen vastakkainasetteluun. Hänen mukaansa kevään tapahtumat olivat johtaneet kokouksen pitämiseen. Hän sanoi, ettei johtokunta tiedostanut, kuinka paljon SLEY:n yhteistyö seurakuntien kanssa oli jo kärsinyt. Norja sanoi lopuksi, että johtokunnan eroilmoitus merkitsi hänen käsityksensä mukaan sitä, ettei johtokunnan luottamusta tarvinnut muuttuneen tilanteen vuoksi enää mitata. Samalla hän varasi mahdollisuuden ponnennettämiseen riippuen puheenvuoroaan seuraavan keskustelun kulusta.²⁸³

Yleiskeskustelussa käytettiin 47 puheenvuoroa, joissa pidettiin johtokunnan eroilmoitusta oikeana ratkaisuna, kannettiin huolta evankelisen liikkeen yhtenäisyydestä ja toivottiin, että liike voisi säilyä tuleville polville mahdollisimman yhtenäisenä, alleviivattiin Jumalan sanan merkitystä ja siinä pysymistä, tuotiin esille se, että johtokunnan vastauksen ja johtokunnan 8.4.1988 antaman julkilausuman mukaan liikkeessä oli oltava tilaa eri tavalla virkakysymyksestä ajatteleville. Puheenvuoroissa myös pidettiin hyvänä, että voitiin keskustella yhdessä ja että yhdistyksen jäsenillä oli mahdollisuus tuoda esiin omat näkemyksensä. Keskustelun kuluessa kokouksessa tehtiin esitys ponnesta, jonka hyväksymistä sekä kannatettiin että vastustettiin. Ponnennettämisen mukaan ”sisäisen yhtenäisyyden säilyttämiseksi sekä yhteistyön turvaamiseksi seurakuntien kanssa SLEY:n uusi johtokunta ottaisi entistä paremmin huomioon 8.4.1988 johtokunnan julkilausumassa esitetyt näkökohdat”. Monien äänestysjärjestelyjen jälkeen ponsi hyväksyttiin äänin 291-282.²⁸⁴

8. Alavuden kokous

Sääntöjen määräämä vuosikokous pidettiin Alavudella 2.7.1999. Paikalla oli noin 800 yhdistyksen jäsentä. Kokouksessa käytiin keskustelua johtokunnan esittämästä sään-

²⁸³ SLEYA SLEY:n ylimääräinen jäsenkokous Tampere 29.5.1999. Liite 6.

²⁸⁴ SLEYA SLEY:n ylimääräinen jäsenkokous Tampere 29.5.1999.

tömuutosehdotuksesta. Sääntöjen 10 § muutettiin yksimielisesti seuraavaan muotoon: ”Yhdistyksen asioiden hoito on uskottu sen keskuudesta kolmeksi vuodeksi valitulle johtokunnalle, johon kuuluu vähintään 12 ja enintään 15 jäsentä, joista kolmasosa vuoron mukaan vuosittain eroaa. Eroava jäsen voidaan valita uudelleen.” Samoin päätettiin yksimielisesti muuttaa sääntöjen 18 §:n 2 momentin 2 kohta seuraavaan muotoon: ”2) suoritetaan erovuoroisten johtokunnan jäsenten vaali”. Toiminnanjohtaja Suokunnas totesi, että sääntömuutosehdotukset oli hyväksytty Patentti- ja rekisterihallituksen ennakkotarkastuksessa 30. kesäkuuta. Päätettiin, että hyväksytyt sääntömuutoksia ryhdyttäisiin noudattamaan välittömästi yhdistyksen sisäisessä toiminnassa.²⁸⁵

Suokunnaksen ehdotuksen perusteella päätettiin valita 3-jäseninen vaalitoimikunta, jonka tehtäväksi päätettiin vaalitoimituksen loppuunsaattaminen. Vaalitoimikuntaan valittiin piiri johtaja Hannu Kippo, Jukka Laiho ja oto-työntekijä Reino Perander. Suokunnaan ehdotuksen perusteella johtokunnan jäsenten lukumääräksi vahvistettiin 15. Puheenjohtaja totesi, että myös yhdistyksen johtokunnan ei-erovuorossa olevat johtokunnan jäsenet olivat ilmoittaneet 9. toukokuuta jättävänsä tehtävänsä yhdistyksen johtokunnassa vuosikokouksessa. Näiden lisäksi Erkki Pitkäranta oli eronnut johtokunnasta aiemmin keväällä. Puheenjohtaja Takala totesi, että kaikki johtokuntapaikat olivat käytettävissä. Johtokuntaan ehdotetuista tulivat (äänien lukumäärän järjestyksessä) vs. professori Kyllikki Tiensuu, seurakuntaneuvos Leo Norja, kirkkoherra Markku Toivio, rehtori Kari Lähdesmäki ja teologian opiskelija Marjo Anttoora valituiksi kolmen vuoden toimikaudeksi. Tämän jälkeen puheenjohtaja kehotti tekemään ehdotuksia toista vaalia varten. Suoritettiin suljettu lippuäänestys, mutta kokous päätettiin ennen ääntenlaskennan valmistumista ja vaalitoimikunta saattoi vaalitoimituksen loppuun.²⁸⁶

Vaalitoimikunta määräsi johtokunnan jäsenten erovuoroisuuden arpomalla. Vuoden 2000 vuosikokouksessa erovuorossa olisivat koulutoimen johtaja Antero Harjula, maanviljelijä Tapio Iso-oja, musiikin ja teologian maisteri Päivi Pohjola, pastori Pasi Palmu ja pastori Vesa Äärelä sekä vuoden 2001 vuosikokouksessa kirkkoherra Jussi Kataja, rovasti Aimo Kymäläinen, kirkkoherra Raimo Mäki, lehtori Tuula Sääksi ja lehtori Eini Turtinen.²⁸⁷ Evankeliumiyhdistyksen uusi johtokunta valitsi yksimiel-

²⁸⁵ SLEYA SLEY:n vuosikokouksen pöytäkirja 2.7.1999.

²⁸⁶ SLEYA SLEY:n vuosikokouksen pöytäkirja 2.7.1999.

²⁸⁷ SLEYA SLEY:n vaalitoimikunnan kokous 2.7.1999.

sesti ensimmäisessä kokouksessaan puheenjohtajaksi A-klinikan johtajan, seurakuntaneuvos Leo L. Norjan sekä varapuheenjohtajaksi dosentti Kyllikki Tiensuun.²⁸⁸

Alavuden vuosikokouksessa valittiin ensimmäisen kerran suoralla jäsenvaalilla yhdistykselle uusi johtokunta. Johtokuntaan valittiin enemmistö uusia jäseniä ja uudelta johtokunnalta odotettiin paljon. Johtokunnassa piti tehdä nyt selkeitä linjaratkaisuja. Leo Norjan mukaan johtokunnan puheenjohtajuudessa oli kyse suuresta hommasta. Evankeliumiyhdistyksen johtokunnalla oli pitkä evankelinen perinne ja siinä oli korostettu Jumalan sanan arvovaltaa, johon oli toiminnassa tukeuduttu. Naispappeus oli ollut uuden johtokunnan vaalissa myös vedenjakajana. Norja piti hyvänä sitä, että oli kuitenkin säilytetty keskinäinen yhteisymmärrys ja keskusteluyhteys. Hänen mielestään työntekijöiden kanssa pitäisi löytää toiminnalle yhteinen linja, jota yhdessä lähdetäisiin toteuttamaan. Uusi puheenjohtaja lupasi kuulla työntekijöitä ennen johtokunnan tekemiä ratkaisuja. Hän odotti myös työntekijöiltä lojaalisuutta johdon ja johtokunnan vetämille linjoille. Hänen mielestään ketään ei voinut pakottaa toimimaan työssään vastoin omaatuntoaan. Norja toivoi myös, etteivät johtokunnan jäsenetkään suostuisi minkään ”kuppikunnan” viestien tuojiksi. Puheenjohtaja Norja toivoi kaikissa toimissa armollista, avointa ja avaraa linjaa. Norja piti hyvin tärkeänä hyvien suhteiden pitämistä paikallisseurakuntiin ja kirkkoon. Hänen mukaansa tuli varmistaa, että evankeliumiyhdistyksessä voitaisiin edelleen tehdä lähetystyötä. Uusi johtokunta sai ensitöikseen käsiteltäväkseen yhdistyksen sääntöuudistuksen. Norjan mukaan SLEY:n tulisi perustaa asiantuntijaryhmä tervehdyttämään yhdistyksen taloutta ja ilmapiiriä. Puheenjohtaja näki yhdistyksen toiminnassa olevan myös paljon hyviä asioita.²⁸⁹

Uusi johtokunta antoi johtokunnan jäsenelle Kari Lähdesmäelle tehtäväksi laatia kyselykaavake kehittämissuunnitelman strategian luomiseksi. Strategiasuunnitelman nimeksi tuli ”Näkökohtia Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen suunnitelmaan 2000-2005”. Sen tarkoituksena oli ohjata päivittäistä toimintaa, tukea päätöksentekoa sekä ohjata taloudellis-organisatorista kehitystä. Suunnitelman tehtävänä oli myös tukea toimintakulttuurin rakentumista, toimia verkosto- ja yhteistyön profiilina ja viestittää strategian tavoitteet ympäristöönsä.²⁹⁰

²⁸⁸ Sana 2.9.1999. Leo L. Norja luotsaa SLEYn johtokuntaa.

²⁸⁹ Ss 2.9.1999. Evankeliumiyhdistyksen uusi puheenjohtaja korostaa linjaa ja vastuuta. Hannu Kippo.

²⁹⁰ SLEYA SLEY:n johtokunnan pöytäkirja. 14.9.1999.

Lähdesmäki kokosi kyselykaavakkeiden vastaukset yksityiskohtaiseksi muistioksi, jonka perusteella hän sekä Leo Norja laativat tiivistelmän strategisen kehityssuunnitelman pohjaksi. SLEY:n johtokunnan jäsenten ja toimivan johdon näkökohdista strategiseen kehittämissuunnitelmaan laaditussa tiivistelmässä määriteltiin SLEY:n perusolemusta seuraavasti: SLEY:stä oli visio, että se oli kirkon sisällä toimiva herätys- ja lähetysliike sekä evankelisen kansan keskusjärjestö. Sen toiminta-ajatuksena oli, että se oli suuri kirkollinen herätysliike, jonka sanoma tavoitti, herätti ja kasvatti Jumalan sanan ja luterilaisen tunnustuksen mukaisesti armosta iloitsevaa kansaa sekä kotimaassa että lähetyskentillä. Liike muodosti avoimen evankelisen kodin, jossa toimittiin yhdessä olennaiseen keskittyen rauhan, rakkauden ja keskinäisen kunnioituksen hengessä. Sen mukaan SLEY toimi laajapohjaisessa yhteistyössä kirkon, seurakuntien ja hiippakuntien sekä kirkollisten järjestöjen kanssa. Strategiasuunnitelmasa käytiin läpi yksityiskohtaisesti päämäärät ja tavoitteet, joihin tähdättiin, liikkeen heikkoudet ja miten ne pyrittiin eliminoimaan, vahvuudet ja miten niitä hyödynnettäisiin, uhat ja niiltä suojautuminen. Tiivistelmässä luotiin myös selkeät strategisessa tärkeysjärjestyksessä olevat tavoitteet toiminnalle ja määriteltiin keinot niiden saavuttamiseksi.²⁹¹

SLEY:n johtokunta asetti 2.12.1999 kokouksessa Yhteyden ja toiminnan arvioimisen työryhmän (YTAT). Työryhmän tehtäväksi tuli luoda ideoita ja arvioida SLEY:n toiminnan vahvuuksia ja heikkouksia strategiasuunnitelman pohjalta. Työryhmä koottiin tietyksi ajanjaksoksi ja toiminnalle annettiin takarajaksi huhtikuun viimeinen päivä 2000. Työryhmään valittiin kirkon virkakysymyksessä eri mieltä olevista ryhmistä molemmista kolme jäsentä. Ryhmässä puolet oli johtokunnan ja puolet johtoryhmän jäseniä. Työryhmään valittiin kirkkoherra TT Jouko Heikkinen, dosentti Erkki Koskenniemi, opiskelija Anja Rämö, kirkkoherra Jussi Kataja, rehtori Kari Lähdesmäki ja kirkkoherra Ismo Törrönen, joka toimi myös työryhmän kokoonkutsujana.²⁹² Kolme ensiksi mainittua olivat virkakysymyksessä vanhaa kantaa edustavia. Myös toiminnanjohtaja Seppo Suokunnas osallistui työryhmän työskentelyyn.²⁹³

²⁹¹ SLEYA SLEY:n johtokunnan kokouksen pöytäkirjan liite 14.10.1999.

²⁹² SLEYA. SLEY:n johtokunnan pöytäkirja 2.12.1999.

²⁹³ SLEYA. Toiminnan ja yhteyden arvioinnin työryhmän loppuraportti.

9. Tunnustuksellisuus nostaa päätään

SLEY:n henkilöjäsenten toiminta näkyi uuden järjestön perustamisena. Tunnustuksellisuutta ja vanhaa kirkon virkakäytäntöä pyrittiin korostamaan enemmän. SLEY:ssä pitkään toimineet henkilöjäseneet – muiden muassa Reijo Arkkila, Simo Kiviranta sekä Erkki Pitkäranta - olivat uuden perustettavan säätiön puuhamiehinä.

Syyskuun alussa 1999 Pohjois-Euroopan Luther-Akatemia piti teologiset opintopäivät Helsingin evankelisessa opistossa. Pohjois-Euroopan Luther-Akatemia (NELA) oli Pohjoismainen versio Kansainvälisestä Luther-Akatemiasta, joka oli syntynyt yhdysvalloissa konservatiivisen luterilaisen Missourin Synodi -kirkon piirissä. Luther-Akatemian tarkoitus oli toimia tunnustuksellisten yhdyssiteenä. Pohjois-Euroopan Luther-Akatemian syntyminen oli saanut alkunsa Sakari Korpisen omassa kodissaan vuonna 1996 järjestämästä neuvonpitotilaisuudesta. Alettiin myös puhua, että Suomeen tultaisiin perustamaan Luther-säätiö, joka järjestäisi ”perinteisen virkakäsityksen” mukaisia jumalanpalveluksia, joissa messun toimittaisivat vain miespapit. Näitä messuja oli jo tuolloin, vuonna 1999, pidetty, ja ne olivat osoittautuneet suosituiksi. Ne olivat vedonneet erityisesti nuoriin. Luther-säätiön perustajien mukaan Pyhästä Raamatusta ja luterilaisesta tunnuksesta irtautunut valtiollinen pappiskoulutusjärjestelmä oli muuttanut kaikki valtionkirkot ja kansankirkot yleisprotestanttisiksi uskonhuoltolaitoksiksi. Myös sitoutuminen Raamattuun ja luterilaisen kirkon tunnustuskirjoihin oli heidän mielestään heikentynyt. Liikkeen tarkoituksena oli koota kansankirkkojen sisällä olevia tunnustuksellisia liikkeitä.²⁹⁴

Lokakuussa Sanansaattajassa kerrottiin, että Suomeen oltiin perustamassa uusi kristillinen toimintakanava nimeltään Suomen Luther-säätiö. Varojenkeruu oli aloitettu pääomankeruulla ja ensimmäiseksi tavoitteeksi oli asetettu säätiölain edellyttämän 150 000 markan kokoon saaminen. Peruspääomaa kerättäisiin keräyskirjeillä. Keräyskirjeessä todettiin toiminnan tarkoituksena olevan Jumalan sanan mukainen jumalanpalvelus. Tällä viitattiin mahdollisesti naispappeuskysymykseen. Kirjeessä kerrottiin myös, että kyse ei ollut mistään uudesta herätysliikkeestä tai ettei säätiö toimisi minkään herätysliikkeen alaisuudessa. Yhteistyöhön kuitenkin pyrittäisiin laajasti eri

²⁹⁴ Ss 16.9.1999. Pohjoismainen Luther-Akatemia kokoontui Helsingissä. Reijo Arkkila; Km 10.9.1999. Suomen vanhauskoisille omia jumalanpalveluksia. Heikki Tervonen.

herätysliikkeiden kanssa. Keräyskirjeen oli allekirjoittanut SLEY:n entinen johtokunnan puheenjohtaja Erkki Pitkäranta. Myös muita SLEY:tä lähellä olevia työntekijöitä oli Luther-säätiön puuhamiesten joukossa mukana. Evankeliumiyhdistyksen tilaisuuksissa jaettiin käsinkirjoitettuja pankkisiirtolomakkeita säätiön alkupääoman keräämiseksi ja säätiötä markkinoitiin SLEY:n tilaisuuksissa. ”Jos SLEY tuo valtakunnalliselle evankeliumijuhlilleen naispappeja, Suomen Luther-säätiö järjestää vanhan järjestyksen kesäjuhlat Karkkuun.” Säätiötä markkinoitiin Satakunnassa, Kokemäellä, ilmoittamalla, että säätiö oli perustettu SLEY:n tukemiseksi ja näin oli määrätietoisesti pyritty saamaan SLEY:n ystäviä ja jäseniä mukaan säätiön kannattajapiiriin. SLEY:n johtoon säätiöstä ei ollut otettu yhteyttä. Toiminnanjohtaja Seppo Suokunnaksen mukaan Evankeliumiyhdistystä tuettiin suoraan yhdistyksen kautta, eikä siihen tarvittu ulkopuolista säätiötä. Suokunnaksen mielestä Luther-säätiön markkinointiperusteet vaikuttivat salamyhkäisiltä ja epärehellisiltä. Kysyttäessä Erkki Pitkärannalta säätiön perustamisen tarkoituksia ja varojen käytön periaatteita ja sitä, keitä säätiön hallitukseen kuului, tämä oli ollut hyvin vaitonainen. Pitkäranta oli kuitenkin todennut, ettei säätiöllä voi olla hallitusta, kun säätiötä ei vielä ollut perustettu. Artikkelissa ihmeteltiin, että silti Pitkäranta oli allekirjoittanut keräyskirjeen säätiön hallituksen puolesta. Pitkäranta oli ollut myös yllättynyt, kun hänen lähettämistään muutamasta keräyskirjeestä yksi oli päätynyt Sanansaattajan toimitukseen. Sanansaattajan mukaan varojen keruu oli luvanvaraista eikä Etelä-Suomen lääninhallituksesta saamisen tietojen mukaan säätiöllä ollut lupaa kerätä varoja valtakunnallisesti.²⁹⁵

Aiheutettuja epäluuloja hälvennettiin Luther-säätiön puuhamiesten taholta kertoen, että kysymyksessä oli puolitekoisen suunnitelman. Säätiön mukaan hankkeen olemassaoloa ei ollut pyritty salaamaan SLEY:n johdolta. Reijo Arkkila oli kertonut siitä henkilökohtaisesti toiminnanjohtaja Seppo Suokunnakselle. Simo Kiviranta oli maininnut Pekka Huhtisen kiitosjuhlassa tarpeesta järjestää Pyhän Sydämen kappelin mallin mukaisia jumalanpalveluksia kaikkialla Suomessa, missä vain niihin tarvetta esiintyi. Juhana Pohjolan mukaan oli tehty vain säätiölain edellyttämiä toimia ja annettu säätiölle nimeksi Suomen Luther-säätiö Finska Luther-Stiftelsen sekä laadittu keskeneräinen sääntöehdotus. Rahankeruuta koskeviin lausumiin Säätiöstä todettiin, että olemassa olemattomalle säätiölle ei voitu kerätä rahaa, joten keräyslupaakaan ei tarvittu. Kerättyä rahaa ei voisi käyttää kukaan ennen kuin rekisteröintipäätös olisi

²⁹⁵ Ss 14.10.1999. Hannu Kippo. Sanansaattajassa myös kerrottiin, ettei SLEY:n johdolta ollut kysytty lupaa Luther-Säätiön kesäjuhlien viettämiseksi Karkun evankelisella opistolla.

tehty ja tilinkäyttäjät määrätty. Puuhamiehet korostivat, että säätiön oli tarkoitus toimia mahdollisimman monen herätysliikkeen parissa. Sen tarkoituksena oli järjestää vaihtoehtojumalanpalveluksia sinne, missä herätysliikkeiden omat voimavarat eivät riittäneet. Heidän tarkoituksenaan oli myös edesauttaa luterilaista tunnustuksellista toimintaa ja päämääriä.²⁹⁶

Samassa Sanansaattajassa toimitus antoi vastineensa Luther-säätiön laatimaan vastineeseen. Siinä todettiin, että nyt saatiin hyvin tietoja, joita oli aiemmin kysytty Erkki Pitkärannalta. Vastineessa myös todettiin, että edellinen kirjoitus Luther-säätiöstä ei ollut perustunut huhuihin, vaan oli tosiasioihin. Vastineen mukaan Reijo Arkkila oli puhunut toiminnanjohtajan kanssa joistakin keskeneräisistä suunnitelmista. Arkkilan kertoma keskeneräinen suunnitelma oli käsitelty amerikkalaisten tuella perustettavia jumalanpalveluspisteitä tai mahdollista kirkon ostamista. SLEY:n johto ei kuitenkaan ollut voinut käsittää, että Reijo Arkkila olisi Luther-säätiön virallinen tiedottaja yhdistyksen suuntaan. Eikä Simo Kiviranta ollut puheissaan jumalanpalvelusten järjestämisestä muualla Suomessa maininnut Luther-säätiöstä mitään. Rahankeräämiseen liittyen vastineessa todettiin Etelä-Suomen lääninhallituksen kertoneen Sanansaattajan toimitukselle, että myös säätiön peruspääoman keräämiseen tarvittaisiin virallinen keräyslupa, jota Luther-säätiöllä ei ollut.²⁹⁷

Luther-säätiön perustamiseen liittyen oli Sanansaattaja-lehdessä myös muitakin kirjoituksia. Muun muassa Karkun ja Nurmeksen evankelisen opiston rehtori Lauri Parvio ihmetteli Luther-säätiön esiintymistä sammutetuin lyhdyin. Hänen mielestään oli yllättävää lukea, että Karkussa aiottiin järjestää ”vanhan järjestyksen kesäjuhlat”, eikä häneen ollut otettu minkäänlaista yhteyttä asiasta. Samoin SLEY:n johto oli epä-tietoisuuden vallassa eikä tiennyt hankkeesta mitään.²⁹⁸

Asioiden tultua julkisemmiksi Simo Kiviranta oli soittanut Sanansaattajan toimitukseen kertoen puhuneensa Pyhän Sydämen kappelilla vaihtoehtojumalanpalveluksista muuallekin Suomeen. Samassa yhteydessä hän oli kertonut, että hankkeesta käytettäisiin nimeä Luther-säätiö.²⁹⁹

Pekka Kiviranta puolestaan kirjoitti, että Sanansaattajan lukijat ja Evankeliumiyhdistyksen ystävät olivat joutuneet hämmästelemään viime aikoina julkisuuteen tulleita asioita, joissa oli arvosteltu lähinnä yhdistyksen toimivaa johtoa ja Seppo Suokunnas-

²⁹⁶ Ss 21.10.1999. Juhana Pohjola. Perusteilla olevan Suomen-Luthersäätiön vt. asiamies.

²⁹⁷ Ss 21.10.1999. Päätoimittaja Hannu Kippo.

²⁹⁸ Ss 21.10.1999. Rehtori Lauri Parvio. Karkun ja Nurmeksen evankelinen opisto.

²⁹⁹ Ss 28.10.1999. Päätoimittaja Hannu Kippo.

ta. Hän totesi, ettei tosiasioihin pitäytymiselle ollut julkisuudessa annettu paljonkaan arvoa. Kiviranta kritisoi Pitkärannan tapaa tiedottaa säätiön perustamishankkeesta SLEY:lle. Hän totesi, että SLEY:n johtokunta oli saanut tietoa vain Sanansaattajan välityksellä, vaikka hankkeen vt. asiamiehen (Juhana Pohjolan) puoliso (Päivi Pohjola) kuului itse SLEY:n johtokuntaan. Kiviranta peräänkuulutti kirjoituksessaan rehellisyyttä ja avoimuutta, ettei SLEY:n tilanne muuttuisi kestävämmäksi.³⁰⁰

10. SLEY:n eheyttämispyrkimyksiä vuonna 2000

Yhteyden ja toiminnan arvioinnin työryhmä (YTAT) aloitti toimintansa tammikuulla 2000. Ensimmäisessä kokouksessa päätettiin, että työryhmän toiminta ja keskustelut sekä asiakirjat olisivat julkisia. Työryhmässä teologisen työskentelyn osalta tutkittaviksi aiheiksi esitettiin postmodernismin haastetta, raamattukysymystä, sielunhoidon merkitystä ja keskustelua siitä, millainen käytös ei kuulu kristitylle. Työryhmä piti neljä kokousta, joista jokaisessa jäsenet esittelivät vuorollaan alustuksen edellä mainituista aiheista näkemyksiensä pohjalta.³⁰¹ Ensimmäisen kokouksen jälkeen alkoi vilkas sähköpostikirjeiden vaihto ryhmän jäsenten välillä. Yhteistyötä siis haluttiin kehittää.

Ilkassa todettiin maaliskuun lopulla vuonna 2000, ettei SLEY:n toiminta ollut virkistynyt, vaikka johtokunta olikin uudistunut lähes täydellisesti. Etelä-Pohjanmaan piirissä seurakuntien avustukset olivat vähentyneet kymmenellä prosentilla, vaikka osa seurakunnista olikin valtakunnallisella tasolla perunut avustustensa jäädyttämisen. Kurikan kirkkoherra Raimo Mäki totesi, että iso laiva ei käänny nopeasti. Hän totesi, että SLEY:ssä keskusteltiin ja hiottiin periaatteita siitä, että kuinka seurakunnissa voitaisiin toimia yhdessä.³⁰²

Vuonna 2000 huhtikuun alussa ilmestyneessä Sanansaattajassa toiminnanjohtaja Seppo Suokunnas kertoi ilmoittavansa selvyuden vuoksi, ettei Luther-säätiön toiminta ollut SLEY:n toimintaa tai Luther-säätiön keräystoiminta ollut SLEY:n tukemista. Hän totesi, ettei keräyskirjeessä mainitut oto-työntekijät ry ollut SLEY:n oto-työntekijöiden yhdistys. Suokunnaksen mukaan SLEY:llä ei ollut Luther-säätiöön virallista kontaktia eikä yhteistyöstä Luther-säätiön kanssa ollut sovittu. Suokunnas

³⁰⁰ Ss 28.10.1999. Pekka Kiviranta.

³⁰¹ SLEYA. YTAT:n kokouksen muistio 10.1.2000.

³⁰² Ilkka 20.3.2000. SLEY:n toiminta ei virkistynyt. Berit Perälä.

huomautti, etteivät Evankeliumiyhdistyksen toimitilat olleet toisen järjestön käytössä, ellei käytöstä sovittaisi erikseen. Suokunnas kertoi että SLEY tarjosi jäsenilleen ja työntekijöilleen riittävästi haasteita työn, talouden ja voimavarojen käytön suhteen, joten jäsenten voimavaroja ei tulisi hajotella monelle taholle. Suokunnas pyysi, että evankeliset jäsenet tukisivat edelleen Evankeliumiyhdistystä, jotta työtä voitaisiin tehdä edelleen kotimaassa sekä ulkomailla. Samalla hän toivoi, että uudet järjestöt etsisivät kannattajakuntaansa uusilta alueilta, sillä olihan Suomessa työkenttää muual-
lakin.³⁰³

Vuoden 2000 jäsenkokouksen tai vuosikokouksen pöytäkirjoissa ei mainita naispappeutta koskevia asioita. Sen sijaan kyseessä olevalta vuodelta löytyy SLEY:n johtokunnan julkilausuma, joka on päivätty 8.6.2000. Julkilausumassa todetaan seuraavaa: ”Suhtautumisessa naispappeuteen on liikkeessämme eri katsomuksia eikä runsaan 10 vuoden aikana yhteistä näkemystä ole löytynyt. Yhdistyksen johtokunta jättää tässä kysymyksessä kannan muodostuksen jäsenten omantunnon varaan. Vastakohtien korostamista tulee kaikin tavoin välttää. Painokkaasti on todettava, että kannanotto virkakysymykseen ei estä ketään edelleen olemasta Evankeliumiyhdistyksen jäsenenä tai tulemasta sen jäseneksi. Näin ei myöskään yhdistyksen tai sen osastojen toimintaan osallistuminen edellytä minkään kannan ottamista virkakysymykseen. SLEY:n työntekijöillä ja sen osastojen jäsenillä ja työn tukijoilla on täysi omantunnon vapaus ratkaista yhteistoimintansa kirkkomme kaikkien pappien kanssa. Tilaisuuksia järjestävät SLEY:n työntekijät, tukijat ja ystävät ratkaisevat, keitä he kutsuvat tilaisuuksien puhujiksi ja esiintyjiksi. Johtokunta haluaa toimillaan vaikuttaa siihen, ettei ketään syrjitä hänen virkakysymyksessä omaksumansa vakaumuksen perusteella.”³⁰⁴ Suokunnaksen mukaan tämä lausuma tarkoitti, että SLEY:n työntekijöille annettaisiin omantunnonvapaus myös niille, jotka katsoivat voivansa tehdä yhteistyötä naispappien kanssa. Suokunnas myös totesi, että SLEY:ssä pitäisi kirkon virkakannalla olevilla olla mahdollisuus tulla SLEY:n virkoihin.³⁰⁵

Ilkka-lehdessä SLEY:n johtokunnan puheenjohtaja Leo Norja selvitti johtokunnan antamaa julkilausumaa, jossa se otti kantaa naispappeuskysymykseen. Hänen mukaan se oli edellisvuoden Tampereen ylimääräisen kokouksen ja Alavuden vuosikokouksen jälkeen johtokunnan velvollisuus. Lisäksi Kirkon tutkimuskeskuksen tuloksen mu-

³⁰³ Ss 6.4.2000. Seppo Suokunnas.

³⁰⁴ SLEY:n johtokunnan julkilausuma 8.6.2000. Ss 15.6.2000

³⁰⁵ Ss 15.6.2000. Mitä johtokunnan kannanotto merkitsee?

kaan kolmasosa seurakuntien evankelisista työntekijöistä ja luottamusmiehistä hyväksyi naispappeuden. Leo Norja toivoi virkakysymyksen jäävän historiaan.³⁰⁶

Toiminnan ja yhteyden arvioinnin työryhmä koki saamansa toimeksiannon laajana. Se keskittyikin uskon ja yhteyden kysymyksiin. Se koki tärkeäksi tehtäväkseen selvittää, mistä virkakysymyksessä eri tavoin ajattelevat evankeliset olivat yhtä mieltä ja mistä eri mieltä sekä etsiä käytännön mahdollisuuksia edistää uskon yhteyttä. Työryhmän loppuraportin mukaan SLEY:n profiili ja elinvoima oli armon evankeliumi. Työryhmä näki kuitenkin liikkeen elävän hajaannuksen aikaa. Sen mielestä liikkeen jäsenet olivat käyttäytyneet epäkristillisesti: toisella kannalla olevia kristittyä oli karteltu ja tuomittu. Työryhmän mielestä tätä ongelmaa ei ratkaistu hallinnollisilla toimilla tai yhteisillä lausunnoilla. Sen jäsenet olivat sitä mieltä, että uudistumisen edellytyksenä oli yksittäisten evankelisten uudistuminen ja sitoutuminen Jumalan sanaan ja rakkauteen. Virkakysymykseen liittyen työryhmä totesi, että se oli aiheuttanut kiistoja paikallisseurakuntien ja evankelisen liikkeen välille. Työryhmän mielestä vastakkaisasetteluja olisi pyrittävä välttämään. Sen mukaan kiistoja voitaisiin välttää neuvottelemalla ja keskustelemalla niistä ajoissa. Naispappien toimimisesta SLEY:n tilaisuuksissa työryhmässä oltiin kahta mieltä: osa piti sitä mahdollisena, osa katsoi sen merkitsevän liikkeen hajoamista, koska kyse oli viime kädessä raamattukysymyksestä. Työryhmän mielestä evankelisen liikkeen sisällä tarvittaisiin aikaa, kärsivällisyyttä ja rakkautta yhteyden löytämiseen virkakysymystä koskevissa asioissa. Se toivoi, että keskustelut merkitsivät hyödyllisen ja tärkeän prosessin alkamista.³⁰⁷

³⁰⁶ Iikka 14.6.2000. Sley:n johtokunta linjasi tilaa naispappeuden kannattajille. Marja-Liisa Kriikku.

³⁰⁷ SLEYA Toiminnan ja yhteyden työryhmän loppuraportti. Liite 4.

TIIVISTELMÄ

Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys eli SLEY on evankelisen herätysliikkeen keskusjärjestö, joka on perustettu 1893. SLEY:n toimenkuvaan on kuulunut monimuotoinen sisä- ja ulkolähetystyö sekä kustannustoiminta. Evankeliselle liikkeelle on ollut ominaista taistelu puhtaan evankeliumin ja sakramenttien toimittamisen puolesta, taistelu vääriä oppeja vastaan sekä aktiivinen osallistuminen ajankohtaiseen kirkolliseen keskusteluun.

Kun naisten toimenkuva hiljalleen muuttui ja monipuolistui kirkossa, naiset saivat myös evankelisessa liikkeessä toimia järjestö-, nuoriso-, nais-, ja lapsityössä. Naisen asema ei ollut Evankeliumiyhdistyksessä suurena puheenaiheena ennen 1970-lukua, jolloin Raamattu ja tunnustus -liike nosti naispappeuden esiin voimakkaasti. Moni evankelisen liikkeen henkilöjäsen liittyi naispappeutta vastustavaan rintamaan. Raamattu ja tunnustus -liike hajaantui erimielisyyksien johdosta muutamien kokoontumisten jälkeen, mutta sen jälkeen kokoontui Paavalin synodiksi nimetty yhteistyöelin, jonka lähtökohtana oli toimia yhteistyöelimenä useille naispappeutta vastustaville ryhmittymille ja yksityisille henkilöille. Evankelinen liike oli henkilöjäsentensä kautta aktiivisesti mukana tunnustusrintamassa, joihin kuului monia merkittäviä SLEY:n johtohenkilöitä.

1970-luvun loppupuolella naispappeus- eli virkakäsymys nousi laajan keskustelun aiheeksi kirkolliskokouksissa ja sitä tutkimaan asetettiin virkakomitea. Myös piispainkokous pohti naispappeusasiaa ja asetti toimikunnan kokoamaan selostuksen siihenastisesta naispappeuskeskustelusta. Myös evankelisen liikkeen sisällä keskustelu aiheesta alkoi kiihtyä ja tunnustuksellisuusaate vahvistui.

Vuoden 1984 tienoilla naispappeuskannat alkoivat vaikuttaa Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen toimintaan ja henkilösuhteisiin entistä voimakkaammin. Tämä tuli ilmi esimerkiksi kenttäväen SLEY:n johtokunnalle lähettämänä kirjelmänä, joissa kritisoi SLEY:n kielteistä naispappeuskantaa ja Sanansaattaja-lehden julkaisemia kielteisiä kirjoituksia naispappeudesta, sekä vuoden 1984 alussa toimitetusta sisälähetysjohtajan vaalista. Vaalissa ehdokkaiden asennoituminen naispappeuteen tuli voimakkaasti esille ja virkaan valittiin perinteisen apostolisen virkakäsityksen puoltaja Väinö Uusitalo. Evankeliumiyhdistyksen johtajistossa ilmeni kahden eri naispappeuskannan edustajien välillä erimielisyyksiä ja yhteistyövaikeuksia.

Myös evankelinen kansa alkoi reagoida tilanteeseen. Keskustelu naispappeuden puolesta ja sitä vastaan muuttui evankelisen liikkeen jäsenten välillä runsaammaksi ja julkisemmaksi. SLEY vaikutti enemmän naispappeutta torjuvassa rintamassa kuin sitä puoltavassa. Tämä tulee ilmi esim. siinä, että SLEY julkaisi kirjan ”Herran käsky”. Tämän kokoomateoksen kirjoituksissa pyrittiin torjumaan naispappeus. Tämä kirja jaettiin myös kirkolliskokousedustajille, jotka kokoontuivat naispappeuskysymystä ratkaisemaan toukokuun 1984 kirkolliskokoukseen.

Vuoden 1984 kirkolliskokouksessa naispappeus ei kuitenkaan vielä saanut tarvittavaa kolmen neljäsosan määränemmistöä. Kirkolliskokouksen edustajista lähes seitsemäsosa oli evankelista liikettä kotinaan pitäviä ja sitä lähellä olevia. Osa heistä äänesti naispappeuden, osa taas sitä vastaan. Evankelisten puheenvuorot jakaantuivat kolmeen osaan: maltillisiin, vastustaviin ja puoltaviin. Kirkolliskokouksen jälkeen Sanansaattajaan kirjoitti SLEY:n vaikuttajia, jotka kritisoivat kirkolliskokouksessa esitettyjä naispappeutta puoltavia kannanottoja sekä ajatusta, että evankelinen liike olisi karkottamassa naispappeuden kannattajia toiminnastaan.

Vuoden 1984 lopulla Evankeliumiyhdistys ja naispappeuskysymys olivat monessa lehdessä puheenaiheena, kun kirkon virkakysymys tuli konkreettisesti esille puheenjohtajavaalin yhteydessä, jonka taustalla olivat toiminnanjohtaja Reijo Arkkilan ja johtokunnan siihenastisen puheenjohtajan Pekka Kurvisen erimielisyydet ja erilaiset naispappeuskannat. Monien käänteiden jälkeen Pekka Kurvisen tilalle valittiin kaupunginsihteeri Väinö Takala, jonka naispappeuskanta oli perinteinen.

Puheenjohtajan vaihdos herätti runsaasti kritiikkiä evankelisen kansan keskuudessa sekä lehdistössä. Myös SLEY:n johtokunta sai muutamia ryhmäkirjelmiä kenttäväeltään, joka kritisoi SLEY:n toimintaa naispappeusasiassa, naispappeutta kannattavien henkilöjäsenten kohtelua ja Sanansaattajan kielteisiä kannanottoja naispappeuteen. Kurvinen ja Arkkila jatkoivat erimielisyyksiensä selvittelyä julkisesti evankelisen kenttäväen keskuudessa vielä tämänkin jälkeen. Tämä tapahtumasarja sai evankelisia naispappeuden kannattajia myös kokoontumaan ja keskustelemaan Evankeliumiyhdistyksen toiminnasta. Tilanne pakotti SLEY:n johtokunnan ottamaan virallisesti kantaa evankelisessa liikkeessä syntyneeseen tulehtuneeseen tilanteeseen. Johtokunnan nimissä laadittiin toukokuussa 1985 virallinen kirjoitus Sanansaattajaan rakentavasta yhteistyöstä eri tavoin ajattelevien kanssa.

Kevään 1986 kirkolliskokouksen lähestyessä naispappeudesta kirjoitettiin todella runsaasti koko Suomen lehdistössä. Sanansaattajassa naispappeudesta kirjoitettiin

niukasti ja kirjoitukset olivat naispappeuteen kielteisemmin suhtautuvia kuin muissa lehdissä. Kevään 1986 kirkolliskokous päätti lähettää asian perustevaliokuntaan. Evankelisista puhujista kolme neljästä puhui naispappeuden toteutumista vastaan.

Kevään 1986 kirkolliskokouksen naispappeuskeskustelun jälkeen Sanansaattajassa julkaistiin monia naispappeutta vastustavia kirjoituksia. Kun perustevaliokunnan ja piispainkokouksen naispappeutta kannattavat lausunnot julkistettiin, monet johtavat evankeliset kritisoivat heitä Sanansaattajassa. Vastustajat peräänkuuluttivat ns. oman-tunnon klausuulia, joka takaisi mahdollisuuden kieltäytyä yhteistyöstä naispappien kanssa. Naispappeuden vastustajien viimeinen paljon huomiota herättänyt yritys oli kannanotto, jossa 20 % kaikista Suomen papeista ilmoitti pysyvänsä kirkon perinteisellä kannalla ja kieltäytyvänsä yhteistyöstä naispappien kanssa. Tämä kannanotto jaettiin myös syksyn 1986 kirkolliskokousedustajille.

Marraskuun 1986 alussa kirkolliskokous kokoontui jälleen kerran päättämään naispappeuden kohtalosta. Kolmipäiväisen naispappeuskeskustelun päätteeksi kirkolliskokous päätti olla palauttamatta asiaa perustevaliokuntaan ja hyväksyi äänestyksessä naispappeuden äänin 87 puolesta ja 21 vastaan. Evankelisia kirkolliskokouksessa oli 10, joista naispappeutta kannatti enemmistö eli seitsemän edustajaa kymmenestä. Myös suurin osa evankelisista puheenvuoroista oli tällä kertaa naispappeutta kannattavia. Kirkolliskokous hyväksyi piispa Yrjö Sariolan ponsiehdotuksen, jonka tarkoituksena oli taata toiminnanvapaus myös niille kirkon jäsenille ja viranhaltijoille, jotka suhtautuivat kielteisesti naispappeuteen, sekä painottaa yhteistä vastuuta kirkon yhteyden säilyttämisestä. Evankeliset jakautuivat suhtautumisessaan naispappeuden hyväksymiseen sekä yksilötasolla että julkisesti. Sanansaattajan pääkirjoitus kritisoi voimakkaasti naispappeuden hyväksymistä, mutta evankelisen kansan jakautuminen kahtia alkoi hiljalleen hillitä naispappeuskirjoitusten julkaisemista.

Evankeliumiyhdistyksen jäsenten jakaantuneet kannat näkyivät myös eri suuntiin tähtäävässä järjestötoiminnassa. Kirkolliskokouksen jälkeen evankeliset naispappeuden kannattajat tulivat näkyvämmiin esiin ja halusivat Evankeliumiyhdistyksen ottavan virallisesti kantaa virkakysymykseen. Seitsemän evankelista naispappeuden kannattajaa Kauko Sainion johdolla lähetti lokakuussa 1987 SLEY:n johtokunnalle kirjeen, jossa he esittivät naispappeuskannan selkeyttämistä Evankeliumiyhdistyksessä. Naispappeutta vastustava SLEY:n johtajisto kuitenkin suositteli epävirallisesti naispappien kanssa yhteistyöstä kieltäytymiseen perustuvaa toimintamallia, mutta ei ollut halukas ottamaan virallista kantaa naispappeuteen. Samaan aikaan yhdistyksen johto-

henkilöitä toimi naispappeutta vastustavassa rintamassa esimerkiksi järjestöjohtajien kokoontumisessa, Paavalin Synodissa ja Suomen Teologisessa Instituutissa.

SLEY:n johtokunta vastasi Sainion ym. esitykseen laatimalla sille oman vastineen, jossa naispappeutta ei käytännössä hyväksytty Evankeliumiyhdistyksen toiminnassa. SLEY:n naispappeuskanta ratkesi vuonna 1987 pidetyssä Kallion kokouksessa, joka päätti ylivoimaisella enemmistöllä omaksua torjuvan naispappeuskannan Evankeliumiyhdistyksen toimintamalliksi. Kallion kokouksesta seurasi paljon jälkipyykkiä evankelisten kesken. Evankeliumiyhdistys joutui päätöksensä johdosta kovan kritiikin kohteeksi tiedotusvälineissä. Koettiin, että SLEY päätöksellään ajaisi osan jäsenistään pois yhdistyksen toiminnasta. SLEY:n johtokunta yritti peräänkuuluttaa liikkeen yhtenäisyyden säilyttämistä, syrjinnän estämistä, keskittymistä evankeliumin levittämiseen ja tilanteen rauhoittamista. Evankeliumiyhdistys piti yhteyttä vaalivan kokouksen Karkussa lokakuun 1988 alussa, jolloin eri osapuolet selvittivät näkökantojaan ja ilmaisivat huolensa evankelisen liikkeen toiminnasta ja naispappeuden kannattajien asemasta SLEY:ssä naispappeuden toteuduttua. Erityisesti erimielisyyden kohteeksi nousi tunnustus- ja raamatuntulkintakysymys.

Entinen johtokunnan puheenjohtaja hallintoneuvos Pekka Kurvinen selvitteli laatimassaan yhteenvedossa tammikuussa 1991 kirkon virkakysymyksen liittyviä eri näkökohtia ja perusteita. Hänen tarkoituksenaan oli rohkaista niitä SLEY:n jäseniä, jotka olivat kirkon virkanäkemyksen kannalla. Myös evankelisessa liikkeessä toimineet aktiiviset henkilöt lähettivät kirjeen SLEY:n johtokunnalle. Kirjeessään he vaativat, että jäsenkokouksessa käsiteltäisiin naispappeutta kannattavien jäsenten asemaa SLEY:ssä. Tätä kirjettä tukemaan alettiin kerätä nimilistoja.

Seuraavina vuosina naispappeuskysymys jäi ainakin julkisesti taka-alalle. SLEY:n hallinnossa tapahtui joitakin muutoksia. Teologian tohtori Reijo Arkkila siirtyi toiminnanjohtajan tehtävistä opettajaksi Keniaan Matongon teologiseen seminaariin. Hänen tilalleen valittiin SLEY-kirjoista teologian tohtori Seppo Suokunnas. Hänen tilalleen kustannustoimintaa jatkamaan tuli puolestaan teologian lisensiaatti Sakari Korpinen.

1990-luvun alun lama kosketti myös SLEY:tä. Sen vuoksi irtisanottiin työntekijöitä. Sakari Korpinen erottamisen vuoksi syksyllä 1994 noin kaksisataa SLEY:n työntekijää ja vastuunkantajaa kirjoitti vetoamuksen. Samasta asiasta kirjoittivat myös SLEY:n saarnaajat, jotka esittivät huolensa toiminnanjohtajan toimikentän laajuudesta. Kirjelmän johdosta SLEY:n jäsenkokous pidettiin Ylistarossa. Kokouksessa käy-

tettiin monia puheenvuoroja kirjelmästä, johon johtokunta esitti vastaesityksen, jossa esitettiin että toiminnanjohtajalle annettaisiin luottamuslause. Johtokunnan esitys voitti äänin 343-6.

Muutaman vuoden hiljaiselon jälkeen naispappeuskeskustelu nousi yhdistyksessä jälleen ajankohtaiseksi, kun SLEY:n johtokunta sanoi työntekijöitään irti yhdistyksen vaikean taloudellisen tilanteen vuoksi. Johtokunta oli antanut toiminnanjohtajalle tehtäväksi leikkausesityksen tekemisen. Toiminnanjohtaja Suokunnaksen tekemän listan rinnalle nousi kokouksessa vaihtoehtoinen paketti, joka pohjautui SLEY:n työntekijöiden Reijo Arkkilan ja Markku Niemelän laatimaan kirjeeseen. Kirjeessä ehdotettiin Sakari Korpisen poistamista irtisanottujen listalta ja ihmeteltiin, ettei ulkolähetysjohtaja Tuula Sääksiä ollut listalla. Kirjeessä moitittiin, että Sääksi oli toiminut erilaisissa tilaisuuksissa naispapin rinnalla. Yhdistyksen johtokunta kannatti listaa, jossa Sääksi oli irtisanottujen joukossa. Kokouksessa äänestettiin toiminnanjohtajan ja johtokunnan esityksestä. Johtokunnan puheenjohtajan vastaesitys voitti toiminnanjohtajan esityksen niukasti äänin 7-6. Näin ollen Sakari Korpinen otettiin pois irtisanottujen listalta ja sille lisättiin Tuula Sääksi.

Tapahtuma johti siihen, että johtokunnan puheenjohtaja Erkki Pitkäranta ilmoitti eroavansa SLEY:n johtokunnasta, koska oli mielestään ajautunut vastakkaiselle puolelle toiminnanjohtaja Suokunnaksen kanssa. Sääksin erottaminen aiheutti runsaan kirjoitteluvyöryn etenkin Sanansaattaja- ja Kotimaa-lehdissä. Sääksin erottaminen nähtiin linjakysymyksenä. Sääksi kertoi, että oli kokenut työssään painostusta ja oli aikonut myöhemmin keväällä erota. Tämän osa kirjoittajista tulkitsi siten, että lopputulos olisi ollut sama, joten tehty päätös oli oikein. Myös Arkkila ja Niemelä toivat eri kirjoituksissa esiin, ettei heidän kirjeensä tarkoituksena ollut Tuula Sääksin erottaminen, vaan ennemminkin Sakari Korpisen puolustaminen. Eri kirjoituksissa tuotiin esille myös pelko siitä, että tapahtumat johtaisivat kirkon taholta lähetysvarojen jäädyttämiseen. Myös tulevien Alavuden evankelisten juhlien järjestäjät kyselivät, järjestivätkö he lähetysjuhlia lahkolle. Kesän juhlien teemakin oli ”Portti avoinna kaikille”. Erilaisten kirjoitusten ja ajatustenvaihdon johdosta SLEY:n laajennetussa jäsenkokouksessa maaliskuussa 1999 päätettiin perua Tuula Sääksin ja parin muun työntekijän erottaminen. Samanaikaisesti naispappeuteen liittyvää keskustelua käytiin Sanansaattaja-lehden keskustelupalstalla vilkkaasti vielä koko kevään.

Sääksin irtisanominen johti siihen, että naispappeuden puolustajat Pohjanmaalta alkoivat kerätä nimilistaa ylimääräisen jäsenkokouksen aikaansaamiseksi. Allekirjoit-

taneet toivoivat käytännön toimia SLEY:n ja kirkon yhteistyön turvaamiseksi ja eri tavoin naispappeuteen suhtautuville omantunnon- ja toiminnanvapautta SLEY:ssä. Listaan kirjoitti nimensä yli 600 yhdistyksen jäsentä. Huhtikuun lopulla 19 eteläpohjalaista kokoontui Kauhajoen evankeliselle opistolle pohtimaan tulevaa ylimääräistä jäsenkokousta. He suunnittelivat ehdotettavaksi, että silloinen johtokunta eroaisi toiminnanjohtaja Suokunnasta lukuun ottamatta.

Ylimääräinen jäsenkokous pidettiin hotelli Rosendahlissa Tampereella toukokuussa 1999. SLEY:n johtokunta oli tuolloin ilmoittanut eroavansa, koska se katsonut saaneensa riittävää yksimielisyyttä taakseen ja se oli valittu yhdistyslain vastaisesti. Asian johdosta käytiin runsasta keskustelua. Puheenvuoroissa sivuttiin myös naispappeuteen myönteisesti suhtautuvien oikeutta olla SLEY:n jäsenenä. Sääntöjen määräämässä vuosikokouksessa Alavudella heinäkuun alussa valittiin ensimmäisen kerran suoralla jäsenvaalilla yhdistykselle uusi johtokunta, jonka puheenjohtajaksi tuli A-klinikan johtaja Leo L. Norja Seinäjoelta. Ensimmäiseksi uusi johtokunta sai käsiteltäväkseen yhdistyksen sääntöuudistuksen. Uusi johtokunta näki tärkeänä tehtävänä yhdistyksen talouden ja ilmapiirin tervehtyttämisen. Kehittämissuunnitelman strategian luomiseksi laati Kauhajoen evankelisen opiston rehtori Kari Lähdesmäki kyselykaavakkeen. Saamansa vastaukset Lähdesmäki kokosi muistioksi, jonka perusteella hän laati yhdessä puheenjohtaja Norjan kanssa tiivistelmän strategian kehityssuunnitelman pohjaksi. Uusi johtokunta asetti joulukuussa 1999 Yhteyden ja toiminnan arvioimisen työryhmän (YTAT), jonka tehtävänä oli arvioida SLEY:n toiminnan vahvuuksia ja heikkouksia. Toisaalta osa tunnustuksellisista SLEY:n jäsenistä oli perustamassa Luther-säätiötä Suomeen. Sen tarkoituksena oli koota kansankirkkojen sisällä olevia tunnustuksellisia liikkeitä ja järjestää perinteisiä messuja joiden toimittajina olisivat ainoastaan miespapit.

YTAT aloitti toimintansa tammikuussa 2000. Kokoontumisissa pohdittiin erilaisia teologisia kysymyksiä, mm. postmodernismin haastetta, sielunhoidon merkitystä ja kristityn käytöstä. Työryhmä keskusteli vilkkaasti koko toimintansa ajan esimerkiksi sähköpostin välityksellä. Työryhmä totesi kuitenkin virkakysymykseen liittyen liikkeen elävän hajaannuksen aikaa. Sen mukaan ongelmaa ei voitu ratkaista hallinnollisilla toimilla tai yhteisillä lausunnoilla. Työryhmän mielestä kiistoja Evankeliumiyhdistyksen ja seurakuntien välillä voitiin ehkäistä keskustelemalla niistä ajoissa. Työryhmän mielestä evankelisen liikkeen sisällä tarvittiin aikaa ja kärsivällisyyttä yhtey-

den löytämiseen virkakysymystä koskevissa asioissa. Keskustelut koettiin hyödyllisiksi, mutta SLEY ei herätysliikkeenä ollut enää yhtenäinen.

LYHENTEET

EYL	Evankelinen ylioppilasliitto
HTM	hallintotieteen maisteri
HYTTK	Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan kirjasto
johtok.	johtokunta
k	kevät
kesk.ptk.	keskustelupöytäkirja
kirk kok.	kirkolliskokous
kok.	kokous
NMKY	Nuorten miesten kristillinen yhdistys
pk	pääkirjoitus
ptk.	pöytäkirja
pvkm	perustevaliokunnan mietintö
s	syksy
SKY	Suomen kristillinen ylioppilasliitto
SLEY	Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys
SLEYA	Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen arkisto
SMK	sacri ministerii candidatus
STKS	Suomalainen teologinen kirjallisuusseura
YKY	Ylioppilaiden kristillinen yhdistys
YTAT	Yhteyden ja toiminnan arvioinnin työryhmä

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

- Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen arkisto SLEYA
 Sley:n johtokunnan ja vuosikokouksien pöytäkirjat 1987-1999
 Johtokunnan pöytäkirjojen liitteitä, julkilausumia, kannanottoja, kirjeitä ja muistioita osittain käytössä vuosilta 1986-1999
 Johtoryhmän kirjeitä ja muistioita vuosilta 1987-2000
 Johtoryhmä 1994-1999
 Jäsenkirjeitä johtokunnalle vuosilta 1984-1999
 Piirien ja piirien puheenjohtajien kirjeitä ja kannanilmaisuja johtokunnalle vuosilta 1984-1999
 Muita saapuneita kirjeitä 1984-1999

Esko Koskisen arkisto, Lapua

Leo. L. Norjan arkisto, Seinäjoki

Alma Saaren arkisto, Alavus

Marketta Veikkolan arkisto, Lapua

PAINETUT LÄHTEET

Holma, Timo

2002 Paavalin synodi 25 vuotta. Esitelmä Paavalin kirkossa 8.4.2001 (korjattu ja lisätty versio 6.2.2002). Saatavilla muodossa <http://www.paavalinsynodi.net/history1.htm>.

Kirk.kok. ptk.

1984 k Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokous. Pöytäkirja. Kevätistunto-kausi 1984.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokous. Keskustelupöytäkirja. Kevätistunto-kausi 1984.

- 1986 k Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokous. Pöytäkirja. Kevätistunto-kausi 1986.
Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokous. Keskustelupöytäkirja. Kevätistunto-kausi 1986.
- 1986 s Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokous. Pöytäkirja. Syysistunto-kausi 1986.
Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokous. Keskustelupöytäkirja. Syysistunto-kausi 1986.

Korpinen, Sakari

- 1996 Elävä Kirkko: Heräävä - etsivä - vaeltava. Simo Kiviranta ylioppilasjohtajana. - Jumalan kansan tie. Simo Kivirannan 60-vuotisjuhlakirja. Helsinki.
- 1999 Vanhauskoisen päiväkirja 1975- 1999. Leväsjoki.

Koskenniemi, Lauri (toim.)

- 1985 Kotimatalla. Jyväskylä.

Koskenniemi, Lauri

- 2000 Unohtamattomia aikoja ja ihmisiä. Helsinki.

Kymäläinen, Aimo (toim.)

- 1994 Kotimatalla. Pieksämäki.

Lehtonen, Hannu & Halonen, Hannu (toim.)

- 1994 Syttyneitä sydämiä. Simo Kivirannan 60- ja Sakari Korpisen 50-vuotisjuhlakirja. Concordia julkaisu 3. Siikainen.

Pöntinen, Mari

- 1997 Nainen peilissä. Helsinki.

Rasila,

- 2003 Kotimatalla. Helsinki.

Räsänen, Päivi

- 1991 Jumala loi naisen. Helsinki.

Salomaa, Erkki & Halminen, Pentti & Leino, Erkki

2004 Lähetyksen kaksi vuosikymmentä. Länsi-Suomen Rukoilevaisten
Yhdistys ry. Jyväskylä.

Simojoki, Anssi (toim.)

1984 Herran käsky. Asiatietoa naispappeuskysymyksestä. Helsinki.

SLEY

1985-2000 Suomen luterilaisen evankeliumiyhdistyksen toimintakertomukset vuo-
silta 1986-2001. Helsinki.

Suokunnas, Seppo (toim.)

2003 Kotimatalla 2003. Helsinki.

SANOMALEHDEDET

Al Aamulehti 1986

Etelä-Suomi 1986

Ess Etelä-Suomen sanomat 1986

Forssan lehti 1986

HS Helsingin sanomat 1986

Hbl Hufvudstadsbladet 198

Hämeen Sanomat 1986

Ilkka 1984, 1987, 2000

IS Ilta-Sanomat 1986

Kaleva 1986

K-P Keskipohjanmaa 1987

KS Keskisuomalainen 1986-1987

KeKy Kevätkylvö 1972

KK Kirkko ja kaupunki 1986

Km Kotimaa 1984-1999

KV Kristityn Vastuu 1988

- Länsi-Savo 1986
- Pohjalainen 1984
- Pohjolan Sanomat 1986
- Pohjolantyö 1986
- Päivämies 1986
- Ss Sanansaattaja 1984-2000
- Savon Sanomat 1986
- Suomenmaa 1986
- Suomen Sosiaalidemokraatti 1986
- TS Turun Sanomat 1986
- Uusimaa 1986
- US Uusi Suomi 1984-1988
- Uusi Tie 1986
- Vaasa 1984
- Viiden kunnan sanomat 1986

HAASTATTELUT

Alma Saari, seurakuntaneuvos, Alavus 10.9.2005.

Reijo Arkkila, teologian tohtori, SLEY:n (entinen) toiminnanjohtaja, Helsinki.

Leo L. Norja, A-klinikan johtaja, Seinäjoki 26.11.2005.

Seppo Suokunnas, dosentti, SLEY:n (entinen) toiminnanjohtaja, Vantaa, 31.10.2005.

KIRJALLISUUS

Almusa, Pirjo & Manérus, Anna-Liisa & Parttimaa, Maria (toim.)

1987 Kirkon Martat ja Mariat. Helsinki.

Arkkila, Reijo

1975 Kansankirkko vai tunnustuskirkko? Helsinki.

2002 Evankelisen herätysliikkeen sydänääniä. Hämeenlinna.

Arkkila Reijo & Koskenniemi Erkki & Suokunnas Seppo (toim.)

1986 Jumalan kansan tie. Simo Kivirannan 60-vuotisjuhlakirja. Jyväskylä.

Haavio, Ari

1963 Evankelinen liike herätysliikkeenä. Sosiologinen tutkimus. Helsinki.

Heininen, Simo & Heikkilä, Markku

1996 Suomen kirkkohistoria. Helsinki.

Heino, Harri

1984 Mihin Suomi uskoo. Juva.

Helander, Eila

2002 Naiset lähetystyössä-Eevan tie alttarille. Nainen kirkon historiassa
Toim. Minna Ahola & Marjo-Riitta & Antikainen & Päivi Salmesvuori.

Holma, Timo

1967 Hengellinen virka ja uskovien yleinen pappuus. Helsinki.

Huovinen, Eero

1979 Nainen ja pappisvirka. Argumentaatioanalyysi Suomen evankelis-
luterilaisessa kirkossa käydystä naispappuuskeskustelusta. STKS julk.
116. Vammala.

Koskenniemi, Lauri

1975 Nainen ja kirkon virka.-On mies ja on nainen. Nainen kirkossa ja yh-
teiskunnassa. Pieksämäki.

1984 Suomen evankelinen liike 1896- 1916. Helsinki.

Lahtonen, Unto O.

1999 Naispappouden myrskyt. Halikko.

Lehtiö, Pirkko

- 2002 Naisten pitkä tie kirkon virkoihin-Eevan tie alttarille. Nainen kirkon historiassa. Toim. Minna Ahola & Marjo-Riitta Antikainen & Päivi Salmesvuori. Keuruu.
- 2004 Nainen ja kutsumus. Naisteologiien tie kirkon virkaan 1800-luvun lopulta vuoteen 1963. Helsinki.

Markkola, Pirjo

- 2002 Työläisnaiset kirkossa-Eevan tie alttarille. Nainen kirkon historiassa Toim. Minna Ahola & Marjo-Riitta Antikainen & Päivi Salmesvuori. Keuruu.

Rossi, Jyrki

- 1996 AD 2000, Kohtaamisia. Suomalainen usko, Jyväskylä.

Saarinen, Satu

- 2005 ”On sovelias ikeeni ja keveä on kuormani.” Naispastoreiden kokemuksia pappeudestaan Oulun hiippakunnassa 1980-luvulta 2000-luvun alkuun. Inari.

Santakari, Esa

- 1961 Evankeliumin aamunkoitteessa. Helsinki.
- 2003 Evankelisen liikkeen synty. Helsinki.

Schmidt, W. A.

- 1951 Fredrik Gabriel Hedberg. Helsinki.

SEK

- 1988-1991 Suomen evankelisluterilainen kirkko vuosina 1988-1991. Harri Heino & Juha Kauppinen & Risto A. Ahonen. Tampere.
- 1992-1995 Suomen evankelisluterilainen kirkko vuosina 1992-1995. Harri Heino & Kari Salonen & Jaakko Rusamo & Risto A. Ahonen. Tampere.
- 1996-1999 Suomen evankelisluterilainen kirkko vuosina 1996-1999. Kari Salonen & Kimmo Kääriäinen & Kati Niemelä. Tampere.
- 2000-2003 Kirkko muutosten keskellä. Suomen evankelisluterilainen kirkko vuosina 2000-2003. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 89. Tampere.

Simojoki, Anssi

1996 Eturivissä takametsien mies. – Jumalan kansan tie. Simo Kivirannan
60-vuotisjuhlakirja. Toim. Reijo Arkkila & Erkki Koskenniemi &
Seppo Suokunnas. Jyväskylä.

Suokunnas, Seppo

1982 Siionin Kannel 1874-1892. Helsinki.

Tuhkanen, Ari

1992 Raamattu ja tunnustus -liike Suomen kirkossa 1969-1971. Suomen ja
Skandinavian kirkkohistorian pro gradu - tutkielma. HYTTK.

Virkkunen, Riitta

1975 Nainen kirkossa naisten vuonna 1975. - On mies ja on nainen. Nainen
kirkossa ja yhteiskunnassa. Pieksämäki.